Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Andersen Nexø, Martin.
Titel | Title:	Pelle Erobreren : roman.
Udgavebetegnelse | Edition Statement:	Folkeudgave.
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 4
Udgivet år og sted | Publication time and place:	København ; Kristiania : Gyldendal, 1906-10
Fysiske størrelse | Physical extent:	4 bd.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

57,-226

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130004856792

M. ANDERSEN NEXØ

PELLE EROBREREN

GRYET

ROMAN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

MDCCCCX

PELLE EROBREREN

IV

OPLAG 2500 EKSEMPLARER

M. ANDERSEN NEXØ

PELLE EROBREREN

GRYET

ROMAN

FOLKEUDGAVE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

MDCCCCX

COPYRIGHT 1910 BY M. ANDERSEN NEXØ

KØBENHAVN — FORLAGSTRYKKERIET

I

Midt ude i det aabne frodige Land, hvor Ploven netop var i Færd med at vende Mulden om de mange venlige Smaahjem, laa en mørk Borg, der til alle Sider satte øde Mure mod den smilende Verden. Ingen Ruder fangede Morgen- og Aftenrøden og gav den bevæget igen, tre Rader jærngitrede Glugger slugte umætteligt alt Dagens Lys. Bestandig lige graadigt gabede de ud, set mod den blaa Foraarshimmel virkede de som Huller ind til det evige Mørke. Med knugende Tyngde ragede Stenkolossen op over de mange smilende Hjem, men den fredelige Befolkning syntes ikke at føle sig trykket. Den pløjede sin Mark helt ind under de øde Mure; og saa langt ud Borgen saas, rettede Øjnene sig mod den med et Udtryk som sagde, at man netop følte sig tryg her under de stærke Mure.

Som et Samlingsmærke ragede den mægtige Bygning op over alting andet; den kunde godt ligne et Tempel, rejst til Guds Ære af en taknemmelig Menneskehed — saa imponerende var den. Men i en fjærn Fortid maatte det være sket! saa barbarisk bygger man ikke længer Boliger — ikke engang til Vorherre — som galdt det kun om at holde Lys og Luft ude! Det svære Murværk var helt gennemslaaet af det klamme Mørke indenfor, Aarhundrederne havde forvitret Overfladen og skabt overdaadige Kulturer i den af Skimmel og Svamp, men det syntes at kunne staa en Evighed endnu. — Bygningen var dog ingen Fæstning, heller ikke et Tempel i hvis Mørke den ukendte Gud holdt til. Nærmede man sig den store tunge Port, der altid var lukket, læste man over

Hvælvingen det ene Ord *Fængsel,* sat med store Jærnbogstaver. Neden under stod et enfoldigt latinsk Vers, der ret fordringsfuldt sagde:

Jeg er al Dyds og Visdoms Syld!
Retfærd kun trives for min Skyld.

En Dag midt i Foraaret gik den lille Dør i Fængselsporten op, en høj Mand traadte ud og saa sig missende om. Dagslyset slog ham i det blygraa Ansigt, saa han vaklede tilbage og maatte støtte sig til Muren; det saa ud som vilde han flygte ind igen. Han trak Vejret dybt og vandrede saa ud i det aabne Land.

Foraarsvinden tog et velment Tag i ham, prøvede at purre op i det slaveklippede graasprængte Haar, der var krøllet og blond sidst den tog i det, og smøg sig velgørende ind paa den bare Krop som en blød, lidt kølig Haand. Velkommen ud, Pelle! sagde Solen og kiggede ham ind i de udspilede Pupiller, hvor Cellemørket sad og lurede. Men han fortrak ikke en Mine, Ansigtet var som hugget i Sten. Øjnene trak blot Hornhinden saa voldsomt sammen for Lyset, at det gjorde ondt — og blev ved at stirre søgende udover. Hvergang han fik Øje paa et Menneske, stansede han og stirrede spændt — kanske i det Haab, at nogen skulde komme og tage imod ham.

Idet han drejede op paa Kongevejen, blev han raabt an. Han vendte sig om i pludselig hæftig Glæde, dukkede saa Hovedet og fortsatte sin Vej uden at svare — det var blot en Bølle, der stod halvt op af en Grøft inde paa Marken og vinkede. Han kom løbende over Pløjejorden og brølede hæst: „Vent lidt for fan! Nu har en lagt og biet paa Følgeskab hele Dagen — saa ka' du vel vente lidt!“ Det var en bredskuldret, lidt svampet Fyr med flad Ryg og en tyk stejl Nakke, der gik lige op i Kasketten uden at afsætte Baghoved og uvilkaarligt ledte Tanken hen paa Skafottet. Næsebenet var sunket tilbage i det blaarøde Ansigt og gav det en bul-

biderагtig Blanding af Brutalitet og dum Nysgærrighed.

„Hvor længe har du sat?“ spurgte han forpustet og sluttede op. Han var ond i Øjnene.

„Jeg kom ind, dengang Vorherre var en lille Dreng — saa kan du jo selv regne efter,“ svarede Pelle kort for Hovedet.

„Saa for den Lede — det var en ordenlig Omgang. Og hvad blev du knaldet for?“

„Aa, der var netop en Plads ledig. Saa tog man og puttede mig ind — for at den ikke skulde staa tom altsaa!“

Bøllen saa skulende paa ham. „Nej, den er for tyk — den faar du ikke nogen til at tro paa!“ sagde han usikkert. Pludselig stansede han foran Pelle og stak sin Tyrepande op i Ansigtet paa ham: „Nu ska' jeg sige dig en Ting, min Dreng! jeg vil nødig lægge Haand paa nogen første Dag at jeg er ude, men du sku' alligevel ta' og gaa et andet Sted hen med din ærede Hovenhed, sku' du. For her har en lagt og biet paa Følgeskab lige fra i Morges a'.“

„Det er ikke min Mening at fornærme nogen,“ sagde Pelle fraværende. Han saa ud som han ikke var vendt tilbage til Verden endnu, og gjorde ikke Mine til at ville tage for sig.

„Naa ikke det — da var det svært heldigt for dig. Ellers ku' det pænt ske, at man havde taget et Farvetryk af dit sorgfulde Fjæs — saa nødig man ogsaa gik til det. — Forresten sku' jeg hilse dig fra Mor.“

„Er det Ferdinand?“ spurgte Pelle og løftede Hovedet.

„Lad bare vær' og skab dig!“ Ferdinand spyttede hen ad Vejen. „Man er nok be'en Storborger a' og sitte, hva?“

„Jeg kendte dig jo ikke,“ sagde Pelle indtrængende; han var pludselig kaldt tilbage til Livet.

„Naa ja — naar du si'r det altsaa. Det maa vel være det Snudeskafts Skyld — jeg fik det sla'et ind

om Aftenen som jeg havde puttet Mor i Jorden. Jeg sku' forresten hilse dig."

„Tak du!" sagde Pelle varmt. Gamle Minder fra *Arken* kaldte paa ham og satte Blodet i Omløb igen. „Er det længe siden din Mor døde?" spurgte han deltagende.

Ferdinand nikkede: „Naa det var forresten meget godt, for saa er der ingen man behøver gaa og ha'e ondt Samvittighedsnag for. Jeg havde jo sat mig i Ho'edet, at hun ku' fortjene og ha'e det lidt manerligt paa sine gamle Dage — og var knusende forsigtig; men saa be' jeg alligevel nuppet paa en Smule Indbrud og fik otte Maaneder. Det var lige efter at du var kommet ind — men det ved du vel?"

„Nej, hvor skulde jeg vide det fra?"

„Jeg telegraferede det ellers over til dig. Jeg sat lige over for — i Fløj A, og da jeg havde regnet din Celle ud, bestilte jeg hele Linjen en Aften og bankede en Hilsen over til dig. Men der sat et Heldøre af en Præst lige paa Hjørnet af din Fløj — en af disse her Sædelighedsfolk — naa det ved du ikke engang? Jo, ham havde jeg hele Tiden mistænkt for at han ikke bankede min Besked videre, skønt der er kostet en gruelig Masse Lærdom paa saadan et Kvaj. Da jeg saa var kommet ud, sagde jeg til mig selv, at nu maatte det være Slut med dette her; for Mor var faldet svært af paa'en. Jeg saa og komme om i en af de Gader, hvor de hæderlige Gavtyve bor, og be' Kolportør — og det gik meget ordenligt. For nederdrægtig sjofelt vilde det ha'e væt, om hun sku' lagt og kreperet af Sult. Og vi havde det knusende rart et halv Aars Tid. Men saa listede hun af alligevel, og det skal jeg staa inde for, at saa beskidt Humør har Ferdinand aldrig vaaren i, som den Dag han puttede hende ned ude paa Vestre. Naa, nu ligger Mor dèr og lugter til Ukrudtet fra neden af, og nu kan du li'esaa godt melde færdig, for nu er der ikke mer og ta'e sig af! sa'e jeg til mig selv og gik lige op i Forretnin-

gen og forlangte Afregning. Og saa snød de mig for halvtreds Holdere — de Kæltringer.

„Gu gik jeg til Politiet — jeg var dum nok til det dengang. Men det er jo én Bande det hele. De mente jo som saa, at Ferdinand ham sku' man ikke tro et Ord af, og vilde helst ha'e puttet mig ind i et Skab med det samme. Men alt det de snusede, var der ingenting at hænge sin Hat paa. Satans som han skjuler det godt denne Gang, den Rad! sa'e de saa og lod mig løbe. Men der be' snart noget, for saa ordnede jeg selv Spørgsmaalet, og du kan bande paa, Forretningen var ikke tjent med den Ordning. For ser du, der er to Slags Folk, Smaafolk som kun er hæderlige naar de la'r sig plyndre — og saa de andre; hvorfor Fan sku' man gaa omkring som et klippet Faar og ikke plyndre igen. Naa men engang skal den jo smælde — tre Aar, værsgód! Nu staar jeg til Horsens!"

„Det kommer dog an paa dig selv," sagde Pelle langsomt.

„Naa ja, no'et ka' én naturligvis gøre. Men ser du Politiet b'ir immervæk mer durkdrevent, og den Mand er vist ikke født, som ikke gaar i Saksen før eller senere."

„Du skulde se at komme ind i en hæderlig Beskæftigelse igen. Det har jo altsaa vist sig og kunne gaa for dig."

Ferdinand fløjtede: „Naa paa den lumpne Maade! Tak det var forresten sødt, det var en flot Anvisning. Jeg sku' vogte Storborgernes fede Gæs for dem hva' — og saa sitte paa Trappen og spise bart Brød til Lugten af Stegen? Nej, jeg siger tak for mig! Og selv om man ogsaa vilde, hva' saa? Du kan være rolig for der følges godt med, prøver man et ærligt Nap, saa varer det ikke to Dage før Skyggen er der. „Hva' er det med Ferdinand? jeg hører han ikke har rent Brød i Posen. Det gør mig meget ondt, for han har væ't rigtig flink — men det er bedst han ser sig om efter noget andet." Ser du det er de pæne, de andre venter simpelthen til man

staar og skal have sin Arbejdsløn, og trækker saa a' i Lønnen — fordi at man har væ't deran engang. De ka' jo aldrig vide, om ikke at man har pillet lidt fra dem ogsaa — vel? og saa er det jo bedst og sikre sig! Gør man Vrøvl, saa faar man Tyveknægten brændt lige i Synet — du ka' tro Ferdinand har prøvet det. Men nu ka' du jo selv forsøge.

„Gu kommer man igen, naar først man har vaaren der én Gang — og nu staar jeg til Horsens altsaa! Det svinagtige er bare, at den stiger for hver Gang; en Fyr som mig ka' faa fem Aar for et Indbrud paa fem Kroner — er det maaske ikke og sjofle Folk? Saa maa man sku hellere se og lave noget der klodser. Skidt med'et, bare man engang ku' faa ordenlig Ram paa det hele! Ser du, hva' rager det altsammen mig, nu siden Mor kreperede? dèr græder en Unge, men det er sku'tte for min Skyld. Tror du nogen Mors Sjæl vilde græde Potteben, dersom Ferdinand maatte lægge Knappen paa Blokken? De vilde komme rendende og glo vilde de — og saa kom man da ordenlig i Avisen.

„Ond — gu er jeg ond! Sommetider føler man sig som en ædende stor Byld — og faar Lyst til at sprøjte dem hele Historien lige i Synet. Varme Hænder er der ingen af — det er bar Løgn! — saa man skylder gudskelov ingen noget. Jeg har adskillige Gange mens jeg sat derinde, lagt det hele an til at sla' Opsynet ihjæl — bare for og faa Ram paa noget; for han ha'de jo ingenting gort mig. Men saa tænkte jeg, at det var alligevel dumt. Skal Ferdinand strække Hals, saa for mig gærne — det ka' altid være morsommere til en Forandring end og sitte hele sit Liv a'. Men saa maa der først langes én ud, saa det svupper i hele Suppedasen. Dèr har du mig!“

De travede flinkt afsted, med Ansigterne rettet mod Stadens Røgdis langt forude. Ferdinand gik og gumlede paa Skraaen og strittede hvert Øjeblik en sort Straale hen ad Vejen; hans forhærdede Bul-

bideransigt med de blodskudte Øjne udtrykte slet ingenting, nu han tav.

Der kom en Bondeknøs imod dem syngende af fuld Hals. Han kunde vel være 12-14 Aar.

„Hvorfor er du saa glad, Klør?“ spurgte Ferdinand og stansede ham.

„Jeg har trukket en Kvie til Staden, og det fik jeg to Kroner for,“ svarede Drengen og lo over hele Ansigtet.

„Saa har du ogsaa været tidlig paa Færde, min Ven,“ sagde Pelle.

„Ja jeg trak hjemme fra Kl. tre i Nat. Men nu har jeg ogsaa tjent Dagløn, og har fri hele Resten af Dagen!“ svarede Drengen, hev Tokronen op i Luften og greb den igen.

„Pas du paa, den ikke bi'r borte,“ mumlede Ferdinand og fulgte Mønten med graadige Øjne.

„Naa—aa!“ Drengen lo overgivent.

„La' se om den er ægte, du. Det er nogle morderlige Gavtyve derinde paa Kvajtorvet.“

Drengen rakte ham Pengestykket. „Ej se, det er jo en af den Slags, der kan brækkes over saa der bi'r to,“ sagde Ferdinand og gjorde nogle Taskenspillerkunster. „Jeg maa vel nok ha'e den ene?“ Hans Udtryk var blevet spillevende, han blinkede ondt til Pelle og stod og spillede med Mønten, saa det saa ud som der var to. „Værsgod, der har du din!“ sagde han og trykkede Pengestykket fast ned i Drengens Haand. „Pas nu godt paa den, saa din Mor ikke ska' skænde paa dig!“

Drengen aabnede forundret sin tomme Haand. „Giv mig min Tokrone!“ sagde han og smilede usikkert.

„Hva' Fan — du har jo faaet den engang!“ Ferdinand stødte brutalt til ham og begyndte at gaa.

Drengen fulgte efter ham og forlangte ihærdigt sine Penge. Saa begyndte han at græde.

„Nu er det ikke morsomt længer — giv ham nu sine Penge!“ sagde Pelle mørkt.

„Morsomt?“ Ferdinand stansede brat og saa him-

melforbavset paa ham — „tror du jeg spiller for Smaapenge maaske? Hvad rager den Dreng mig, han kan ta' og skrubbe a' — jeg er ikke Far til ham."

Pelle saa et Øjeblik paa ham inden han forstod; saa tog han et Papir med nogle Sølvpenge op af Vestelommen og gav Drengen to Kroner. Fyren stod først himmelfalden, snuppede saa i en Fart Pengene, og fo'r af Sted alt hvad han kunde.

Ferdinand gik og brummede ondt hen for sig og klippede med Øjnene. „Det vil jeg bare sige dig for en anden Gangs Skyld," udbrød han pludselig og stansede — „at var det ikke fordi det var dig — og saa fordi man nødig vil ha'e denne Dag ødelagt, saa havde jeg smadret Skallen paa dig. For det dèr sku' ingen anden ha'e budt mig. Er du nu med?" Han stod igen og rystede sin tykke Pande lige foran Ansigtet paa Pelle.

Pelle greb ham med et Lyntag i Krave og Bukser og slog ham tungt ned i en Skærvebunke. „Det er anden Gang i Dag, du truer med at smadre Skallen paa mig," sagde han forbitret og masede Ferdinands Hoved ned mod Stenene. En Stund holdt han ham haardt nede, men hjalp ham saa paa Benene igen. Ferdinand var blaarød i Hovedet, han stod og svinglede, parat til at kaste sig over Pelle, mens Blikket gik søgende rundt efter et Vaaben. Saa tog han nølende Tokronen op af Lommen og rakte den fra sig som Tegn paa Underkastelse.

„Behold den kun," sagde Pelle nedladende.

Ferdinand stak den hurtigt i Lommen igen og gav sig til at børste Snavset af sig. „Grynsuppen derinde har nok ikke taget videre paa Kræfterne," sagde han og skuttede sig gemytligt idet de gik videre. „Der sidder en nederdrægtig Klo paa dig endnu. Jeg begriber bare ikke, hvad du er saa øm over saadan en skaldet Hvalp for — han klarer sig sku nok os foruden."

„Du var jo ogsaa øm over en lille Knægt, engang man vilde tage Pengene fra ham. Var du ikke?"

„Naa ham den lille Fyr i *Arken,* der sku' hente Mikstur til Moderen? — det er saa længe siden!"

„Du kom i Krambolasje med Politiet for hans Skyld! Det var første Gang du havde noget udestaaende med Øvrigheden, tror jeg!"

„Ja for Drengen havde jo ingenting gort — jeg saa det selv. Saa nikkede jeg Panseren, som vilde slæbe af med ham. Naa, hans Mor var daarlig — og ens egen Gamle levede. Og man var en stor Torsk altsaa! Du skal faa at se, du ikke kommer langt med din Øllebrødsbarmhjærtighed. Skylder vi kanske de andre noget?"

„Ja *jeg* gør," sagde Pelle og løftede pludselig Ansigtet mod Lyset. „Men du har nok ikke meget at takke nogen for."

„Sikke noget forbandet Sludder!" udbrød Ferdinand og gloede paa ham. „Har de væ't go'e ved dig si'r du? — ogsaa da de smed dig i Fængsel? Du spiller nok fin Frøken, hva'? Nej, hold op med den, den maa du længer ud paa Landet med. Saa du sku' ha'e fortjent din Omgang Forbedringshus, mens en anden én bare sat og led sort Uret? Sludder! De ved nok hvad de gør, naar de klipper Ferdinand; men dig ku' de rolig ha' ladet løbe. Du mudrede halvtreds Tusend Mand paa Benene, og hva' lavede I vel? ikke saa megen Forstyrrelse som en Mus i et Par Damebukser! Storborgerne er sku mere bange for Ferdinand end for dig og alle dine Pappenhejmere tilsammen. Forurettet — aa la' vær! du har jo Savl paa Hagesmækken, Kresjan! Man gi'r ingen Pardon — og saa ta'r man heller ingen; det er det hele. — Og saa ku' du forresten gøre mig den Tjeneste og ta'e dine to Kroner igen. Ferdinand skylder ikke nogen noget."

„Saa laan dem da," sagde Pelle. „Du kan dog ikke komme til Staden helt uden Penge."

„Ta'e nu og ta' dem, hva'?" tiggede Ferdinand. „Du kan daarligere faa fat i no'en end en anden en, og det var ogsaa lidt for sjofelt den Maade at jeg fik dem af dig paa. Dér har du sat og pillet

dem sammen, fire Øre om Dagen — og kanske undvaaren Skraatobak — og saa sku' Ferdinand liste dem fra dig? Føj for Satan! — Og du stak lidt til Mor oven i Købet — det ku' en nær ha'e glemt! — Naa, skidt med det Par Syle du; jeg ved et Sted hvor der kan gøres et godt Kup."

Et Stykke oven for Damhussøen tog de en Bivej fat, der førte mod Nord, for at komme ind i Byen fra Nørrebrosiden. Langt nede til højre laa en stor Røgtaage og svævede i Luften, det var Storstadens Dunstkreds. Østenvinden rev Tjavser af den og førte helt herind, saa stak Ferdinand sin Bulbidernæse i Vejret og tog Luft ind. „Hvem der nu sat i *Blodkoppen* over en Hestebøf med Løg," sagde han.

Det var blevet godt hen paa Eftermiddagen. De brækkede sig Stave i et Hegn og gik kraftigt til, fulgte Diger og Grøftekanter som bedst de kunde. Ude over Agrene skar Ploven sin Vej, frem og tilbage igen, og vendte den sorte Muld frem i Dagen, mens Raager og Søfugle sloges i den friske Fure. Plovkørerne havde Tømmen om Livet, hvergang de kom til Vejs Ende og fik Ploven kastet rundt og anbragt til ny Fure, lod de Øgene puste ud og stirrede langt efter de to besynderlige Foraarsvandrere. Saa megen fremmed Luft der hang dem i Klæderne, det var nok to af den Slags Folk, der gaar paa deres Fod fra Land til Land — tænkte de og raabte fremmede Sprogbrokker efter dem for ogsaa at være med. Ak ja, der var jo nogen der fik set sig om! I Morgen var de to kanske allerede i fremmed Land igen, mens en anden gik her og aldrig kom af Stedet!

De kom forbi et hvidt Landsted, der laa fornemt tilbagetrukkent mellem gamle Trær, en høj tæt Tjørnehæk dækkede Haven mod Vejen. Ferdinand kastede et hastigt Blik ind over Laagen — der var rullet ned for alle Vinduer! Han begyndte at blive urolig, lidt henne smed han sig pludselig ned bag et Hegn og vilde ikke gaa videre. „Jeg har ingen Lyst til at vise mig tomhændet derinde," sagde han. „Aftningen er ogsaa den bedste Tid og komme ansti-

gende i. Lad os bie her til det er mørkt, jeg kan lugte at der er Sølvtøj i Villaen dér."

„Kom nu og lad de Fantasier fare," sagde Pelle indtrængende. „Fra i Dag begynder der et nyt Liv! Jeg skal se at hjælpe dig i Gang med et hæderligt Arbejde!"

Ferdinand brast i Latter: „Gud Fader i Skuret! — du hjælpe andre i Gang! Du har nok endnu ikke proberet, hva' det vil sige og vende hjem fra Anstalten; det ska' vist knibe dig at komme an noget Sted selv, min Far. Nyt Liv, hæ! Nej bi' nu her, saa laver vi et lille Kup sammen, naar det bi'r mørkt — Villaen ser ikke helt skeløjet ud. Saa i Aften ka' vi gaa i *Blodkoppen* og lave vældigt Hjemkomstsold — og gi'e de hjemvendte Amerikanere; det er heller ikke pænt og komme hjem og ikke ha'e noget med til Familien. Bi' nu du! Du sku' bare se *Laura med Armen* danse — det er min Madpakke forstaar du. Hun ka' danse paa et Bord hvor der staar fuldt af Øller med bundet for Øjnene, uden og spilde en Draabe. Der ska' osse nok bi'e et lille Kis til dig. — Hva' fan, du bilder dig vel ikke ind du er velkommen noget andet Sted? der er sku ingen der staar og vinker til de hjemvendende. — — Naa, saa gaa ad Helvede til med dig dit Kvaj — og hils din Jordemor! Naar du bli'r ked af og patte Familieliv, saa er min Adresse *Blodkoppen* — der ka' du spørge efter mig!" De sidste Ord raabte han med Haanden for Munden, hans hæse hule Røst skar gennem den rene Foraarsluft.

Pelle gik rask til som galdt det om at lægge noget bag sig. Han havde i sit stille Sind gaaet med et vanvittigt Haab om en eller anden venlig Modtagelse naar han slap ud — syngende Kammerater kanske, eller en Kvinde og to Børn der stod paa den hvide Landevej og ventede! Og saa var der blot Ferdinand til at tage imod ham! Naa, det var en Dukkert, og nu rystede han Skuffelsen af sig og strakte ud for at naa frem; den friske Gang satte Blodet i animerende Bevægelse. Saadan som i Dag havde Himlen

aldrig lyst før, Solen skinnede ham lige ind i Hjærtet. Der var en smilende Hilsen i det alt, i Vinden der kastede sig lige i hans Favn, og den friske Muld og Grøfternes rindende Vand: Velkommen ud, Pelle!

Som Verden dog er vid og fager, naar man har tilbragt Aar mellem fire nøgne Vægge! Nede i Syd var Skyhimlen som Brystet paa en stor lys Fugl, af dem der hvert Aar kommer langvejs fra med Sommer i deres stærke Vingeslag, og til alle Sider laa de aabne hvide Veje og pegede udad med lyse Forsikringer.

For fjerde Gang drog han ud for at erobre Verden, og denne Gang var det bitter Alvor. Før havde der altid vist sig noget bagved igen, men nu følte han skæbnesvangert at Færden var afgørende; vandt han nu, saa erobrede han Evigheden. Denne Gang maatte det briste eller bære, alt hvad han ejede og havde, førte han nu i Marken — saa tungt havde han aldrig været rustet før. Langt inde skimtede han endnu Fængslets Kuppel; som en mægtig Kværn laa det der over Nedgangen til Underverdenen og malede Elendigheden til Forbrydelse — i Menneskelighedens Navn. Enhver der var ude for Livets Usikkerhed sugede det til sig; han havde selv hængt i Tragten over Kværnens Øje, og følt hvordan Hvirvlen sugede.

Men Pelle var for rigt udrustet; hidtil havde han lykkeligt omsat alt til Opdrift, og han tog dette med. Hans Haar var ikke blond mere — til Gengæld var hans Sind magisk fyldt af en hemmelig Viden om Tingenes Væsen. Han havde jo siddet ved altings Rod og lyttet sig den frem af Ensomheden; i det mørke Fjæld havde han siddet og kukkeluret ligesom Lykkens Prins, mens Evigheden sang for ham om den store Gaade. De onde Magter havde bjærgtaget ham — det var det hele; og nu slap de ham ud i Dagen igen, i Tillid til at han var blevet en Trold lige som alle Forgængerne. Men Pelle var ikke forgjort! han havde allerede forbrugt meget til sin Vækst og tog dette med. Hvad betød vel lidt Indespærring mod Aarhundreders dumpe Dryp—

Dryp? — han var jo født med Sejrsskjorten som hverken Staal eller Gift bed paa.

Han satte sig paa et højt Punkt, smed Huen og lod den friske Vind stryge om Panden. Den var fuld af rige Løfter, paa sin Foraarsvandring over Jorden havde den sanket alt opbyggende og stærkt op og kastede det af i Favnen paa ham. Se dig ud, Pelle!

Til alle Sider gik de og beredte Jorden, Plovspand nikkede op over de bløde Bakkedrag og forsvandt til den anden Side. Der steg svag Em af Mulden — det var den sidste Kulde der dampede bort i den hældende Vaardag. Et godt Stykke nede lo nogle røde Smaahuse mod Solfaldet, og endnu længer ude laa Staden med sin evige Røgtaage over sig.

Hvordan vilde hans Fremtid blive dernede? Og hvordan stod Sagerne — var det ny rykket frem, eller skulde han igen gaa ind under en Udbytter, knibe sig det nødtørftigste ud af sit Arbejde og se Resten gaa i en andens Lomme? Der var kommet mange ny Fabrikker dernede; de dannede nu et helt Læbælte foran Staden og satte Hundreder af Kæmpeskorstene mod Himlen. Men hvad kunde der være paa Færde siden de ikke røg? — Lønkamp?

Nu skulde han saa til at lægge Plan for sit Liv, bygge det op igen paa den dybe Syld der var lagt i Ensomheden. Og her sad han og vidste ingen Verdens Ting om Tilstanden dernede! Naa, han havde jo Venner i Titusendvis, Byen laa simpelthen og ventede paa ham med aaben Favn — endnu gladere ved ham for alt det han havde lidt! I al sin Uvidenhed havde han dog ævnet at føre dem et Stykke Vej, Udviklingen havde kaaret ham til sit blinde Redskab, og det var gaaet godt. Men nu skulde han føre dem helt ind i Landet, for nu havde han Livets Tyngde i sig.

Hov, sad han nu ikke her og gik til Vejrs akkurat som i gamle Dage — og glemte alt hvad Cellen saa beskt havde lært ham! De andres Velfærd — jo-

vist! han havde faret rundt i Bekymring for de tusend Hjem — og havde ikke engang formaaet at bygge sit eget. Humbug! Dernede sad tre forsmaaede Væsner og førte Anklage mod ham, og hvad nyttede det han skød sig ind under de manges Velfærd. Hvad hjalp det, om saa han mødte med Lovord fra Titusender og hele Verden kaldte ham Velgører, naar de tre, hvis Ve og Vel han havde faaet betroet, anklagede ham for at have svigtet. Han havde tidt nok prøvet at overdøve dem, men derinde lod det sig ikke gøre at larme noget til Tavshed.

Pelle tvivlede fremdeles ikke om, at han var udset til at udrette noget for de mange, men det blev saa underordnet i Forhold til dette, at han havde forsømt sin Del af det, der paahvilede enhver. Han havde taget fejl af smaat og stort og troet, at naar han udrettede noget ingen anden kunde, havde han til Gengæld Lov til at sætte lidt let hen over de almindelige Hverdagspligter. Men Livet lagde skæbnesvangert netop sin Tyngde her, hvor alle kunde være med. Og nu kom han som en fattig Stodder — der havde erobret alt undtagen det egenlige og derfor ingenting ejede — og maatte bede om Naade og Barmhjærtighed. Mærket som Forbryder skulde han nu begynde forfra, og udføre det han ikke havde ævnet i sine Magtdage. Det blev nok svært at bygge sit Hjem under disse Forhold — og hvad skulde hjælpe ham? De tre, der kunde have sagt god for ham, havde han ladt i Stikken — til Straf for en Forseelse, der til syvende og sidst var hans egen.

Nej saa fattig var han alligevel aldrig draget ud før. Han kom ikke engang som den der havde noget at tilgive — ingenting havde Cellen lævnet ham. Han havde haft Tid nok derinde til at gaa det hele efter, og alt det ved Ellen, han før havde været for optaget til at mærke sig eller havde følt som en tavs Krig mod hans Forehavender, kom nu frem og formede sig mod hans Vilje til Billedet af en Kvinde, der aldrig tænkte paa sig selv, men var lutter Forsorg for sin lille Verden og kun forstod at opofre

sig. Han havde ikke Raad til at undvære noget af sin Ret herinde og førte alle sine Anklager i Marken mod hende, kørte op med Vedtægter og Moral. Men det rokkede altsammen ikke ved Billedet, tjente blot til yderligere at understrege Styrken i hendes Væsen. Hun havde ofret *alt* for ham og Børnene, kun været optaget af at se dem trives. Hvert af hans Angreb skyllede blot et nyt Lag uvedkommende Snavs bort, og lod Offeret i hendes Handling træde skarpere frem. Netop fordi hun var saa usanselig og kysk, kunde hun handle som hun gjorde. Ak, hun havde maattet bøde blodigt paa *hans* Forsømmelighed — det var Moderen, der i den yderste Nød nærede sit Afkom med sit eget Legeme.

Pelle vilde ikke give sig men stred rasende imod. Man havde berøvet ham Friheden og Retten til at være Menneske som andre, nu vilde Ensomheden fratage ham det sidste der holdt ham oppe. Selv om alting rottede sig sammen imod ham — han havde ikke Uret — han *vilde* ikke ha'e Uret. Det var ham, der havde ført den store Kamp til Ende paa Bekostning af sit eget — og han havde grebet Ellen i Hor! Hans Tanker klyngede sig til dette Ord og skreg det hæst ud, Hor! Hor! Hor! i en Ustanselighed. Han forbandt ikke noget med det men vilde blot overdøve alt det, der hakkede i ham fra alle Sider for at gøre ham endnu mere nøgen og elendig.

I Begyndelsen kom der nu og da Breve til ham — rimeligvis fra gamle Kampfæller, maaske ogsaa fra Ellen; han vidste det ikke, for han nægtede at tage imod dem. Han hadede Ellen, fordi hun var den stærkeste, hadede i afmægtig Trods alt og alle. Hverken hun eller nogen anden skulde have den Tilfredsstillelse at være ham til Trøst; havde man spærret ham inde som en uren, saa var det ogsaa bedst han holdt sig helt for sig selv. Han vilde gøre sin Straf endnu mere brutal, og med ram Vilje dybede han sin Forladthed yderligere ud, fjærnede i Tankerne alt det der stod ham nær, og trak det

onde stærkt i Forgrunden. Ellen havde naturligvis glemt ham for en anden — og kanske vendt Børnenes Sind ogsaa fra ham; det var dem sikkert nok forbudt at nævne Ordet Far. Han kunde tydelig se de tre sidde omkring Lampen og have det hyggeligt; og naar saa en eller anden Vending truede med at føre Samtalen hen paa ham, blev der pludselig koldt og dødsstille i Stuen. Han fyldte ubarmhjærtigt sin Tilværelse med isnende Erkendelse paa alle Punkter, og troede han hævnede sig ved at indaande den dødbringende Kulde.

I Forlængelse af dette fik han Anfald af Raseri, gik blindt løs paa Murene, og skreg at han vilde ud. Til Beroligelse blev han lagt i Spændetrøje og puttet ned i et bælgmørkt Hul. Han hørte i det hele til de saakaldte trodsige Fanger, der satte en Ære i at stampe imod Brodden — og blev behandlet derefter.

Men en Nat han laa og vaandede sig efter en Afstraffelse, saa han Guds vrede Ansigt i Mørket og blev pludselig stille. „Er du et Menneske?“ sagde det — „og kan ikke engang taale at lide lidt!“ Pelle studsede, han vidste ikke af, at der var noget særlig menneskeligt ved at lide. Men fra den Nat færdedes han stille, med et lyttende Udtryk som hørte han noget tværs gennem Murene. „Nu er han faldet til Ro,“ sagde Slutteren som holdt Øje med ham gennem Kighullet. „Han er ved at blive Idiot!“

Men Pelle var blot dukket ud paa den anden Side; han gik og stirrede tappert ind i Mørket for atter at se Guds Ansigt, men formildet. Det første han fik Øje paa var Ellen igen, hun sad der skøn og retfærdiggjort, bygget attraaværdig op af alle hans Anklager. Saa stort og skæbnesvangert alt det smaa gik igen her! Hvad hjalp det at værge sig, hun var hans Skæbne, og han maatte overgive sig paa Naade og Unaade. Han begreb hende fremdeles ikke, men han anede større Love for Livet, Love som løftede *hende* og gjorde ham liden. Hun gik nok ren igen-

nem med sit, dér hvor han var blevet stikkende i Overfladens Snavs!

Hun voksede for ham herinde og førte hans Tanker bag om Overfladen, hen hvor de aldrig før havde færdedes. Hendes usvigelige Moderfølelse var som en levende Puls, der ragede frem af det usynlige og viste tilbage til skjulte mystiske Kræfter — den kendelige Rytme fra et mægtigt Hjærte, der bankede dulgt bag alting. Der var i hendes Omsorg en Mindelse om Gud Fader selv; hun var Livets Kilder nærmere end han.

Livets Kilder — ved hende blev Udtrykket for første Gang levende for ham. Det var i det hele som om hun skabte ham paa ny, ved at sysle med hendes bestandig lige gaadefulde Væsen førtes hans Tanker dybere og dybere indad. Han anede stærke Strømme som bar det hele, og syntes undertiden han gennem Cellens Stilhed kunde høre Tilværelsen rinde og rinde som en bred Strøm, og udgyde sig derude hvor hans Tanker aldrig havde vovet sig hen. Hvor blev vel Dagene og Aarene med hele deres levede Indhold af? Den altid nærværende Ellen, som aldrig selv havde skænket det usynlige en Tanke, stillede Pelle Ansigt til Ansigt med Uendeligheden.

Mens alt dette arbejdede i ham, sang de en Søndag under Fangegudstjenesten Grundtvigs Salme: *Udrundne er de gamle Dage.* Salmen samlede alt det han selv taaget havde tænkt, og tog ham stærkt; Versene kom ind over ham i hans trange Baas som Bølger fra et mægtigt Ocean, der rullede Tidsaldre mod Stranden i monoton Vælde. Han følte pludseligt og stærkt Slægternes Gang over Jorden, og dristede sig til at fastslaa hvad han til nu kun dulgt havde anet: sin egen Sammenhæng med alt det øvrige, dem der levede i Dag, og alle de mange der var gaaet forud. Hvor havde hans egen Sammenslutningstanke været lille, maalt med dette uhyre Sjælenes Fællesskab! — og hvilket Ansvar fremefter hver enkelt gik med! Nu forstod han, hvor

skæbnesvangert det var at handle hensynsløst — bryde og gaa sin Vej. Man gik overhovedet ikke fra noget; selv det mindste man snød sig fra, sad og ventede en ved næste Vejsten som stor Skæbne. Og hvem mægtede vel at overse en Handling? Man maatte være overbærende bestandig, og saa vilde det til Slut vise sig, at man havde baaret over med sig selv.

Pelle sad og fangede Visdom, og hans eget Hjærte bekræftede den. Ellen fyldte stadig stærkere hans Sind, han havde forspildt hende — og kom alligevel ikke uden om hende! Elskede hun ham endnu? Det blev et bestandig hæftigere Spørgsmaal som forfulgte ham Nat og Dag, selve Livet afhang deraf. Han syntes han maatte gaa i Brokkassen som forfejlet, om han ikke vandt hende igen, og stirrede spørgende ind i Ensomheden. Ny Verdener groede frem for ham derinde, altings store Sammenhæng anede han, og syntes han kunde se, hvorledes Livets Rødder rakte dybt ned og sugede Næring af selve Mørket han færdedes i. Men dette fik han ikke noget Svar paa.

Skrive til hende kunde ikke falde ham ind. Guds Tilskikkelser med Sjælen havde deres egen Vej, som man ikke greb ind i. Det maatte komme ad samme Vej som det andet, og han lullede sig ind i et taabeligt Haab om at Ellen vilde komme og besøge ham — nu havde han jo det rette Sind til at tage imod hende. Om Søndagen lyttede han spændt til Portens tunge Drøn. Det var Besøgende til Fangerne, og naar Vagten kom raslende med sine Nøgler derude paa Galleriet, hamrede hans Hjærte og var lige ved at kvæle ham. Dette gentog sig en Række Søndage; saa sank han sammen og hengav sig i Skæbnen.

Men langt om længe forbarmede Tilfældet sig over ham og sendte ham en Hilsen.

Pelle tog ingen personlig Del i den Banken, der hver Aften naar Lyset var slukket lød gennem den uhyre Anstalt, som om tusend Dødpikkere var i Virksomhed. Han havde nok i sit eget, og bankede

blot de Telegrammer videre der førte over hans Celle. Men en Dag rykkede der en ny Fange ind i Cellen ved Siden af ham og vækkede ham, en gammel Stamgæst der straks gik i Gang med at forkynde sin Ankomst til alle Sider. Det var Druk-Valde, „Enkemadam“ Rasmussens Drivert af en Kærest, som Vinteren igennem plejede at staa derhjemme i Porten paa Kapelvej og spytte ud over Næsen paa sine blanke Kapsko.

Jo, Valde kendte godt Familien, Kæresten havde jo passet Børnene, da Ellen under den store Kamp gav sig til at gaa paa Arbejde. Ellen slog sig vældig tappert igennem og satte fremdeles Næsen højt; hun naadlede jo og havde et Par Lærlinge til Hjælp — det gik vist ikke saa skeløjet. Omgikkes nogen gjorde hun ikke — ikke engang Familien; altid saa hang hun over sine Unger.

Druk-Valde maatte til Væggen hver Aften, selv den ubetydeligste Enkelthed var af skæbnesvanger Betydning. Pelle saa Ellen lyslevende for sig i Mørket, bleg, altid sortklædt, bestandig alvorlig. Hun havde brudt med Forældrene, alting havde hun ofret for hans Skyld! Der blev tilmed talt om ham derhjemme, for at Børnene ikke skulde glemme ham til han kom tilbage. „De tror jo du er paa Rejse, de smaa Kvajho'der,“ sagde Valde.

Saa var det hele da lykkeligt og godt! Det var som Sol ind i Hjærtet at vide, at der sad hun og ventede trofast paa ham, skønt han havde forstødt hende. Al Kulde maatte smelte og herut — han var en rig Mand trods alt.

Bar hun da ogsaa hans Navn? spurgte han spændt. Det kunde ligne hende, rigtig trodsigt at sætte Pelle paa Dørpladen med store Bogstaver, uforfærdet som hun var.

Ja selvfølgelig — der var ikke noget der hed at gemme sig, dèr! Og som Ungerne voksede! Lasse Fredrik og Søster var jo store nu, og den lille Svend Trøst var et helt morderligt Stykke Mandfolk af sin Alder, en rigtig Tyksak. Se ham sidde i

Barnevognen og gi'e Partiet naar de trillede ud om Søndagen — det var et Syn for Guder!

Pelle stod som ramt af et Kølleslag i Mørket. Svend Trøst — en lille Dreng der sad i Barnevogn? Og det var ikke noget Plejebarn, Druk-Valde gik saa selvfølgeligt ud fra at det var hans. Ellen! Ellen!

Han gik ikke til Væggen mere. Druk-Valde bankede til ingen Nytte, hans halve Aar fik Ende uden at Pelle mærkede det. Denne Gang gjorde han ikke Oprør men dukkede sig under en Følelse af at være forbandet; Forsynet maatte være ham fjendsk, siden det samme Slag rettedes to Gange imod ham. Om Dagen søgte han Skjul i haardt Arbejde og Læsning, om Natten laa han og græd paa sin snavsede Madras, der lugtede af Mug og den skarpe lageagtige Stank fra tidligere Fangers gejle Udtømmelser. Han prøvede ikke mere paa at nedstyrte Ellens Billede, det var jo haabløst; tragisk overskyggede hun fremdeles det hele. Hun var hans Skæbne og beherskede fremdeles hans Forestillinger, men ikke glansfuldt; noget lysende stort var der overhovedet ikke mere, kun den bydende Nødvendighed!

Og saa Arbejdet! For en Mand var der altid Arbejdet at falde tilbage paa, naar Lykken ikke holdt. Pelle tog alvorligt fat, den Betjent, der havde Anstaltens Skomageri under sig, var glad for ham, han udrettede meget mere end der forlangtes. I sin Fritid læste han flittigt, han kastede sig med Iver over Fangeundervisningen og læste navnlig Historie og Sprog; Fængselspræsten og Lærerne tog sig af ham og skaffede ham Værker, der ellers ikke var tilgængelige for Fangerne.

Naar han saa var rigtig mørbanket af Træthed, lod han Tankerne søge Hvile i at beskæftige sig med Hjemmet. Trætheden lagde et forsonende Skær over alting, og han kunde ligge paa sin Briks og leve sig helt hyggeligt sammen med Børnene — ogsaa med denne Gøgeunge der altid saa paa ham med et underlig spottende Udtryk. Kun Ellen kom

han ikke nær. Saa skøn som nu i sin Utilnærmelighed havde hun aldrig været, men hun gik og tav gaadefuldt til alle hans Forsikringer, stirrede blot paa ham med sit uudgrundelige Blik. Han havde svigtet hende og Hjemmet — han vidste det jo godt selv; men gjorde han da ikke ogsaa Afbigt? Det var dog *hendes* Barn han holdt paa Skødet! — og han skulde nok bygge det hele op igen. Han havde faaet nok af at være fredløs og trængte til et Hjærte at hvile sit trætte Hoved ved. — — —

Alt det var Drømme, men nu var han altsaa paa Vej ned for at begynde forfra. Han var ikke ved stort Mod, Uvisheden rummede saa mange Muligheder. Trivedes Ellen og Børnene vel, og ventede hun fremdeles paa ham? Og Kammeraterne — hvordan vilde hans Skæbne forme sig.

* * *

Det uvante Ophold i frisk Luft tog stærkt paa Pelle, meget mod sin Vilje sad han og faldt i Søvn med Ryggen opad Diget. Længslen efter at naa til Vejs Ende fik ham til at drømme, at han vandrede videre og holdt sit Indtog i Byen; han kunde ikke kende den igen, saa forandret var alting. Folk gik og spaserede i deres pæne Tøj, de skulde i Skoven eller hen og høre Foredrag.

„Hvem arbejder da?“ spurgte han en Mand han mødte.

„Arbejder“ — udbrød Manden forundret — „det gør Maskinerne naturligvis! Vi har hver tre Timers Dagvagt ved dem, men det bliver snart forandret til to, for Maskinerne bliver klogere og klogere. Det er dejligt at være til og vide, at der ikke er andre Slaver end de døde Maskiner, og det kan vi takke en Mand for som hed Pelle.“

„Det er jo mig!“ udbrød Pelle og lo helt fornøjet.

„Dig? er du gal? Du er jo en ung Mand, og dette her er allerede mange Aar siden.“

„Det er nu mig alligevel! Kan du ikke se, jeg har

Barnevognen og gi'e Partiet naar de trillede ud om Søndagen — det var et Syn for Guder!

Pelle stod som ramt af et Kølleslag i Mørket. Svend Trøst — en lille Dreng der sad i Barnevogn? Og det var ikke noget Plejebarn, Druk-Valde gik saa selvfølgeligt ud fra at det var hans. Ellen! Ellen!

Han gik ikke til Væggen mere. Druk-Valde bankede til ingen Nytte, hans halve Aar fik Ende uden at Pelle mærkede det. Denne Gang gjorde han ikke Oprør men dukkede sig under en Følelse af at være forbandet; Forsynet maatte være ham fjendsk, siden det samme Slag rettedes to Gange imod ham. Om Dagen søgte han Skjul i haardt Arbejde og Læsning, om Natten laa han og græd paa sin snavsede Madras, der lugtede af Mug og den skarpe lageagtige Stank fra tidligere Fangers gejle Udtømmelser. Han prøvede ikke mere paa at nedstyrte Ellens Billede, det var jo haabløst; tragisk overskyggede hun fremdeles det hele. Hun var hans Skæbne og beherskede fremdeles hans Forestillinger, men ikke glansfuldt; noget lysende stort var der overhovedet ikke mere, kun den bydende Nødvendighed!

Og saa Arbejdet! For en Mand var der altid Arbejdet at falde tilbage paa, naar Lykken ikke holdt. Pelle tog alvorligt fat, den Betjent, der havde Anstaltens Skomageri under sig, var glad for ham, han udrettede meget mere end der forlangtes. I sin Fritid læste han flittigt, han kastede sig med Iver over Fangeundervisningen og læste navnlig Historie og Sprog; Fængselspræsten og Lærerne tog sig af ham og skaffede ham Værker, der ellers ikke var tilgængelige for Fangerne.

Naar han saa var rigtig mørbanket af Træthed, lod han Tankerne søge Hvile i at beskæftige sig med Hjemmet. Trætheden lagde et forsonende Skær over alting, og han kunde ligge paa sin Briks og leve sig helt hyggeligt sammen med Børnene — ogsaa med denne Gøgeunge der altid saa paa ham med et underlig spottende Udtryk. Kun Ellen kom

han ikke nær. Saa skøn som nu i sin Utilnærmelighed havde hun aldrig været, men hun gik og tav gaadefuldt til alle hans Forsikringer, stirrede blot paa ham med sit uudgrundelige Blik. Han havde svigtet hende og Hjemmet — han vidste det jo godt selv; men gjorde han da ikke ogsaa Afbigt? Det var dog *hendes* Barn han holdt paa Skødet! — og han skulde nok bygge det hele op igen. Han havde faaet nok af at være fredløs og trængte til et Hjærte at hvile sit trætte Hoved ved. — — —

Alt det var Drømme, men nu var han altsaa paa Vej ned for at begynde forfra. Han var ikke ved stort Mod, Uvisheden rummede saa mange Muligheder. Trivedes Ellen og Børnene vel, og ventede hun fremdeles paa ham? Og Kammeraterne — hvordan vilde hans Skæbne forme sig.

* * *

Det uvante Ophold i frisk Luft tog stærkt paa Pelle, meget mod sin Vilje sad han og faldt i Søvn med Ryggen opad Diget. Længslen efter at naa til Vejs Ende fik ham til at drømme, at han vandrede videre og holdt sit Indtog i Byen; han kunde ikke kende den igen, saa forandret var alting. Folk gik og spaserede i deres pæne Tøj, de skulde i Skoven eller hen og høre Foredrag.

„Hvem arbejder da?“ spurgte han en Mand han mødte.

„Arbejder“ — udbrød Manden forundret — „det gør Maskinerne naturligvis! Vi har hver tre Timers Dagvagt ved dem, men det bliver snart forandret til to, for Maskinerne bliver klogere og klogere. Det er dejligt at være til og vide, at der ikke er andre Slaver end de døde Maskiner, og det kan vi takke en Mand for som hed Pelle.“

„Det er jo mig!“ udbrød Pelle og lo helt fornøjet.

„Dig? er du gal? Du er jo en ung Mand, og dette her er allerede mange Aar siden.“

„Det er nu mig alligevel! Kan du ikke se, jeg har

graa Haar og min Pande er furet? Det har jeg faaet i Kampen for jer. Kender I mig da ikke igen?“ Men Folk lo blot ad ham, og han maatte gaa.

„Jeg vil gaa til Ellen,“ tænkte han nedslaaet — — „hun skal sige god for mig!“ Og i det samme stod han i hendes Stue.

„Værsgod og sid ned,“ sagde hun pænt. „Min Mand kommer lige straks.“

„Det er jo mig!“ udbrød han grædefærdig. Men hun stirrede koldt og fremmed paa ham og gik hen mod Døren.

„Jeg er jo Pelle,“ sagde han og rakte tryglende Haanden ud efter hende. „Kender du mig da ikke igen?“

Men Ellen aabnede Munden for at skrige, og i det samme stod Manden truende i Døren. Bag ham tittede Lasse Fredrik og Søster forskrækket frem, og Pelle fastslog med en vis Tilfredshed, at der kun var de to. Men det forfærdelige var, at Manden var ham selv, den rigtige Pelle med kækt lyst Overskæg, Koslikket i Panden og Gaa-paa-Udtrykket! Da han opdagede det, brast det hele sammen for ham, og han sank haabløst.

Pelle vaagnede med et Ryk, badet i Sved, og saa taknemmeligt Markerne og den lyse Luft — han var dog i al Fald til endnu! Han rejste sig og vandrede nedad med tunge Skridt, mens Foraarsvinden kølende tørrede hans Pande.

Han stødte til Nørrebro langt ude, bag ham dalede Solen, det maatte være omkring Fyraften nu. Men de talrige Fabrikker peb ikke, der væltede ingen sværtet Menneskestrøm frem af Sidegaderne. I Frederikssundsvejens smaa Beværtningshaver sad Arbejderfamilier med Barnevogn og Madkurv; de var i Pudsen og nød Foraarsdagen. Var der alligevel noget om hans Drøm? — saa var det festligt at vende tilbage! Han spurgte Folk, hvad der var paa Færde, og fik at vide at det var Valgdag. „Idag tager vi Hovedstaden!“ sagde de og lo sejrssikkert.

Fra Runddelen drejede han ind paa Assistens

Kirkegaard og fulgte den dystre Poppelallé ned mod Kapelvej. Lige for Enden af Alléen saas de to smaa Vinduer paa tredje; i sin hæftige Længsel syntes han Ellen stod deroppe og vinkede. Han løb nu — tog Trappen i Spring.

Idet han vilde trække i Klokkestrængen, hørte han fremmede Stemmer derinde og stansede lamslaaet. Døren saa kold og uvedkommende ud, Navneplade var der ikke. Han gik langsomt ned og spurgte sig for i Grøntkælderen — om der ikke paa tredje til venstre boede en Kvinde som naadlede? Hun var forladt af sin Mand og havde to Børn — *tre* rettede han det ydmygt til. — — Hvor de da var blevet af?

Viceværtens var ny Folk og kunde ingen Besked give. Saa steg han op i Huset igen og forhørte sig fra Sal til Sal, men uden noget Resultat! Fattigfolk plejer ikke at bo længe ad Gangen paa samme Sted.

Pelle drev hen ad Gaden paa bedste Beskub. Han tænkte ikke paa at gøre Udvej for Ellens Adresse, men faldt blot modløst sammen; i sin forkomne Tilstand havde han Indtryk af at man undgik ham, og det slog ham ned. Han var syg i Sjælen efter venlige Ord og et Kærtegn — og ingen tog imod ham! Ingen Øjne lyste venligt ved at se ham ude igen, og her gik han og støvede forgæves op og ned ad Trapper efter et medfølende Væsen. Der kom et pludseligt Had op i ham, en ond Lyst til at slaa til det hele og sejle hensynsløst.

Det skumrede. Henne under Kirkegaardsmuren ved Korskirken løb nogle Kioskdrenge og legede Tagfat paa Cykle. De tumlede deres Maskiner som Beriderheste og lignede smaa Gauchoer, kastede dem bag over og løb paa Baghjulet alene — og satte springende hen over Forhindringer. Taskerne havde de spændt om paa Ryggen, de blaa Huebaand smældede dem om Ørerne som Vimpler.

Pelle satte sig paa en Bænk og fulgte adspredt deres hensynsløse Leg, mens Sindet søgte tilbage til hans egen sorgløse Drengetid. En Knægt paa 10-11 Aar førte an med halsbrækkende Kunster, mens

han raabte og kommanderede; han var Bandens Førstemand og opretholdt Førerskabet med haard Haand. Ansigtet med Opstoppernæsen lyste af frisk Uforskammethed, Huen red paa to forsvarlige Slugøren.

Drengene begyndte at vælge den Fremmede til Skive for deres Kaadhed. Idet de susede forbi, lod de som de tabte Herredømmet over Maskinen, saa den slog et Slag efter hans Ben; og pludselig kom Anføreren til at rive Huen af ham. Pelle tog den roligt op; men da Knægten kom kredsende tilbage i forsigtige Slag som pønsede han paa en ny Gavtyvestreg, sprang han op og greb ham i Nakken.

„Nu skal du have nogle Stryg, din Slubbert!“ sagde han og løftede ham af Cyklen. „Men det er lige saa godt dine Forældre besørger det. — Hvad hedder din Far?“

„Han har ingen Far!“ raabte de andre Drenge og slog truende Kreds om dem. „Lad ham gaa!“

Drengen aabnede Munden for en Skylle Ukvemsord men stoppede op midt i det og stirrede forfærdet paa Pelle. Rædslen stod ham ud af Øjnene; han krængede som en rasende for at komme løs. Pelle slap ham forundret, og saa ham tumle op paa Cyklen og sætte brølende bort. Kammeraterne jog efter ham, de lignede Svaler i Flugt. „Vent dog lidt Lasse Fredrik!“ raabte de. Han stod lidt og stirrede efter dem, dukkede saa Hovedet og drev langsomt ind ad Nørrebrogade.

Det var underligt igen at færdes i denne Gade, der havde grebet saa stærkt ind i hans Tilværelse. Færdselen gik tungere her end andre Steder, og Stenbroen satte haardt mod haardt; der var en egen jærnhaard Vederhæftighed stampet ind i dette Strøg, hvor hvert Skridt kom med Arbejdets Vægt.

Butikkerne var de samme, han kendte ogsaa flere af de Handlende igen. Han søgte at finde sig hjemme i Strømmen, spejdede efter Folks Ansigter, og pønsede paa om nogen vilde genkende ham; han baade ønskede og frygtede det. Men de hastede

forbi, en og anden studsede blot lidt over hans fremmedartede Skikkelse. Selv kendte han de fleste, lyslevende som var det i Gaar han havde haft med Titusenderne at gøre — de mellemliggende Aar havde jo ikke skudt ny Ansigter ind mellem ham og de gamle! Der gik af hans Folk paa Fortovet med Mutter under Armen, og stod af dem paa den Elektriske som Vognstyrere og Konduktører. Slatmikler og støtte Karle — det var hans Hær. Han kunde nævne dem ved Navn og kendte deres Familieforhold. Naa, der var jo løbet en Del Vand til Havet siden.

Han gik ind paa et lille Værtshus for rejsende Haandværkssvende og bestilte Logi.

„Ja man kan jo nok se paa dig at du har væ't væk fra Landet her en Dagstid eller to," sagde Værten. „Har du vaaren langt omkring, Kammerat?"

Aa ja — noget af Verden havde Pelle jo set. Og herhjemme var der nok ogsaa en Del forandret — hvordan gik det med Bevægelsen?

„Storartet, Kammerat — knusende godt! Partiet har haft vældig Fremgang — i Dag tager vi Byen!"

„Saa er der vel ved at komme en anden Gang i Tingene?"

„Naa — det vil jeg ikke paastaa. Arbejdsløsheden ta'r jo til for hvert Aar, og den er sku ligeglad hvem der sidder i Borgerrepræsentation og Rigsdag. Men man er jo kommet svært godt med — saadan hvad Priskurant angaar."

„Hør sig mig engang — der var en Mand med i Bevægelsen for nogle Aar siden som hed Pelle! Hvad er der egenlig blevet af ham?"

Værten kløede sig i Skilningen: „Pelle — Pelle? ja det er sku ogsaa sandt! Hva'fan var'et der var med ham — lavede han ikke falske Penge eller stjal af Kassen? Det forekommer mig han endte i Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset. — Naa, daarlige Elementer er der jo i enhver Bevægelse."

Et Par Arbejdere, der sad og spiste stegt Lever,

blandede sig i Samtalen. „Han var en Del fremme for 5-6 Aar siden," sagde en af dem tyggende. „Men der var ikke noget rigtigt ved ham, han havde nok for meget Fjantasi."

„Et knusende godt Snakketøj sad der nu ligegodt paa ham," sagde den anden. „Jeg husker ham endnu li'saa tydelig fra den store Lockout; han ku' bilde én ind man var en Satans Karl, ku' han. Naa, det var dengang! Skaal Kammerat, og Velbekomme!"

Pelle rejste sig stille og gik. Han var glemt; der stod ingenting efter ham for alt hvad han havde kæmpet og lidt. Der var vel gaaet saa meget andet hen over deres Hoveder siden, og saa havde de bare svedt *ham* ud.

Han gik og vidste ikke, hvor han skulde gøre af sig selv, mere hjemløs her i denne Gade der skulde være hans egen end noget andet Sted. Der var sort af Mennesker, men Strømmen rev ham ikke med, han var som en af disse Genstande, der skyller ind til en Side og bliver liggende.

Alle Mennesker var i deres pæne Tøj. Arbejderne kom i Flokke, de havde været henne og stemme eller skulde derhen; nogle blev samlet op paa Gaden og ledsaget til Urnen af ivrige Kammerater. Man raabte til hinanden fra Fortov til Fortov med Haanden for Munden som en Raaber: „Hej, Petersen! du har vel stemt?" Overalt var der Spænding og højt Humør — Byen skulde tages!

Han fulgte Strømmen over Dronning Louises Bro og indefter. Herinde var Stemningen en anden, Meningerne var delte, Folk gav hinanden knubbede Ord. Uden for Bladredaktionerne stod Folkemængden pakket, spærrede Vognfærdslen, og ventede taalmodigt paa Resultaterne som blev slaaet op i Vinduet. Hver Gang en Kampkreds kom ind, gik der en bølgende Bevægelse gennem Massen — og steg til en mægtig Brusen hvis det var Sejr. Det gik forholdsvis fredeligt, Folk søgte hen uden for de Blade der bar Partifarven. Kun Kværulanterne mødte op

hos Modstanderne for at faa sig en paa Hattepulden. Indenfor i Bladredaktionerne jog Medarbejderne frem og tilbage, hængte Resultater ud, og rettede.

Alle Kafeer og Restavranter var fulde af Gæster. Telefonen kimede ustanselig, Bude kom med Lister fra Telegrambureauerne. Man sloges om Resultaterne foran den store Tavle, diskuterede Chancer ved Bordene, drev Kandestøberier.

Pelle havde aldrig set Byen saa ophidset, ikke engang under den store Lockout. Stand stod over for Stand som Knytnæver, Arbejderne endnu ivrigere end Overklassen — de var blevet Politikere saa det forslog. Han forstod at Bevægelsen havde lagt Tyngdepunktet herover, det galdt om at erobre Mandater, i Dag ventede man at faa Herredømmet i Byen og fast Fod ude paa Landet. Flere af de gamle Førere sad allerede i Tinget og lagde deres praktiske Erfaring i Debatten; nu stiledes der nok mod intet mindre end at erobre den politiske Magt. Dette var kækt nok — de maatte have haft Medgang alligevel! Han havde endnu sin gamle Lydhørhed for hvad der steg samlet op fra det hele som Fællesnævner — og fornam en Forandring i selve den offenlige Tone. Den var blevet bredere, mere demokratisk. Selv Overklassen bøjede sig for Valgurnen nu og nedlod sig til at kæmpe om Stemmeflertallet.

Men han savnede Plads for sig selv i denne Kamp. „Hej du dèr — du har vel stemt?“ raabte man til ham i Forbigaaende. Stemt? han havde jo ikke engang Stemmeret! I den Kamp, der nu kæmpedes, havde den gamle Fører ikke engang Lov at være med som almindelig Menig.

Væk af Banen her! De kom i smaa taktfaste Hold paa Vej til Valgurnen eller Forsamlingshuset og fyldte hele Fortovet, og Pelle flyttede sig villigt for dem. Denne Gang kom han ikke anstigende som en Kongesøn, hvem Alverden stod paa Stranden og ventede.

Et Udskud var han — hverken mere eller min-

dre — en der var lagt til Side og glemt. Og bragte han sig i Erindring, opnaaede han kun at mane Sagnet om en Forbryder frem. Dèr var Huset hvor Stolpes havde boet, kanske kendte de Ellens Bopæl. Men hvad vedkom den forresten ham? han huskede nok Lasse Fredriks rædselsslagne Ansigt. Og der var jo Hjørnestedet hvor Morten havde bestyret Forretningen — ho, det var længe siden deres Veje skiltes! Morten havde i Virkeligheden altid misundt ham — han havde ikke kunnet taale hans kolossale Fremgang. Nu kunde han jo hovere!

Han gik og var gal i Hovedet, ør, bitter. Det lagde sig som en Taage over hans Hjærne, Tankerne ravede frem af Ondskaben som forvrøvlede Kværulanter. I aarevis havde Trangen til at omgaas Mensker hobet sig forfærdeligt op i ham; nu skred det hele. Han kunde godt vælte sig ind paa en eller anden og yppe Klammeri, blot for ikke at gaa her og forholde sig ligegyldig til Alverden. — Hvorfor gik han ikke hen i *Blodkoppen?* Dèr var han i al Fald ventet.

Ud for Griffenfeldtsgade var der Opløb, Folk havde slaaet Kreds om en Kularbejder, der stod og maltrakterede en Lygtepæl med sine Træskosnuder, mens han snøvlende brugte Mund. Han var rendt imod den og havde Hul i Panden. Folk morede sig over ham.

Idet Lygteskæret faldt paa den druknes kulstøvede Ansigt, genkendte Pelle ham; det var Glade Jakob! Gal i Hovedet trængte han sig frem og tog ham i Skulderen. „Hvad er det med dig Jakob, er du blevet en Sut?“ sagde han opbragt. „Hvad er den a'?“

„Den ska' inte komme her og senere en organiseret Arbejder,“ snøvlede Jakob og sparkede ud i Luften til stor Fornøjelse for Tilskuerne, der opmuntrede ham til bare at klø løs. „Jeg er Medlem af min Organisation og staar ikke i Restance — I kan selv se!“ Han gravede en lille Bog i sort Lærredshylster frem fra Brystlommen og stod og rodede med den. „Se kuns selv efter Kammerater, Medlems-

bidrag betalt, hva'? Strejkebidrag betalt, hva'? Forevist ved Indgangen, hva? — kom bare ikke her med den! Tag kuns og lad den gaa rundt Folkens, vi maa ha'e Papirerne i Orden. — I støtter ved Valgfonden, Manne? — op og stem for Fan! Den der ikke giver sin Skærv er en skidt Kammerat. — Hvem siger Tyv? Der er ingen der sjæler her, forstaar I! Jakob er en hæderlig organiseret — —" Pludselig gav han sig til at hulke, Savlet flød ham fra den hængende Mund ned paa Trøjen, det sprittaagede Ansigt skar frygtelige Grimaser.

Pelle fik ham ind i en Gaard og vaskede hans Saar ved Posten. Det kolde Vand fik ham til at skælve, Hovedet hang dødt ned. „Saadan en snottet Skruebrækker," mumlede han. „Jeg skal faa Formanden til og gi'e den en Overhaling i Bladet."

Pludselig genkendte han Pelle. Der gik et Ryk gennem ham, i hans sløve Træk kæmpede Bevidstheden for at faa Overtaget. „Hvad er det dig, Stormester?" sagde han skamfuld og greb efter Pelles Haand — „saa du er kommen tilbage? Du synes vel jeg er et Svin, men hva'fan."

„Kom nu bare!" sagde Pelle haardt; han holdt ikke af de mange Tilskuere.

De gik ned ad Meinungsgade, Jakob stolprede tavs afsted og skottede til sin gamle Anfører. Han var lidt ubehjælpsom i Gangen, men det var af Slid; Mødet med Pelle havde næsten gjort ham ædru. „Du synes vist jeg er et Svin," gentog han endelig i en ynkelig Tone. „Men naar der nu ingen er til at hanke op i én."

„Det er skidt med den Brændevin," sagde Pelle kort.

„Ja det kan være rigtigt nok. Men man trænger nu til et godt Ord engang imellem, og saa maa man vel tage det hvor det kan faas. Kammeraterne ser ned paa én skal jeg sige dig — og skubber én ud af Sjakket."

„Hvad er der saa i Vejen?" spurgte Pelle.

„Hvad der er i Vejen? Seks Gange fem er der,

fordi at man ikke lod sin gamle Far sidde og sulte dengang under Lockouten. Dengang var det jo evig dejligt: Jakob var en god Søn! og skidt med de Stores fedtede Pengepung og en Smule Vand og Brød! — og Fanden og hans Pumpestok. Men nu gaar den paa en anden Melodunte: Ham der! han er jo straffet for Tyveri — færdig! Hvorfor, det er der ingen der spørger om — man er be'et Storborgere forstaar du. I gamle Dage hed jeg altid Glade Jakob, og Kammeraterne kunde godt lide og være i Sjak med mig. Ved du hvad jeg nu hedder? Tyvejakob. Ja de siger det jo ikke lige rent ud, for saa var der nok en der flækkede Skallen paa dem; men det er ellers mit Navn. Naa, siger man til sig selv, dengang saa du maaske forkert paa det hele; kanske er du alligevel en slet og ret Tyveknægt. Og saa maa jeg drikke for at blive en ærlig Mand igen."

„Og rase ud mod Lygtepælene! Skulde du ikke hellere lange ud efter dem der gør dig ondt?"

Jakob tav og dukkede Hovedet; den stærke frejdige Fyr var blevet en Hund enhver turde sparke! Var det *saa* forfærdeligt at bære seks Gange fem blandt sine egne — hvad skulde saa Pelle sige? „Hvordan har din Bror det?" spurgte han for at lede Jakobs Tanker hen paa noget lysere — „han var en brilliant Fyr."

„Han hængte sig," svarede Jakob mørkt — „han kunde ikke holde det ud. Vi brød jo ind sammen — for at være lige gode om det; og Urtekræmmeren skyldte min Gamle Penge altsaa — han havde gjort Arbejde for dem — og skulde snydes var Meningen. Og der sad saa de to Gamle og sultede — frøs gjorde de ogsaa. Saa skaffede vi dem deres Ret — og det var jo saa knusende storartet gjort. Men bagefter naar der var Opstandelse paa Arbejdspladsen, Agitation og Valghalløj og den Slags nyt, saa gik de lige saa pænt uden om ham og mig. Vi var ikke af Slagsen forstaar du — vi havde jo ingen Stemmeret. Han ku' ikke klare Spørgsmaalet paa anden Fakson end ved og slaa et Stik op om Lam-

pekrogen. Jeg har selv vendt og drejet Sagen ser du, men det er sku ikke til at hitte Rede i.“ Jakob gik lidt. „Vil du nu lange ordenlig ud? — der trænges til et godt Ord.“

Pelle svarede ikke; dette lagde sig altfor tungt over ham. Han hørte slet ikke Spørgsmaalet.

„Det var jo mest dine Ord, der fik en til at tro paa en ny Tid,“ blev Jakob haardnakket ved. „Ellers havde min Bror og jeg kanske nok baaret os noget anderledes ad, og saa var det altsaa gaaet os begge to bedre. Naa, du troede jo selv paa det begribeligvis! Men hvad siger du nu — tror du endnu paa det med det ny? For én vilde jo gærne være et hæderligt Menneske igen.“

Naturligvis troede Pelle fremdeles.

„Ja for der er sku ikke mange der gi'r en rød Øre for den Historie længer. Men naar du siger det — dig har jeg ligegodt Fidus til. En anden har jo ikke Hoved til og finde paa noget af sig selv; og for os Smaafolk har det været som jeg vilde sige at Proppen gik af, dengang du kom væk. Det hele stod og blev til dovent Sprøjt. Sker noget gør der ikke for en anden stakkels Djævel at se til; og hvergang nogen vil klage sig, faar han straks en Stemmeseddel stukket i Næven: Gaa hen og stem, Kammerat, saa skal det nok bli'e anderledes! Men hva' Fan, det kan sku ikke stikke Ild i en Fyr, der ingenting har lært fra lille a'. Mig havde de nu sørget saa morderlig fint for — med Æresoprejsning for at jeg skulde bruge min Stemmeret; men gøre mig til en som der ingen ser ned paa, det kan de ikke. Og derfor siger jeg tak for mig! Men hvis at du tror paa det endnu, saa gør jeg det sku ogsaa, for dig har jeg Fidus til. Her har du min Haand paa det.“

Jakob var den samme enfoldige godhjærtede Fyr som i gamle Dage, da han holdt til paa *Arkens* Loft. Lidt mere ondt maatte der gærne have været i ham! Men hans Ord varmede Pelle om Hjærtet, her var dog et Menneske, der trængte til ham —

og som troede paa ham endnu, skønt han var blevet slaaet til Krøbling i Kampen! Det var den første Invalid; Pelle var forberedt paa at træffe flere — og tage deres Anklage. Adskilligt vilde vende sig imod ham, netop nu da han stod magtesløs — men han fik tage det med! Han syntes han havde Kræfter til det nu.

Pelle gik igen paa Gaden, han lod Fødderne om Retningen og tænkte paa Fortid og Fremtid. De havde været saa sikre paa, at en ny Tid skulde oprinde for dem lige med det samme! Den ny store Sandhed havde været saa selvindlysende, at man syntes alt det gamle maatte falde for den som for et Trylleord — og nu havde Hverdagen slidt Glansen af den ogsaa! Saa vidt han forstod var der intet væsenligt sket, og hvad skulde der vel ogsaa ske? Det gik nok ikke saadan til at vælte Systemer. Af Glade Jakobs Dom kunde han slutte sig til sin egen, men han var ikke forsagt længer. Nu fik der komme, hvad komme skulde. Han skulde ikke haft noget imod at æske de gamle Kammeraters Opfattelse lige med det samme og faa sin Stilling klaret.

Han var kommet gennem forskellige Sidegader og stod pludselig over for en stor oplyst Bygning; op ad den brede Trappe strømmede Folk. Det var et af Arbejdernes Forsamlingshuse; der var Fest i Anledning af Valgdagen. Pelle fulgte af gammel Vane Strømmen.

Han holdt sig i Baggrunden af Salen, og brugte sine Øjne som var han lige drattet ned fra en anden Klode, underlige Følelser vældede op i ham ved igen at være sammen med de mange. Et Øjeblik stormede det paa i ham som en hæftig Drift til at raabe: Her er jeg igen! og brede Armene ud mod dem alle. Men han fik hurtig Magt med det, Ansigtet faldt igen hen i sin forstenede Ro.

Dette var altsaa hans Hær fra Kampen. De var ikke saa lidt pænere i Tøjet end den Dag, han førte dem i Triumf ind i Staden som dens rette Borgere; de bar ogsaa Hovedet højere, hummede sig ikke

om bag ved hinanden men krævede Plads. Mere Mad fik de, kunde han se, Ansigterne var blevet blankere af det. Og Øjnene var blevet lade i Udtrykket, de stod ikke længer og grov hungrigt ude i det uvisse men flyttede sig roligt og ligetil fra Sted til Sted. Man havde nok indstillet sig paa lang Marsj igen, og kanske var det godt; store Ting skete ikke i en Haandevending.

Han vækkedes af sine Tanker ved, at de nærmeste vendte sig og stirrede paa ham. Flere og flere Ansigter søgte om mod ham. Pelle er her! gik det som en Mumlen gennem Forsamlingen. Hundreder af Øjne rettedes imod ham, spørgende og undersøgende, nogle i aaben Forventning som maatte der ske noget usædvanligt lige paa Stedet.

Det blev til en hel Bevægelse, en Bølge der bar ham modstandsløst op i Forgrunden af Salen og op paa Talerstolen. Et mægtigt Brus steg op om ham som Brænding og bedøvede hans ømtaalige Hjærne hvor Stilheden sad hørligt og nittede — altid — en fin ny Verden som ingen anden vidste om. Og med et blev der stille, saa stille at han igen hørte Ensomheden koge i sit Øre.

Pelle talte, stille og fortroligt. Hans Ord blev en Hilsen til dem fra en Verden, de endnu ikke kendte, den store Ensomhed hvor Manden maa færdes alene — uden højrøstede Kammerater til at stive sig af — og lytte sig frem, til han hører sit eget Hjærte slaa derinde. Han sidder i en Celle igen ligesom det første oprindelige Livskim — ene og forladt, over ham spinder en Edderkop sit kunstfærdige Net. I Begyndelsen er han vred paa det travle Dyr og river Nettet itu, men Dyret begynder ufortrødent forfra. Og dette bliver pludselig en trøsterig Lære for ham om aldrig at give op; han kommer til at holde af dette lille aarvaagne Væsen, der lægger sit Væv saa kunstfærdigt som havde det et stort Ansvar — og spørger sig selv om han overhovedet er til for det. Har det maaske ondt af ham i hans Forladthed, siden det ikke flytter et andet Sted hen,

men overbærende bygger sit Væv op igen, finere og finere — som blev det kun raget ned, fordi det ikke var godt nok udført. Han angrer bitterlig sin Fremfærd, og vilde give meget for et Tegn paa at det lille Dyr ikke var vred paa ham; for ingen har Raad til at støde den anden fra sig, selv det mindste Kryb har skæbnesvanger Betydning for dig! i Cellens Ensomhed dér lærer man Solidaritet. Og en Dag han sidder og læser og Edderkoppen har travlt med at føre en Traad lige forbi ham, kommer den fortroligt ned og bruger hans Skulder til midlertidigt Fæste. Aldrig før var der blevet vist ham en saadan Tillid trods alt, det lille Dyr vidste, hvordan en forhærdet Fange skulde tages. Det lærte ham at han havde baade et Hjærte og en Sjæl at tage Vare paa! — En Hilsen til Kammeraterne fra den store Stilhed, som ventede paa at faa dem i Tale en for en.

Han talte lige ud af sin Sjæls Alvor og saa Forundringen i deres Ansigter. Hvad Satan, vilde han nu ha'e dem allesammen puttet i Tugthuset, bare fordi han selv havde været der? Og var dét Resterne af den gamle Pelle, *Lynet*, som han dengang kaldtes? Han var sku noget mat i Sokkerne, ham havde man da taget Pippet grundigt fra! De faldt hurtig fra og gav sig til at tale halvhøjt med hinanden; kun hist og her fra Krogene lød spredt Klappen.

Pelle følte Skuffelsen og Ligegyldigheden og smilede; han trængte ikke til det orkanagtige Bifald mere, nu lyttede han efter det inde fra sig selv. Saa meget havde han erfaret ved at staa deroppe, at dem dernede var han ikke færdig med — nu først skulde det egenlige begynde Hans Værk var fejet ned, nuvel, saa byggede han et nyt som var bedre; han havde siddet i Cellen og lært Langmodighed.

Han sad neden for Talerstolen mellem Lederne af Mødet og følte, at han egenlig var en Uvedkommende her. Det var af Medlidenhed man havde draget ham ind i Festen; han læste i deres Øjne, at det forløbne Arbejde var udført uden ham og at han kom ubelejligt. Skulde de nu til at regne med

ham — Fusentasten — igen, eller var det hans Agt at udvandre? — Ak, han bragte vist ingen overilet Fart i Bevægelsen, de skulde vide hvor han havde siddet og sanket Besindighed derinde!

Han talte ikke men sad fraværende og søgte at lytte sig bag om Støjen for at fange lidt af en evig Tone. De lo og skaalede og holdt Taler — ogsaa for ham; men alt det behøvedes jo slet ikke! Sikre var de blevet, de talte aabent ud for alle Sluser, der var kommet en vis Frigjorthed over deres Fællesoptræden — som Masse virkede de godt. Men Miraklet? — det ufattelige? Han savnede lidt Angst bag om Velværet, noget af den dybe tavse Vejen, som skulde forraade at de havde stirret ind i en ny Verden. Hørte de da slet ikke Tonen, siden de støjede saa meget? den evige sagte Rytme som stod i Øret paa ham selv bestandig og rummede det hele. Cellens Stilhed havde gjort hans Øre ømtaaligt; han led ved denne robuste Latter, der udtrykte deres Livsglæde.

Oppe ved en stor Tavle stod en af Førerne og gjorde Dagens Sejre op under Forsamlingens Jubel; Pelle listede ubemærket ud. Han stod paa Trappen og aandede den rolige Nat ind i dybe Drag, da en ung Mand kom og rakte Haanden ud imod ham; det var Svogeren Frederik Stolpe. „Jeg vilde bare sige dig velkommen tilbage igen og tak for dine Ord derinde," sagde han.

„Hvordan gaar det Ellen?" spurgte Pelle lavmælt.

„Det er vist saa som saa. Hun bor i Viktoriagade 20 og vasker — jeg tror nok hun vilde blive glad for at se dig." Han saa prøvende paa Pelle. „Hvis du vil have det, skal jeg gærne sørge for, at I kan træffes hjemme hos mig."

„Tak du," svarede Pelle, „men jeg gaar ud til hende i Morgen tidlig!" Han behøvede ikke Omveje mere.

II

Pelle vaagnede ved en fjærn tordenlignende Lyd, der groede tyndt frem ude i Natten og holdt lige ned paa Fængslet. Han laa stille og lyttede gruende, i Haab om at høre Vagtens beroligende Skridt forbi Døren; i hans tunge Hoved jog Forestillingerne forvirret rundt som herreløse Heste. Den dumpe truende Lyd kom bestandig nærmere og voksede skæbnesvangert, og pludselig slog den dybe Natstilhed ud i et tordnende Brag, der fik alting til at ramle sammen. Det var som et uhyre Svælg aabnede sig og slugte det hele.

I et panisk Spring stod han henne ved Vinduet, Hjærtet regerede ubændigt i ham. Saa blev han inderlig flov. Han havde vældigt oplevet den samme haarrejsende Verdens Undergang, som i Barndommens Dage naar Lynet bragende krydsede sig frem mellem Klipperne derhjemme — og saa var det hele ikke andet end Larmen fra Dagens første Bøndervogne, idet de slog over fra Landevej til Stenbro. Det var Ensomheden der rugede i hans Fantasi og fik den til ræd at stejle for enhver Lyd. Men det fortog sig vel.

Han rakte sig pludselig og rystede Nattens onde Mareridt af sig — fri! Ingen Slutter kom som en ond Djævel og sprængte Nattens lykkelige Drøm om Frihed — han *var* fri! Briksen skulde ikke surres op til Væggen paa bestemt Klokkeslet; han kunde ligge saa længe han vilde, hele Dagen om det skulde være! Men nu havde han vigtigere Ting for — Livet ventede. Han trak hastigt i Tøjet.

Nede paa Gaden gik Lygtetænderen og tændte hveranden Lygte, i en endeløs Række rullede Vognene ind fra Landet for at forsyne Byen. Pelle slog Vinduet op, og aandede den vaagnende By ind mens han klædte sig paa. Han var vant til at sove i en Stilhed der kun afbrødes af Musenes bløde Piben under Varmeristen, og Byens Natlarm — den Elektriskes Dur, Raab fra sene Nattevandrere — alt dette

uvante der skar saa grelt frem af Mørket, havde fyldt hans Søvn med Feber og trukket en Række hæslige vanskabte Syner gennem hans Hjerne.

Men nu følte han sig grundig nok udhvilet og hilste Staden med vaagen Glæde. Ja, udsovet havde han saa det forslog, Larmen kaldte, han maatte ned og give en Haand med til at holde alt dette gaaende! I aarevis havde han ikke bestilt andet end samle til Bunke, nu skulde der tages fat igen med Kræfter og Humør. Saa snart han var i Tøjet, gik han ud; Ellen var det for tidligt at søge op, men han kunde ikke holde ud at være inde længer.

Det var tidlig Morgen. Nu kom den første Morgensporvogn udefra, svingende fuld af Arbejdere; de hang helt ned ad Trinene baade paa Hovedvognen og de to Bivogne. Og dér var den første Bonde med Mælk; man var ikke engang oppe endnu i Ismejeriet! Hvert Kvarter kom der Sporvognstog med Arbejdere; og Torvevognene blev ved at rulle ind fra Landet, toplæssede med Grønsager, Korn eller Svinekroppe. Den dybe Gade var som en Fødepumpe, der bestandig sugede Næring ind til Byen.

Paa Toppen af svingende Halmlæs sad sjællandske Bønder og nikkede; de kom helt ude fra Frederikssundskanten og havde kørt hele Natten, En og anden Driver kom trækkende med et Hold Kreaturer som skulde til Kvægtorvet. Dyrene syntes ikke om Byen og gjorde sig hvert Øjeblik udtilbens, løb sig fast om Lygtepælene eller kom paa tværs af den Elektriske. Aviskonerne travede fra Gadedør til Gadedør med deres tunge Tørklæde fuldt af Morgenblade; han hørte dem slæbe sig op ad Trapperne som havde de Bly i Benene. Og under det hele lød det endeløse Trav-Trav af Arbejdere, der hastede til deres Gærning.

Der var en egen hjemlig Lyd i dette Fodslag, som pludselig mindede ham om, at han ikke længer hørte med til Flokken, men havde faaet sin egen Bane paa godt og ondt. Hvorfor var han ikke fremdeles en upersonlig lille Brøkdel i denne tunge

Strøm, der hver Dag mekanisk gjorde den samme Runde i Møllen. Ensomheden havde gjort hans Syn paa Menneskene undrende og nyt, nu spejdede han i ethvert fremmed Ansigt uvilkaarligt efter noget af det, der gør den enkelte til en Verden for sig. Men disse Mennesker lignede alle hinanden syntes han; de kom hastende op af Sidegadernes Mørke og blev først rigtig vaagne og sikre til Bens, naar de kom ind i Flokkens Fodslag. Men saa gik de ogsaa knusende godt. Han kendte den faste Takt igen — han havde selv lært dem den.

Dagen kom sivende ned over Vesterbro, graa og tung af Vaarvæde og Storstadens Røg. Denne Bydel var nok ikke rigtig vaagen endnu, Hovedgadens Tempo tilhørte de forsinkede Nattevandrere. Han drejede ned ad Viktoriagade og brugte forundret sine Øjne — her havde han aldrig været før! Han læste Skiltene: Artistbureau, — Artisten Heim, — Logi for Artister, — Massage & Ligtorneoperatør, — Udlejning af Kostumer. De fleste Skilte var paa fremmede Sprog, her var ogsaa et „Gymnasium for Ekvilibrister“, og et „Konservatorium for Sang og Musik, Dans og Plastik“. — Og nogen Mangel paa Pantelaanere og Marskandisere var her just ikke. Hvordan var dog Ellen havnet her i denne besynderlige Luft af Parfume og gamle Klæder og fremmede Lande? Inden for Vinduerne i de lave Stuer saa han underlige Dragter henslængt over Stole — Burnus'er og røde Tyrkerhuer; en lille mørk Skikkelse med lang Pisk og bare Fødder i gule Tøfler gled lydløst forbi ham i den gammeldags palæagtige Gadedør til Nr. 20.

Han steg op ad Trappen med bankende Hjærte; Trinene var hulslidte, det sukkede skæbnesvangert naar man traadte i dem. Døren til Lejligheden stod paa Klem, han hørte nogen feje inde i det forreste Værelse; og længere inde talte et Barn med sig selv eller sin Dukke. Han maatte standse lidt paa Afsatsen for at faa Vejret og dulme sin Sindsbevægelse.

Ellen stod og fejede ind under Sofaen, med ferme Bevægelser. Hun rettede sig i Vejret og stirrede forvirret paa ham, saa faldt Kosten ud af hendes Haand, hun svinglede frem og tilbage. Pelle greb hende, dødt og viljeløst sank hun over mod ham og blev staaende længe saadan, hvid og med lukkede Øjne. Da han endelig vendte hendes udslukte Ansigt imod sig og kyssede det, brast hun i Graad.

Han talte sagte og beroligende til hende som til et Barn. Øjnene holdt hun lukkede, som altid naar noget overvældede hende; der stod en klar Sø i hvert. Hun laa bagover i hans Arm, og han følte hvor Lyden af hans Stemme greb sitrende i hendes Legeme. Graaden sank opløsende igennem hende, mygt og blødt segnede hun ind til ham; han mærkede af denne Segnen hvor hun maatte have holdt sig stiv, og fyldtes af Lykke. Alt havde altsaa været for hans Skyld, ved en uhyre Viljeanstrængelse havde hun budt Skæbnen Trods til han kom! — og nu lagde hun det hele for hans Fødder og sank sammen. Hvor træt maatte hun ikke være! men nu skulde de faa det godt hun og Børnene. Nu vilde han leve for hende!

Han havde lagt hende paa Sofaen, og sad bøjet over hende og fortalte stille om hvor han havde angret, og længtes, og fortrudt. Hun svarede ikke men holdt krampagtig fast om hans Haand, nu og da aabnede hun Øjnene og betragtede ham stjaalent. Pludselig opdagede hun, hvor hærget og furet hans Ansigt var, hun lod Haanden glide hen over det som for at blødgøre Trækkene og brast i hæftig Graad.

„Du har haft det saa ondt, Pelle!“ udbrød hun voldsomt og lod sine skælvende Fingre glide gennem hans graasprængte Haar. „Jeg kan føle paa dit stakkels Hoved, hvor onde de har været mod dig. Og jeg har ikke engang været hos dig! Bare jeg dog kunde gøre dig noget rigtig kært, saa du kom til at se glad ud.“

Hun rev sit Kjoleliv op, tog hans Hoved ned til

sin Barm og lullede det, med et Udtryk som en Moder der giver sit Barn Die. Og Pelles Ansigt forandrede sig stille — som Barnets naar det lægges til Brystet. Det var som Livets Kilde gød sig ud i ham, det forhærdede gled af Trækkene, der kom Liv og Varme i dem igen. „Jeg troede jo ikke, du vilde komme tilbage til os," sagde Ellen og trykkede hæftigt sit Bryst mod hans Mund. „Lige siden Lasse Fredrik traf dig i Gaar, har jeg siddet og ventet paa du skulde komme."

Pelle opdagede pludselig, hvor forvaaget hun saa ud. „Du har ikke været i Seng i Nat?" sagde han.

Hun rystede smilende paa Hovedet: „Jeg maatte jo passe paa at Gadedøren ikke blev laaset. Hvergang der kom nogen hjem, løb jeg ned og laasede op igen. — Du maa ikke være vred paa Drengen, fordi han ligestraks blev bange for dig. Bagefter fortrød han det og løb rundt i Byen hele Aftenen for at finde dig."

Inde fra Sovekamret kaldte en klar Barnestemme mere og mere ihærdigt: „Manne! Goddag Manne!"

Derinde sad Søster over Ende i Ellens Seng og legede med en Fjer, hun havde pillet ud af Dynens Snip. Hun lod sig villigt kysse og blev ved at sidde med Trutmund og den pudsigste rynkede Næse. „Du er Mand!" sagde hun indsmigrende.

„Ja det er godt nok," svarede Pelle leende — „men hvad for en Mand?"

„Mand", gentog hun og nikkede uhyre alvorligt.

Søster delte nok Seng med Ellen nu. For Fodenden af den store Seng stod hendes egen lille Barneseng, som ogsaa havde været Lasse Fredriks engang, og i den laa —. Naa, Pelle vendte sig mod den anden Væg, hvor Lasse Fredrik laa i Enspændersengen og snuede, med en Arm under Hovedet. Han havde sparket Dynen af sig og laa paa Maven, hensunken i dyb Hvile, med de trinde Lemmer frit strakte. Han var godt bygget, Knægten!

„Naa Dovenlas, kan du saa se du kommer paa Benene!" raabte Pelle og trak ham i den ene Fod.

Drengen vendte sig langsomt. Da han fik Øje paa Faderen, var han pludselig lysvaagen og førte Albuen afparerende op over Hovedet.

„Der hænger ingen Øretæver i Luften, min Dreng," sagde Pelle leende. „Legen begynder først med i Dag!"

Lasse Fredrik blev stædigt ved at holde Armen i Dækstilling og laa og stirrede ligegyldigt ud i Stuen, som anede han slet ikke, hvad Faderen sigtede til. Men han var ildrød i Hovedet.

„Siger du ikke engang ordenlig goddag til din Far?" sagde Ellen. Saa rakte han trevent Haanden frem, og vendte sig derpaa om mod Væggen. Han laa og ærgrede sig over Gaarsdagens Bedrift — kanske ventede han sig ogsaa en Overhaling. Paa Sømmet over Sengen hang hans Bukserunne og Kasket.

„Lasse Fredrik er nok Mælkedreng ogsaa?" sagde Pelle.

„Ja" sagde Ellen — „og han er rigtig flink til det. Kuskene roser ham."

„Skal han saa ikke op og af Sted da? Jeg har mødt flere Mælkevogne."

„Nej, for vi strejker i denne Tid," mumlede Drengen ind i Væggen.

Pelle blev helt ivrig: „Sikke nogle Svende — saa I strejker! Hvad er der løs da — er det Lønnen?"

Knægten maatte fortælle. Han kom efterhaanden frem med Ansigtet, men saa ikke paa Faderen.

Ellen stod i Døren og hørte smilende paa dem, hun saa svag ud. „Lasse Fredrik er jo Lederen," sagde hun sagte.

„Og saa ligger han her — i Stedet for at være ude og passe paa Skruebrækkerne!" udbrød Pelle helt iltert. „Du er nok en køn Leder."

„Du tror maaske, der er nogen Dreng, der vil gøre sig saa sjofel og være Skruebrækker," sagde Lasse Fredrik. „Nej, men Folk henter bare selv deres Mælk nede ved Vognene."

„Saa maa I faa Kuskene til at gøre fælles Sag med jer!"

„Næ, for vi er jo ingen rigtig Organisation. Derfor vil de ikke støtte os.“

„Saa lav en Organisation da for Pokker! Op med dig Dreng og lig ikke dér og snu, naar du har den Slags Ting for! Tror du maaske, man sover sig noget til i denne Verden?“

Drengen rørte sig ikke, han syntes nok ikke der var nogen Grund til at tage Faderen særlig højtideligt. Men saa traf et bebrejdende Blik fra Ellen ham, og en to tre var han ude af Fjerene og i Tøjet. Mens de sad inde i Stuen og drak Kaffe, gav Pelle ham nogle Vink om, hvorledes han skulde gribe Sagen an. Han var stærkt optaget og gik straks op i Spørgsmaalet med Hud og Haar; det var som om han sidst i Gaar havde haft med Masserne at gøre. Saa mange gode Kampminder væltede ind paa ham. Nu vidste altsaa ethvert Barn, at det sjofleste af alt paa Jorden var at gøre Tjeneste som Skruebrækker! — og som han havde maattet slaas for at faa selv brilliante Kammerater til at forstaa den Ting! Helt komisk var det at tænke paa, at Strejken — som fyldte Arbejderne med Gysen første Gang han anvendte den — nu var noget Børn tumlede med. Tiden gik nok med raske Fjed herude i Dagen! Vilde man vinde med, fik man se at rubbe sig.

Da Drengen var ude af Døren, kom Ellen hen og strøg ham over Haaret. „Velkommen hjem!“ sagde hun stille og kyssede ham paa den furede Pande.

Han trykkede hendes Haand. „Tak fordi du har et Hjem til mig,“ svarede han og saa hende ind i Øjnene — „ellers tror jeg, jeg var gaaet i Hundene.“

„Det kan du tro, Drengen har sin store Part i! Han har taget et godt Tag — ellers havde det set galt ud for mig mange Gange. Du maa ikke blive vred paa ham, Pelle, selv om han er lidt tvær mod dig. Husk paa, han har gaaet saa meget igennem med de andre Drenge. Sommetider er han kommet hjem og har været helt forslaaet.“

„For min Skyld?“ spurgte Pelle lavmælt.

„Ja for han kunde jo ikke taale de sagde noget om dig. En Tid laa han bestandig i Slagsmaal — nu tror jeg forresten nok, han har skaffet sig Ro for dem; for han helmer ikke. Men der kan jo nok have sat sig noget i ham.“

Hun stod og dvælede over ham, der var et eller andet hun vilde sige ham, men ikke kunde komme i Gang med. „Hvad er der?“ spurgte han for at hjælpe hende paa Gled, og fik pludselig Hjærtebanken. Han havde helst set, de var kommet hen over *det* uden Ord.

Men hun trak ham lempeligt med ind i Sovekamret og hen til Barnesengen. „Du har slet ikke hilst paa Svend Trøst,“ sagde hun.

Han bøjede sig forlegent ned over den lille Dreng, der laa og stirrede paa ham med store alvorlige Øjne. „Naar du blot vil give lidt Tid,“ sagde han.

„Det er Lille Maries Dreng,“ sagde Ellen med en egen Betoning.

Han rettede sig hastigt op og saa forstyrret paa hende. Det varede noget, inden han fattede.

„Hvor er Marie henne?“ spurgte han besværligt.

„Hun er død, Pelle,“ svarede Ellen og kom ham til Hjælp ved at give ham Haanden. „Hun døde i Barselsengen.“

Der gik et graat Drag hen over Pelles Ansigt.

III

Huset Pelles boede i — *Palæet* kaldte Gadens Beboere det — var en gammel forfalden tre Etages Bygning med Mansardrejsning. Midt paa Fasaden løb Resterne af nogle kanelerede Pilastre op gennem de to øverste Stokværk og rammede de smalle Vinduer fornemt ind. Husets Navn var ikke helt grebet ud af Luften, den gamle Jærnkræmmerske i Bagbygningen kunde huske, at det i hendes Barndom havde været en Generals Landsted og ligget helt

alene. Dengang gik Stranden op hvor nu Istedgade løber, og Stikkelsbærhaverne gik helt ind til Raadhuspladsen. Indeklemt mellem Bagbygningerne stod der endnu to ældgamle kræftsyge Æbletræer fra den Tid.

Byen havde siden skudt Frugthaverne en halv Mil længer tilbage, Vesterbros glade Sommerstrøg lagde sig i Tidens Løb Sidegader til, trange Fattigmandsgader som skød op om de spredte Landsteder og lukkede for Lyset; Fattigfolk, Artister og Piger fordrev Herskaberne og skabte det frodige Sommerresort om til et broget Kvarter, hvor den bestøvlede Armod og den saaleløse Intelligens holdt Stævnemøde.

Palæet var det sidste Minde om en svunden Tid. Endnu saas Resterne af den fordums Finhed i Lofternes tilrøgede Stuklævninger og de dybe Vinduer; men de store Stuer var slaaet i Stykker til Smaamandslejligheder paa ét og to Værelser, og Halvdelen af den brede Opgang ved Brædder skilt fra til Brændselsrum.

Fra Pelles lille to Værelses Lejlighed førte en Dør og et Par Trin ned til et stort Rum, der fyldte hele Sidebygningens Ovenred og nok kunde ligne Ruinerne af en fordums Gildessal. Det tunge røgsværtede Loft ragede helt op under Sadeltaget — det havde været dekoreret engang. Nu var de fleste Felter faldet ned, og Bjælkerne truede med at komme bagefter.

Det vældige Rum havde i Tidens Løb været benyttet baade til Bryggeri og Lager, men endnu var der et Præg over det af fordums Herlighed. Ejendommens Børn syntes i al Fald her var storartet, de pillede de sidste Panelrester ned til Pindebrænde, og kunde sidde Timer igennem og kukke til hinanden paa de høje Afsatser over Murpillerne, hvor der engang havde staaet Byster af berømte Mænd.

Nu og da lejede en russisk eller polsk Emigrantflok sig ind og tog Salen i Besiddelse for nogle Nætter. De laa og sov mellem hinanden paa det

bare Gulv, hver paa sin Byldt, og om Morgenen bankede de paa Døren til Ellens Stue og bad ved Fagter om at komme ud til Vasken. I Begyndelsen var hun bange for dem og spærrede Døren med sit Klædeskab, men Tanken om Pelle i Fængslet gjorde hende blød og hjælpsom. Det var stakkels forkomne Væsner, som Elendighed og Ulykke havde drevet hjemme fra. De kunde ikke Sprog og vidste ingenting om Verden, men ligesom Trækfuglene syntes de at ane sig Ruten til. I deres blinde Træk ud, fandt de af sig selv herhen til *Palæet* for Hvile.

Ellers laa det store Rum ubenyttet hen. Salen der gik gennem to Stokværk kunde være indrettet om til adskillige Smaalejligheder; men Ejeren af det hele — en gammel Bonde ude fra Glostrup — var saa gærrig, at han ikke nænnede at give Penge ud, selv om Fordelene var aldrig saa indlysende. Og Ellen havde ikke noget imod det saadan! Hun tørrede sin store Finvask her, og var fri for Gaardens Snavs og Kulstøv.

Tilfældet, der saa tidt maa træde i Forsynets Sted naar det gælder Fattigmand, havde skyllet hende og Børnene herned, da det gik i Stykker for dem ude paa Kapelvej. Ellen havde efter ihærdigt Slid endelig faaet sin Naadlestue godt i Gang og holdt to Elever til Hjælp, da en langvarig Strejke kom og ødelagde det hele for hende. Hun strittede imod saa godt hun kunde, men en Dag kom de jo og bar hendes Stumper ned i Rendestenen — det var den gamle Historie, Pelle havde hørt den nogle Gange før. Der stod saa hun og Børnene og holdt Vagt ved Stumperne, lige til det blev mørkt; øsende Regnvejr var det, og de vidste hverken ud eller ind. Folk stansede i Skyndingen, gjorde et Par Spørgsmaal og hastede videre; en og anden kastede det Raad til dem at henvende sig paa Husvildeafdelingen. Men det var Ellen og Lasse Fredrik for stolte til; de satte de Smaa ned til Rullekonen i Kælderen og stod selv og holdt Vagt over Stumperne — i dette dumpe

Haab om, at der dog skulde ske noget, som Erfaringen aldrig helt faar Bugt med hos den Fattige.

Og da de havde staaet der tilstrækkelig længe, skete der virkelig ogsaa noget. Omme fra Nørrebrogade kom to Bisser strygende i vild Fart med en firhjulet Ladvogn af den Slags, Københavns Fattigfolk benytter, naar de — helst om Natten — flytter fra det ene Sted til det andet. Den ene havde ved Vognstangen, mens den anden skød bag paa, og — naar Farten var rigtig oppe — smed sig paa Maven over Køretøjet og bræmsede med Kapskoene mod Stenbroen, saa Vognen gik i Rendestenen. Paa den tomme Vogn sad et halvgammelt Fruentimmer og trallede, med Benene dinglende ud over Siden; hun var svær og havde en drabelig Hat med store nikkende Blomster paa Hovedet — en rigtig „Herrevinker". Det gik med vældigt Halløj fra den ene Rendesten i den anden, og hvergang hvinede Damen.

„Dér er da en Flyttevogn!" sagde Lasse Fredrik, og i det samme snurrede Køretøjet lige op foran dem og gik i Rendestenen.

„Hva' er det med dig Thorvald?" sagde den ene af Bisserne og gloede Ellen lige ind i Ansigtet. „Har du stødt dit Øje hva'?"

Fruentimmeret var hoppet ned af Vognen. „Aa skrup af, dit Kvaj!" sagde hun og puffede ham til Side — „du kan vel nok se, at de er smidt ud! — Er det dit Mandfjols, der har verfet dig?" spurgte hun og bøjede sig deltagende over Ellen.

„Nej for Værten har smidt os ud!" sagde Lasse Fredrik.

„Sikken en Skvatfigur — og nu har I ikke noget Sted at være i Nat hva'? — Aa Kresjan, ta' og læs det Kluns paa Vognen, saa kan det staa hjemme i Porten i Nat. Det blir jo helt skamferet af Regnen!"

„Ja Stolebenene har formelig begyndt og slaa Rod!" svarede Kresjan. De to Fyre var i overdaadigt Humør.

„Nu kan I bare ta' og gaa med mig!" sagde

Fruentimmeret, da Sagerne var læsset — „saa skal jeg nok skaffe jer et Sted og være i Nat. Og saa i Morgen er Vorherre nok selv hjemme!“

„Det er en Stejer!“ hviskede Lasse Fredrik Gang paa Gang og trak Ellen i Kjolen. Men hun var lige glad nu, bare hun ikke kom paa Fattigvæsnet. Hun satte ikke Næsen saa højt længer.

Det var selve *Dronning Therese* de havde mødt, og dermed var paa en Maade deres Lykke gjort. Hun hjalp Ellen til den lille Lejlighed og skaffede hende Finvasken for Kvarterets Piger. Der var ikke saa stort ved det, Vesterbros Piger gik den fine Stads saa nær de kunde; men det gav dog Føden.

* *
*

Pelle holdt ikke af, at Ellen skulde blive ved at gaa og tage i alt det Snavs; han vilde nok være den der sørgede for Føden. Ellen havde desuden taget *sin* Tørn, hun var kommet til at se træt ud og trængte til at have det lidt godt. Det var lige som hun faldt af paa den, nu da han stod der og igen kunde tage Ansvaret. Men opgive Vasken vilde hun ikke høre tale om. „Det er aldrig værd at slaa det snavsede Vand ud, før man har det rene!“ sagde hun.

Hver Morgen begav han sig ud forsynet med en flunkende ny Fagforeningsbog, og gik fra Værksted til Værksted. Det var ikke gode Tider for Faget, mange af hans gamle Arbejdskammerater var tvunget over i andre Erhværv, han traf dem igen som Konduktører, Lygtetændere og lignende; Maskinerne havde gjort dem overflødige, sagde de. Det var Eftervirkninger fra den store Lockout — den havde slaaet de smaa Selvstændigheder ihjæl, der før sad og arbejdede med en Mand eller to, og givet Storindustrien Vind i Sejlene. De enkelte, som kunde magte det, havde anskaffet sig Maskiner og var blevet Fabrikanter, Resten var trængt ud og sad omkring i afsides Kældere og reparerede gammelt.

Han havde mindst af alt tænkt sig at skulle gaa i Arbejde igen paa de gamle Vilkaar. Og nu gik han her og bød sig til, var villig til at give sig i Lære igen for at kunne betjene sin ny Herre Maskinen, og var til Fals for den værste Udbytning. Og Fabrikanterne havde ikke engang Brug for ham — de huskede ham for godt endnu. „De har været for længe borte fra Faget," sagde en og anden af dem tvetydigt.

Naa, det var jo blot et velment Tak for sidst. Men han følte bittert, hvorledes selve Fortiden rejste sig mod ham. Der havde han kæmpet og ofret alt for at forbedre Kaarene i Faget — og Maskinerne var Udviklingens nedslaaende Svar til ham og hans Fæller.

Han var ikke ene om at gaa og søge forgæves i den gode Foraarstid, en Mængde andre Fag havde haft samme Skæbne som hans eget. Hver ny Morgen førte ham ind i et helt Træk af Mennesker, der syntes fordømte til at slide Brostenene i haabløs Søgen efter Arbejde, Folk som var skubbet ud af Maskineriet og ikke kunde finde ind igen. „Der maa være noget i Vejen med dem," tænkte han, mens han stod og lyttede til bestandig den samme Historie om, hvorledes de pludselig var blevet hægtet fra og saa' det hele dampe bort. Det maatte være deres egen Skyld, naar der ikke kom et nyt Tog og koblede dem til — kanske var de dovne eller fordrukne. Men efterhaanden saa han solide, prøvede Folk staa i Række og byde deres Kræfter ud Morgen efter Morgen uden Resultat; og han anede frysende, at Tiderne var ved at forandre sig.

Han skulde sagtens have slaaet sig igennem blot der havde været noget at faa fat i. — Priskuranten var ordenlig nok! den havde blot den skæbnesvangre Fejl, at den ikke kunde spises. Alt i alt syntes det, som der var sket en Forskydning til det værre for Haandværkeren — og for at gøre det endnu uhyggeligere havde Storbedrifterne spærret ham den Udvej at nedsætte sig og blive selvstændig. Der var

ikke engang den Smule Bagdør aaben længer! Pelle kunde lige saa godt først som sidst slaa det ud af Tankerne; for at blive Mester nu krævedes der Kapital og Kredit. Det bedste, Fremtiden nu havde i Behold, var en endeløs og udsigtsløs Vandring *til* Fabrikken og fra Fabrikken igen.

Han var med ét Slag plantet midt op i det gamle Spørgsmaal igen; hele Tilstanden rullede sig ganske af sig selv ud for ham, det nyttede ikke at lukke Øjnene. Han havde god Vilje til at passe sit eget og opsøgte ikke noget; men det ene bar det andet med sig, og enten han vilde det eller ej, samlede det sig til et Overblik over Tilstanden.

Sammenholdet havde staaet sin Prøve udadtil, Arbejderne var godt organiserede og havde haandhævet deres Forhandlingsret, man kom ikke uden om deres Korporationer længer. Lønnerne var ogsaa en Del hævede, og Sansen for Hjemmet var vokset hos Arbejderne selv, mange af dem var rykket fra Hulerne over i nye to- og treværelses Lejligheder og havde faaet pæne Møbler. Deres Fordringer til Tilværelsen var steget, men alting var ogsaa blevet dyrere, og Livet var stadig det samme fra Haanden i Munden. Han kunde se, at den sociale Udvikling ikke havde holdt Skridt med den mekaniske; Maskinerne kilede sig stille men ubønhørligt ind mellem Arbejderne og Arbejdet og satte flere og flere Mand paa Gaden. Arbejdstiden var ikke væsenlig forkortet, Samfundet syntes ikke interesseret i at beskytte de arbejdende. Men det tog sig mere af Arbejdets Invalider nu end før, der var kommet god Gang i Fattigforsørgelsen. Han kunde ikke opdage *nogen* Lov, der greb regulerende ind; men en hel Række af Love der plastrede paa Tilstandene. Der blev uddelt en Mængde forskellige Understøttelser — altid lige paa Sultegrænsen; flere og flere maatte ty til dem. Det berøvede dem ikke deres borgerlige Rettigheder, men gjorde dem til et Slags politisk *holdt* Proletariat.

Saaledes saa den Æventyrverden ud, Pelle havde været med til at erobre, nu da han vendte tilbage

og saa paa den med nye Øjne. Jorden var ikke blevet nyskabt, noget stærkt, menneskeligt bærende, syntes Bevægelsen ikke at have afsat. Det saa ud, som Arbejderne stille lod sig sætte ud af Spillet, bare de fik Spaserepenge! Hvor var deres gamle Stolthed henne? de havde nok lagt sig den borgerlige Moral til, siden de godvilligt gik paa Aftægt. Magt manglede de ikke, hele Verden kunde de faa til at visne og dø bort uden at udgyde en Bloddraabe — blot ved deres Sammenhold. Det var Ansvar de manglede; Bevægelsens bærende Ide var nok løbet af dem!

Pelle tumlede frem og tilbage med det, men han sled Brostenene i forgæves Søgen. Overblikket paatrængte sig ham af sig selv, og der var Kræfter baade i ham selv og udefra, som arbejdede paa at skubbe ham over i Bevægelsen og frem i Føringen. Men han slog det fra sig — nu vilde han arbejde for sit Hjem.

Han fiskede sig lidt Reparationer hos Naboer og Genboer og hjalp ellers Ellen med at hænge Tøj op og trække Rullen —, man fik sætte Æren til Side og være glad til, at *hun* havde noget. Hun var glad for Haandsrækningen, men holdt ikke af at nogen skulde se ham give sig af med Kvindearbejde.

„Det er ikke noget for en Mand," sagde hun og saa paa ham med Øjne, som sagde hvor lykkelig hun var for hans Selskab.

De holdt af at være sammen, nød det paa en egen stille Maade, uden mange Ord. Der var hændt meget, men baade Pelle og Ellen gav sig god Tid. Ingen af dem havde hurtigt til Ordet, men de ledte sig frem til Forstaaelse gennem Pavserne og rykkede hinanden nærmere under Tavsheden. Enhver vidste hvad den anden havde lidt, uden at det behøvede siges; Tiden havde arbejdet med dem begge.

Nogen Storm var der ikke over deres ny Samliv, Dagene gled stille forbi, gjort tunge af de forløbne Aar. Ellens Sind rummede hverken Jubel eller Bebrejdelser. Hun var varsom over for ham — næsten

sky, som første Gang de mødtes; bag al hendes Godhed og Omhu laa det samme Skær af jomfruelig Utilnærmelighed som dengang. Hun tog stille mod hans Kærtegn, selv gav hun nærmest ved at være noget for ham. Han mærkede, hvordan hver lille huslig Gærning hun gjorde for ham, groede ud af hende lige som et moderligt Kærtegn og lukkede ham ind i hendes Hjærte. Han var taknemmelig for det, men det var ikke det han trængte mest til.

Naar de sad sammen i Skumringen og Børnene gik paa Gulvet og tullede, tav hun helst og iagttog ham i Smug; saa snart han mærkede det, gemte det dybe i Øjnene sig bort. Forskede hun igen efter hans skjulte Væsen ligesom i deres første Tid? Det var som om hun kaldte paa noget i ham — men ikke vilde give sig selv tilkende. Saadan kunde en Mor ogsaa sidde og stirre forskende efter sit Barns Fremtid. Elskede hun ham da ikke? Hun havde givet ham alt sit, født ham Børn, og siddet trofast og ventet paa ham da hele den øvrige Verden slog Haanden af ham — og alligevel var han ikke sikker paa, at hun nogensinde havde elsket ham.

Pelle havde ikke mødt Kærligheden som noget ubændigt — Bevægelsen havde taget Overskuddet af hans Ungdom. Men nu stod han her født paa ny sammen med Foraaret, og følte det pludselig som Vælde i sig. Nu skulde han og Ellen begynde — for nu var hun alt! Livet havde lært ham Alvor, og det var kun godt. Han forfærdedes over, saa letsindigt han havde taget Ellen ind til sig, og gjort hende til Moder uden først at gøre hende til Brud. Kvindehjærtet maatte være bundløst, siden hun ikke var gaaet i Stykker paa det, men stadig stod og ventede lige uberørt paa, at han skulde vinde hende. Hun havde hjulpet sig over det ved at være Moder!

Og vandt han hende saa nogensinde? — ventede hun virkelig endnu — eller var hun faldet til Ro?

Han elskede hende saa hæftigt, at alt ved hende gik forklaret igen, lykkelig ved at vide, at hun var hans Skæbne. Et Baand blot, eller et tærnet tyndslidt

Bomuldsforklæde — hver lille Ting, der hørte med til hende — fik en forunderlig varm Lød og fyldte Sindet med Sødme. Et Blik eller en lille Berøring gjorde ham svimmel af Lykke og slog hans Sind imod hende i Bølger af hæftig Varme. Hun smilede stille og trykkede venligt hans Haand — det tændte ikke. Hun holdt af ham og nægtede ham ingenting, men han følte det alligevel som hun forholdt ham sit inderste Væsen. Naar han vilde se derind, lukkede hun sig med Venlighed.

IV

Pelle var som en der vender hjem efter Aars Landflygtighed, og igen skal se at bringe sig i personligt Forhold til det hele; Amnestien galdt kun til Tærskelen, det egenlige maatte han selv om. Det Land han havde dyrket var paa andre Hænder, han havde ingen Ret der mere. Men det var dog ham, der havde plantet; han maatte vide, hvordan det var groet og hvordan det blev skøttet.

Den store Fremrykning var svinget over i det politiske. Bevægelsen havde foreløbig ladet de Fattigstes Krav paa Brød falde, ofret dem som man ofrer Ballast for at kunne stige lettere. Man vilde erobre selve Institutionerne — og saa naturligvis komme tilbage til Udgangspunktet igen og lægge det hele om. Det kunde være bekvemt nok at læsse dem af, der var mest besværlige for Fremrykningen, men lod der sig sejre paa det? — det var jo dem, alting drejede sig om! Pelle havde grundigt lært, at den der tror at narre Bakken, narrer sig selv. Han havde ingen Tro til det, der søgte over hvor Gærdet var lavest.

Den ny Taktik daterede sig fra den store Kamps sejrrige Udgang; han havde jo selv ført Masserne i Triumf gennem Hovedstaden. Og dersom han ikke var blevet taget, havde han vel nu siddet som en af

Arbejdernes parlamentariske Repræsentanter og symboliseret Oprykningen i Borgerskabet. Men nu havde han altsaa været sat udenfor og maatte vælge sin Stilling til det bestaaende; han havde tilhørt de udstødtes Verden og set Uforligeligheden lige i Øjnene — han var ikke vis paa, at Fattigmands Oprejsning laa i Forlængelse af den bestaaende Samfundsmoral. Selv var han jo fremdeles en Outlaw, og blev vel heller aldrig andet. Det var svært at bukke sig ind under den Karm, hvor man engang var smidt ud — og det var nok ogsaa svært at *slippe* ind. Han agtede ikke at gøre noget for at blive optaget i de agtede Mænds Lag igen — han var stærk nok til at støtte sig paa sig selv nu.

Maaske ventede Ellen noget i den Retning, som Oprejsning for al den Tort hun havde lidt. Hun fik have Taalmodighed! Pelle havde lovet sig selv at gøre hende og Børnene lykkelige, og det trøstede han sig til at naa bedst ved at følge sit eget Hoved.

Egenlig lykkelig var han ikke. Det gik skidt med det økonomiske; alt det han spekulerede, saa Fremtiden lige utryg ud. Han trængte til at være Manden, Forsørgeren, saa Ellen kunde komme og søge ind til ham for Tryghed og Ly, æde sorgløst og ubekymret af hans Haand og give sig modstandsløst hen.

Han var ikke deres Forsyn — det var her, det bristede, tænkte han. Det mærkedes i al Fald paa Lasse Fredrik. Der var Krummer i Knægten, selv om de smagte lidt af Gaden; han var en ihærdig Fyr, lys og paagaaende, med vaagen Sans for alt, hvad der smagte af Bedrift. Pelle kunde kende sig selv lyslevende igen i ham, og var kun stolt af ham; men Drengen tog ikke ham ubetinget gyldig til Gengæld. Han var flink og villig men ikke noget ud over det, og forholdt sig nærmest prøvende; som om han først vilde se, hvordan et og andet spændte af, før han godkendte Faderskabet.

Pelle led ved denne uhaandgribelige Mistillid, der satte ham i Klasse med visse Børns „ny Far“, og

havde en baade pinlig og latterlig Fornemmelse af, at han var paa Prøve. I gamle Dage kunde det været afgjort med en forsvarlig Lussing; men nu skulde Tingene ordnes, saa de holdt; han købte ikke billigt længer. Naar han hjalp Knægten med Mælkedrengenes Organisation, ydmygede han sig og indsmuglede Træk fra den store Kamp for at vise, at han ogsaa duede noget. Han kunde se paa Drengens Udtryk, at han ikke troede stort af det og forbeholdt sig at undersøge Sagen nærmere. Det saarede hans ømtaalige Sind og jog det ind i sig selv.

Men en Dag, han sad over Arbejdet, kom Lasse Fredrik stormende ind. „Fortæl mig, hvordan du bar dig ad med at tage de *Indelukkede* ud af Fabrikken, Far!“ raabte han aandeløst.

„Du tror jo alligevel ikke paa det,“ sagde Pelle bebrejdende.

„Jo, for de kaldte dig *Lynet*!“ udbrød Drengen fuld af Beundring. „Og de maatte sætte dig i Tugthuset for at blive af med dig — Mælkekusken har fortalt mig det hele!“

Fra den Dag var de Venner — Pelle var med et Slag bleven Helten i Drengens Tilværelse. Han havde raget sit Skæg af, havde sværtet Ansigtet og var gaaet lige ind i Modstandernes egen Hule, bedre kunde det ikke være. Han maatte ligefrem værge sig for ikke at blive til en rigtig Røverhøvding med Bulehat og lange Støvler; Lasse Fredrik havde en frodig Fantasi.

Pelle trængte til denne Sejr. Han maatte have sine egne trygt i Ryggen først og fremmest — og saa have Fortiden gjort ordenligt op. Men det var ikke nemt, lille Svend Trøst stolprede jo om allevegne, varpede sig hen imod ham langs Møblerne med de alvorlige Øjne stift fæstede paa ham — og kravlede det sidste Stykke. Saa snart Ungen blev sluppet løs, satte han straks Kursen mod Pelle; helt ude fra Køkkenet kom han kravlende ind og helmede ikke, før han stod oprejst ved Faderens Ben og stirrede op paa ham. „Se, hvor han allerede hol-

der af dig," sagde Ellen ømt og slap prøvende den lille løs ude paa Gulvet — „tag ham dog op til dig!" Han adlød mekanisk, nogen personlig Optræden over for dette Barn havde han ikke, — det var jo ikke noget Barn men en voksens Anklage, der kom kravlende hen imod ham. Og dèr stod Ellen og saá saa øm ud, som var det hendes egen lille! Pelle begreb ikke, at hun ikke foragtede ham; han skammede sig hver Gang, han tænkte paa sin Kamp for at forsone sig med denne „Gøgeunge". Det var nok heldigt, han havde vist sig overbærende!

Det pinte ham, at han ikke kunde være lige saa naturlig god mod Barnet som hun. Og naar hun havde badet Svend Trøst Lørdag Aften og bag efter sad med ham paa Skødet og gav ham rent Undertøj paa, kunde det sortne for Pelle af Selvanklage. Tankeløst havde han traadt *Arkens* lille Marie ned; og hun her, som han havde forstødt da hun trængte allermest til ham, strøg til Gengæld sin velsignende Haand hen over hans Brøde. Og som om hun mærkede hans sorte Tanker, kom hun hen og gav ham den varme nøgne Unge i Favnen. „Er han ikke kær?" sagde hun med et godt Smil. Hendes Hjærte var saa stort, at det næsten forfærdede ham; hun tog sig jo mere af dette Barn end af sine egne.

„Jeg er jo hans Mor!" sagde hun selvfølgeligt. „Skulde han kanske gaa og ingen rigtig Mor ha'e!"

Maries Skæbne laa som en Skygge over hans Sind, han maatte tale med Ellen om det for at prøve at faa det klaret. Men hun saa ikke den skæbnesvangre Sammenhæng, hun tog det som noget, der maatte saadan være. „Du var jo saa jaget og forfulgt", sagde hun roligt — „og ingen havde du at holde dig til. Saa maatte det jo gaa saadan! Marie har fortalt mig det hele. Der kan da ingen gøre for, at hun ikke var kraftig nok til at føde. Lægen sagde, at det var en Fejl ved hendes Bygning — hun var forvoksen indvendig." — Ak, Ellen havde ikke Rede paa, hvor meget et Menneske maa kunne gøre for — og selv tog hun meget mere paa sig end hun behøvede!

Der var alligevel noget formildende ved disse nøgterne Oplysninger, skønt de ingenting sagde om det egenlige. Det er i Længden uoverkommeligt at bære Byrden af det uoprettelige, og Pelle var glad for, at Ellen dvælede saa jævnt og selvfølgeligt ved Maries Skæbne; det drog den inden for det almindelige for ham ogsaa. Marie havde søgt Tilflugt hos hende, da hun ikke kunde skjule sin Tilstand længer; og Ellen tog hende til sig og beholdt hende hos sig, lige til hun kom paa Fødselsstiftelsen. Hun vidste selv godt, at hun skulde dø — det var ligesom hun kunde føle det paa sig — og sad og talte om det, mens hun hjalp Ellen med Naadlingen. Alting lagde hun til Rette saa fornuftigt som en gammel Mor.

„Hvor var hun gammelklog — og barnlig alligevel!“ kunde Ellen bevæget udbryde.

Ja, Pelle maatte tænke paa sit Liv i *Arken,* dengang den lille Marie var Husmoder for ham og sine to Brødre — en bekymret Husmoder paa elleve Aar! Forkrøblet var hun og havde dog alle rige Muligheder i sig; hun mindede om Fattigdommen selv. Smittet af hans unge Styrke var hun skudt i Vejret og havde foldet sig ud til en fager Jomfru, som de unge Levemænd vendte sig efter, naar hun gik over Gaden for at gøre Indkøb. Han havde været bekymret for hende, ene og ubeskyttet som hun var — og saa blev det ham selv, der kom til at plyndre den fattige og værgeløse! Hvorfor bar han ikke sit Kors alene dengang men tog imod et Væsens Kærlighed, der gav sig hen til ham i Taknemlighed over at han havde givet hende Livets Glæde? Hvorfor maatte han i et svært Øjeblik tage sin Gave tilbage? Svend Trøst havde hun i sin naive Hjærtensgodhed kaldt Drengen, for at Pelle skulde være rigtig glad for ham. Men det var en dyr Trøst, der maatte købes med en andens Liv! For Pelle var Barnet nærmest en Anklage.

Der var meget at gøre op og en Del, der ikke lod sig bringe i Orden. Pelle fandt undertiden, at det var byrdefuldt nok at tage Ansvaret for sig selv.

I denne Tid kom Morten ham ofte i Tankerne. „Morten har i al Fald sveget mig," tænkte han — „han kunde ikke taale min Medgang!" Her var da et Punkt, hvor Pelle stod med Retten paa sin Side! Morten fik komme til ham, hvis de skulde have noget med hinanden at gøre mere. Pelle bar ikke Nag, men det var rimeligt og retfærdigt at den, der var ovenpaa først rakte Haanden ud.

Saadan mente han, han havde skaffet sig Ro for i al Fald det Spørgsmaal, men det kom igen. Han havde selv overtaget Ansvaret nu — og vilde begynde med at ofre sin eneste Ven for et Etikettespørgsmaal! Han fik gaa til ham og række ham en forsonende Haand!

Dette syntes da endelig engang stort tænkt!

Men Pelle fik ikke Lov at være tilfreds med sig selv her heller. Han gik og led under den samme pinlige Uro som i Cellen, naar han snød sig fra sit Arbejde og sad og læste i Smug — følte det paa sig, som der bestandig var et Øje i Kighullet, der saa alt, hvad han foretog sig. Han maatte i Lag med Spørgsmaalet en Gang til.

Den uegennyttige Morten misundelig? Ja han var jo ikke faldet ind med Tusj ved Pelles Sejre, men havde foretrukket at være hans onde Samvittighed! Der kom vel endelig Bunden frem? Han havde berust sig i Støjen og skulde finde noget at øredøve Mortens stille advarende Stemme med, og saa laa Beskyldningen lige for — *Misundelse!* Det blev nok ham selv, der havde sveget.

En Dag søgte han ham op. Mortens Bopæl var ikke vanskelig at faa opspurgt, han havde faaet et godt Navn som Forfatter og nævntes ofte i Bladene i Forbindelse med Underklassen. Han boede ude paa Sønder Boulevard, oppe under Taget som altid, med Udsigt ud over Kalvebod Strand og Amager.

„Nej, er du der!" sagde han og tog Pelles Hænder. Han stod længe og stirrede ind i det strænge furede Ansigt, helt til han fik Taarer i Øjnene. „Pelle, hvor har du dog forandret dig!" hviskede

han endelig, halv forfærdet, og førte ham ind i Stuen.

„Jeg har vel det," svarede Pelle mørkt — „jeg har i al Fald haft Grund til det. — Og du, hvordan har du haft det? Er du gift?"

„Nej, jeg er ensom som altid. Den, jeg vil have, bryder sig fremdeles ikke om mig, og de andre kan *jeg* ikke med. Jeg troede, du ogsaa havde slaaet Haanden af mig, men saa kom du dog."

„Jeg havde for megen Medgang, og saa bliver man selvgod."

„Naa ja, det. Men i Fængslet — hvorfor sendte du mine Breve tilbage. Det var næsten for haardt."

Pelle saa overrasket op. „Det faldt vist ikke Tugthusfangen ind, at han kunde saare nogen — saa der gør du mig alligevel Uret," sagde han. „Det var jo mig selv, jeg vilde straffe!"

„Du har været syg da, Pelle!"

„Ja syg! du skulde vide, hvordan man bliver, naar de saadan kvæler éns Menneskeret og spærrer én inde mellem fire nøgne Vægge. En Tid var jeg saadan, at jeg blindt væk hadede Alverden; min Hjærne ravede for at finde en rigtig ond Hævn, og da jeg ikke kunde faa Ram paa andre, hjalp jeg til med at fuldbyrde Straffen paa mig selv. Der var dog altid en Tilfredsstillelse i, at jo mere *jeg* led, des større Djævle var de andre. Og jeg fik virkelig Ram paa dem — de hadede mig en Overgang af et oprigtigt Hjærte."

„Der var ingen derinde, som gav dig et beroligende Ord — Præsten, Lærerne?"

Pelle smilede bittert: Jo Rottingen! Slutteren kunde ikke faa mig ind under Disciplinen — jeg var en saakaldt vanskelig Fange. Det var ikke, fordi jeg ikke vilde, men jeg manglede fuldstændig Ligevægten; man kunde lige saa godt forlange af én, at han skal gaa støt, naar det hele hvirvler rundt for ham. De indsaa vel, at jeg ikke kunde klare det selv, for en Dag bandt de mig til en Pæl, trak Skjorten op over Hovedet paa mig og gav mig Rotting. Det er

underligt at sige det, men det hjalp; Fremgangsmaaden var saa brutal, at alt i mig forstummede. Naar *det* kunde ske, var der intet at protestere mod mere. Jeg fik et vaadt Lagen om mig og blev hevet op paa min Briks — saa var det i Orden. I otte Dage maatte jeg ligge paa Brystet og kunde ikke røre mig for Smærter, den mindste Bevægelse fik mig til at knurre som et Dyr. Slagene var gaaet tværs igennem mig og kunde tælles paa mit Bryst, og dèr laa jeg som en blytung Byldt, slaaet til Jorden i maabende Undren. Saadan gør de ved Mennesker, stønnede det inden i mig — saadan gør de ved Mennesker! Jeg begreb ingenting mere."

Pelle var blevet blygraa i Ansigtet, alt Blod var veget fra det, saa Knoglerne traadte dødsskarpt frem. Han sad og svalgte for at blive Herre over sin Stemme.

„Mon du forstaar, hvad det vil sige at faa Rotting?" sagde han hæst. „Ild er ingenting, jeg vilde heller brændes levende end have det en Gang til. Profossen slaar ikke — han er ikke Spor af vred; der er ingen, der er vrede paa én, de er saa værdigt bedrøvede paa éns Vegne allesammen. Han lægger Slagene omhyggeligt ned over éns Ryg, som om han vejede Mad ud, det er næsten som om han kælede for én. Men Lungerne sprøjter for Slaget, og Hjærtet krymper sig vanvittigt sammen, det er som om et Tusind Tænger flaaede alle Fibre og Nerver fra hinanden paa én Gang. Hele mit Indre pressede sig sammen i Rædsel og vilde flygte ud gennem Struben paa mig, hvergang et Slag kom listende. Endnu brænder mine Lunger, naar jeg tænker paa det, og mit Hjærte kan pludselig krympe sig voldsomt sammen og true med at sprøjte Blodet ud af min Hals. — Ved du, hvad der er det djævelske ved Legemsstraffen? Det er ikke nogen legemlig Smærte, man vil tilføje Mennesket, det er hans Indre man prygler — hans Sjæl. Mens jeg laa dér og rugede over mit lemlæstede Indre, overladt til at slikke mine Saar som et ensomt Dyr, forstod jeg, at jeg

var kommet ud for Samfundets onde Samvittighed — dets Had til dem, der lider."

„Husker du, hvad der gav Anledning til Straffen?" spurgte Morten og tørrede Sveden af Panden.

„Det var et eller andet ligegyldigt — jeg skreg vist. Ensomheden og den forfærdelige Stilhed gik mig paa, saa har jeg vel skreget for at faa lidt Liv ind i den rædselsfulde Tomhed. Alt det staar mig ikke klart, men jeg tror nok, det var Forbrydelsen!"

„Du havde alligevel haft Brug for et godt Ord fra en Ven." Morten tænkte stadig paa sine forsmaaede Breve.

„Ja, men Celleluften er nu engang ikke god for et venskabeligt Forhold til Yderverdenen. Man bliver ond paa alle der er fri — ogsaa dem der mener én det bedst — og skærer selv den Smule Gren af, man sidder paa. Jeg var maaske aldrig kommet i Forhold til Livet igen, dersom det ikke var for Musene i min Celle. Jeg plejede at smuldre Brød ned til dem under Risten, og da jeg laa der halvdød og rugede, kom de op og løb pibende over min Haand. Det var dog et Kærtegn — om end ikke fra Medmennesker."

Morten beboede en lille Toværelses Lejlighed under Taget. Mens de sad og talte, hørtes der nu og da Lyd inde fra det andet Værelse; saa trak det nervøst i hans Ansigt, og han stirrede ærgerlig hen efter den lukkede Dør. Han blev efterhaanden kendelig urolig og havde hele Tiden et Øre derinde. Pelle undrede sig over det men vilde ikke spørge.

Pludselig lød det, som en Stol blev væltet. Morten rejste sig hastigt og gik derind, han lukkede omhyggeligt efter sig. Pelle hørte hviskende Stemmer, Mortens som formanede, og en spinkel opsætsig Kvindestemme. „Han gemmer et Pigebarn derinde," tænkte Pelle — jeg maa vist hellere stikke af."

Han rejste sig for at gaa og kastede et Blik ud af det store Kvistvindu. Hvor var det hele forandret, siden han først kom til Hovedstaden og saa ud over den fra Mortens gamle Hybel. Dengang havde han

drømt om at erobre den — og havde jo ogsaa udført det, og nu kunde han begynde forfra! En helt ny By laa udbredt under ham; hvor han i sin Tid løb paa Tudeper mellem Kajer og Kulbunker, rejste sig nu en Række palæagtige Bygninger om en smuk Boulevard. Og alt udenfor var nyt; et stort Arbejderkvarter var skudt op, hvor der dengang var Tømmerpladser eller Vand. Under ham arbejdede Lokomotiverne og slæbte Rækker af Tipvogne med Fyld hen over Terrænet for den ny Godsbanegaard, og paa den modsatte Side af Havnen voksede et nyt Herskabs- og Forretningskvarter frem paa Islandsbrygge. Og bag det hele bredte Vandet og det grønne Amagerland sig. Morten forstod at vælge sig en høj Gren ligesom Nattergalene.

Bøger havde han faaet samlet sig en Del af igen, og paa hans Skrivebord stod Fotografier af bekendte Mænd med deres egen Paaskrift. Alt i alt lod han til at være kommet godt efter det i den boglige Verden. Pelle fandt hans egne Arbejder frem og bladede optaget i dem, han syntes, han livagtig kunde høre Mortens indtrængende Stemme bag Ordene. Nu vilde han til at læse ham!

Morten kom ind. „Du vil da ikke gaa?“ spurgte han og strøg sig over Panden — „Nej, bi nu lidt og lad os faa en hyggelig Sludder. Jeg har savnet dig, kan du tro.“ Han saá træt ud.

„Jeg glæder mig vældig til at læse dine Bøger,“ sagde Pelle henrykt. „Sikken en Masse du har faaet skrevet — du har ikke drevet den af.“

„Ensomheden har kanske lært *dig* ogsaa at holde af Bøgerne?“ sagde Morten og saa paa ham. „Saa har du hvervet dig gode Forbundsfæller derinde, Pelle! — Alt det dér er der nu ikke meget ved — det er kun Forarbejderne. Det er en ny Verden, vor, maa du huske paa.“

„Jeg synes ikke, *Arbejderen* bryder sig synderlig om dig.“

„Nej, ikke synderlig,“ svarede Morten sagte.

„Du skriver kun i de borgerlige Blade, siges der.“

„Ellers sultede jeg nok ihjæl — *de* under mig i al Fald Føden! Vor egen Presse har fremdeles ingen Brug for Blænkere, men kun for Folk, der marsjerer efter Parolen!“

„Og du har svært ved at underordne dig,“ sagde Pelle smilende.

„Jeg har mit Ansvar opad,“ svarede Morten stolt. „Hvis jeg er den Blindes Øjne ind i Fremtiden, kan jeg ikke lade mig lede af ham. En Gang imellem hugger *Arbejderen* et af mine Bidrag fra den borgerlige Presse — det er al den Forbindelse, jeg har med mine egne. Min Føde maa jeg hente paa den anden Side Skellet og lægge mine Æg dèr — det er egenlig haarde Vilkaar; du kan tro, det tidt har naget mig, at jeg ikke kan faa mine egne i Tale uden ad Omveje. Naa, men jeg har Tid at vente, udenom *Kraftens* Søn fører der alligevel ingen Vej. Foreløbig gør jeg saa et Arbejde i Overklassen; jeg sætter Elendigheden ind paa Livet af de lykkeligt stillede og forstyrrer deres rolige Nyden. Omvæltningen maa forberedes fra oven ogsaa.“

„Kan de nok taale dine Skildringer?“ spurgte Pelle forundret.

„Ja, Overklassen er lige saa tolerant, som Almuen var før den rejste sig — det er et Udslag af Kultur. Undertiden er den næsten for tolerant — man kan ikke rigtig komme til at staa inde for Ordene. Naar der er noget, den ikke synes om, har den altid den Udvej at se artistisk paa det.“

„Hvordan mener du?“

„Som en Præstation du, som om man optraadte for at underholde den. Det er sku storartet gjort — hedder det, naar man har lagt et Stykke af den bundløse Elendighed blot — det er helt russisk. Naturligvis har det ikke noget med Virkeligheden at gøre — i al Fald ikke den hjemlige. Men en og anden slaar man altid Hul paa, og lidt efter lidt tror jeg alligevel Maden bliver besk i Munden paa dem. En Dag faar jeg kanske ogsaa Held til at skrive saadan om de Smaa, at ingen kommer udenom dem.

Men du selv — hvordan staar du til Sagerne? Er du skuffet?"

„Derinde lod jeg i min haarde Nød Lykketiden fuldbyrdes paa jer andre — og for saa vidt! Alligevel er der jo sket stor Forandring."

„Og du er glad ved den?"

„Alting er blevet dyrere," sagde Pelle langsomt — „og Arbejdsløsheden synes paa Vej over til at blive permanent."

Morten nikkede: „Det er Kapitalens Svar; den ganger enhver Lønstigning med to og lægger det tilbage paa Arbejderne igen. Fattigmand taaler ikke ret mange af den Slags Sejre."

„Det værste er næsten den spidsborgerlige Udvikling. Jeg synes vor gode Almue er i Færd med at spalte sig i to Dele: Elitefagene der rykker op i Borgerskabet, og Proletariatet som sidder forraadt tilbage. Det hele har vist været lagt for smaat an til at kunne bære langt frem."

„Du har været ude og set større Forhold, Pelle," sagde Morten betydende. „Nu maa du lære fra dig."

„Jeg har ikke Rede paa mig selv," svarede Pelle undvigende — „og jeg er straffet! Men du selv."

„Jeg duer ikke til Samlingsmærke — du har jo selv set det, de bryder sig ikke om mig. Jeg er skudt for langt frem foran det store Tros og har ingen rigtig Forbindelse — jeg er i Grunden forfærdelig ensom du! Men kanske er jeg udset til at naa Højderne før I andre, og saa skal jeg prøve at tænde Blus deroppe for jer." Morten sad og tav lidt, pludselig løftede han Hovedet —:

„Men du *skal,* Pelle! Du er ikke den rette, siger du — der er simpelthen ikke andre end dig. Har du glemt, at du var Bevægelsens lyse Brand, dens naive Tro? De troede jo blindt og barnligt paa dig alle som èn, og ævnede ingenting da du faldt fra. Det er jo ikke dig men de andre — hele Bevægelsen — der har været i Fængsel! Og hvor det glæder mig, at du er kommet igen, fuld af Kræfter derude fra. Du er større end sidst, Pelle; og da skete

der alligevel noget. Nu maa selve det store kunne lykkes for dig."

Pelle sad og lyttede ud i den faldende Skumring, forundret og glad genert. Det var Morten, der gav ham Udnævnelsen, den strænge ubestikkelige Morten, der altid før havde været efter ham som ond Samvittighed.

„Nej, nu vil jeg være varsom," sagde han — „og det er din egen Skyld, Morten. Det er dig, der har gaaet og prikket til min Sjæl, og nu er den vaagen; jeg gaar ikke blindt paa mere. Jeg har paa Følelsen, at det, vi to er med i, er det største, Verden endnu har set. Det griber længere ind i Fremtiden, end jeg kan se, og derfor arbejder jeg med mig selv. Jeg studerer Bøgerne du — det kom jeg i Lag med derinde i Fængslet — jeg maa prøve paa at faa et Overblik over Verden. Der er ogsaa foregaaet noget besynderligt med mig — nu begriber jeg, hvad du mente med, at Mennesket er helligt! Jeg er ikke længer tilfreds med at være en lille Del af det hele, men synes jeg maa se at blive en hel Verden selv. Det høres taabeligt, men jeg føler det, som om jeg selv befinder mig paa den ene Vægtskaal og hele den øvrige Verden paa den anden. Og før jeg kan vippe den op, tør jeg ikke tænke paa at stille mig i Spidsen for de mange."

Det var blevet Aften, uden at de mærkede det. Det elektriske Lys nede fra Banegaardsterrænet kastede sit Skær mod Kvistværelsets Loft og derfra ned paa de to Mænd, som sad forover ludende i Halvmørket og talte stille. Ingen af dem mærkede, at Døren til det andet Værelse gik op; en lang skeletagtig Tøs stod paa Tærskelen og stirrede paa dem med store sorte Pupiller. Hun var i bar Særk, der var faldet ned fra den ene pilmagre Skulder, og bare Ben; Særken stumpede oven for Knæet og viste et Par sørgelig tynde Benpiber frem. Hendes Aande gik pibende ud i Rummet.

Pelle løftede Hovedet for at sige noget, men tav ved Synet af den hvide radmagre Skikkelse, der stod

og betragtede ham med store sugende Øjne som syntes at hvirvle Mørket ind i sig. Mødet med Morten havde sat ham i en egen forventningsfuld Stemning, han havde endnu Kaldelsen lys i Øret og stirrede forfærdet paa det spøgelseagtige Væsen. De fine af Nøden vansirede Linjer, Øjnenes Udtryk af rædselsfuld Barneviden om Mørket, hele dette Dobbeltbillede af dødsmærket Gustenhed og uindfriet Skønhed — var det ikke Armodens Spøgelse, alt det forurettede og undertrykte, der forpint gik igen for at mane ham? Havde hans Hjærne faaet Tilbagefald? — var Cellens rædselsfulde Mørkningssyner ved at komme igen? „Morten!“ hviskede han og rørte ved hans Arm.

Morten sprang op. „Men Johanne dog, skammer du dig ikke!“ raabte han bebrejdende. Han vilde skubbe Pigen tilbage i det andet Værelse og lukke Døren. Men hun trængte sig forbi ham frem i Stuen.

„Jeg *vil* ha'e Lov og se ham,“ sagde hun ophidset — „hvis De ikke la'r mig, saa render jeg min Vej! — Han har gemt mit Tøj,“ hun stirrede paa Pelle med sine indfaldne Øjne — „men jeg kan godt stikke af i bar Særk. Hvad bryder jeg mig om det.“ Hendes Stemme var hæs og grov af Baggaardenes klamme Luft.

„Gaa nu i Seng, Johanne,“ sagde Morten mildere — „husk paa hvad Doktoren har sagt. Du kommer til at fryse, og saa er det hele spildt.“

„Hvad rager det mig!“ svarede hun og slog en raa Latter op. „Du kan jo lade være at spilde noget paa mig — jeg har ingen Børn med dig.“ Hun rystede af Kulde men blev haardnakket staaende; Mortens Forestillinger besvarede hun med en Strøm af Skældsord. Tilsidst opgav han det og sank træt ned paa en Stol. De to Mænd sad og saa paa hende i Tavshed.

Barnet led synligt ved ikke at møde Modstand mere og forvirredes under deres stumme Blik. Hun kastede med Hovedet og saa udfordrende fra den ene til den anden; hendes Øjne brændte unaturligt. Plud-

selig smed hun sig ned paa Gulvet og gav sig til at hvine.

„Det dèr gaar ikke, du," sagde Pelle alvorlig.

„Jeg kan ikke tumle hende," svarede Morten haabløst. „Men du har jo Kræfterne."

Pelle bøjede sig ned og tog hende i sine Arme, hun sparkede og bed. „Hun har faaet Krampe," sagde han til Morten. „Vi maa tage hende ud under Posten." Saa blev hun med ét stille og lod sig bære i Seng. Feberen rasede i hende, han mærkede, hvorledes Livet sled i hendes syge Skrot, naar hun trak Vejret; det lød som en gesten Pumpe.

Da Morten med nogle venlige Ord dækkede hende til, brast hun i krampagtig Graad; hun vendte sig ind mod Væggen og laa og bed i Dynen for at skjule det. Efterhaanden blev hun roligere og faldt endelig i Søvn. De to Mænd listede ind i Stuen og trak Døren til efter sig.

Morten saa dødstræt ud, han var nok fremdeles ikke stærk. „Jeg er kommet op i noget, jeg ikke kan klare," sagde han mismodig.

„Hvad er det for et stakkels Barn?" spurgte Pelle sagte.

„Jeg ved det ikke, du. Hun kom til mig nu i Foraaret, næsten døddrukken og forfærdelig tilredt; Dagen efter fortrød hun det og løb sin Vej, men jeg fik dog fat paa hende igen. Hun er et af de stakkels Væsner, der ikke har andet Hjem end de store Tømmerpladser; der har hun fristet Tilværelsen og bjærget sig ved at gaa fra Haand til Haand mellem de store Drenge. Hun er ikke til at faa noget ud af, men jeg har ad anden Vej faaet at vide, at hun har holdt til i Bræddestabler og Kældere mindst et Par Aar. Drengene lokkede Levemænd herud og solgte hende; de fleste af Pengene tog de selv og gav hende Spiritus for at opmuntre hende. Saa vidt jeg kan forstaa, er der hele organiserede Bander, som forsyner Byens perverse Levemænd med Drenge og Piger — man bliver svimmel ved at tænke paa det! Barnet er sagtens forældreløst, men vil som

sagt ingen Oplysninger give! Et Par Gange har jeg hørt hende snakke i Søvne om Bedstemor; men naar jeg hentyder til det, bliver hun ond og stum.“

„Drikker hun?“ spurgte Pelle. Morten nikkede.

„Jeg har haft nogle slemme Tørn med hende i den Anledning, hun er utrolig opfindsom, naar det gælder om at faa fat i Drikkevarer. I Begyndelsen kunde hun slet ikke taale varm Mad, saa ødelagt var hun. Hun er i det hele taget forfærdelig afrakket paa Sjæl og Legeme og volder mig mange Bryderier.“

„Hvorfor faar du hende ikke anbragt?“

„Vor offenlige Børneforsorg er ikke egnet til at elske Liv i en nedtraadt Plante, og Johanne kan ikke tages med Bunkebehandling og Straf. Hun er til Tider ganske abnormt trodsig og umedgørlig og kan gøre mig helt ude af det; og naar jeg saa ikke ser det, ligger hun og græder over sig selv. Der er meget af et godt Barn inden i hende trods alt, men hun kan ikke faa det frem. Jeg har prøvet at anbringe hende i en privat Familie, hvor jeg vidste hun fik det godt; men det varede kun nogle faa Dage, saa kom de og meddelte at hun var rendt. Et Par Uger strejfede hun om, saa tyede hun alligevel tilbage til mig; en Aften sent jeg kom hjem, sad hun vaad og rystende her uden for min Dør i den mørke Krog. Jeg var helt rørt over det. Men hun blev rasende fordi jeg saa hende, og bed og sparkede ligesom nu før — jeg maatte bære hende ind med Magt. De onde Forhold har slaaet hende helt ud af Ligevægt — jeg kan i al Fald ikke blive klog paa hende. Ja saadan staar Sagerne altsaa! Jeg ligger herinde paa Sofaen, men du forstaar — en Ungkarlelejlighed er ikke rigtig indrettet paa det. Der løber jo ogsaa Sladder paa Trapperne.“

„Bryder du dig om det?“ spurgte Pelle forundret.

„Nej men Barnet du — hun er sørgelig vaagen over for den Slags! Og hun begriber heller ikke selv Forholdet, hun er kun 10-12 Aar og allerede vant til at betale enhver Venlighed med sit syge

Barnelegeme. Fatter du, hvor rædselsfuldt det er at se ind i hendes forundrede Øjne? Lægen siger hun har taget Skade indvendig — og rimeligvis ogsaa bærer paa en Tuberkulose; han mener aldrig hun vil kunne rette sig. Og hendes Sjæl — hvilken Afgrund for et Barn at bære paa. Alene én saadan Barneskæbne er for meget; og hvor mange er der saa ikke i det Helvede vi lever i!"

De sad tavse en Stund. „Og nu maa du undskylde at jeg beder dig gaa," sagde Morten endelig og rejste sig, „men jeg maa til at arbejde, der er noget jeg maa have færdigt endnu i Aften. Du bliver ikke vred, vel? Se op saa snart du kan — og tak fordi du kom!" han trykkede Pelles Haand.

„Gør mig den Tjeneste at have Øjnene med dig," sagde han, idet han lukkede ham ud — „maaske kunde du hjælpe mig at finde Rede i Staklens Historie. Du kender jo Masser af Smaafolk og maa paa en eller anden Maade have grebet ind i hendes Liv — jeg kan mærke det paa hende. Lagde du ikke Mærke til, hvor optaget hun var af at faa dig at se? Prøv at finde ud af det, du?"

Pelle lovede det. Men det var lettere sagt end gjort. Naar han lod Tankerne søge rundt i den udstrakte Fattigverden, han var kommet tæt ind paa Livet af under den store Lockout, var der Hundreder af Børn Johannes Skæbne kunde være overgaaet.

V

Pelle havde faaet sit gamle Værktøj frem og indrettet sig som Smaamester for Gadens Beboere. Han løb ikke og søgte mere, og for Ellen saa det ud som han havde opgivet Haabet. Men han ventede blot og rustede sig; han var saa sangvinsk som nogensinde. Løftet om det ufattelige laa bestandig uindfriet i hans Sind.

Der var ikke Plads til ham oppe i den trange Lejlighed, hvor Ellen gik med sin Vask, saa lejede han et Rum i den høje Kælder og hængte et stort Skilt i Vinduet; han tegnede det selv med Skomagerblæk paa et Stykke Pap — saa sparedes de Penge. *Kom til mig med Deres Fodtøj, saa hjælper vi hinanden paa Benene* stod der. Naar Lasse Fredrik ikke var paa Arbejde eller i Skole, holdt han for det meste til nede hos Faderen; han var en snild Fyr og kunde give en Haand til mange Ting. Mens de arbejdede, samtalede de om alt muligt, Knægten fortalte sin Far alt hvad han oplevede.

Han var stærkt i Færd med at forandre sig og talte svært fornuftigt om alting. Pelle var bange for, at han fik for lidt ud af sin Barndom. „Skal du ikke op og lege med?“ spurgte han, naar Kvarterets Drenge hujende stormede forbi Kældervinduet. Men Lasse Fredrik rystede paa Hovedet. I Leg havde han været det altsammen fra Forbryder til Konge, dèr var ikke mere at naa. Nu vilde han gærne til noget rigtigt og drømte foreløbig om at komme til Søs.

Skønt de arbejdede alle tre, var det ikke mere end lige de kunde slaa sig igennem; der blev aldrig noget at hygge sig for. Dette var især Ellens Sorg, Pelles Tanker syntes ikke at fæste sig ved det. Naar man blot satte lidt spiseligt frem for ham, var han tilfreds og saa ikke paa hvad det var.

Det var Ellens Drøm at de endnu — ved et vanvittigt Slid tidlig og silde — skulde kunne arbejde sig i Vejret og komme over i andre Lag. Men Pelle blev vred, naar hun stod og sled efter Fyraften; de maatte hellere have det lidt fattigt og saa have Raad til at være Mennesker, sagde han. Ellen forstod det ikke, men saa nok at hans Sind var vendt en anden Vej; han som altid før faldt i Søvn over Bøgerne, kunde nu fortabe sig saadan i dem at han ikke hørte Børnenes Tumlen omkring sig. Hun maatte ligefrem vække ham, naar der var noget hun vilde — og blev ræd for denne ny Magt, der var

kommet i Stedet for den gamle. Det var næsten som en Forbandelse, at altid noget skulde arbejde paa at føre ham ud over hende. Og lægge sig imod turde hun ikke; hun havde bitre Erfaringer fra før.

„Hvad søger du i de Bøger?“ spurgte hun og kom og satte sig hos ham. Pelle saa fraværende op, hans Tanker kom fra fjærne Egne, hvor hun ikke havde været med. Hvad han søgte? han prøvede sig frem men kunde ikke gøre Rede for det. „Jeg søger mig selv!“ sagde han pludselig med et dristigt Hug gennem det hele. Ellen stirrede forundret og skuffet paa ham.

Men hun kom igen — denne Gang skulde ikke noget faa Lov at gaa imellem dem og ødelægge hendes Verden. Hun lagde sig ikke paa tværs af noget mere, men nu vilde hun *følge* ham og være dèr hvor han var. „Forklar mig, hvad det er du har for — og tag mig med i det,“ sagde hun.

Pelle havde saa smaat belavet sig paa at gaa ene ind i dette og blev glad ved at møde Drift til Udvikling hos hende ogsaa. Indtil videre lignede Aandens Verden nærmest et Vildnis, og det var rart nok at færdes to derinde.

Han satte hende ind i de Tanker der optog ham selv, og drøftede dem med hende; og Ellen iagttog undrende, at det altsammen var noget der ikke vedkom deres private lille Velfærd. Hun gjorde sig megen Umag med at begribe denne Flugt bort fra det, der dog var det væsenligste; det var jo ligesom med Børn, der altid helst vilde det de ikke skulde.

Om Aftenen naar Svend Trøst og Søster var lagt i Seng, tog Pelle en Bog og satte sig til at læse højt. Ellen havde et eller andet Lappearbejde, og Lasse Fredrik hang over en Stoleryg med Øjnene stift hæftede paa Faderen og strittende Slugøren. Skønt han ikke forstod det halve, fulgte han anspændt med — til Naturen gjorde sin Ret gældende og han faldt i Søvn.

Ellen kunde saamænd godt forstaa det — hun havde selv sin Nød med at holde Øjnene aabne;

det var ikke Morskabsbøger Pelle læste. Undertiden stansede han for at skrive noget op eller drøfte et eller andet Spørgsmaal. Han kunde faa de besynderligste Ideer og se Sammenhæng mellem Ting, som Ellen syntes laa i hver sit Verdenshjørne; hun maatte tænke paa, om han ikke godt kunde have studeret til Præst. Forresten klædte det ham; hans Øjne blev helt sorte, naar han var rigtig optaget af at forklare noget; og der kom et ejendommeligt Træk om hans Mund, saa hun sad og fik Lyst til at kysse den. Hun maatte i sit stille Sind indrømme, at det i ethvert Tilfælde var en meget uskadelig Fyraftensbeskæftigelse, og var glad til, at det der tog ham denne Gang i al Fald bandt ham til Hjemmet.

En Dag gik det op for Pelle, at han alligevel ikke havde hende med. Hun troede ikke engang paa det han havde for — hun havde aldrig troet blindt paa ham — „Hun har nok heller aldrig elsket mig rigtig — det er derfor," tænkte han mismodig. Maaske var det Forklaringen paa, at hun tog Svend Trøst saa roligt som var han hendes eget Barn — hun var ikke skinsyg! Pelle havde gærne ladet sig overøse med Bebrejdelser for bagefter at faa et Kys, vædet i brændende Taarer. Men Ellen kom ikke ud af Ligevægt.

Saa hyggeligt de havde det, mærkede han at hun til en vis Grad gjorde Bestik uden ham — som havde han en Svaghed man altid gjorde vel i at regne med. Erfaringen fra gamle Dage sad dybt i hende.

* *
*

Ellen gik og havde sine egne Planer med den gamle Sal og to smaa Anretterværelser, der laa for Enden af den; hun var træt af at vaske, det gav ussel Fortjeneste, meget Slid og ringe Anseelse. Nu vilde hun have Artistlogi; der var baade den og den i Gaden, som sad og levede pænt af at leje ud til Artisterne. „Bare jeg havde haft et Par Hundrede

Kroner til at komme i Gang for, saa skulde jeg nok faa det til at gaa," sagde hun.

— „Og saa kunde du bedre faa Tid og Ro til at passe dine Bøger," føjede hun indsmigrende til.

Pelle raadede fra. De gode Artister tog ind paa Artisthotellerne, og de Folk man kunde vente at faa, havde ikke stort at betale med. Han havde set adskilligt til dem fra sit Kældervindu og lappet Skotøj for nogle af dem — det var et temmelig saaleløst Folkefærd. Saa tav hun med det, men han kunde mærke, at hun ikke var overbevist. Hun lod kun Sagen falde, fordi han var imod den og det var ham, der skulde skaffe Pengene.

Dette holdt han ikke af at tænke paa — han var blevet varsom med at bestemme over andre. Pengene maatte kunne skaffes til Veje, om ikke paa anden Maade saa ved at give Pant i Bohave og Værktøj. Gik det galt, saa var det den sikre Ruin; men dèr gik Ellen og syntes maaske, han var en død Haand over hendes Muligheder.

En Dag smed han Skødskindet og gik ud for at rejse Pengene. Det blev sent, inden han kom hjem, Ellen stod i Døren og ventede ham med forundret Ansigt.

„Se her er Penge, min Pige — hvad gi'r du mig for dem?" sagde han friskfyragtigt og talte 180 Kroner op i Sedler til hende. Ellen stirrede overrasket paa Pengene; saa stor en Kapital havde hun aldrig haft mellem Hænder før.

„Hvor har du dog faaet alle de Penge fra?" spurgte hun endelig.

„Ja, jeg har saamænd travet hele Dagen fra den ene til den anden," sagde Pelle fornøjet — „men til sidst blev jeg vist til en Mand inde i Blaagaardsgade. Han gav mig 200 Kr. mod Pant i Indboet."

„Men her er jo kun 180 Kr."

„Naa ja, han trak altsaa de tyve fra. Laanet skal saa afdrages med tyve Kroner om Maaneden i femten Maaneder. Jeg maatte skrive under paa at have

laant 300 Kr., men saa slipper vi ogsaa for at betale Renter.“

Ellen stirrede lamslaaet paa ham. „Tre Hundrede Kroner — og vi har kun faaet hundrede og firs — Pelle!“ Men pludselig slog hun Armene om hans Hals og kyssede ham hæftigt. „Tak!“ hviskede hun. Han var helt fortumlet — det lignede hende ikke at være saa voldsom.

Hun fik travlt med at leje Salen og faa den sat i Stand; de løse Bjælker maatte dog fæstes op og Væggene klines og hvidtes lidt. Den gamle Bonde vilde gærne leje ud, men Bekostninger vilde han ikke høre tale om; til sidst fik Ellen ham dog til at gaa ind paa at betale det halve af Istandsættelsen, imod at hun lejede for et Aar og betalte forud. „Vi kan faa min Bror Frederik til at gøre det lidt i Stand paa Søndag Formiddag,“ sagde hun til Pelle — „saa slipper vi selv maaske gratis.“ Hun var vældigt om sig i det hele taget!

Men det kunde ogsaa nok behøves, Lejen slugte de hundrede Kroner, og saa var der alle Anskaffelserne. Hun købte billig Sirts i Masser af Alen og hængte op, saa der blev en Række smaa Aflukker langs Salens ene Side, i hvert Aflukke kom en brugt Seng med Hømadras, og et Servantestativ. „Artister tager det ikke saa nøje,“ sagde hun. „Og jeg tror nok de bliver glade for Salen til at øve sig i!“ Endelig var der de to smaa Anretterværelser, som skulde udstyres lidt pænt til særlig fordringsfulde Artister. Pengene slog ikke saa nær til, man maatte tage en Del paa Kredit.

Saa var ogsaa det hele færdigt til at tage imod de frie Fugle; og helt fikst var det i Forhold til Midlerne; Pelle maatte beundre hendes Snille til at faa meget ud af lidt. Nu galdt det blot om at fange Fuglene ind. Men her stoppede Ellens praktiske Sans op, hun kunde ikke gætte sig til Trækket. „Vi maa avertere,“ sagde hun og talte sine Skillinger.

Pelle lo ad hende. Avertere efter Folk, der befandt sig Pokker i Vold paa Jærnbaner og Dampskibe —

det skulde godt hjælpe! „Hvad gør vi saa?“ sagde hun og saa angst paa ham for Hjælp. Nu var han alligevel Manden for det hele.

Ja først og fremmest maatte der et tysk Skilt ned ved Gadedøren, og saa maatte Logiet gøres kendt. Pelle havde læst baade Tysk og Engelsk i Fængslet og satte selv Skiltet sammen. Han fik Kort trykt og lagde ind paa Artistknejpen oppe paa Hjørnet af Vesterbrogade, gik ogsaa selv derhen et Par Gange efter Midnat naar Artisterne samledes efter endt Arbejde, og mødte op ved Varietéernes Bagside. Det blev snart en Opgave, som alt hvad han beskæftigede sig med — og nu *skulde* det tampes igennem.

Ellen saa forundret og hjælpeløs til. Hun var blevet helt forskrækket med ét, og fulgte med spændt Opmærksomhed hver af hans Bevægelser.

Men snart begyndte der at komme Gang i det. Pigerne, Ellen havde vasket for, interesserede sig for Foretagendet og viste Logerende hen til hende; og Lasse Fredrik, som havde sin Gang i Cirkusstaldene, kom jævnlig trækkende med en eller anden russisk Staldkarl, der optraadte som Bondedanser eller Kosakrytter. Det hændte, at der boede Folk hos hende helt omme fra den anden Side Jorden, hvor de gaar med Hovedet nedad: Fakirer og Tryllekunstnere fra Indien og Japan, Slangetæmmere fra Tetuan — Folk med blankragede Hoveder eller en lang sort Pisk, med skæve sørgmodige Øjne, løse Hofter og Hud, der lignede det grønlige Lær Pelle brugte til Damestøvler. Søster var bange for dem, men for Lasse Fredrik var det et Herreleben. Der kom ogsaa tykke Tyrolerpiger — tre og tre — som jodlede paa Varietéerne og gik og saa skrækkelige ud hele Dagen; de var Ellens Fortvivlelse. Og nu og da kom der hele Trupper. Saa knirkede Trapez og Ringe i den store Sal, spanske Dansere trænede, og Jongløren øvede sig i nye Triks.

Det var altsammen Folk, som helst ikke skulde ses uden for Scenen. Ellen kom ofte i Cirkus og paa Varieté nu, men begreb aldrig rigtig, at de Op-

trædende var de samme, som gik og rodede derhjemme og saa ud værre end en Ulykke. De fleste stillede ingen Fordringer men skulde bare have det billigt, de kostede sig selv og levede undertiden af Gud ved hvad. Nogle tændte slet og ret Baal paa en Jærnplade paa Gulvet og rodede sig noget sammen — Ris og saadan noget. De kunde ikke taale dansk Mad, sagde Pelle. Undertiden stak de af uden at betale, det hændte ogsaa at de tog noget med sig; og slemme til at ødelægge var de. Silke at spinde ved det var der ikke, men Ellen var foreløbig tilfreds, blot det gik rundt; saa hun havde Lejen og Afdragene og lidt for sin Ulejlighed. Det var hendes stolte Plan at udrangere de daarlige Elementer og lægge det hele lidt fornemmere an, naar det var kommet godt i Gang.

„Nu kunde du godt sige nej til det daarligste Arbejde og skaane dig lidt," sagde hun til Pelle, naar han sad og masede med noget udslidt Fabriksfodtøj, der hverken var Saal eller Overlær paa. Det meste Fodtøj havde gjort Tjeneste andet Steds, før det havnede her i Kvarteret, og naar Pelle fik det under Behandling, var der ikke store Sager igen af det. „Sig nej til det," sagde Ellen — „det er altfor sur Fortjeneste for dig! Og nu klarer vi os jo, uden at vi behøver tage alting med." I sin Hjærtens Godhed syntes hun, han skulde have Lov til at dyrke Bøgerne, siden det nu engang var hans svage Side.

Hun mente ham det godt nok, men Pelle skulde ikke have noget af at være en æstetisk Driver, en Jordemormand, der lod Konen forsørge sig og gik og agerede boglærd. Der var nok af dem i Kvarteret, og Beboerne saa op til dem, men de var ikke morsomme. Det var nærmest en anden Form for Drukkenbolte.

For ham var Bøgerne en ny Styrke, groet tungt frem af Opholdet i Fængslet. Han havde siddet ensom derinde med sit Arbejde, henvist til at sysle med sig selv, og gaaet sin Person efter i Sømmene. Det var jo ligesom at faa Selskab, naar han gravede

det ny og fremmede i sig frem for Dagen; og en Dag stødte han paa sit eget Væsens Taage og opdagede, at den bestod af Erfaringer andre havde gjort før ham. Biblen, som altid laa paa Fangens Bord for Selskab, hjalp ham; dens Tale lød som en dybt bekendt Stemme, der i meget mindede om Far Lasses Røst i hans Barndom. Fra Biblen gik han videre og opdagede, at de alvorlige Bøger var Mennesker, der sad i Ensomheden lige som han selv — og talte udad.

Var Ensomheden da saa forfærdelig, naar man havde saadant Selskab? Pelle begreb ikke sin egen Angst for den mere. I sin Barndom havde han været Skabning i bredeste Forstand og haft Selskab af alt — han kunde underholde sig med Trær, Dyr og Stene. De Traade visnede bort engang og tilførte ikke Næring mere; men saa blev han ét med Masserne og tænkte og følte nøjagtig som de. Nu var ogsaa det ved at smuldre; han isoleredes tydeligt Led for Led, og det morede ham at opdage en Plan i det. Han havde gjort sig Naturen underdanig allerede som Barn, han! — og siden erobret Masserne! Nu var det Ensomheden, der skulde tages — og midt i den færdedes han selv, stor og forunderlig! Den var allerede i Færd med at sætte uudslettelige Spor i hans Sind skønt han ingenting havde set af den endnu. Han følte sig vidunderlig spændt til Mode — omtrent som da han i sin Barndom ankom til Bornholm sammen med Faderen og ingenting kunde se men hørte et Mylder af Liv røre sig derinde bag Taagen. En ny ukendt Verden fuld af Vidundere bankede ham anende i Møde derinde fra.

Pelle handlede ikke ud fra nogen Viljesakt; han kunde lige saa godt have prøvet at løfte sig selv i Haaret, som beslutte at nu vilde han være et Menneske for sig selv. Det var en Opvaagnen af ny Ævner! Han lod ikke længer Sol og Regn gaa hen over Hovedet paa sig, der hændte det vidunderlige med ham, at han saa undrende paa alt, hvad der før var gledet ham forbi som hverdagsagtigt, og saa

alt i nyt straalende Lys. Han maatte gaa det hele efter forfra, se hver Enkelthed an — nej var det ikke vidunderligt som det forbandt sig altsammen, Sorg og Glæde og tilsyneladende Smaating, til det blev ham Pelle som havde hersket over hundred Tusend og dog maatte i Fængsel for at føle sig rig. Der var tændt noget i ham, som aldrig kunde slukkes, en hellig Ild som alting maatte bære Ved til, enten det vilde eller ej. Nu kunde han ikke besejres, han sugede Kræfter af selve Uendeligheden.

Den nøgne Celle — tre Skridt paa den ene Side og seks paa den anden — med sin Glug, sin sødlige Klosetstank, og det mystiske Kighul i Døren der var som et vaagent Øje over én bestandig — — ja hvor havde den ikke rummet meget! Det havde jo alle Dage været Fattigmands Lod at skabe sig Verdener af Tomheden, dejlige Fatamorganaer, der brast pludselig og kastede ham endnu mere arm og øde tilbage. Men dette holdt; i Cellens nøgne Kammer syntes alle Livets Ledninger at forenes — den var som det mørke underjordiske Rum i vældige Bygninger, hvor Mekanismen gemmes, der aabner og lukker for Lys og Varme til hele Komplekset. Derinde opdagede han, hvor rigt og mangfoldigt Livet er.

Pelle gik om i en egen løftet Stemning. Han følte det saadan, at noget der var større og skønnere end han selv, havde taget Stade i ham og skulde vokse sig ud til sin Fuldendelse derinde. Inden i ham groede det, et nyt Væsen der dog var ham selv, hvilede dér og sugede Næring af alt, hvad han foretog sig. Han færdedes varsomt og stille, med et indadvendt Udtryk som vejede han alting; der var saa meget man ikke maatte, fordi det kunde skade *det!* De var altid to nu — Pelle og dette forunderlige usete Jeg, der hvilede trygt og tungt i ham som et Foster, med sin Rod i det dunkle. — — —

Pelles Forhold til Bøgerne var dybt begrundet — han maatte have Rede paa Verden nu. Digterværkerne var han lidt mistroisk overfor, man kom for let til deres Indhold, det kunde ikke være rigtig fat.

De var jo forresten ogsaa lavede! Han trængte til virkeligt Stof, Fakta; der var vældige Rum i hans Hjærne, som hungrede efter at blive fyldt med haandgribelig Viden om Tingene. Han holdt mest af historiske Værker, navnlig social-historiske, og læste indtil videre alt, hvad der faldt ham i Hænderne, raat og usødet. Saa fik det selv se at skille sig ud. Det var en Hunger, der aldrig var blevet tilfredsstillet og nu syntes umættelig.

Men Arbejdet passede han pedantisk, han havde gjort sig til Princip, aldrig at røre en Bog saalænge der laa et Arbejde paa Gulvet og ventede. Han havde i Fængslet drømt om en rimelig Arbejdsdag paa f. Eks. otte Timer, saa der var Tid og Kræfter til at beskæftige sig med det aandelige; nu tog han af Nattesøvnen i Stedet. Her var i al Fald et Omraade, hvor man skulde blive fri for at holde ham ude, han vilde have sin Del i Tidens Viden. Han følte, at der var Vaaben i det, længe nok havde Fattigmand godvillig stillet sig i Krogen af Mangel paa Oplysning; hvergang han stak Hovedet frem, løj man ham tilbage igen. Hvorfor erobrede Fattigper ikke ganske simpelt den Forrettighed fra Overklassen? det kostede jo kun Slid, og med den Mønt var han vant til at betale! Ævner manglede han næppe; saa vidt Pelle foreløbig kunde se, kom næsten alle Banebryderne for det ny nede fra.

Han opdagede glad, at hans Søgen indad i sig selv ikke førte ham bort fra Verden — dér langt inde dukkede han jo ud i Lyset igen. Netop i Lyset! Han fulgte de hemmelige Love for sit eget inderste Væsen — og stod igen midt i Spørgsmaalet om de manges Velfærd. Hans praktiske Sans trængte til denne Bekræftelse af Sammenhængen. Der var Resultater i det ogsaa udad; allerede nu kunde Historien ikke bruges længer til at lyse ham og hans Ideer hjem — han vidste for meget. Og hans Syn voksede fra Dag til Dag og spændte over en stadig større Horisont. En Dag tog han simpelthen Trylleordet fra Troldene og vakte Kæmpen med det!

Han hang vældigt i og var som Regel fuld af Fortrøstning. Naar de sidste Artister kom hjem fra Artistkafeen, havde han gærne Skomagerlampen tændt og sad og arbejdede. Saa stansede de foran det aabne Kældervindu og slog en Sludder af med ham paa deres gebrokne Dansk. Det stod smaat til i Hjemmet, Afdragene paa Laanet og Gælden fra Monteringen slugte fremdeles alt, hvad de kunde skrabe sammen, og Pelle havde ikke Udsigt til noget bedre Arbejde. Men Arbejdet bærer selv Troen i sig; han stolede blindt paa at der nok skulde aabne sig en Vej ud, blot han ufortrødent kilede paa med sit.

Ellens stille Mistillid til hans Forehavende bar han med Ro. Han følte sig større end hende i dette, hun naaede ikke op dér, hvor han bar sit Hoved!

VI

Allerede Kl. fire vaagnede Pelle, skønt han var kommet sent i Seng. Han sov Hønseblund i denne Tid, Sommernatten laa som en lys Manen over hans Øjenlaag. Han listede ud i Køkkenet og toede sig under Vasken — og gik saa ned til sit Arbejde. Nattens hvidgraa Aande hang endnu synlig nede i Gaden, men højt oppe ved Tagene groede et rødligt Skær frem. „Nu staar Solen op over Landet," tænkte han og mindedes sin Barndoms Morgener: Markerne med det sølvgraa Dugspind, og Solen der pludselig kom og skabte det om til Millioner straalende Diamantdraaber. Ak, kunde man igen engang springe barfodet og let gysende ud i det dugvaade Græs og frejdigt raabe den gryende Dag i Møde: Op med dig Sol, Pelle er her allerede!

Natvægteren kom slæbende forbi det aabne Vindu paa sin Vej hjem. „Allerede oppe," sagde han nattehæst og nikkede ned. „Ja, aarle er af Guld — du bliver nok rig engang, Skomager." Pelle lo, han *var* rig!

Han tænkte paa Kone og Børn, mens han arbejdede. Der var noget hyggeligt ved, at de laa og sov saa trygt og han sad her og hang i, det fastslog at han var deres Forsorg. Af hvert Hammerslag groede Hjemmet, derfor lagde han saa muntert i. Fattige var de, men det var ligegyldigt i Forhold til den Ting, at blev han nu taget bort, vilde meget gaa i Stykker. For Børnene var han allerede Forsynet, til alting hed det: Far skal! eller: Far har selv sagt! — i deres Øjne var han Ufejlbarligheden selv. Og Ellen begyndte at komme til ham med sine Bekymringer, hun gik ikke længer stum med sit men erkendte, at han havde stærkere Skuldre.

Det kom i Grunden saa ufortjent af sig selv, som om gode Kræfter arbejdede for ham. Saa beskæmmende det var, at Hustruen skulde arbejde med paa Familiens Underhold, havde han ikke formaaet at fritage hende for det — og hvad havde han været for Børnene? Det var ikke nemt at bygge alting op paa én Gang fra bar Bund, og det kunde være fristende nok at lade noget falde og føre Resten saa meget hurtigere igennem. Som han var nu, var han i Grunden ingenting! Ikke den gamle Pelle og ikke den ny, men noget ubestemmeligt under Vejs, der i høj Grad trængte til Overbærenhed! En Bunke Bohave paa en Flyttevogn, paa Vej til den ny Bolig.

Udefra havde han Lejlighed nok til at føle det; baade gamle Fjender og gamle Venner saa paa ham som en, det var gaaet svært tilbage med. „Er det virkelig Resterne af den gamle Kærnekarl?“ sagde deres Blik. Men hans egne var til Gengæld overbærende. „Far har ikke Tid,“ sagde Søster forklarende til sig selv, naar hun gik og puslede nede hos ham — „men han faar nok!“ Og saa udmalede hun sig alt det dejlige, der saa skulde ske. Pelle blev underlig til Mode — han fik se at komme igennem dette lidt hurtigt.

Det var en mørk og uvejsom Verdensdel han havde vovet sig ud i, men nu begyndte han at kunne orientere sig. Der var Højdedrag som stadig

gik igen, og enkelte Bjærgtoppe som naas, hvergang man brød ud af Tykningen. Og rigt at færdes var der — kanske var det Landet han og de andre havde søgt. Naar han var kommet igennem, skulde han dog vise dem det.

Pelle havde en god Hukommelse, og huskede alt hvad han havde læst. Meget af det kunde han citere ordret, og om Morgenen inden Gaden endnu var vaagnet, plejede han at gaa det hele igennem i Tankerne, mens han arbejdede. Det undrede ham, saa lidt Historien beskæftigede sig med hans egne, det var først i den aller nyeste Tid de var taget med. Naa, han var ikke ked af dét, Bevægelsen *var* altsaa noget virkelig nyt og ikke en af Historiens evige Gentagelser. Nu forlangte han at faa dens Ide paa Prent, og en Dag sad han underlig højtidelig paa Biblioteket med Marx og Henry George foran sig. Pelle vidste noget paa det Omraade han ogsaa, men dette var alligevel som at drage Vaad af Dybet — en straalende Vidunderverden fulgte med op. Her var uomstødelige logiske Beviser for, at han havde grebet rigtig, skønt han greb i Blinde. Lykkeland var stort nok til alle; jo flere der rykkede ind, des større blev det. Han sad og fik Lyst til at lange ud igen, slaa et nyt Slag for Lykken!

Pludselig gik det som et Skred gennem Huset fra øverst til nederst, et kort, besættende Uvejr, der igen førte ham tilbage til Hjemmet. Det var bare Lasse Fredrik, der indledede Dagen; han tog en Afsats i hvert Spring, sendte en Hilsen ned til Faderen og fór af Sted paa Arbejde. Den sidste Selestrop knappede han, mens han løb. Lidt efter kom Ellen ned med Morgenkaffen.

„Hvorfor kaldte du ikke paa mig, da du stod op?“ sagde hun surmulende. „Det er ikke sundt at sidde saa længe og arbejde uden at faa noget.“

Pelle lo og kyssede hende til Godmorgen. „De fine Fruer staar først op længe efter deres Mænd,“ sagde han drillende.

Men Ellen lod sig ikke affærdige med Løjer. En

ordenlig Kone var oppe før sin Mand og havde noget til ham. „Jeg *vil* ha'e, du kalder paa mig," sagde hun bestemt og var helt rød i Kinderne. Det klædte hende at løbe varm engang.

Mens han drak Kaffen, sad hun og underholdt ham om sit, og de drøftede Dagens Plan sammen. Saa gik hun op for at hjælpe Børnene i Tøjet.

Hen paa Formiddagen lagde Pelle Arbejdet til Side; han gjorde sig i Stand og gik ud for at aflevere det. Med det samme vilde han ind om paa Biblioteket og slaa noget efter i de store Leksika.

Gaden levede sit eget stille Liv her lige op ad det store Strøg — ens fra Dag til Dag. Den tykke jyske Marskandiser stod paa Trappen som sædvanlig og dampede paa sin Træpibe. „God Morgen, Skomager," hilste han. En gul skævøjet Østerlænding i Tøfler og lang sort Kaftan balancerede nok saa hjemligt op ad Mælkekælderens Trappe med en Spølkop Fløde i den ene Haand og Brød i den anden. Og ovenfor paa Fortovet gik et Par Hopsadrenge og spillede Klink, lige under den store røde Lygte som Natten igennem lyste sit *Ligtorneoperatør* helt op til Strøget. To Piger i Cykledragt kom trækkende ud af en Port med deres Maskiner — de skulde i Skoven. „Goddag Pelle! hvordan gaar det med Ellens Forretning?" spurgte de familiært. Det var nogen hun havde vasket for.

Pelle holdt af denne brogede Bydel, hvor ny Butiker med store Spejlglasruder laa Side om Side med lave Stuer, hvor man drev Smaahandel bag almindelige Vinduer med Gyldenlak og Georginer i lige som hjemme i Provinsbyen — og blot havde trukket en Snor over Blomsterpotterne med et Brev Sikkerhedsnaale og et Bundt Snørelidser paa. Her boede Fattigfolk nok, men Livet gik alligevel ikke paa saa haarde Gænger som ude paa Nørrebro. Folk tog lettere paa Tilværelsen, syntes ham mindre retlinjede men ogsaa mindre selvretfærdige. De syntes at have faaet et lysere Temperament, gik ikke saa støt og velafrettet til og fra det faste Arbejde

men havde til Gengæld flere Udveje til at bjærge Føden.

Der var noget af Opbruddet over det hele, som svarede godt til hans egen Tilstand; Livets Usikkerhed lagde en egen højspændt Stemning over alting. Fattigdommen kom ikke marsjerende i tætte mandsstærke Arbejderkolonner, den havde en stor og broget Garderobe, kunde møde op i de sidste Brunellier fra det gamle Københavns Herskabshuse, eller med Guldbriller og høj Hat. Han mente, han kendte alle Fag, men her var Hundreder af Leveveje, som ikke lod sig organisere, hver Dag opdagede han ny og mærkelige Erhverv. Han huskede, hvor svært det havde været at organisere herude — Livet formede sig for uoverskueligt.

Her var Plads til alt, Dør om Dør boede Folk som Bevægelsen ikke havde faaet samlet op endnu, og Folk som var skudt oven ud af den i stejl Trods. Her var Plads til ham ogsaa, Skyggen han havde gruet for fulgte ham ikke. Man havde set for meget af Livet til at blande sig i andres Sager; Bedsteborgerligheden havde ikke ævnet at bemægtige sig Fattigmand. Der var noget af *Arken* over denne Bydel — kun ikke dens Haabløshed; alle Muligheder holdt tvært imod til her. Fattigmand havde erobret dette Terræn fra det rige Borgerskab, og det syntes som Udviklingen havde faaet Retning af det. Her var det Proletariatet, hvis brogede Væsen trængte opad og gennemsyrede saa at sige det hele. I de lange Sidegader, som var fulde af Marskandisere og Pantelaanere, havde Tilværelsen ikke skilt sig ud i sine forskellige Bestanddele. Piger og Spillefugle boede Dør om Dør med gamle fredelige Borgerfolk, der levede adstadigt af deres Rentepenge og gik i Kirke hver Søndag med Salmebogen i Haanden. Jærnkræmmeren havde Guldure og Antikviteter mellem Skramlet i sin Kælder.

Han fulgte Vesterbrogade indad. Sommerferien var netop forbi, Fortovet paa Figaro-Siden var fuldt af solbrune Mennesker — Forretningsfolk, Studenter og

Kursuspiger — der lyste op i Vrimlen ved et eget Humør. De var lige vendt tilbage til Byen og lugtede endnu af frisk Blæst og Strand — det var næsten saa godt som en Tur paa Landet. Og vilde han længer ud i Verden, kunde han ogsaa komme det; Vesterbros Strøg havde Skikkelser nok, der greb ham ved Fantasien og hvirvlede ham udad. Det var som en Kaj, hvor Alverden satte hinanden Stævne, Artister og Søfolk og internationale Agenter. Underlige Kvinder kom sejlende gennem Mængden, store, eksotisk saftfulde som Drivhus-Frugter; han kendte dem igen fra Billedet af Marskandiserskens Datter i *Arken*, og vidste at de hørte til det internationale Forplejningskorps! De gik i tigerstribet Spaseredragt, det mægtige champagnefarvede Haar duftede af fremmede Egne — af mange Havne og Ruter lige som Dampskibenes Indre; de kraftige stillestaaende Ansigter svulmede af Massage og mindede om en pudset lyserød Barnenumse. De flød majestætisk ned ad Strømmen som Fuldriggere. I deres Kølvand sloges nogle smaa energiske Væsner, som ogsaa hørte til Trækket og havde majet sig ud, saa de lignede Børn — med Pufærmer, korte Skørter og Babyhaar. Rystende Gamlinge, som Solen havde lokket ud, stod fortabt stille og fulgte de dejlige Børn med Øjnene.

Pelle følte et eget Behag ved at glide afsted med denne Strøm, der flød bredt og roligt som Livet selv. Verden var større end han havde tænkt og han tog ikke Parti for eller imod noget, men undredes blot over Livets Mangfoldighed.

— — —

Han kom hjem fra Biblioteket ved Totiden med et stort statistisk Værk under Armen. Ellen tog imod ham med røde Øjne.

„Har dine Logerende nu gjort dig Livet surt igen?“ spurgte han og saa hende ind i Ansigtet. Hun vendte Hovedet bort.

„Fik du Penge for Arbejdet?“ spurgte hun i Stedet for Svar.

„Nej, Manden selv var ikke i Butiken. De kommer hen og betaler.“

„Saa har vi ikke en rød Øre — og jeg har ingen Middagsmad til dig.“ Hun prøvede at smile da hun sagde det, men de tunge Øjenhaar vibrerede.

„Er det det hele,“ sagde Pelle og lagde Armen om hende. „Hvorfor har du ikke lavet Havregrød til mig? Jeg havde glædet mig til en mægtig Portion.“

„Det har jeg ogsaa — men du faar jo næsten ikke andet. Det er ikke Mad for et Mandfolk.“

Han greb hende om Midjen med begge Hænder, løftede hende op og satte hende pænt og varsomt ned paa Køkkenbordet. „Det er Havregrøden, min Pige,“ sagde han overgivent. „Jeg kan næsten ikke gaa for bare Kræfter.“

Men Ellen var ikke til at slaa et Smil af med en Vognkæp; der var et eller andet i Vejen — hun vilde ikke rigtig ud med det. Endelig fik han ud af hende, at de to musikalske Klovner var stukket af fra Huslejen. Hendes gode Sengeklæder havde de ødelagt, ligget i dem med Klæderne paa, og svinet dem til saa de ikke var til at redde. Hun vilde nødig vedgaa det, fordi han i sin Tid havde raadet fra. Men saa med ét gav hun sig voldsomt over. „Du maa ikke le ad mig,“ hulkede hun og gemte Ansigtet ved hans Skulder.

Pelle søgte at trøste hende, men det var ikke saa let. Det var ikke det enkelte Uheld men hele Fiaskoen, hun brød sammen paa — hun havde lovet sig saa meget af sin store Plan. „Det kan jo reddes endnu,“ sagde han for at trøste hende. „Vi kiler bare paa, saa kommer det nok, skal du se.“

Men Ellen lod sig ikke putte Blaar i Øjnene. „Du mener det jo ikke,“ sagde hun vredt, „du siger det kun for min Skyld! Og Marskandiseren sendte Bud herom i Formiddags, at hvis han ikke snart fik Resten af sine Penge, tog han hele Udstyret igen.“

„Saa lad ham tage det — saa er vi ude af den Historie.“

„Men saa taber vi alt det, vi har betalt af!“ udbrød hun hastigt og tørrede Øjnene.

Pelle trak paa Skuldrene: „Det er der ikke noget at stille op til.“

„Skulde vi saa ikke hellere se at faa Sagerne solgt efterhaanden? Vi skylder kun en Tredjedel paa dem.“

„Det kan vi ikke — det er strafbart. Vi har Lejekontrakt paa Logiudstyret, og saalænge vi skylder en Øre paa det, er det hans. — Naa, men vi er jo sunde og raske allesammen, hvad Nød har det saa!“

„Det kan du sagtens sige,“ svarede Ellen og forsøgte et Smil. „Men jo raskere vi er, desto mere Mad skal der til.“

Der kom en Tøs rendende med et Par Støvler, som skulde forsaales i en Fart; det var Dronning Thereses, hun skulde bruge dem om Aftenen. „Saa faar vi da et Par Øre mellem Hænder!“ sagde Ellen oplivet. „Jeg hjælper dig at faa dem færdig i en Fart.“

De satte sig paa hver sin Side af Disken og gik i Gang med Arbejdet. Det mindede om den allerførste Tid af Ægteskabet; en Gang imellem stansede de og lo — naar Ellen havde glemt et eller andet Tag. Paa halvanden Time var Støvlerne færdige. Pelle gik selv med dem for at være sikker paa Pengene.

„Du træffer hende bedst i Knejpen,“ sagde Ellen. „Ved denne Tid spiser Artisterne Middag, saa er hun gærne der.“

I Artistknejpen var der travlt. Ved de smaa Borde sad knoglede, tætklippede Mænd af en egen rødlig Type og spiste sammen med en eller anden Pige fra Kvarteret. Det var Akrobater, Klovner eller Brydere — Folk af et ensartet Verdenssnit, stortærnet klædte, med vældige Neglemansjetter og hele pansrede Støvlesnuder. De tyggede bredt, og stirrede sløvt ud i Luften til Pigernes Halløj, bar en jærnhaard brutal Maske til Ansigt og svære Diamantringe paa Fingrene. Nogle af dem saa ud til at have

udviklet Underkæben med det Formaal at tage mod Bokserslag, saa kraftig var den. Inde i det tilstødende Værelse gik nogle unge sirlige Fyre og spillede Biljard, mens de i Smug holdt Øjne med hvad der foregik ved Bordene. De havde Pandekrøller og Laksko.

Dronning Therese var der ikke. Han gik saa om i Dannebrogsgade, hvor hun boede. Men hun var ikke hjemme, han maatte aflevere Støvlerne til Naboens og gaa igen med tomme Hænder.

Naa, var det vel andet, end hvad man kunde vente! Naar man trængte haardest, legede Tilfældet med én som Katten med Musen! Pelle var ikke nær saa frejdig, som han lod naar han stod over for Ellen; Virkeligheden begyndte at gaa ham paa. Han drev ud til Morten, men uden nogen Tro til Resultatet; Morten havde mange Huller til det han tjente.

„Du kommer i det rette Øjeblik!“ sagde Morten og viftede med to Sedler. „Jeg har lige faaet tyve Kroner sendende fra *Arbejderen*, dem kan vi dele. Det er mine første Penge fra den Kant, saa du kan begribe, jeg har spyttet tre Gange paa dem.“

„Saa har de alligevel fundet Vej til dig,“ udbrød Pelle glad.

Morten lo: „Jeg blev ked af at se mine Arbejder gaa igen i Bladet, da man dog ikke vil kendes ved mig deroppe — og gik op til dem og gjorde opmærksom paa Paragrafen om Eftertryk. Du skulde se det Ansigt de satte op! For Pokker, det *er* ikke morsomt at skulle tjene sit Brød paa Elendigheden saa at sige! og endnu pinligere bliver det, naar man bagefter skal gaa Tiggergang for sine sure Skillinger. Du skal heller ikke tro jeg gjorde det under andre Forhold — jeg sultede hellere. Men jeg vil i al Fald ikke være Genstand for Udsvedning fra mine egnes Side! — Det er snart længe siden du har været her.“

„Jeg har haft saa travlt. — Hvordan har Johanne det?“ Det sidste sagde han i en hviskende Tone.

„Ikke godt for Tiden — hun holder Sengen. — Hun spørger stadig efter dig.“

„Jeg har været meget optaget den senere Tid! — Desværre kan jeg stadig ikke opdrive noget om hende. Er hun lige tvær?“

„Naar hun er i sit onde Lune, lader hun sig forstaa med, at hun godt kunde hjælpe os paa Sporet. hvis hun vilde. Jeg tror det morer hende at se os løbe til Nar.“

„Saa raffineret er et Barn ikke.“

„Det skal du ikke sige. Husk paa hun er ikke noget Barn — hun har gjort for rædselsfulde Erfaringer. Jeg har nærmest det Indtryk, at hun hader mig og kun pønser paa at gøre mig Fortræd. Du aner ikke, hvor hadefuldt hendes Sind kan være; det er som om Dunsterne dernede fra havde omsat sig til levende Gift i hende. Kommer her nogen, hun mærker jeg synes om, saa spyr hun dem til, saa snart de er gaaet — siger et eller andet giftigt om dem for at saare mig. Du er den eneste hun skaaner, derfor tror jeg, der maa være et hemmeligt Baand imellem jer. Prøv at gaa hende paa Klingen en Gang til.“

De gik ind til hende. Da de aabnede, smuttede hun hastigt ned under Dynen — hun havde lyttet ved Døren. Hun lod som hun sov haardt. Morten gik ind for at arbejde og lukkede efter sig.

„Naa Johanne,“ sagde Pelle og satte sig paa Sengekanten — „jeg har en Hilsen til dig. Kan du gætte fra hvem?“

„Fra Bedstemor!“ udbrød hun og rejste sig ivrigt over Ende. Saa blev hun flov over at være overlistet og krøb ned under Dynen. Hun laa og skottede mistroisk til ham, med sammenpressede Læber. Der var noget ved Blikket og Hovedholdningen der ligesom kaldte paa henslumrede Minder i ham, men han kunde ikke fæstne det.

„Nej ikke Bedstemor. — Hvor er hun forresten henne nu — jeg skulde gærne tale med hende?

Kunde du ikke følge mig ud til hende, naar du bliver rask?"

Hun laa og betragtede ham med spillende Øjne og et spotsk Udtryk. „Ja det ku' du li'!" svarede hun med et Refræn fra Gaden.

„Sig mig nu, hvor hun bor, Johanne," blev Pelle ved og tog hendes magre Haand. „Saa er du en flink Pige!"

„Ja om Natten!"

Pelle rynkede Panden: „Du maa være meget hjærteløs, naar du kan forlade din gamle Bedstemor og ikke engang kan unde hende, at andre hjælper hende. Jeg er vis paa, hun sidder et Steds og lider Nød."

Johanne saa forbitret paa ham. „Jeg pryglede hende ogsaa," udbrød hun ondt.

Hun brast i Latter ved Pelles Udtryk. „Nej jeg gjorde alligevel ikke," sagde hun beroligende — „jeg tog bare Stokken fra hende og gemte hendes Briller, saa hun ikke kunde gaa ned paa Gaden og hente Fløde. Saa var hun nødt til at sende mig, og saa drak jeg al Fløden og kom Vand i Kanden. Hun kunde ikke se det, og saa skældte hun ud over Mælkeforretningen, fordi den snød."

„Nu digter du vist," sagde Pelle usikkert.

„Jeg pillede ogsaa Krummen ud af Brødet og lod hende spise Skorpen," vedblev Johanne og nikkede.

„Hold nu op med det," sagde Pelle og strøg hende over den svedige Pande — „jeg ved godt, at jeg har fornærmet dig."

Hun skød vredt Haanden til Side. „Ved du hvad jeg vilde ønske?" sagde hun pludselig — „jeg vilde ønske du var min Far."

„Vilde du være glad for det?"

„Ja, for naar du saa blev rigtig syg og fattig, vilde jeg behandle dig lige saa godt, som jeg har behandlet Bedstemor." Hun lo klangløst.

„Jeg er vis paa, du kun har været god ved Bedstemor," sagde Pelle alvorligt.

Hun saa stift paa ham som for at se, om han nu

ogsaa mente det. Saa vendte hun sig om mod Væggen. Han kunde se paa hendes krummede Legeme at hun kæmpede med Graaden, og prøvede at dreje hende om mod sig. Men hun gjorde sig stiv.

„Jeg vil ikke sammen med Bedstemor!“ hviskede hun indbidt — „jeg vil ikke!“

„Men du holder jo dog af hende!“

„Nej jeg gør ikke — jeg kan slet ikke fordrage hende! Hun sagde til Nabokonen, at jeg bare var i Vejen! Det var den forbandede Unges Skyld, at hun ikke kunde komme paa Stiftelsen sa'e hun — jeg hørte det selv! Og jeg løb dog og tiggede al Maden sammen til hende. Men saa gik jeg min Vej!“ Hun stødte Sætningerne ud og knugede Lagnet krampagtigt; Stemmen var helt hæs.

„Men du maa dog fortælle, hvor hun er!“ sagde Pelle indtrængende. „Jeg lover dig, at du ikke skal komme til hende, naar du ikke selv vil.“

Barnet tav stædigt, hun troede ikke paa Løfter.

„Ja saa maa jeg jo gaa til Politiet for at finde hende — jeg holder bare ikke af det.“

„Nej, for du har jo *sat*!“ udbrød hun med en kort Latter.

Der gik et forpint Drag over Pelles Ansigt.

„Er det saa morsomt synes du?“ sagde han og klippede med Øjnene. „Jeg er vis paa Bedstemor ikke lo ad det.“

Johanne vendte sig halv om: „Nej hun græd! Saa havde hun jo ingen til at gi'e os Mad — derfor græd hun.“

Det dæmrede for ham. „Hvor blev I to af den Dag paa Fælleden? Vi skulde jo spise sammen!“ sagde han.

„Da du blev taget? Aa vi kunde ikke finde dig, og saa gik vi bare hjem.“ Hun havde Ansigtet helt fremme og laa og betragtede ham med sine store graa Øjne. Det var Hannes Blik, bag ved arbejdede den samme Undren over Tilværelsen; men her var den tilsat en forfærdelig Viden. Med én Gang rykkede det i hendes Ansigt; hun opdagede at hun var

blevet overlistet, og saa paa ham med et stikkende Blik.

„Er det sandt, at du og Mor har været Kærester?“ spurgte hun pludselig skadefro.

Pelle blev lidt rød. Spørgsmaalet kom helt bag paa ham. „Jeg skal gærne fortælle dig alting om din Mor, naar du saa vil fortælle mig, hvad du ved,“ sagde han og saa oprigtigt paa hende.

„Hvad er det du vil have at vide?“ — hun talte i en eksaminerende Tone. „Vil du skrive om mig i Bladene?“

„Kære Barn — vi maa dog finde din Bedstemor. Det kan jo være, hun sidder og sulter.“

„Jeg tror nok hun er paa *Almindeligheden*,“ sagde Barnet stille. „Jeg gik derhen om Torsdagen, naar de Gamle havde Lov at gaa ud og tigge til lidt Kaffe; og en Dag saa jeg hende.“

„Gik du saa ikke hen til hende?“

„Nej — jeg var ked af at høre paa hendes Jeremiader!“

Johanne var ikke stiv og trodsig længer. Hun laa med bortvendt Ansigt og svarede — lidt trevent — paa Pelles Spørgsmaal, mens hun forlegent pillede med hans Fingre. De knappe Svar blev for ham til en sammenhængende, trist Historie.

Enkemadam Johnsen var ikke meget værd, da *Arken* først var brændt; hun følte sig gammel og hjælpeløs alle andre Steder, og da Pelle blev sat fast, faldt hun helt sammen. Hun og den lille sad og led Nød, og da Johanne følte sig i Vejen, løb hun bort — hen et Sted hvor hun kunde faa det godt. Den gamle havde nok ogsaa været hende i Vejen; hun havde samme forfløjne Drømmesind som Moderen, og nu sagde hun sig løs fra alting og løb det vidunderlige i Møde. En ældre Legekammerat voldtog hende og førte hende ud blandt Tømmerpladsens Drenge. Der gik hun for Lud og koldt Vand, sov ofte under aaben Himmel og rapsede nu og da men kom forøvrigt snart under Vejr med at tjene Penge paa egen Haand. Naar det blev koldt,

holdt hun til som Opvaskepige paa Værtshusene eller var Bytøs for Kvinderne i Dannebrogsgade, mærkværdig nok undgik hun altid Politiet. I den første Tid var hun et Par Gange paa Vej tilbage til Bedstemoderen, men kom ikke længer end paa Trappen; hun frygtede Straf og kunde heller ikke holde ud at sidde og høre paa den gamles vimrende Klager. Siden faldt hun til Rette i sin ny Levevis og følte ikke mere nogen Trang til at komme ud af den — formodenlig fordi hun var begyndt at blive fordrukken. Nu og da listede hun dog ind til Alderdomshjemmet og fangede et Glimt af Bedstemoderen; hun kunde ikke forklare hvorfor hun gjorde det, og holdt stædigt fast paa at hun ikke kunde lide hende. Den gamles urimelige Klage over at hun laa hende til Byrde, havde ædt sig dybt ind i Barnets Sind. I det sidste Aar havde hun en Tid vartet op i en Sømandsknejpe nede i Nyhavn hos en Værtshusholder Elleby — den samme Bondefanger som flaaede Pelle ved hans første Ankomst til Hovedstaden. Elleby plejede at adoptere ukonfirmerede Piger for paa den Maade at omgaa Loven og have kvindelig Betjening til Søfolkene; de døde gærne efter et eller to Aars Forløb — han gik altid med sort Flor om Ærmet. Johanne skulde ogsaa have været adopteret men rendte sin Vej i Tide.

Langsomt tilstod hun ham det hele, raat og grufuldt som det var, med den instinktmæssige Fortrolighed, som *Arkens* Væsner havde haft til ham, og som var gaaet i Arv til hende fra Mor og Bedstemor. Hvilken Afgrund af Rædsler! Her havde han gaaet og syntes, at det havde ingen Hast — Livet var rigere end som saa! Men Børnene, Børnene! Skulde de ogsaa vente, mens han gik og tog Overblik over Tilværelsens Mangfoldighed — vente og gaa til Grunde? Behøvedes der overhovedet særlig Viden og Overblik for at kæmpe for retfærdigere Tilstande? behøvedes der andet end det, at man var god? Mens han sad og læste Bøger, traadtes der maaske Børn ned i Tusendvis — hørte det ogsaa

med til Livet og krævede Varsomhed? For første Gang tvivlede han om sig selv.

„Nu skal du lægge dig ned og sove," sagde han blødt og strøg hende over Panden; den var brændende hed, det dunkede i den. Forskrækket følte han hendes Puls. Haanden faldt mager og ligesom udbrændt i hans, og Pulsen var springende. Ak, Hannes Feber rasede i hende.

Hun holdt fast om hans Haand, da han vilde rejse sig og gaa. „Var Mor og du saa Kærester?" spurgte hun hviskende og holdt de glansfulde Øjne forventende paa ham. Og pludselig forstod han den paagaaende Spørgen — og hele hendes besynderlige Medgørlighed over for ham.

Et Øjeblik saa han vaklende ind i hendes forventningsfulde Blik, saa nikkede han langsomt. „Ja Johanne, du er min lille Datter!" sagde han og bøjede sig ned over hende. Hun fortrak det dødblege Ansigt til et svagt Smil og rørte genert ved hans stubbede Hage. Saa vendte hun sig om for at sove.

Pelle satte med faa Ord Morten ind i Barnets Forhistorie —: Madam Johnsens og Mandens forgæves Kamp for at komme frem, hans uhyggelige Død i Kloaken, og Hannes Opvækst over den som *Arkens* fejre Prinsesse — Hanne der vilde fange Lykken ind og fangede dette stakkels Barn i Stedet!

„Du har aldrig fortalt mig noget om Hanne," sagde Morten og saa paa ham.

„Nej," svarede Pelle langsomt. „Hun stod saa underlig uvirkeligt for mig selv — som en altfor fager Drøm. Hun dansede sig ihjæl, du! — Men du maa godt lade over for Barnet, som jeg er Far til hende."

Morten nikkede: „Du kunde tage ud paa *Almindeligheden* for mig og forhøre om den gamle — det er Synd hun skal tilbringe sin Alderdom dèr!" Han saa sig om i Stuen.

„Her kan du dog ikke have hende," sagde Pelle.

„Det lod sig maaske alligevel indrette. Hun og Barnet hører dog sammen.“ — — — —

Pelle gik først hjem til Ellen med Pengene og skyndte sig saa ud til Alderdomshjemmet.

Madam Johnsen laa paa Sygestuen og havde ikke mange Dage igen. Det varede lidt, inden hun kendte ham, og Fortiden syntes hun at have glemt. Det gjorde slet ikke Indtryk paa hende, da han fortalte at Barnebarnet var fundet. Hun laa mest og vimrede uforstaaeligt hen for sig; det var for Føden, hun troede endnu bestandig hun sad og skulde skaffe Husleje og Mad til sig og Ungen. Alderdommens Bekymringer havde ædt sig uudsletteligt ind i hende. „Hun har slet ingen Glæde af at ligge her og have det godt,“ sagde en gammel Kone, som laa i Sengen ved Siden af hende — hun slaas for at skaffe og skaffe hele Tiden. Og naar hun har en klar Stund, rejser hun til Jylland.“

Ved Lyden af dette Ord fæstede Madam Johnsen sine Øjne paa Pelle. „Jeg vilde saa gærne se Jylland igen, inden jeg dør,“ sagde hun. „Lige siden jeg i mine unge Dage kom herover, har jeg altid tænkt, at de første Penge jeg fik til overs skulde gaa til en Tur hjem. Men det blev aldrig til. Hannes Lille skal jo ogsaa leve — de tærer godt i den Alder.“ Og saa var hun der igen.

Sygeplejersken kom og sagde til Pelle, at nu maatte han gaa. Han rejste sig og bøjede sig over den gamle for at sige Farvel, underlig til Mode ved Tanken om, at hun havde været saa meget for ham og nu knap kendte ham igen. Hun laa og greb følende om hans Haand med begge sine, som en Blind der genkender, og saa paa ham med sine udtryksløse Øjne der allerede var plettede af Døden. „Din Haand er god endnu,“ sagde hun langsomt, med Alderdommens fjærntklingende Stemme. „Hanne skulde have taget dig, saa havde meget nu været anderledes.“

VII

Paa Biblioteket undrede de sig over den alvorlige tavse Arbejder, der tog paa Bøgerne som om det var Mursten. De syntes godt om ham, og hjalp ham til at finde hvad han havde Brug for.

Blandt Personalet var der en gammel Bibliotekar, som gærne kom og spurgte, om der var noget han kunde hjælpe Pelle med. Det var en lille vindtør Herre med Guldbriller og tyndt hvidt Haar og Skæg, der gav hans blege Ansigt et smilende Udseende. Han havde færdedes mellem Bogstablerne en Menneskealder; Bogstøvet havde slaaet sig for Brystet af ham, hvert Minut gjaldede hans tørre Hoste gennem Lokalet.

Bibliotekar Brun var Pebersvend, og det hed sig han var meget rig. Fin og pillen med sit Ydre var han just ikke, men der var noget uberørt over hans Person, som havde han aldrig været udsat for Livets Skrub. I sine Skrifter var han en stejl fanatisk Jegdyrker, og satte Samvittighedens Lov op som det eneste Mennesker burde bøje sig for. Personlig var han indesluttet og folkesky, men noget drog ham til Pelle, som han vidste havde været Sjælen i Massernes Rejsning engang. Han fulgte undrende og nysgærrigt den nye Arbejders Udvikling; nu og da kom han med en af sine Afhandlinger og bad Pelle læse den. Det handlede gærne om Personlighedens Væsen, tog Udgangspunkt i *Jeget* hos en eller anden Filosof eller i den og den Religion og søgte at naa op i Dagens Spørgsmaal. Hviskende underholdt de sig om Indholdet; den gamle, svært tilgængelige Filosof, der kun læstes af meget faa, nærede en ulykkelig Kærlighed til det store Publikum og lyttede spændt efter, hvad en Arbejder vel kunde faa ud af hans Tanker. Saa stilfærdigt og næsten frygtsomt hans Væsen var, var han hvas i sine Anskuelser og veg ikke tilbage for Tanken om at anvende voldsomme Midler. Men han forholdt sig skeptisk til Underklassens Rejsning. „Den forstaar jo ikke at

læse," sagde han — „Almuen rører aldrig en virkelig Bog." Han havde færdedes saa længe mellem Bøgerne, at han mente Livets Sandhed gemtes dèr.

Efterhaanden lærte de hinanden godt at kende. Brun var den sidste Efterkommer af en gammel udlevet Slægt, der havde været rig gennem adskillige Generationer. Han ringeagtede Penge og regnede dem ikke med til Livets Værdier; da han aldrig havde kendt Savn, stillede han faa Fordringer og undværede gærne for at hjælpe andre. Man sagde, at han levede meget spartansk og brugte hele sin Renteindtægt til de Fattige. Paa mange Punkter stemte han overens med Underklassen, ikke alene teoretisk men rent organisk; og Pelle saa til sin Forundring, at Opløsningen af det bestaaende kunde finde Sted fra oven i Samfundet ogsaa. Kanske forberedte Fremtiden sig fra begge Yderpunkter!

En Dag førte Brun varsomt Samtalen hen paa Pelles private Affærer; det lod til han vidste Besked. „Er der ikke et eller andet, De vil i Gang med?" spurgte han. „Det vilde glæde mig meget, om jeg maatte hjælpe Dem."

Pelle var endnu ikke klar over, hvordan Fremtiden skulde gribes an. „Foreløbig ligger det hele i Kaos for mig," sagde han.

„Men De skal dog leve! Gør mig den Tjeneste at tage imod et Laan i al Fald, mens De finder Dem til Rette."

„Der hører Penge til at gøre sig dygtig og fri," vedblev han da Pelle vægrede sig — „det er sjofelt, men saadan er det nu engang. De *tager* jo alligevel ikke hvad De behøver, altsaa maa De enten have fat i Pengene paa den Maade de byder sig til, eller undvære."

„Saa undværer jeg," sagde Pelle.

„Det synes jeg De og Deres alle Dage har gjort — og har I nogensinde opnaaet at sanke gloende Kul paa Samfundets Hoved ved det. I overvurderer Pengene, Almuen har for stor Ærbødighed for andres Ejendom. Ja det er Gud hjælpe mig ogsaa

sandt! den gode gamle Fattigmand nænnede jo næsten ikke at putte noget i sin egen usselige Mund — enhver god Bid skulde Konen have. Derfor begrædes han ogsaa som tabt fra vor Side — han var saa nem at samle sig Rigdomme paa. Hans Afkom slæber endnu om med ikke saa lidt af det."

„Penge gør afhængige," indvendte Pelle.

„Ikke altid," svarede Brun leende. „I min Verden laaner man og tager paa Kredit uden at blinke — jo større Gæld des bedre; man behandler aldrig nogen Mand daarligere, end naar man skylder ham Penge. Paa det Punkt er vi ganske anderledes frigjorte end I, det er overhovedet dèr Skellet mellem Overklassen og Almuen gaar. Denne Angst for at komme i Gæld til nogen, og Omhu for altid at yde to Tjenester for én — er meget smuk og frugtbar inden for jer egen Verden; men det er den, I bliver rendt ned paa i Forholdet til os. Vi kender den slet ikke — hvordan skulde det ellers gaa Mennesker, der maa lade sig hjælpe lige fra Vuggen til Graven, og udelukkende lever paa at modtage Tjenester?"

Pelle saa forvirret paa ham. „Fattigfolk har ikke andet end deres Æresfølelse, derfor vaager de over den," sagde han.

„Og De har virkelig aldrig gjort Holdt ved denne Æresfølelse, som virker saa fortræffeligt i vort Favør?" spurgte Brun forundret. „Gaa engang den bestaaende Moral efter, og De vil opdage, at den maa være opfundet af os — til Brug for jer. Ja det undrer Dem at høre mig sige det! men jeg er ogsaa en degenereret Overklasser — en af dem der vanarter og falder uden for Vedtægten. Jeg saa nok Deres Bestyrtelse over, at jeg ikke klappede Dem paa Skulderen før og sagde: Fattig men stolt — bliv saadan ved min unge Mand! De skal dog ikke drage for vidtrækkende Slutninger deraf — jeg hører som sagt ikke til Slagsen. Maa jeg saa ikke have Lov til at give Dem en Haandsrækning?"

Nej nu vilde Pelle slet ikke. Der var skudt noget

sønder og sammen i ham, og den Erkendelse gjorde ham stædig.

„De er en rigtig forstokket Almuer," sagde Brun halv ærgerlig.

Paa Vejen hjem tænkte Pelle videre over dette. Naturligvis havde han altid været klar over, at det hele var som et Herskabskøretøj, hvor han og hans Lige maatte agere Hestene; Lovene og den hele Indretning det var Tømmerne og Selen, som fik dem til at gaa godt for Kalesjen. Det var bare altid blevet benægtet fra den anden Side — han sled jo med Historie og Statistik for engang at levere det uomstødelige Bevis. Men nu kom der én, som selv sad i Ekvipagen, og vidnede at det var rigtigt nok. Og det var ikke en Bog, men et levende Menneske som han stod Ansigt til Ansigt med. Det stivede hans Tro mægtigt af.

Det kunde ogsaa nok gøres Behov, hjemme gik den paa Stumperne. Logiet var gaaet helt i Staa, Ellen solgte rask væk af Udstyret. „Jeg er virkelig ligeglad med Loven!" svarede hun til Pelles Advarsler. „Det kan vel ikke være Meningen, vi skal forære Møbelhandleren alt det vi har afdraget — bare fordi han har en Stump Papir paa os. Naar Møblerne er solgt, skal han nok faa Resten af sit Tilgodehavende."

Det hele fik han nu ikke, for de skulde først og fremmest leve. Restgælden hang som en Trusel over dem; opdagede han at Møblerne var solgt, kunde det blive en slem Historie. „Husk paa, jeg har været straffet før," sagde Pelle.

„De kan da ikke straffe dig for, hvad jeg har gjort?" sagde Ellen og stirrede forfærdet paa ham. „Pelle, Pelle, hvad har jeg gjort! hvorfor lød jeg dog ikke dig?" En Stund sank hun helt sammen. „Saa maa vi se at faa det betalt i en Fart," sagde hun pludselig og rejste sig energisk — „de tyve Kroner maa dog være til at skaffe!" Hun skyndte sig op i Lejligheden og kom straks efter ned med Hat og Kaabe paa.

„Hvad vil du nu gøre?“ spurgte Pelle bestyrtet.

„Hvad jeg vil gøre? — jeg vil gaa til Dronning Therese. Hun *kan* skaffe dem!“ Hun bøjede sig ned og kyssede ham. „Du skal ikke være bange!“ Lidt efter kom hun med Pengene. „Jeg kan *vaske* dem af,“ sagde hun glad.

Saa var dèt til en Side, havde nu Laanet bare været lige saa vidt! Men det kom ikke stort af Stedet, Afdragene aad paa en eller anden besynderlig Maade sig selv. Et Par Gange havde de maattet bede om Udsættelse, og hver Gang forhøjede Aagerkarlen Restsummen med Afdragets Beløb; han kaldte det Strafrente.

Pelle læste sjælden i en Bog, han havde ingen Lyst; tidlig og silde var han ude efter et Nap. Han hentede og bragte Møbler i Byen paa Trækkevogn for Marskandiseren, og tog ellers alt hvad der faldt for.

En Aften kom Ellen med et Avisudklip, som Dronning Therese havde sendt over — en Annonce om en god og vellønnet Stilling for en paalidelig Mand, der var uddannet som Skomager. „Den er fra i Morges,“ sagde Ellen spændt — „bare det ikke er for sent. Du maa straks tage derud.“ Hun fandt Pelles Søndagstøj frem i en Fart og hjalp ham med at gøre sig pæn. Det var paa en Skotøjsfabrik ude i Borgergade, Pelle tog Sporvognen for at komme hurtigt frem, men gjorde sig ikke synderlig Haab om at faa Pladsen. Fabrikanten var en af hans haardeste Modstandere blandt Arbejdsgiverne fra den Tid han organiserede Faget — en yngre Mester, som havde forstaaet at følge med Udviklingen og gøre Springet over til Fabrikant.

„Naa er det Dem,“ sagde Fabrikanten. „Ja ja, gammel Uenighed skal ikke skille os, hvis vi ellers kan blive enige. Jeg har Brug for en Mand til at tage sig lidt af alt — saadan en Slags højre Haand som kan tage Stødet af til daglig, og have Opsyn med det hele naar jeg er ude paa Rejse. Jeg tror, De vil egne Dem udmærket til det, De er jo en

Mand med Indflydelse inden for Arbejderne; jeg vil gærne have, det gaar lidt pænt og glat med Folkene — uden alligevel at spytte for meget i Bøssen forstaar De nok. Man kan akkurat lige saa godt ordne sig med det gode — det koster ikke en Smule mere efter min Erfaring. Og nu hører man jo selv til Partiet."

„Gør De?" Pelle vilde ikke tro sine egne Øjne.

„Ja! — Hvorfor skulde en Arbejdsgiver ikke kunne være Partifælle — vil De sige mig det? Der er sku ikke noget at være bange for, naar først man har kigget ind bag Kulisserne — og det har jo sine Fordele. Om ti Aar er hvert fornuftigt Menneske Socialdemokrat."

„Ja det kan forresten gærne være," sagde Pelle og lo.

„Ja ikke sandt! Saa en Aften siger jeg til min Hustru: Hør, man kan snart ikke være bekendt ikke at høre til Partiet; i andre Lande dèr er baade Millionærer og Grever og Baroner allerede Partifæller. Hun smagte lidt paa'et, men nu er hun meget tilfreds; det er jo lutter pæne Mennesker — som hun ogsaa sa'e forleden Aften — Standspersoner er der saagar imellem. Naa det var jo ikke Overbevisning, der drev én fra først af; men nu samstemmer jeg sku, for det er meget fornuftigt det de siger. Og saa er det jo min Salighed det eneste Parti, der gi'r di'her Anarkister rigtig paa Puklen — vil De give mig Ret i det? Efter min Mening burde alle forene sig om at bekæmpe dem — og det bli'r vel ogsaa nok Enden paa det. Jeg har spekuleret en Del over Politik og er kommen til det Resultat, at vi Arbejdsgivere bar os hestedumt ad fra først af; vi skulde ikke ha'e bekæmpet Bevægelsen, det drev den bare ud i Yderlighed. Se nu selv, hvor den er blevet pæn igen, siden man begyndte at tage Hatten af for den! man er det, man bli'r behandlet som — skal jeg sige Dem. De var heller ikke gaaet saa haardt frem, dersom vi andre havde taget lidt venligere paa Dem! — vil De indrømme mig det? I er sku ak-

kurat lige som alle andre, I vil ha'e nogen god Mad og være pæne i Tøjet — gaa og gælde for ordenlige Mennesker! Derfor var det klogt at skære den nederste Ende af; man kan ikke stige, naar man har for meget Skrammel til Ballast. Disse Fyre, der vil pille Brosten op og slaa ned, er ikke Selskab for mig. Man maa ha'e Taalmodighed og vente, til Raden kommer til ens Parti at komme til Fadet — det er nu min Politik. — Naa, men hvad mener De saa?«

„Jeg forstaar mig jo ikke paa Maskinerne," sagde Pelle.

„Det kan De snart komme ind i! Men det er forresten heller ikke det, det kommer an paa, bare De ellers forstaar at behandle Arbejderne — og det har De jo vist. Jeg lønner Dem med 35 Kroner om Ugen — det er en pæn Ugeløn ved jeg — til Gengæld skal De saa se paa min Fordel naturligvis. Man er jo ikke gaaet ind i Partiet for at bløde — De forstaar vel hvad jeg mener? Saa faar De fri Bolig — i Forhuset naturligvis — for at være en Slags Vicevært for Bagbygningen her; — der er tre Opgange med Etværelses Lejligheder. Jeg gider ikke selv have med det at gøre, der er saa meget Vrøvl med Pakket. De ramponerer og betaler nødig, og naar man saa tager lidt fast paa dem, render de til Bladet og sjikanerer en. Naa, det risikerer jeg naturligvis ikke saa let, men alligevel; jeg holder mest af at Tingene gaar glat — ogsaa af den Grund at jeg aspirerer til at blive Medlem af Hovedledelsen! — De faar altsaa 1800 Kr. om Aaret og en Lejlighed til 400, det bliver 2200 Kroner; en pæn Løn naar jeg selv skal sige det. Men den der smører godt kører godt! Naa, slaar De saa til?"

Pelle vilde gærne have Betænkningstid til den næste Dag.

„Hvad vil De betænke Dem paa? Man skal aldrig betænke sig for meget — vor Tid kræver Handling. Det faglige er som sagt ikke Hovedsagen — det er mest Deres Avtoritet jeg har Brug for. De

bliver min Tillidsmand med andre Ord. — Naa, ja ja, saa faar jeg Deres Svar i Morgen."

Pelle gik langsomt hjemad. Han vidste ikke, hvorfor han havde forlangt Betænkningstid — dette var jo afgjort. Vilde man hygge sit Hjem, fik man ogsaa tage Konsekvenserne af det og ikke knibe ud, første Gang der meldte sig en Udsigt til at gøre det lidt hyggeligt for Kone og Børn. — Nu var han altsaa Pladshund mod sine Fæller.

Han gik ned over Kongens Nytorv og ind gennem Strøget. Her var lyst og festligt inde, Buelamperne hang som en Række spejdende Lysfugle oppe over Asfalten; nu og da slog de med Vingerne for at holde sig svævende. Det var ligesom de fejede Nattens Mørke ned, store Skygger flakkede gennem Gaden og blev borte. Inde i de snævre Sidegader stod Mørket og maabede ud paa Lysglansen, paagaaende Lyde trængte ud derinde fra: Tøselatter, et Barns ensomme Graad, en forkuet Kvindes endeløse Kæften. Men Folk promenerede roligt passiarende over Asfalten to og to — og hørte ingenting; de havde faaet Vinterpelsene frem og gassede sig i den begyndende Kulde.

Inde fra de store Kafeer lød Musik, de var overfyldte; Folk sad tæt sammen i hver sin lille lukkede Kreds og saa oprømte og hyggelige ud. Paa Bordet mellem dem stod Køleren med Champagneflasken, der pegede skraat opad som skulde den skyde selve Himlen ned til dem. Hvor de syntes trygge ved Tilværelsen! anede de mon ikke, at de sad paa en tynd Skorpe — med Armodens Helvede lige under sig? Eller var det kanske derfor de slog sig løs? I Dag dig, i Morgen mig! De havde maaske forsonet sig med det, og tog hvad de kunde faa — uden at lytte altfor skrupuløst til Baggadernes hæse Protest?

Ude paa Raadhuspladsen under en af de elektriske Standere stod der en Mand og solgte Blade. „Fem Øre hvis De har Raad — ellers koster det ikke noget!" sagde han og stak en Avis til Pelle.

Han var bleg, havde mørkt Fuldskæg og dybe Skygger under Øjnene; det saa ud, som bar han paa en indvendig Lidelse der langsomt fortærede ham. Pelle stirrede paa ham — det var jo Peter Drejer, hans Lærekammerat derhjemme fra!

„Gaar du her og sælger Aviser?“ udbrød han forundret og rakte ham Haanden.

Peter Drejer hilste stille igen. Han havde det samme tunge, indadvendte Udtryk som da Pelle traf ham paa Kvisten i Jægergade, men saa endnu mere fortænkt ud.

„Ja jeg er blevet Avismand,“ sagde han — „men kun efter Fyraften. Det er et lille Blad, jeg selv skriver og trykker; du kan maaske have godt af at læse det.“

„Hvad handler det da om?“

„Om dig og mig!“

„Det er nok anarkistisk?“ sagde Pelle og betragtede Bladets Titel. „Du var saa egen, sidst jeg traf dig.“

„Nu kan du jo læse det. — Værsgod, fem Øre hvis De har Raad — ellers gratis!“ raabte han og stak et Eksemplar til dem der gik forbi. Der stod en Betjent lidt henne og iagttog ham, han nærmede sig i smaa Ryk.

„Du er nok under Opsigt!“ sagde Pelle og gjorde ham opmærksom paa Betjenten.

„Det er jeg vant til. Et Par Gange har de beslaglagt mit lille skikkelige Blad.“

„Saa har det vel ikke været saa helt skikkeligt heller?“ sagde Pelle smilende.

„Jeg raader ikke Folk til andet end at tænke selv.“

„Det Raad kan ogsaa være farligt nok, dersom det bliver fulgt.“

„Aa ja. Det sjofle er, at Politiet forfølger mig økonomisk. Saa snart jeg har faaet Arbejde hos en Mester, møder der straks en Betjent op og henstiller til ham at afskedige mig. Naa, det er jo det bestaaendes sædvanlige Taktik! man fører Stødet efter

Maven — dér har man nemlig selv Hjærtet siddende."

„Saa kan du have svært nok ved at begaa dig," sagde Pelle deltagende.

„Aa, det gaar. En Gang imellem sætter man mig fast uden nogen lovlig Begrundelse; og naar der er gaaet nogen Tid, slippes jeg løs igen — det ene lige saa umotiveret som det andet. Man har tabt Hovedet — det taler ikke til Ros for et Maskineri, der dog udelukkende holdes gaaende for at knægte os hernede. Jeg har en Fornemmelse af, at man gærne ryddede mig af Vejen, dersom det lod sig gøre; men Landet er jo ikke stort nok til at lade nogen forsvinde i. Men nu vil jeg ikke lege jaget Dyr mere. Skønt jeg foragter vore Love, der ikke er andet end en Maskering af brutal Magt, passer jeg meget omhyggeligt paa at være paa den rigtige Side. Og hvis man alligevel bruger Vold mod mig igen, finder jeg mig ikke i det."

„Forholdet er saa ulige," sagde Pelle og saa alvorligt paa ham.

„Ingen behøver finde sig i mere end han selv vil! Men vi mangler noget herhjemme — den yderste Konsekvens af os selv, Selvrespekten. Derfor sjofler de os efter Forgodtbefindende."

De fulgtes ad udefter. Paa Fortovet uden for en af de store Kafeer stod et blodfattigt Kvindfolk med en lille Unge paa Armen, hun falbød nogle ynkelige Stilke som skulde forestille Blomster. Peter Drejer gjorde en stum Bevægelse fra hende ind mod Kafeens Publikum, hans Ansigt fortrak sig.

„Jeg har nu ikke noget imod, at Menneskene nyder Tilværelsen," sagde Pelle. „Tvært imod, det glæder mig at se, at der dog er nogle der er lykkelige. Jeg hader Systemet, men ikke Menneskene, du. Det eneste skulde da være dem, der ikke kan unde os alle noget, og kun nyder rigtig ved Tanken om at andre sidder og mangler."

„Og tror du der er nogen derinde, som for Alvor under andre noget? Tror du nogen af dem

siger: Jeg er saa heldig at tjene 25000 Kr. om Aaret, mere end de fem Tusend har jeg ikke Lov til at bruge, Resten tilkommer de Fattige? Nej nu sidder de og skælder ud paa Fattigmand, mens de solder Overskuddet af hans Tilværelse op; Mændene rakker ned paa Arbejderne og Fruerne paa Tjenestepigerne — nu er der til dem af en overfyldt Mave. Gaa engang ind mellem Bordene og lyt —: De fattige er svinske, upaalidelige, utaknemmelige trods alt hvad man gør for dem — selv Skyld i deres Elendighed. Det krydrer vel Festen for nogle, andre dulmer deres onde Samvittighed med det. Og alt det de nyder, har den fattige dog lavet, selv det mest udsøgte Raffinement har maattet passere hans smudsige Hænder og smager pikant af Sved og Sult. De tager det som en Selvfølge at det er saaledes, det undrer dem ikke engang, at der aldrig sker noget til Tak for god Behandling — et lille besk Velbekomme, en Forgiftning f. Eks. Tænk blot paa, at der daglig er Millioner fattige beskæftiget med at lave Lækkerier til Rigmanden — og aldrig falder det nogen af dem ind at hævne sig. Saa godmodige er de! Kapitalen sover bogstavelig talt med Hovedet i vort Skød — og smæder os i Søvne. Og vi skærer ikke Struben over paa den!"

Ved Viktoriagade stansede de. Betjenten var fulgt efter dem og stansede samtidig ovre paa den anden Side af Gaden. Pelle gjorde opmærksom paa det.

Peter saa ligegyldigt derover. „Han ligner en engelsk Blodhund," sagde han roligt — „et glubsk Bid og ingen Hjærne! Det der piner mig mest er, at vi selv leverer Hundene som skal jage os. Men nu snart begynder vi at agitere blandt Militæret." Han bød Godnat, og gik ud mod Enghavevej hvor han boede.

Ellen tog imod Pelle helt oppe i Gaden. „Hvordan gik det?" spurgte hun spændt. „Fik du Pladsen?"

Han satte hende stilfærdigt ind i Sagerne.

Hun havde lagt Armen om hans Liv. „Du store

Mandfolk," sagde hun og saa lykkeligt op paa ham — „naar du vidste, hvor jeg er stolt af dig. Nu er vi jo rige, Pelle — 35 Kroner om Ugen! Er du ikke selv glad?"

„Jo jeg er glad ved, at du og Børnene faar det lidt godt engang."

„Jamen du selv — jeg synes ikke du er saa henrykt. Det er dog en anset Stilling du faar."

„Det bliver ikke nogen nem Stilling for mig; men jeg faar se at faa det bedst mulige ud af den," svarede han.

„Det forstaar jeg ikke. Du skal være paa Fabrikantens Parti, men det følger jo altid med den Slags Stillinger. Han har da ogsaa Ret til at faa sine Sager varetagne."

Ellen gik og satte Aftensmad frem til ham, som hun havde staaende til Varme i Kakkelovnen. Nu og da saa hun forundret paa ham, der var noget ved ham i Dag, hun ikke begreb. Han var i det hele blevet lidt aparte i sit Syn paa Sagerne derinde i Fængslet — og det kunde man jo ikke undres over. Hun kom hen og strøg ham over Haaret.

„Du skal se, du nok bliver tilfreds for dit eget Vedkommende ogsaa," sagde hun. „Et Held er det for os at han ikke gider passe Sagerne selv."

„Han giver sig jo af med Politik," svarede Pelle adspredt. „Foreløbig pønser han vist paa at komme ind i Borgerrepræsentationen ved Hjælp af Arbejdernes Stemmer."

„Saa er det saamænd klogt af ham at antage dig," udbrød Ellen livligt. — „Du er da inde i Sagerne og kan hjælpe ham! Naar vi sparer, kan vi maaske faa saa meget til overs, at vi kan overtage Forretningen af ham engang."

Hun saa lykkelig ud og gik og kælede for ham, saa gennem ét, saa gennem andet. Glæden gjorde hende endnu skønnere, og naar han saa hende saadan, var det ham umuligt at fortryde nogenting. Hun havde ofret ham alt, og der førte ingen Veje uden om hende. Han maatte se hende give sig hen i fuld

Lykke engang! saa fik det koste hvad det vilde — hende skyldte han alligevel alt. Hvor var hun skøn i sin Uberørthed! Endnu havde hun en Tilbøjelighed til at klæde sig i sort; og med det mørke Haar om det blege Ansigt lignede hun en af disse *Søstre,* der har gaaet meget igennem og gør alt af Barmhjærtighed.

Det slog ham, at han aldrig havde hørt hende le rigtig ud — hun smilede kun. Det stærkeste havde han ikke udløst i hende endnu; han havde ikke ævnet at gøre hende lykkelig. Derfor havde hun delt Bord og Seng med ham og alligevel beholdt det skønneste for sig selv — som en trodsig Jomfru. Men nu farvedes hendes Kinder af lykkelig Forventning, og hendes Øjne hvilede paa ham i Spænding; han var ikke den graa Hverdag for hende længer, han var Æventyret, som kunde overrumple, naar det kneb allermest. Og den Forandring købte han ikke let for dyrt. Kvinder var heller ikke skabte til Modgang og Ensomhed, de var Blomster, som først aabnede sig helt, naar Lykken kyssede dem. Ellen fik have Lov at skubbe Ansvaret over paa ham.

Næste Dag klædte han sig pænt paa for at gaa ud og slutte endelig Aftale med Fabrikanten. Ellen hjalp ham med at knappe Kravetøjet i Nakken og børstede ham af; imens snakkede hun om Fremtiden, det lød som sorgløs Fuglekvidder. „Hvad skal vi nu? vi maa jo se og blive af med Lejligheden og flytte ud i den Ende af Byen," sagde hun — „ellers faar du for langt at gaa."

„Jeg har glemt at fortælle dig, at vi skal bo derude. Han har tre Opgange med Etværelses Lejligheder — dem skal vi være Vicevært for. Han kan ikke selv tumle Beboerne." Pelle havde ikke glemt det, men kunde ikke faa sig selv til at fortælle at han skulde være Pladshund.

Ellen saa forstenet paa ham. „Hører det med til Stillingen?" spurgte hun og tog efter Vejret.

Pelle nikkede.

Pludselig sprang hun ind paa ham. „Du gør det ikke!“ skreg hun og greb ham i Armene — „hører du Pelle? du gør det ikke!“ Hun var helt ude af sig selv og stirrede tryglende paa ham. „Jeg forstaar dig slet ikke!“

Han saa forvirret paa hende og mumlede noget til sit Forsvar.

„Ser du da ikke, at han bare vil bruge dig?“ vedblev hun hæftigt. „Det er en Judaspost, han har tilbudt dig — men vi vil ikke tjene vort Brød ved at smide Fattige paa Gaden. Jeg har selv prøvet at se Stumperne ligge i Rendestenen og flyde. Aa, hvis du nu var gaaet derind!“ Hun stirrede gruende hen for sig.

„Jeg begriber heller ikke, hvor du har haft din Forstand henne — du som ellers er saa fornuftig,“ sagde hun da hun igen var blevet rolig, og saa halv bebrejdende paa ham. Men saa med ét forstod hun det hele og sank sammen.

„Aa Pelle, Pelle!“ udbrød hun og gemte sit Ansigt.

VIII

Pelle læste ikke mere og gik heller ikke paa Biblioteket, han havde nok at gøre med at holde den gaaende. Nu kunde der ikke være Tale om at søge noget; Vinteren stod for Døren, de Arbejdsløses Hær voksede med hver Dag. Han holdt sig hjemme, arbejdede naar der var noget, passede ellers Børnene for Ellen mens hun vaskede. Lasse Fredrik talte han med som med en Kammerat, men det var morsomt at give sig af med de smaa ogsaa. De var taknemmelige for det, og han opdagede at han havde meget til Gode her. Svend Trøst holdt han meget af nu, det pinte ham kun at Drengen endnu ikke kunde tale. Hans Stumhed var som en tavs Anklage bestandig.

„Hvorfor henter du dig ikke Bøger hjem?“ kunde Ellen sige, naar hun kom op fra Vaskekælderen for at se til dem, med bare Arme og fine Draaber i Haaret af Dampene dernede. „Du har jo god Tid nu!“

Nej, hvad skulde han med Bøgerne? De udvidede maaske nok hans Horisont lidt, men det der laa bag den, blev igen saa mange Gange større — han selv blev bare mindre af at læse. Noget beroligende Overblik var det i al Fald ikke muligt at faa; Verden gik sin egen skæve Gang paa tværs af al Visdom. Det var en sur Lykke at tage Viden ind om Ting, man ikke kunde raade Bod paa; Fattigfolk maatte helst være afstumpede.

Han og Morten havde lige fulgt gamle Madam Johnsen til Graven — hun naaede ikke at faa Jylland at se! Af et helt stræbsomt Liv var der ikke blevet ti Kroners Overskud til en Billet hjem; og Togene løb Døgn efter Døgn med Hundreder af tomme Pladser. Med isnende Punktlighed hvirvledes de af Sted paa Klokkeslet fra Station til Station, Gud ved hvor mange Tusend tomme Sæder Togene var rendt til Jylland med, i de Aar den gamle sad og græmmede sig af Hjemlængsel? Og var hun stavret til Banegaarden og steget i Toget, saa vilde punktlige Hænder uden Skaansel have sat hende af ved første Station. Hvad kom Jylland hende ved? Hun længtes jo nok — men hun havde ingen Penge!

Var det Ondskab eller hjærteløs Ligegyldighed? Mer djævelsk en Sport kunde i al Fald vanskelig tænkes end denne Kørsel med tomme Pladser. Det var dem, der gjorde Farten saa rædselsfuldt levende — som var selve Djævlen spændt for og pustende af Kaadhed slæbte dem af Sted gennem Landet — derhen hvor Folk længtes! Det maatte være forfærdeligt at være Konduktør og raabe Stationernes Navne ind til disse Pladser for de skæbnesvangert efterladte!

Og her gik Søster paa Gulvet, bleg og tynd i det! Der var ingen rigtig Kraft i hendes lyse Haar,

og naar hun blev ivrig, peb det i hendes Luftrør med denne pinagtige Lyd, der var saa godt som uadskillelig fra Fattigkvarterets Børn. Det var Baggaardenes fordærvede Luft, der bestandig snakkede med nu — forstemmende som næsten alt hvad hans Erkendelse lagde ind under sig. Hun manglede kun Sol — og hele Sommeren havde den ødslet i ovenud Rundhaandethed; den gik bare hen over Hovedet paa Fattigfolk — ligesom alt andet. Det havde været et enestaaende Jordbæraar, men de store Gartnere var blevet enige om at lade den halve Afgrøde sidde og raadne paa Planterne — for at holde Prisen oppe og spare Afplukningspenge. Og her gik Ungerne og hungrede efter Frugt, vantrivedes fordi de ikke fik Del i den! — Hvorfor? ja noget menneskeligt Svar gaves der ikke.

Og igen — overalt det samme! Hvergang hans Tanke slog ned paa en eller anden Samfundsindretning, aabenbarede det samme triste sig: et uhyre rullende Materiel, der kun var beregnet for nogle faa og for en væsenlig Del løb tomt. Og fra de tomme Pladser stirrede anklagende Øjne paa én, syge og triste af Sult og Savn og skuffede Haab. Havde man først set dem, kunde man ikke lukke Synet for dem igen.

Undertiden slog hans Fantasi over, og han greb sig i at sidde og bygge: Riger hvor man benyttede Jærnbanen eftersom man trængte til det og ikke efter Pengepungen, hvor *de* spiste Maden som var sultne, og de eneste fattige var dem der ikke kunde unde andre noget. Men han bræmsede sig haardt i det — det var for idiotisk! En Røst fra det usynlige havde kaldt ham og hans ud i Dagen — og saa skete der ingenting! Det var blot for at gække dem.

Brun kom ofte ned og saa til ham, den gamle Bibliotekar savnede sin unge Ven.

„Hvorfor kommer De aldrig mere ind til os?“ sagde han.

„Hvad skal jeg dèr,“ svarede Pelle kort for Ho-

vedet. „Fattigmand har ingen Brug for Viden — han er evig fordømt.“

Han havde brudt med alt det dèr og brød sig ikke heller om Bibliotekarens Besøg; det var bedst enhver passede sig selv, de Store var alligevel ikke Selskab for en som ham. Han gjorde sig ingen Umage for at skjule det. Men Brun lod som ingenting; han var flyttet ud i Frederiksberg Allé til Oktober Flyttedag og saa næsten hver Eftermiddag ned om paa sin Vej hjem fra Biblioteket. Børnene passede paa at være dernede ved den Tid, han havde altid noget med til dem.

Hverken Pelle eller Ellen stillede ret store Fordringer til Tilværelsen mere. De var faldet til Ro og færdedes resigneret ved hinandens Side som et Par Arbejdsheste, der er vant til at dele Krybbe og Slid. Nu skulde det have været store Ting at være færdig med det forbandede Laan, saa man ikke gik med Livet i Hænderne bestandig; men selv det var for urimelig en Fordring. Alt hvad man kunde rave og skrave sammen gik hver Maaned i Aagerkarlen, og lige nær var man. Paa de 180 Kroner Pelle havde faaet udbetalt, havde de nu ialt afdraget 120, og alligevel skyldte de fremdeles 240. Det var Strafrenterne der løb paa, hver Gang de blot kom en Dag eller to for sent med Afdragene — eller Pokker maatte vide hvad det var? — En Skrue uden Ende var det i al Fald, som hele deres Liv vilde pumpe alt, hvad de kunde skaffe til Veje, over i Aagerkarlens Lomme.

Men nu sagde Pelle stop. Han havde ikke betalt det sidste Afdrag, og vilde ikke mere, saa fik det skabe sig saa galt det vilde. „Du skulde laane af Hr. Brun og betale den Aagerkarl ud,“ sagde Ellen — „ellers falder han bare over os og tager Stumperne.“ Men Pelle var stejl og vilde ikke høre et fornuftigt Ord; Bevidstheden om, at en Snylter havde sat sig godt til Rette paa ham og udsugede ham trods al hans Modstand, gjorde ham ude af

sig selv. De kunde bare prøve paa at røre hans Hjem!

Da Aagerkarlen kom for at hente sit Afdrag, smed han ham paa Døren. Ellers tog han alting med resigneret Ro, men naar dette kom paa Tale, fór han op og vidste ikke hvad han sagde. Ellen maatte tie stille og lade det gaa sin Gang.

En Eftermiddag sad han og arbejdede paa sin Plads lige under Kældervinduet. Bibliotekaren sad paa Stolen inden for Døren, han havde Børnene et paa hvert Knæ og fodrede dem med Dadler. Pelle passede sig selv og dukkede sig sky over sit Arbejde, med et Udtryk som en Sindssyg, der er bange for at nogen skal tale til ham. Hans Arbejde havde ikke den gamle Appel og skred ikke for ham, der var kommet en forstyrret Tone ind, naar han ikke straks kunde finde et Stykke Værktøj, blev han hæftig og smed med Tingene.

Brun sad og iagttog ham bekymret, men lod som han var optaget af Børnene; en beklagende Mine vilde have faaet Pelle til at flyve i Flint. Han gættede at det var galt med Pengene, men turde ikke tilbyde sin Hjælp; hvergang han prøvede at indlede en Samtale, slog Pelle ham tilbage med et snedigt Udtryk som sagde: Du gaar og snuser efter en Lejlighed til at komme stikkende med dine Skillinger, men det skal blive Løgn! — Et eller andet var gaaet i Baglaas for ham, men det rettede sig sig vel igen.

En Droske stansede uden for Døren, tre Mænd steg ud og begav sig op i Huset. Lidt efter kom Ellen styrtende ned paa Værkstedet. „Pelle, de er her for at tage vore Ting!“ raabte hun grædende uden at ænse Brun. Børnene stak i at tudbrøle, da de saa at Moderen græd.

Pelle rejste sig og greb Hammeren. „Dem skal jeg snart faa herut!“ sagde han med lav, sammenbidt Stemme og gik mod Døren. Han forhastede sig ikke, gik med sænket Pande og saa ikke paa nogen.

Brun tog ham haardt i Armen og stansede ham. „De glemmer, at der er noget der hedder Tugthuset!“ sagde han med en besynderlig Betoning.

Pelle saa overrasket op paa ham — det saa et Øjeblik ud som han skulde slaa den gamle Bibliotekar ihjæl. Saa tabte han Hammeren ud af Haanden og faldt sammen.

IX

Det hændte, at en eller anden Kammerat fra de gode gamle Dage faldt ind om og vilde have Pelle med til Møde. Saa vaagnede gamle Kampminder i ham — kanske var det alligevel dér Tampen brændte. Han smed Skødskindet og gik med; Ellens Øjne fulgte ham til Døren, i Forundring over, at han fremdeles vilde give sig af med det dér — efter det *han* havde haft ud af det.

Men det var heller ikke dér! Han huskede den mægtige Gæring i Sindene under Bevægelsens Kamptid, og syntes Spændingen var gaaet af dem. Kun foran Valgene var Folk oppe, ellers gik de med hver sit, som havde der aldrig været noget der hed en samlende Tanke. Organiserede var de alle, men der var ikke noget nyt og stærkt i den Kendsgærning; de var saa at sige født ind i Organisationen og forbandt ikke noget stort og løftende med det. De gamle Fæller var mærkværdig afsvalede — de havde vel opdaget, at Lykken ikke var hverken saa æventyrlig eller lige til. Det var ikke længer bare at slaa Leddet op til Lykkeland og strømme derind, der laa en lang og brydsom Vej for. Saa indrettede de sig paa deres eget og afhændede den tvivlsomme Fremtid for smaa Fordele — som det bestaaende straks slugte.

Bevægelsen havde ikke grebet til Bunds; der var en Anklage mod ham selv i det, den var ikke lagt bredt nok an. Allerede dengang var den gaaet hen

over Hovedet paa *Arkens* Beboere, og nu sad der et stort Proletariat tilbage med sine egne Forventninger til Fremtiden. Den gode gamle Almue var spaltet i et Smaaborgerskab, der kun syntes optaget af at indrette sig — og saa dette Proletariat.

Men der var ikke noget nyt i det. Et Lag rykkede op og aabenbarede et nyt nedenunder — saadan var det altid gaaet i Historien. Var det da evig bestemt, at der paa Bunden af Tilværelsen skulde sidde en bestandig lige talløs Skare af nedstødte, som bar Byrden af det hele — den store Hungerreserve? Var det kun muligt at have det godt, naar man forstod at skubbe Vanskelighederne nedad? — lige som man kunde forskyde Rynkerne i et Stof, til de tilsidst ophobedes paa ét Sted! Ja det var det gamle Spørgsmaal igen. Tidligere havde han sin lyse Tro at slaa Tvivlen ned med, men nu kunde han ikke nøjes med et blindt Haab — han forlangte en Udvej anvist. Var Bevægelsen løbet ud, fordi den startedes skævt, saa havde man altsaa med haandgribelige Aarsager at gøre, og det hele lod sig gøre om!

Der var ogsaa andre i Færd med at tage det hele op fra Bunden, gennem Peter Drejer traf han sammen med unge Mænd af en helt ny Type. Det var Ungdom, der var dukket neden ud af Bevægelsen — skudt overraskende frem af dens Bundfald — og nu kom og stillede ny fordringsfulde Krav til Tilværelsen. Ad ukendte Veje var de naaet til samme Punkt som han selv, og forlangte først og fremmest at være Mennesker. Jegets Hellighed fyldte dem og fik dem til at oprøres over alle Aag; de begyndte indefra med at afkaste dem, røg og drak ikke — vilde ikke være Slaver af noget. De holdt sig borte fra Bevægelsen og havde deres egne Samlingssteder ude omkring Sønder Boulevard, hvor de læste og drøftede ny Samfundsformer. Det var oplyste, vellønnede Arbejdere, som haardnakket delte Proletariatets Vilkaar; fanatisk troende som gav deres Ugeløn bort, naar de mødte en der var

fattigere end de selv; hidsige Hoe'der, der gik og ventede paa Revolutionen. Flere af dem havde siddet i Fængsel for ophidsende Agitation mod Samfundsordenen. Der var ogsaa Folk fra Landet imellem, Sønner af dem, der stod i Grøfterne og Tørvegravene derude. *Den lille Mands Børn* kaldte Morten dem.

Her var endelig Afkommet efter dem, der havde gjort Bevægelsen med — saadan skulde den forløbe. Ved Nøjsomhed holdt de sig fri af Kapitalismens besnærende Midler, de foragtede den smaaborgerlige Hang til Komfort og var altid parat til Handling. I dem var Opbruddet i al Fald en Kendsgærning!

De vilde gerne have fat i Pelle. — „Kom over til os!" sagde Peter Drejer ofte.

Men Pelle var ikke nem at lokke ud, han havde sit Hjem, dér gemte han sig som en Snegl i sit Hus. Denne lille Verden paa fem Mennesker *havde* han Ansvaret for — og ikke engang den havde han formaaet at betrygge. Hans Kræfter og Flid forslog ikke engang til at holde ét lille Hjem oven Vande, der maatte en Velgører til! Det var ikke Tiden at gaa og pleje sin egen Ærekærhed, hvor det galdt Kone og Børn, og nu det hele var ordnet, følte han sig inderlig taknemmelig mod den gamle Bibliotekar. Men en beskæmmende Kendsgærning var det ligefuldt, som ikke opfordrede til at give sig af med de tusend Hjems Affærer.

De unges voldsomme Ord skræmte ham ogsaa. Han havde Opbruddet i sig ligesom de, men mødte med andre Erfaringer. Fra han kunde krybe, havde han tumlet med sig selv for at faa sig læmpet ind i den store Sammenhæng; selv Fængselslivet havde ikke sat ham udenfor, men blot føjet ham endnu tættere ind i Helheden. Han havde ingen Anlæg for at hugge Knuden over, men forlangte stædigt, at den skulde løses.

„Det er skidt med dig, for du kan ikke hade," sagde Morten og de andre, naar de prikkede til ham. Nej Kulden i hans Sind var som Nattefrost, den smæltede ved den første Solstraale. Naar han saa til-

bage, var der forsonende Baand, som holdt det hele sammen trods alt ondt; og nu sidst havde jo den gamle Bibliotekar givet ham Føling med det gode paa den anden Side Kløften ogsaa. Han var faldet til Ro paa sin Skomagerstol igen, og lod sig ikke jage op af de andres Utaalmodighed men saa ud, som havde han en hel Evighed at afvikle sit i.

Søster gik gærne nede hos ham og fyldte Værkstedet med sin Pludren. Ved Ottetiden, naar det begyndte at dages, hørte han hendes stolprende Trin i Trappen, og saa blev hun hos ham, til Ellen om Aftenen med Magt tog hende op for at lægge hende i Seng. Hun slæbte alt Værktøjet sammen og stablede det op foran ham paa Disken, saa han ikke kunde røre sig; det kaldte hun at hjælpe til. Bagefter hvilede hun sig og stod med Hænderne paa Kanten af Disken og underholdt ham. „Søster er flink," sagde hun anerkendende og pegede tilfreds paa sit Værk. „Stor Pige." Og hvis han ikke svarede, gentog hun det; hun helmede ikke, før han havde rost hende.

„Ja flink er du! men kan du saa sætte Sagerne paa Plads igen," sagde Pelle.

Barnet rystede paa Hovedet. „Søster er træt," erklærede hun afgørende. Straks efter kom hun med endnu et Stykke og skubbede det langsomt op paa Bunken, mens hun holdt Øje med hans Ansigt for at se, om det ogsaa gik an. „Søster hjælper til," gentog hun forklarende — „hun gør!" Pelle lod som han ikke hørte det.

Der var Ro for hende en Stund, men saa kom hun slæbende med Forklædet fuldt af kasseret Fodtøj, som hun havde trukket frem bag Kakkelovnen. Han prøvede at se bister ud, men maatte bøje sig ned over sit Arbejde. Det gjorde den lille usikker, hun tømte Forklædet ud paa Forhøjningen og satte sig ned paa Hug med Hænderne paa de smaa Knæ for at fange hans Udtryk. Det var ikke tilfredsstillende, saa rejste hun sig op og lagde Hænderne paa hans Ben. „Far, du er dygtig," sagde hun og saa

ham indsmigrende op i Ansigtet. „Du kan alting — du er den dygtigste i hele Verden.“ Og efter en lille Pavse. „Vi to er lige dygtige — ikke Far?“

„Hov, slap det dér ud?“ udbrød Pelle. „Der er nok en af os, der er vigtig!“

„Det er ikke mig,“ svarede Ungen afgjort og virrede med Hovedet.

„I har det nok godt sammen,“ sagde Ellen. naar hun kom ned med Svend Trøst paa Armen for at hente Anna. Barnet vilde ikke med op, hun pressede sig om i Krogen bag Pelles Stol og gemte sig; og Svend Trøst sparkede for at komme ned paa Gulvet, i Lag med Læsterne. „Ja, saa bliver vi her allesammen,“ sagde Ellen og satte sig ned.

Hun saa stille og resigneret ud, Nederlaget havde taget paa hende. Hun talte ikke mere om Fremtiden, men var glad til, at de var sluppet ud af Aagerkarlens Klør; Tanken om det fyldte hende med en stille, lidt forhutlet Lykke. Hun drømte ikke mere om noget bedre, men gik og var taknemmelig; og Pelle syntes, at der døde noget bort i hende sammen med Utilfredsheden. Det var, som om hun endelig havde givet alt sit; Overgivelsen til den graa Hverdag gjorde hende glansløs og almindelig. „Hun trænger til Sol,“ tænkte han.

Og saa vandrede Tankerne igen rundt i deres Søgen efter en Vej ud til Fremtiden, rent monomant, i det samme Spor de hundrede Gange havde traadt. Han var ikke engang rigtig med i det, men erkendte blot, at de stadig tærskede Langhalm paa Problemet. Inden for Faget gaves der ingen Udvej; der var kun Plads for Udbyttere og Udbyttede, og han egnede sig ikke til nogen af Delene. Men naar han tog andre Muligheder op, vendte Tankerne af sig selv tilbage til Trebenen — som en strejfende Hund, der bestandig kommer tilbage og oversnuser det samme Spor. Der var noget i ham, der med fatalistisk Stædighed gjorde ham og hans Fag solidariske — trods dets Haabløshed; dér havde han gjort sin Indsats, og dér skulde Spørgsmaalet løses. Bag Almuemandens Fatalisme

ligger den Erkendelse, at der er nedlagt Plan og Perspektiv i hans Tilværelse ogsaa — det og det er saadan, fordi det maa være saadan. Og den Erkendelse havde Pelle ingen Grund til at afhænde.

Han gik og blev ør af Tankernes bestandige Masen med det samme og det samme, men det blev ved som en Besættelse, kørte meningsløst med ham naar han sov, og tog ham saasnart han vaagnede. Der var en gammel Drøm som haardnakket besatte ham i denne Tid, en ungdommelig forglemt Ide fra hans aller første Deltagelse i Rejsningen, Udkastet til det Fællesværksted, som skulde gøre Hofskomageren overflødig. Dengang blev Planen lagt til Side som umulig, men nu kastede han sig igen over den og gik den igennem Led for Led. Han kunde sagtens finde nogle dygtige og paalidelige Fagfæller, som vilde staa Last og Brast med ham om Arbejde og Udbytte; og Disciplinen vilde ingen Vanskeligheder volde, Arbejderne havde i de forløbne Aar lært at underordne sig deres egne. Her var en Udvej for Smaamanden til igen at gøre sig gældende inden for Faget og komme med i Udviklingen; hvad én ikke ævnede, kunde de ved at slutte sig flere sammen: udnytte den moderne Teknik og leddele Arbejdet. Han indrettede det hele omhyggeligt, gik det efter forfra og forfra for at sikre sig, at hver Enkelthed holdt. Naar han sov, drømte han om sin Andelsvirksomhed, og saa var den en Kendsgærning. Han stod og arbejdede i et lyst Lokale mellem lutter Kammerater, der var ingen Herre og ingen Tjener, Maskinerne snurrede, og Kammeraterne sang og fløjtede, mens de passede dem. De havde kort Arbejdstid og lykkelige Hjem, der ventede dem allesammen.

Det var drøjt at vaagne op og erkende Virkeligheden. Ak, alle Verdens dygtigste og flittigste Hænder formaaede ingenting i deres eget Fag — ikke saa meget som at sy et Sting — før Kapitalen satte dem i Gang. Hvis den nægtede sit Samtykke, kunde de ikke udrette noget som helst, men var som afhuggede paa et Brædt.

Maskinerne kostede Penge. Pelle kunde faa dem hos Brun, den gamle havde ofte nok tilbudt ham Kapital til at starte et eller andet. Men han skyldte ham allerede Penge, og hvis nu Kapitalen rendte hans Foretagende ned. Den var paa sin Post og taalte ikke den Slags Virksomheder ved Siden af sig. Der var kommet Usikkerhed over ham, han turde ikke vove Indsatsen.

Den gamle Filosof kom næsten daglig, Pelle var blevet en Del af hans Tilværelse, han fulgte med Bekymring sin unge Vens Tilstand. Var det Fængslet — eller kanske Bøgerne — som havde forvandlet denne unge Mand, der engang gik hensynsløst paa som et Stormvejr, til en Nøler, der ikke kunde træffe et Valg? Personligheden blev af tvivlsom Værdi, naar den voksede paa Bekostning af Handleævnen! Den gamle havde netop haabet, at den skulde udfolde større Energi ved at plantes over i en ny og uberørt Jordbund, og prikkede til Pelle for at rive ham op af hans Dvaletilstand.

Saa rykkede Pelle utaalmodigt paa sig. Fra alle Sider prikkede de til ham, og vilde, at han skulde træffe et Valg — og han kunde ikke se sin Vej! Ja vist laa han i Døs — han mærkede det godt selv. Han følte sig som en, der er hamram, og forlangte Ro — hans Væsen arbejdede for ham derude i det uvisse.

„Jeg ved jo ingenting," sagde han halv irriteret — „hvad kan det saa nytte? Jeg troede Bøgerne skulde føre mig frem til et Sted, hvorfra jeg kunde samle det hele, men nu er jeg bare vild paa Kareten. Jeg er blevet for klog til at gaa blindt paa, og ikke klog nok til at finde den Tap hvorom det hele drejes. Ligemeget hvad jeg rører ved, saa opløser det sig i noget *for* og noget *imod*." Han lo fortvivlet.

En Dag gav Brun ham en Bog. „Dette Værk har tilfredsstillet mange, der søgte Sandheden!" sagde han med et eget Smil. „Lad os nu se, om det ogsaa kan stille Dem tilfreds." Det var Darwins *Kampen for Tilværelsen.*

Pelle læste som i en Taage. Her var Punktet jo, det hele vældigt sammenfattet til én Sætning! Det kogte i hans Hjærne, han kunde ikke lægge Bogen fra sig, men blev ved at læse hele Natten, tryllebunden og forfærdet over dette ubarmhjærtige Udsyn. Da Ellen forundret kom ned med Morgenkaffen, var han ude af Bogen; han svarede ikke paa hendes venlige Bebrejdelser, men skyllede tavs Kaffen i sig. Saa tog han sin Hat og gik ud i de øde morgentriste Gader for at svale sit hede Hoved.

Det var meget tidligt, Arbejderne var ikke begyndt at rykke ud endnu; ved Morgenbeværtningerne var man i Færd med at tage Skodderne fra. Varmtklædte Sporvejsfolk trampede gennem Gaderne i deres træbundede Støvler, sjaskede forkomne Kvinder piskede i snublende Løb afsted til deres tidlige Gerning, smaablafrende af Kulde og Lede ved Tilværelsen. De var trætte, endnu før de fik begyndt Dagen. Her og der asede en forsinket Kvinde over Gaden med en Tøjkurv foran sig — en Moder der slæbte sit Barn paa Vuggestuen, før hun gik paa Arbejde.

Og pludselig kom Oprøret over ham, hæftigt, næsten som et Kvælningsanfald. Denne grufuldt kolde Lære om den Stærkeres Ret, der gav ham Valget mellem at blive brutal eller gaa til Grunde — det var altsaa Nøglen til Livets Forstaaelse? Den fældede jo paa Forhaand Dødsdommen over ham og hans Fæller — over hele den endeløst store Fattigmandsverden. Set herfra var den bestaaende Tilstand jo den eneste mulige — den var simpelthen ideel; Udsvederen og Aagerkarlen, som han gik og hadede, var i den mest harmoniske Overensstemmelse med Livets Grundlov! Og det forfærdelige var, at Samfundet laa klart belyst fra dette Synspunkt — han kunde ikke nægte det. Den der bedst forstod at tillæmpe sig efter det bestaaende, han sejrede; ligegyldigt hvor gement det bestaaende saa var.

Bogen kastede paa én Gang blændende Lys ind over Samfundet; men hvor var hans egne henne i denne Lære, alle de smaa? de regnedes nok ikke

med! Samfundet var altsaa i Virkeligheden kun de besiddende, og her havde han deres Religion, det moralske Rygstød for den hensynsløse Udbytning. Det havde altid holdt svært at forstaa, hvordan Mennesker kunde misbruge andre; men her var det jo en hellig Pligt at give Stene for Brød. Den største Strugler var i Grunden Livets hellige Moderhjærte nærmest, han var jo udset til at bære Udviklingen videre.

De fattige havde ingen Andel i denne Lære. Naar der var en daarlig Arbejder i et Sjak, pressede de andre ham ikke, saa han maatte gaa til Bunds — ikke engang naar han selv var Skyld i sin Uformuenhed. De tog ham med, lagde Sten paa hans Skifte og slog den sidste Ende af hans Skaar — de fattige lod ikke den svage falde, men tog ham under Vingen. De satte sig selv uden for Loven — og uden for Chancen! med en saaret Kammerat paa Nakken klarede man sig ikke i Kapløbet. Men der laa heri en Erkendelse af, at de ikke hørte med i det bestaaende, men havde Ret til at kræve deres egen Lykketid. Der maatte komme en ny Tid, hvor alt det, der behøvedes, for at de kunde være med — Hjærtets Godhed, Solidariteten — blev raadende. Selve det store Sammenhold han havde været med til at rejse, varslede altsaa alligevel i den rigtige Retning. Det havde været det modsatte af én mod alle — Gensidighedens Lov havde det bygget paa.

Og Fattigper var nok ikke et stakkels Skrog, der var dømt af Udviklingen til at gaa til Grunde, en Fantast, der gik og drømte Utopien som Følge af en tom Mave. Pelle havde levet sin Barndom ude i Naturen og færdedes med den øvrige Skabning i al Slags Vejr. Han havde set de smaa Sangfugle kaste sig mod Høgen i hele Byger, naar den havde røvet en af dem — og forfølge den til den fortumlet slap sit Bytte. Naar han fangede en Myre i et spaltet Halmstraa, styrtede de andre Myrer løs paa Straaet og gnavede Kammeraten fri; de var ikke til at skræmme bort. Slog han efter dem, stænkede de deres Gift op

mod hans Haand og arbejdede videre. Deres Tapperhed morede ham, Giftstænkene vare saa bitte smaa, at han ikke kunde se dem; men ved hurtig at føre Haanden op til Næsen indfangede han en syrlig stikkende Lugt. Hvorfor lod de ikke Kammeraten i Stikken, de som var saa mange og havde saa travlt? De holdt ikke engang Maaltid, før de havde befriet ham.

Fattigper fik holde fast ved Sammenslutningstanken — han havde grebet rigtigt dengang! Og nu med et vidste Pelle, hvor Vejen laa. Stod de uden for det bestaaende og dets Love, hvorfor saa ikke indrette sig deres egen Verden over de Love, der nu engang var deres? Gennem Organisationerne var de opdraget til at kunne styre sig selv, det var snart paa Tiden de overtog deres egen Tilværelse.

De unge Oprørere holdt sig fri af Pengemagten ved at undvære, men det var ikke Vejen; Kapitalen prækede altid Nøjsomhed for de fattige. Han vilde gaa den anden Vej og erobre Frembringelsen ved en stor omgaaende Bevægelse.

Nu var han ikke bange for at anvende Bibliotekarens Penge — der fandtes ikke Tvivl skabt i ham. Han var lysende klar og saa i store Træk en verdensomspændende fredelig Revolution, som skulde vende op og ned paa alle bestaaende Værdier. Pelle vidste, at Fattigdommen ikke er begrænset af noget Fædreland; han havde en Gang før baaret en ubetvingelig Ide frem. Hans Andelsvirksomhed *maatte* blive Udgangspunktet for en Verdenskamp mellem Arbejdet og Kapitalen!

X

To Dage senere gik Pelle og Bibliotekaren ind i Frederiksborggade og saa paa en Forretning, der var til Afstaaelse. Det var en lille Historie paa en halv Snes Arbejdere, med elektrisk Værksted i Kælderen

og Butik oven over. Det hele kunde faas for Overtagelse af Lager og Maskiner efter Vurdering. Huslejen var lidt stor, men ellers var det billige Vilkaar.

„Jeg tænker, vi ordner det saadan, at Anskaffelses- og Driftskapitalen forrentes og amortiseres ligesom et 4 % Kreditforeningslaan," sagde Brun.

„Det er billige Penge," svarede Pelle. „Et godt Resultat vil jo ikke sige saa meget om Forholdene, naar vi ikke har lige Vilkaar med andre Virksomheder."

„Ikke særlig billige! Til den Pris kan man faa lige saa mange det skal være mod god Sikkerhed — og Arbejderen bør vel anses som den fineste Sikkerhed i et Foretagende, der bygger paa Arbejdet," sagde den gamle smilende — „der vil blive stort Diskontofald, naar De kommer til Magten, Pelle! Forresten koster den nøgne Kapital ikke mere nu heller — naar der da ikke snyltes paa den. Og Snylterne er det jo netop vi skal til Livs."

Ja, Pelle havde ikke noget imod de billige Penge, der kunde blive nok at slaas med endda. Kom der Gang i det, varede det nok ikke længe, før Privatspekulationen erklærede ham Krig!

De var enige om, at de ikke vilde have noget med Agenter og Udsalg at gøre; Virksomheden skulde hvile helt i sig selv og staa i direkte Forbindelse med Forbrugerne. Hvad der lavedes paa Værkstedet, skulde blot dække Omkostningerne til Butiken ovenpaa; Resten af Overskuddet skulde fordeles mellem Arbejderne.

„Efter hvilke Regler?" spurgte Brun og saa forskende paa Pelle.

„Lige!" svarede han uden at betænke sig — „vi vil overhovedet ikke have noget med Akkord at gøre. Det var et stort Fejlgreb, dengang vi rejste Bevægelsen, at vi kælede for Akkordsystemet i Stedet for helt at afskaffe det. Det har fremmet Uligheden. Enhver, der arbejder, har Ret til at leve."

„Tror De den dygtige Arbejder vil finde sig i at

dele lige med den, der er mindre dygtig?“ spurgte Brun betænkelig.

„Det skal han lære!“ svarede Pelle fast. „Hvordan skal han ellers kunne gøre gældende, at alt Arbejde er lige værdifuldt.“

„Mener De da selv det?“

„Absolut. Jeg ser ingen Grund til at gøre Forskel paa f. Eks. Lægen og Kloakrenseren! Hvem af dem, der gør mest Nytte for Sundheden er umuligt at sige — det afgørende maa blive, at enhver udretter, hvad han kan.“

„Udmærket,“ udbrød Brun — „udmærket!“ Den gamle Filosof var rigtig i Humør. — Pelle havde anset ham for kejtet og livsfjærn og var forbavset over, saa praktisk et Blik han havde for mange Ting.

„Det er fordi dette her er noget nyt,“ sagde den gamle og gned sig i Hænderne. „Det gamle var jeg færdig med, før jeg kom til Verden; der var ikke noget, der æggede mig — jeg var degenereret hed det. Jovist! Nu skal den gamle Bogorm alligevel vise sine Aner, at der flyder handlekraftigt Blod i hans Aarer ogsaa. Nu har vi to fundet det Sted, hvorfra Verden vippes, min kære Pelle — jeg tror, vi har fundet det! Og nu maser vi paa.“ — —

Ja, der var nok at tage i. Men nu var det Realiteter, og Pelle havde en behagelig Følelse af igen at have Fødderne paa Jorden. Dette var alligevel noget andet end at ride ensom gennem Rummet paa sin egen Tanke, med bestandig Fare for at falde ned; her brød han sig sin Vej saa at sige med Hænderne.

Det var blevet ordnet saaledes, at Forretningens Ejer drev den en Tid endnu, mens Pelle satte sig ind i det hele, lærte Maskinerne at kende og lærte Bogføring. Han var paa Færde bestandig, brugte sin Dag vel og sov som en Sten om Natten. Hjærnen stod ikke længer og klaprede som en Kedel i bestandigt Kog, Søvnen slukkede under den ogsaa.

Det galdt om at blive et Hold, der fuldt ud kunde stole paa hinanden, og Pelle sagde resolut dem blandt

Kammeraterne op, der ikke egnede sig til at arbejde under ny Former, og antog andre.

Den første, han henvendte sig til, var Peter Drejer. Ellen raadede fra. „Du ved jo, han er paa Kant med Politiet," sagde hun — „du kan saamænd faa nok at slaas med endda." Men Pelle trængte til at have en ved sin Side, der ævnede at se nyt paa Tingene og havde fuld Forstaaelse af, hvad det drejede sig om; Egoister duede ikke. Og dette maatte netop være noget for én, der var udtilbens med alt det gamle.

* * *

Han havde været paa Bogholderikursus og kom hjem for at spise; Ellen og Svend Trøst var i Byen, men hun havde sat Mad af til ham. Han spiste for Nemheds Skyld i Køkkenet, sad oppe paa Køkkenbordet — og læste imens i en Bog om Regnskabsføring.

Inde i Stuen sad Lasse Fredrik og lærte Lektier, med begge Hænder for Ørerne for rigtig at lukke Verden ude. Men det var ikke saa nemt, for Søsteren havde en løs Tand, og hans Fingre kløede efter at komme i Lag med den. Hvert Øjeblik afbrød han Læsningen og tilbød hende et eller andet, hvis han maatte trække den ud; Benene gik paa ham under Bordet, han var helt syg. Men Tøsen svarede hele Tiden: „Nej, Far skal!"

Saa opgav han at gaa hæderligt til Værks og søgte at komme bag paa hende. Og endelig fik han hende saa vidt overlistet, at hun lod ham binde en Traad om Tanden og gøre den fast i Dørgrebet. „Saa, nu skal Traaden bare brændes over," sagde han og tændte en Lysestump — „ellers kan Far aldrig faa Tanden ud. Det løsner gevaldigt!" Han snakkede løs om alt muligt for at aflede Opmærksomheden ligesom en Taskenspiller — og stak pludselig Lyset op i Næsen paa hende, saa hun i en Fart maatte trække Hovedet til sig. „Se her er Tanden!" raabte

han triumferende og viste Søsteren den. Men hun brølede i vilden Sky.

Pelle sad og hørte det hele, men spiste roligt videre, de maatte selv se at affinde sig med hinanden. Lidt efter var Lasse Fredrik i Gang med at plastre paa sin Bedrift, han snakkede godt for Anna og gav hende Legetøj for at faa hende i Humør igen. Da Pelle kom ind, laa de paa Maven med Hovedet inde under Sengen. De havde kastet Tanden helt ind til Væggen og raabte i Kor:

Mus, Mus!
Giv mig en Guldtand
i Stedet for en Bentand!

„Skal du noget nu, Far?“ spurgte Barnet og kom hen til ham.

Ja Pelle skulde baade det ene og det andet.

„Du har altid saa travlt,“ sagde hun fortrydelig. „Bliver du ved med det hele dit Liv?“

Det gav et Stik i Pelle. „Nej jeg har ikke saa travlt,“ sagde han hastigt — „jeg kan godt blive lidt hos jer. Naa, og hvad skal vi saa finde paa?“

Lille Anna tog sin store Kludedukke frem og begyndte at stille Stole an.

„Nej, det er der ikke noget ved,“ sagde Lasse Fredrik. „Fortæl hellere om dengang du vogtede Kør, Far! — om den store gale Tyr!“

Saa fortalte Pelle løst og fast fra sin Barndom, om Tyren og Lassefar, den store Stengaardsbonde og Farbror Kalle med de tretten Børn og det glade Sind. Den store Gaard, Landlivet, Stenværket og Havet — det var som en Æventyrbog for de to Brostensbørn; Pellepøjkens Kamp med de store Stude om Herredømmet, hans vidunderlige Erobring af 25-Øren — det ene var mere spændende end det andet. Og mest spændende af det hele var Fortællingen om Kæmpen Erik, der blev slaaet til Idiot. „Det var dengang det;“ sagde Pelle og nikkede. „Nu gaar det nok ikke saadan til.“

„Hvor har du oplevet meget,“ sagde Ellen, som

imens var kommet hjem og sad og strikkede. „Det er næsten ikke til at forstaa, hvordan du har begaaet dig, saa lille du var. Hvor vilde jeg gærne have set dig?“

„Far er rigtignok stor!“ udbrød Søster anerkendende.

Men Lasse Fredrik var lidt mere forbeholden. Det var saa kedeligt altid at stikke op, og han vilde gærne have Plads for en Parentes om egne Bedrifter. „Ved du hvad? der holder et stort Læs Korn nede i Porten hos Vognmandens,“ sagde han for at godtgøre, at han ogsaa var med paa Landlivet.

„Det er ikke Korn,“ sagde Pelle — „det er Hø — Kløverhø. Kender du ikke engang Korn?“

„Vi kalder det nu Korn,“ svarede Drengen selvsikkert. „Og det er ogsaa Korn, for der er saadan nogen Duske paa Enderne.“

„Aksene mener du! Men det er der ogsaa paa det grove Græs — og Kornet stammer for Resten fra Græsset. Har du aldrig været ordenlig paa Landet?“

„Vi skulde jo have været ud og blevet en hel Uge. Men saa var'et, det gik skidt med Mors Arbejde. — Men jeg har været helt ude i Dyrehaven.“

Pelle begreb med ét, hvor meget Børnene maatte gaa Glip af ved at leve deres Liv herinde paa Stenbroen. „Mon vi ikke skulde tænke paa at flytte uden for Byen,“ sagde han om Aftenen, da han og Ellen var ene.

„Hvis du synes det,“ svarede Ellen. Selv havde hun ingen Trang til at komme paa Landet, hun nærede en instinktmæssig Rædsel for det som Opholdssted. Det med Børnene forstod hun heller ikke; der var dog saa mange Børn, der klarede sig udmærket herinde, og dumme Bønder vilde han vel ikke have de skulde være. Men naar han syntes det, var det vel det rette — han plejede at faa Ret i sit.

Saa var det sandelig ogsaa paa Tiden, de fik sagt op — der var kun en god Maaned til April Flyttedag.

Om Søndagen pakkede de Barnevognens Magasin og gjorde Ture ud i Byens Omegn — ligesom i

gamle Dage, da Lasse Fredrik var Enesten og sad i Køretøjet som en lille Tronfølger. Nu tog han et godt Tag i Vognen, hvor Svend Trøst sad og bredte sig; naar Søster blev træt, anbragtes hun paa Forsmækken med nedhængende Ben. De tog i en ny Retning hver Gang og kom til Steder, som ikke engang Lasse Fredrik kendte. Lige inde under Byens høje Bagside kunde der ligge hyggelige gamle Frugthaver skjult med en lav straatækt Bygning midt i, som tydelig nok engang havde været Stuehuset til en Bondegaard. Man dumpede tilfældigt midt ind i det fra en eller anden Sidevej og opdagede, at Byen var i Færd med at rejse Kaserner uden for den lille Idyl ogsaa, og spærre den inde. Naar det var Solskin, slog de sig ned paa et Dige og spiste; Pelle og Lasse Fredrik kappedes om at gøre Kraftkunster i det visne Græs, og Ellen ledte efter Vintergrene til at pynte med hjemme.

Paa en af Udflugterne kom de over en sumpet Strækning, hvor der voksede Pilekrat, bagved hævede Agerlandet sig. De fulgte Markvejene paa maa og faa og kom op forbi et ubeboet, noget forfaldent Hus, der laa midt paa det stigende Land med Udsigt ned over København; det var omgivet af en stor tilgroet Have. Paa et gammelt frønnet Brædt stod der: Til Leje! men hvor Huset anvistes fra, stod der ikke.

„Saadan et Hus er det akkurat, du ønsker dig," sagde Ellen. Pelle var stanset.

„Det kunde være morsomt at se det indvendig," sagde han. „Nøglen faas jo nok paa Gaarden deroppe."

Lasse Fredrik løb op til den gamle Bondegaard, der laa lidt længere inde, paa Toppen af Bakken, for at spørge. Lidt efter kom han tilbage i Følge med Gaardmanden selv, en bleg forvaaget yngre Mand, der gik med opstaaende Flip og røg Cigar.

Huset hørte til Bakkegaarden og var bygget til Aftægtsbolig for den nuværende Ejers Forældre. De gamle Folk havde haft den pudsige Ide at kalde det *Gryet,* Navnet stod malet paa den østlige Gavl med store Bogstaver. Huset havde staaet ledigt lige fra

de døde for nogle Aar siden, og saa underlig afsjælet ud; Ruderne var slaaet ud og lignede brustne Øjne, Gulvene var helt overgroet med Snavs.

„Nej, det synes jeg ikke om!“ sagde Ellen.

Men Pelle viste hende, at Huset var godt nok, Døre og Vinduer lukkede tæt, det hele trængte blot til en Overhaling. Der var fire Værelser og Køkken forneden og nogle Værelser ovenpaa, deraf var det ene et stort Kvistværelse mod Syd. Haven var en Td. Land stor, og ude i Gaarden laa et Udhus, hvor der var Indretning til Høns og Kaniner. Lejen var 400 Kroner.

Pelle og Lasse Fredrik havde travlt, de travede det hele igennem Gang paa Gang og gjorde de vidunderligste Opdagelser. Men da Pelle hørte Prisen, blev han nøgtern. „Saa kan vi lige saa godt opgive det,“ sagde han.

Ellen svarede ikke paa det, men paa Hjemvejen regnede hun efter for sig selv — hun kunde se paa ham, hvor skuffet han var. „Det bliver 15 Kroner mere om Maaneden, end vi nu sidder for,“ udbrød hun pludselig. „Men hvis nu Haven kunde give noget — og vi holdt Høns! Kanske kunde vi ogsaa leje det øverste ud møbleret.“

Pelle saa taknemmeligt paa hende. „Jeg vil tage mig paa at faa for flere Hundrede Kroner ud af Haven,“ sagde han.

Ellen var bange for, at der holdt Bøller til derude omkring, saa det var derfor, Huset ikke kunde blive lejet ud.

„Dem smækker vi bare en, saa de triller,“ svarede Lasse Fredrik rask. „Eller ogsaa kan vi faa Dronning Therese til at be' dem passe sig selv — hende har de Respekt for.“

De var dygtig trætte, da de kom hjem, der var alligevel et godt Stykke Vej ud. „Det er langt borte fra alting — du maatte da se at faa dig en brugt Cykle,“ sagde Ellen. Pelle forstod pludselig af Klangen i hendes Stemme, at hun selv vilde blive ensom derude.

Det er bedst, vi slaar det ud af Hovedet og finder os en Treværelses Lejlighed herinde," sagde han. „Det andet er alligevel upraktisk."

Da han næste Dags Aften kom hjem fra Værkstedet, havde Ellen en Overraskelse til ham. „Jeg har været ude og taget Huset paa Haanden," sagde hun. „Der er alligevel ikke saa langt ned til Sporvognen, og vi faar det for 300 Kroner det første Aar. Manden lovede at sætte det hele godt i Stand til Flyttedag. Er du saa ikke glad?"

„Jo — hvis du blot kan finde dig tilfreds i det," sagde Pelle og tog om hende,

Børnene var henrykte. De skulde bo derude i den blændende Verden, som man ellers kun kiggede ind i ved meget festlige Lejligheder, færdes der til Hverdag og spise medbragt Mad i det Grønne altid.

Otte Dage efter flyttede de ud. Pelle syntes ikke, der var Raad til at leje Folk til Flytningen. Han laante en firhjulet Trækkevogn — den samme, som havde ført Ellens Stumper hertil fra Kapelvej — og i Løbet af Lørdag Aften og Søndag Morgen kørte han og Lasse Fredrik Sagerne ud. Dronning Therese gav Ellen en Haand med Indpakningen. Det sidste Læs gik det i en Fart med, man maatte være ude af Byen inden Kirketid. De halv løb med det, Svend Trøst var anbragt i en Balje oppe paa Toppen af Læsset, bagefter det fulgte Ellen med lille Anna, og allersidst den tykke Dronning Therese med nogle Potteplanter, som endelig maatte skaanes — det var et helt Optog.

Dagen gik med et forfærdeligt Rod. Der var gjort elendigt rent, Ellen og Dronning Therese maatte gaa det hele efter igen. Naa, det var jo, hvad man var belavet paa! Naar man flyttede, maatte man altid gøre to Lejligheder rene, den man forlod, og den man rykkede ind i. Reparationerne var der heller ikke gjort meget ved — og det var ogsaa, hvad man var vant til. Husværter var nok ens Jorden over. Gøre Vrøvl skulde lidt nytte, nu var man der en-

gang, og Kontrakten var underskreven. Pelle fik selv se at gøre lidt ved det efterhaanden.

Henad Aften var Huset saa vidt i Orden, at der kunde soves i det. „Nu gør vi ikke mere i Dag," sagde Ellen — „man skal dog ogsaa vide, det er Søndag." De flyttede Stole uden for Havestuedøren og spiste ude; Pelle havde lagt en gammel Dør over en Tønde, det var Bordet. Hvergang Dronning Therese lagde sig frem med Albuerne paa Bordet, truede det hele med at vippe; og saa hvinede hun. Hun var fra en Præstegaard og sad og blev helt vemodig til Sinds. „Saadan har jeg ikke siddet og spist uden for en Havedør, siden jeg rendte hjemme fra som femten Aars Tøs," sagde hun og tørrede Øjnene.

„Det Skind," sagde Ellen, da de havde fulgt hende paa Vej ned mod Sporvognen — „hun har rigtignok prøvet noget. Der er ingen, der bryder sig om hende andre end vi."

„Er hun virkelig en Præstedatter?" spurgte Pelle. Kvinder af hendes Slags giver sig altid ud for noget fint — som er kommet i Ulykke."

„Jamen det er rigtig nok. Hun løb hjemme fra, fordi der ikke var til at være — hun maatte ikke le men skulde altid bede og tænke paa Vorherre. Hendes Forældre har forbandet hende."

De gik en lille Tur ind bag om Gaarden for at se Aftenhimlen. Ellen snakkede løs, allerede nu havde hun tusind Planer for. Hun vilde plante mange Bærbuske og anlægge Køkkenhave; Høns og Kaniner skulde de have mange af. Og til næste Sommer vilde hun have tidlige Grønsager, som kunde sælges inde i Byen.

Pelle gik og hørte halv efter, mens han stirrede ind i den hvidglødende Aftenhimmel, der med sine løbende Ildlinjer kunde ligne en fjærn Steppebrand. Der var lykkelig tyst om ham og inde i ham selv ogsaa — han var højtidelig stemt, og følte det, som om han efter Aars Fravær igen betraadte Barndommens Land. Mulden trykkede ham blødt og kendt

under Fødderne; det var som et Kærtegn, der satte Kræfter op i ham og gjorde Livet nyt. Herude — med Fødderne i Mulden — følte han sig uovervindelig.

„Du er saa tavs," sagde Ellen og tog hans Arm for at gaa ved Siden af ham paa Diget.

„Jeg er til Mode, som om jeg lige havde faaet dig til Brud," sagde han og slog Armene stærkt om hende.

XI

Hver Morgen kom Brun ind og saa til Virksomheden, inden han gik til Biblioteket; han var meget optaget af den og kom til at se yngre ud. Bestandig pressede han paa og kom med Forslag til Udvidelser. „Behøves der Penge, saa sig bare til," sagde han. Han længtes efter at se Virkningen af dette ny, og spurgte stadig Pelle, om han mærkede til noget. Da han hørte, at Skotøjsfabrikanterne havde holdt Møde for at tage Stilling til Foretagendet, lo han og vilde have Dampen sat yderligere op — ligeglad med hvad det kostede. Den gamle Filosof var blevet utaalmodig som et Barn; der var kommet Indhold i hans Gammelmandstilværelse, og nu var han bange for ikke at faa det hele med. „Du kan sagtens give dig Tid," sagde han — „men husk paa, jeg er gammel og tilmed en Skrælling." Han behandlede Pelle som en Søn og sagde som oftest du til ham.

Pelle holdt igen. Saa meget afhang af, om dette lykkedes, og han passede anspændt paa — det var jo, som han var udset til at spørge Fremtiden ud. Inden for Bevægelsen fulgte man med Opmærksomhed hans Foretagende, Arbejderbladene skrev om det men forholdt sig afventende, Meningerne stod for og imod.

Han vilde gærne give et godt Svar og tog sine Forholdsregler med megen Omhu; de Arbejdere, der ikke passede ind i Planen, afskedigede han paa graat

Papir. Det satte ondt Blod, men derved var intet at gøre. Han var paa Færde allevegne, og hvor han ikke selv var, var Lasse Fredrik; Drengen havde sluppet sine andre Beskæftigelser, han hjalp til i Butiken og gik Bud. Ellen vilde gærne give en Haand med. „Vi kan tage en Pige, saa lærer jeg Bogføring og passer Regnskaberne og Butiken," sagde hun.

Men det vilde Pelle ikke have. Nu skulde det være Slut med hendes Deltagen i Forsørgelsen — en Kvinde hørte til hos sine Børn!

„I vore Dage tager Kvinderne dog Del i alt Arbejde," indvendte Ellen.

Ja, det var ligemeget, han havde sin egen Mening om den Ting. Det var nok, naar Mændene frembragte. De skulde maaske staa langs Fortovene og se til, mens Kvinderne gjorde Arbejdet? Det kunde godt være, det ikke lød frisindet, han var ligeglad. Kvinder lignede fagre Blomster, hvor meget man saa vilde gøre dem til Mandens Lige. De sled Glæden af sig, naar de skulde tage i for Brødet — saa meget havde han nok set.

Det kneb hende at gaa og se til, mens de to Mandfolk havde saa travlt, saa kastede hun sig over Haven. Hun saaede Urter og plantede Kaal, Bedene laa som tykke Dyner oven paa Jorden; men naar det tilfældigvis groede for hende, var hun lykkelig. Hun havde købt sig en Havebog, og brød sit Hoved med at finde ud af de forskellige Sorter og deres Behandling. Efter Fyraften kom Pelle hende til Hjælp, og for hans Haand groede det. Ellen skumlede lidt over det; hun bar sig ad akkurat som han, men det var ligesom Planterne gjorde Forskel. „Jeg har Bondehaand," sagde han leende.

Om Søndagen havde de travlt. Saa var hele Familien i Haven, Lasse Fredrik gravede, Pelle beskar det forfaldne Espalie omkring Havedøren, og Ellen bandt det op. Børnene gik og vilde hjælpe til allevegne — de gjorde foreløbig mest Fortræd. Hvert Øjeblik var det galt med en af dem, de traadte i Bedene og rev Planter op. Underlig dumme var de

— nogle rigtige Byunger! de forstod ikke engang Advarsler; Pelle begreb det ikke og var lige ved at gaa ud af sit gode Skind sommetider.

En Dag lille Anna troskyldigt kom og viste ham en blomstrende Æblegren, hun havde brækket af, blev han vred og tog hende haardt i Armen. Ved at se hendes fortrukne Udtryk kom han til at mindes Manden med de underlige Øjne, der i hans Barndom havde lært ham at vogte med de bare Hænder — og skammede sig. Han tog de smaa ved Haanden, gik omkring i Haven med dem og fortalte dem om Trærne og Buskene, der var levende lige som de selv og bare tænkte paa at gøre det rigtig godt for de to Børn. Grenene det var Arme og Ben, og saa kunde de nok selv forestille sig, hvor forfærdeligt det var at rive dem af. Søster var helt bleg og sagde ingenting, men Svend Trøst, der langt om længe havde besluttet sig til at lukke Munden op og var blevet et helt Sludrechatol, pludrede med og stak Maven frem som en Trommeslager. Han var en lille stout Fyr, og Ellens Øjne fulgte ham med Stolthed Haven rundt.

Det havde en mærkelig Indflydelse paa de to Børn at vide, at alting var levende. De bevægede sig altid omkring med hinanden i Haanden og holdt sig forsigtig til Gangstierne. Rundt om brækkede Jorden og mærkelige Væsner brød op af dem, Bønnerne havde en Bøtte over Hovedet for at beskytte det, og Salaten skød de foldede Hænder foran sig op, som om den vilde bede om Godtvejr. Hver Morgen naar de gjorde deres Runde i Haven, var ny Væsner dukket frem. „She, she!“ udbrød Svend Trøst med en Stemme, der endnu var sløret af Spyt — og stødte efter Bedene med den trinde Mave; pege turde han ikke. De stod i tilbørlig Afstand og underholdt hinanden om de ny Mærkværdigheder, foroverbøjede og med Hænderne skjult paa Ryggen — som var de bange for at det ny skulde nappe dem i Fingrene. Det hændte, at Svend Trøsts buttede Haand for egen Regning begav sig ud og vilde have

fat i Tingene; men han trak den forskrækket tilbage som havde han brændt sig, og sagde: Av! Og saa styrtede de to Børn i vild Fart op mod Huset.

For de to var Haven en Vidunderverden fuld af Herligheder — og fuld af Rædsler. De blev snart fortrolige med dens Vækster paa deres egen Maade, og traadte i et Slags mystisk Forhold til dem, mødtes venskabeligt med dem og udvekslede Meninger — som Væsner fra hver sin Verden, der mødes paa Tærsklen. Der blev altid ved at være noget gaadefuldt over de ny Venner, som holdt dem paa Afstand — de gav ikke rigtig Besked om sig selv. Naar man spurgte: Hvem har kaldt paa jer? saa svarede de rask nok: Det har Mor Ellen gjort! — men spurgte man om, hvordan der saa ud nede i Jorden, saa tav de bumstille. En uudtømmelig Verden blev Haven ved at være, alt det de traskede rundt i den. Hver Dag foretog de ny Opdagelsesrejser ind under Hyld og Tjørn; der var Steder hvor de ligefrem ikke var naaet hen endnu, og andre Pletter de slet ikke vovede sig ind paa. Der maatte de hen i Nærheden mange Gange om Dagen og kigge over Stikkelsbærbuskene ind i det grufulde Mørke, der sad som et ondt Væsen derinde og intet Navn havde. Ude i det straalende Solskin paa Gangstien stod de og udfordrede det, Søster spyttede saa det flød ned ad hendes Forklæde, og Svend Trøst tog møjsommeligt Stene op og kastede derind; — han kunde ikke bukke sig saa tyk var han, men maatte sætte sig paa Hug hvergang han skulde tage noget op. Og pludselig styrtede de afsted op mod Huset i panisk Skræk.

Man behøvede ikke være Barn for at følge Havens Liv. Der var kommet en ufattelig Grøde i alting, om Natten knagede og puslede det derude i Maaneskinnet, Grene rakte sig i ny Vækst, Safterne spændte paa og brød ud gennem den ældede Bark som Frugtblomster og ny „Øjne“. Det var som om Pelles og Ellens lykkelige Iver virkede smittende; de halvkvalte Frugttrær, der ikke havde baaret i

mange Aar, levede op og besvarede de muntre Stemmer med at blomstre ganske overdaadigt. Det blev en hel Kappestrid mellem Mennesker og Planter om, hvem der kunde udrette mest, og mellem Planterne indbyrdes om hvem der kunde gøre det festligst. „Foraaret ødsler ordenlig med Blomster og Grønt paa os," sagde Pelle. Han havde aldrig set nogen Rede, der var saa skøn som hans — nu havde han da endelig skabt et Hjem!

Hyggeligt var her, Vildvin og blaa Klematis dækkede hele Fasaden og hang tungt ned foran Havedøren. Der sad Ellen gærne med sit Haandarbejde og holdt Øje med de smaa, som rodede i Plænen; og der vilde hun helst sidde med Pelle om Søndagen, naar Københavnerfamilierne kom strejfende forbi paa deres smaa Landudflugter.

Saa stansede de gærne uden for Tjørnen og udbrød: „Næ, sikken et dejligt Hjem!"

* *
*

Paa Pelles Værksted begyndtes der Kl. seks Morgen ligesom alle andre Steder; men allerede ved Firetiden havde man Fyraften, saa de der brød sig om det godt kunde faa noget ud af Dagen. Han havde sat Arbejdstiden ned til 9 Timer, videre turde han foreløbig ikke vove sig.

Nogle af Arbejderne var glade for denne Ordning og benyttede Eftermiddagen til at tage ud sammen med Familien, men nogle vilde hellere ligge den Time længer om Morgenen. En Dag kom de sidste og erklærede, at nu var de Flertal og vilde have det lagt om.

„Det gaar jeg ikke med til," svarede Pelle. „Det er Arbejdernes Forret at være tidlig oppe, og den ofrer jeg ikke."

„Men naar vi nu har stemt om det," sagde de. „Dette her er vel for Pokker en demokratisk Indretning?"

„Jeg har ikke svoret til Stemmeretten," svarede

Pelle roligt. „Foreløbig raader jeg, og de der ikke kan finde sig i Forholdene her, søger andetsteds hen.“

Saadan var der jævnlig noget, men han tog det ikke for mere end det var. De havde erobret Bevidstheden om deres Magt, men de fleste af dem havde endnu ikke opdaget Formaalet med den. De brugte den blindt — i barnlig Glæde over at se den udfoldet, ligesom Drenge der gaar og ruller deres Fane ud — tyraniserede lidt til en Afveksling, og hævnede gamle Tiders Underkuelse ved systematisk at forlange det modsatte af det der var. De ravede lidt — Stemmesedlens Mirakler var gaaet dem til Hovedet. Naa, det var en forstaaelig Overgang; Ansvaret skulde nok faa fat i dem.

En anden Dag kom de to dygtigste Arbejdere og vilde have Akkorden indført igen. „Vi vil ikke staa og slide Penge sammen til Kammeraterne,“ sagde de.

„Driver de den a'?“ spurgte Pelle.

„Nej — men vi er hurtigere altsaa!“

„Saa er de gennemgaaende grundigere — det ene plejer gærne at kunne afballancere det andet.“

„Jotak, men det gavner ikke os.“

„Det kommer Forbrugerne til gode — og under de ny Forhold bliver det det samme! Vi maa holde paa, at enhver der gør sin Pligt er lige god; det er i vor egen Interesse.“

Saa slog de sig til Taals for den Gang; det var to flinke Fyre, de havde bare ikke faaet fat i det ny ved Ordningen.

Saadan var der adskilligt Bryderi, Arbejderne var kortsynede og saa kun fra Haanden til deres egen Mund. Utaalmodigheden bar ogsaa sit! De havde kortere Arbejdstid og større Løn, men maalte ikke Virksomhed her med andre Arbejdssteder. Den var jo det ny og havde at svare til deres Drømme — og det blev fan ikke Guld og grønne Skove dette her, saadan som Pelle drev det. Han var lidt mere pertentlig, end det var nødvendigt, naar man pressedes fra alle Sider af en ufin Konkurrence.

Der var f. Eks. endnu adskillige Mennesker, der holdt trofast paa det gode gamle haandsyede Fodtøj og gærne betalte en halv Gang mere for det. Det benyttede adskillige Smaamestre sig af, de averterede med haandsyet Fodtøj og leverede saa Maalene ind til en Fabrik. Det var en god Forretning for baade Fabrik og Mester, men Pelle vilde ikke have noget med den Trafik at gøre. Han slog sit Fabriksmærke i Bunden paa alt, hvad der udgik fra Værkstedet.

Pelle tog alt dette med overlegen Ro. Hvad Ret havde han til at forlange Overblik af disse Mennesker? — det blev *hans* Sag at opdrage dem til det. Naar de ellers var villige, var han tilfreds. Engang fik han dem vel saa vidt, at de kunde overtage Virksomheden i Fællesskab eller gøre den selvejende; indtil da havde de at underordne sig hans Planer!

Noget af en fjærn og mægtig Drøm var alligevel ved at virkeliggøre sig i hans Foretagende, saa beskedent det indtil videre var; lykkedes det, saa var Vejen vist til en ny Tid for Smaamanden! Og hvad der betød endnu mere — hans eget Hjem groede af denne Virksomhed. Han havde fundet det Punkt, hvor de manges Lykke laa i Forlængelse af hans egnes — nu havde han rigtig fat! Undertiden følte han sig lidt træt af Vanskelighederne Aftenen efter en brydsom Dag; men naar han i den tidlige Morgen cyklede ned mod Byen, mens Nattens Em drev bort over Markerne og Lærken sang over hans Hoved, var han altid i godt Humør. Saa fulgte han Konsekvenserne af sit Arbejde fremefter, de gode Principper gik deres sejrrige Gang, og Virksomheden voksede. Søsterforetagender skød frem i de andre Bydele, i andre Byer, videre ud. Fjærnt ude skimtede han, hvorledes al Tilvirkning var paa Arbejdernes egne Hænder.

Peter Drejer støttede ham som en god Kammerat og tog Stødet af for adskilligt Vrøvl. Han lagde uegennyttigt alle Kræfter i, men delte ikke Pelles Tro paa de vældige Resultater, der skulde komme ud af det. „Herregud, det er jo kapitalistisk dette

ogsaa," sagde han — „socialistisk Kapitalisme! Se engang op paa Fortovet, dér gaar én som ingen Bunde har i sine Sko! han er vaad om Fødderne men kommer alligevel ikke ned og faar helt Fodtøj. For vi skal jo have Penge for det lige som alle de andre; og den der trænger mest til vort Arbejde, har simpelthen ingen. — Den dér sætter ti Mand paa Gaden — dér har du det hele!" Han sparkede til en af Maskinerne.

Pelle forsvarede sine Maskiner, men Peter blev ved sit. „Det hele skulde være lagt om først, som det nu er, er de Djævlens Opfindelse!" sagde han hæftigt. „Maskinerne er kommet en Dag eller to for tidlig og vender Mundingen imod os — ligesom erobrede Kanoner!"

„Maskinerne laver Fodtøj til ti Gange saa mange som vi kunde med vore Hænder — det er dog vel ingen Ulykke," sagde Pelle. „Det er blot Fordelingen, der er skidt."

Peter Drejer trak paa Skuldrene — han gad ikke drøfte det med Fordelingen længer. Vilde man gøre noget for at faa den anderledes, saa var han med. Der var *vrøvlet* nok om det. Den der havde Penge, kunde opkøbe alt hvad de lavede, mens de barbenede var lige nær — det stod fast. Herregud, skulde det revolutionere Verden, at hver Mand fik det fulde Udbytte af sit Arbejde? Det betød jo blot Retfærdighed inden for det bestaaende, saa længe Diamanter stadigvæk var mere værd end Brød. „Jeg indser ikke, at de der tilfældigvis staar ved Arbejdet, har mere Ret til at leve end de, der ikke kan komme an," sagde han dirrende. „Eller kender du maaske ikke Arbejdsløshedens Forbandelse? Saa se hvor de vandrer i Tusendvis, Sommer og Vinter, en hel Skyggehær. Samfundet underholder dem, saa de lige kan hænge sammen — Gudbevares, det er ikke Fattighjælp, al Respekt for den hæderlige Arbejder! Han skal sku have Lov til at beholde sin Stemmeret, siden det nu engang morer ham — det er en

uskyldig Fornøjelse. Tænk om han i Stedet forlangte ordenlig Mad!"

Jo, Pelle kendte nok den store Hungerreserve, han havde været nær nok ved selv at blive ført over i den. Men her skimtede han alligevel Bund; der var en fredelig Styrke i det han havde for, som kunde bære langt frem. Peter Drejer godkendte det jo selv ved at arbejde saa trofast med. Han vilde bare ikke indrømme det!

I Begyndelsen tog de adskillige Tørn, men Pelle lærte efterhaanden at bøje af. Peter, der ellers var saa god og medgørlig, slog over i en hæftig forpint Tone, naar Talen faldt paa Samfundstilstanden; det var ligesom hans Taalmodighed var sluppet op. Skønt han tjente meget ordenligt, var han slet klædt og saa ikke ud til at faa Mad nok; Frokosten, som han indtog paa Værkstedet i Selskab med de andre, bestod gærne af Brød med Margarine paa, sin Tørst slukkede han ved Vandhanen. Den første Tid stiklede de andre til hans Fangekost, men han vænnede dem snart til at passe sig selv — han var ikke god at komme ud for. En Del af sin Fortjeneste brugte han til Agitation; Kammeraterne fortalte ogsaa, at han levede sammen med et pukkelrygget Kvindfolk og hendes Mor. Selv satte han ikke noget Menneske ind i sine Sager, men blev mere og mere indesluttet. Pelle vidste at han boede i en af Vesterbros Baggader, men havde ikke engang hans Adresse. Naar han stod tavs over Arbejdet, var hans Udtryk altid mørkt, undertiden forfærdelig trist; det var som Veen bestandig arbejdede i ham.

Politiet forfulgte ham stadig med sin Sjikane. Pelle havde et Par Gange faaet Vink om, ikke at beskæftige ham, men afviste bestemt enhver Indblanding i sine Anliggender; saa fandt man vilkaarligt paa, at Peter Drejer hver Uge skulde melde sig til Protokollen.

„Det gør jeg aldrig," sagde han — „det er ganske ulovligt. Jeg er kun straffet for politiske Forseelser. Nu har jeg gaaet og passet paa at de ikke skulde

komme mig til Livs paa en formel Fejl, og saa skulde de have den Triumf. — Aldrig!“ Han talte dæmpet og behersket, men hans Hænder rystede.

Pelle søgte at tale til hans uegennyttige Hjærte. „Gør det for min Skyld da,“ sagde han. „Ellers sætter de dig fast, og du ved at jeg ikke kan undvære dig.“

„Vilde du da møde til Protokollen — om du fik Tilsigelse?“ spurgte han saa.

„Ja. Enhver kan være bekendt at bøje sig for den brutale Overmagt.“

Saa gik han. Men det kostede ham umaadelig Overvindelse, og den Dag i Ugen maatte man helst lade ham i Fred.

XII

Maries Skæbne laa ikke tungt over Pelle mere, Tiden havde visket det bitre ud. Han kunde uden Selvbebrejdelse tænke paa sit Samliv med de tre Søskende i *Arken*, og undredes ofte paa hvordan det var gaaet de to Brødre. Ingen kunde give ham Oplysninger om dem.

En Dag i Middagspavsen cyklede han et Ærende ud til Morten for Ellen. I Mortens Dagligstue sad en sammensunken Skikkelse med Ryggen til Vinduet og stirrede ned i Gulvet. Klæderne laa slunkent om ham, det tynde Haar var farveløst, langsomt rettede han et græsselig hærget Ansigt mod Døren. Men Pelle havde allerede kendt ham — paa den højre lemlæstede Haand der kun havde Tommelfinger og et Led af Pegefingeren. Han gemte den ikke længer af Vejen, men lod den hvile paa det tynde Ben.

„Nej, goddag Peter!“ udbrød Pelle overrasket og strakte Haanden ud efter hans venstre. Peter trak Haanden op af Lommen og rakte ham den; det var en død lemlæstet Klump med nogle smaa Fremspring som Ansatser til Knolde, Pelle fik mellem sine Fingre. Peter saa ham ind i Ansigtet uden at

anden. Men dig tror jeg ikke, der kunde være nogen Vanskeligheder ved at faa indført."

Pelle lovede det.

„Han er sej, hvad?" udbrød Morten da han havde lukket Peter ud — „men han er ikke saa tosset. Lagde du Mærke til, at han ikke bad om noget? det gør de aldrig. Naar de er sultne, gaar de hen til den første den bedste og siger: Lad mig faa noget at spise! De er ligeglade hvad der puttes i dem, blot det mætter — og takker aldrig forbindtligst. Ingenting gaar dem paa, det er Folk som sætter Tyven over Tiggeren. Jeg kan i Grunden godt lide det — der er en ny Tone i det. Kanske er vor skikkelige Drøvtygger i Færd med at afhænde den ene Mave og omsætte det ledige Stof i Tænder og Klør."

„Bare de vilde komme frem og gøre et Arbejde med," sagde Pelle. „De stærke Ord udretter saa lidt."

„Hvordan gaar det med din fredelige Revolution?" spurgte Morten med et lille Blink i Øjet. „Ser du nogen Fremgang i Arbejdet?"

„Aa ja, det gaar langsomt men sikkert — Verden blev jo ikke til paa én Dag. Jeg troede forresten ikke, du interesserede dig for det."

„Jeg tror du har rigtigt fat, Pelle," svarede Morten alvorligt. „Men lad kun Ungdommen fyre under — des hurtigere gaar det. Det skader ikke, at der gror ny Eventualiteter frem herhjemme; de Styrende maa godt have den Bevidsthed, at der ligger Krudt under Taburetterne. Det vil styrke deres Ansvarsfølelse mægtigt! — Vil du hilse paa Johanne? hun har længtes meget efter dig. Hun har det desværre ikke godt igen!"

„Ellen sendte mig herud for at foreslaa dig, at hun kommer ud til os paa Landet. Hun mener Barnet maa være til stor Ulejlighed for dig — og heller ikke kan faa den rigtige Pasning her."

„Det er elskværdig tænkt af din Kone — men har hun ikke nok om Ørerne?"

„Aa, Ellen kan overkomme meget," sagde Pelle varmt. „Du vil gøre hende en Glæde med det."

„Saa siger jeg jer Tak for Tilbudet," udbrød Morten. „Det vil betyde en stor Lettelse for mig — bare hun nu kan taale Overflytningen. Det er ikke saadan, at hun volder mig Bekymring mere, vi har det udmærket sammen. Johanne er god og føjelig, et rigtig prægtigt Barn saa forhutlet hun er. — I vil ingen Vanskeligheder faa af hende. Men jeg tror hun har godt af at komme væk fra mig her, hen et Sted hvor der er en Husmoder — og Børn. Pasningen er det jo ogsaa saa som saa med."

De gik ind til hende, hun laa og sov; der sad store Svedperler i hendes blege Ansigt. „Det er Udmattelsen," hviskede Morten, „hun har ikke ret mange Kræfter endnu." Deres Nærværelse gjorde hendes Søvn urolig, hun kastede sig frem og tilbage; pludselig slog hun Øjnene op og stirrede omkring sig med et Udtryk af vanvittig Rædsel. Saa genkendte hun dem og smilede; hun lettede sig lidt og rakte Pelle begge sine Hænder med et henrivende Udtryk af barnligt Koketteri.

„Fortæl mig noget om Huset derude og Svend Trøst," sagde hun og gjorde Plads til ham paa Sengekanten. „Jeg ligger og keder mig, og Hr. Morten er saa alvorlig." Hun saa udfordrende hen paa ham.

„Er han det?" udbrød Pelle. „Det er nok, fordi han skriver Bøger."

„Næ, men man er nødt til at holde lidt paa Værdigheden," sagde Morten og satte et pudsigt Skolemesteransigt op. „Den lille Frøken begynder at blive lidt næbbet."

Johanne laa og smaalo indvendig og flyttede Øjnene fra den ene til den anden. „Han skulde ha'e et Par Briller, saa lignede han en rigtig én," sagde hun. Hun talte halv hviskende, mere havde hun ikke Kræfter til; men Stemmen var varm af Kaadhed.

„Du maa hellere tage hjem til os, naar han er saa slem," sagde Pelle. „Saa kan du lege med Bør-

nene og ligge i Haven i Solskinnet. Du kan tro den er dejlig nu! — Ja, det *er* mit Alvor," vedblev han da hun stadig smilede. „Ellen bad mig tage herind og sige det."

Hun blev pludselig alvorlig og saa fra den ene til den anden en Stund. Saa tog hun de mørke Øjne til sig. „Flytter Morten med derud?" spurgte hun med bortvendt Ansigt.

„Nej jeg maa jo blive her, Johanne. Men jeg kommer ud og ser til dig."

„Hver Dag?" Hun laa vendt mod Væggen og kradsede i Tapetet med Neglene.

„Jeg skal nok komme og se til min lille Kærest lige saa tidt jeg kan," sagde Morten og strøg hende over Haaret.

Hun rødmede op over Halsen, Blodet gik frem i en pludselig Bølge og sugedes saa umærkeligt op i Hudens Bleghed, som en døende Glød. Saadan kom og gik Hannes Blod ogsaa for et godt Ord, hun havde arvet Moderens Blu — og usigelige Ynde. Og hendes lunefulde Stædighed nok ogsaa.

Hun laa stum med Ryggen til dem og svarede ikke paa deres Overtalelser. Det var ikke godt at sige, om hun overhovedet hørte paa dem. Men pludselig vendte hun Ansigtet mod Morten med et hadefuldt Udtryk. „Du behøver ikke gøre dig saa megen Ulejlighed, du skal nok blive af med mig," sagde hun. Hendes Øjne brændte imod ham.

Morten saa blot bedrøvet paa hende, men Pelle blev vred. „Du maa godt skamme dig at tage det paa den Maade," sagde han. „Det har Morten til Tak for alt sit! Jo det vil jeg nok sige — du er rigtignok en taknemmelig Sjæl."

Hanne laa og tog imod Skændene uden at røre en Mine. Da han holdt op, tog hun stille hans Haand og lagde den over sit fine spidse Ansigt — den dækkede det helt. Hun laa og tittede frem paa ham og Morten mellem de store Fingre, med et underlig resigneret Udtryk der skulde være skælmsk. „Jeg ved godt, at det var grimt," sagde hun udtryks-

løst og førte Pelles Langfinger frem og tilbage foran sine Øjne saa hun kom til at skele — „men jeg skal nok gøre hvad I siger. Elle-Pelle, Morten-Porten — jeg kan snakke P-Sproget!“ Hun lo fortvivlet.

„Du skal se, du bliver meget raskere og gladere, naar du kommer ud til Pelles,“ sagde Morten.

„Jeg kunde godt staa op og gøre Arbejdet i Huset, saa du sparede Konen,“ hviskede hun og fæstede de store Øjne hæftigt paa ham. „Jeg er rask nok nu!“

„Men kære Barn, det er jo slet ikke saadan! Det er for din egen Skyld — forstaar du da ikke det?“ sagde Morten indtrængende og bøjede sig ned over hende.

Men Johanne lod sit Blik flakke haabløst om, som havde hun opgivet at blive forstaaet mere.

„Jeg tror ikke, vi skal flytte hende mod hendes Vilje,“ sagde Morten, da han fulgte Pelle ned. „Hun er saa uberegnelig i sine Luner. Jeg tror forresten ogsaa jeg vilde savne hende, hun er en god lille Sjæl. Naar hun er oppe, gaar hun og lister omkring — og kan være helt rørende i sin Trang til at gøre mig det hyggeligt. Og pludselig kan Mindelser fra dengang dukke op i hende og formørke hendes Sind; hun er meget mistroisk endnu — og angst for at ligge til Byrde. Men hun trænger til kvindelig Omgang, nogen hun rigtig kunde tale fortroligt ud med. Hun har for meget at bære paa for et Barn.“

„Kunde I ikke flytte ud til os begge to? I kan faa de to Værelser ovenpaa.“

„Det er jo en Ide,“ udbrød Morten. „Maa jeg tænke over det et Par Dages Tid? Hils saa Ellen og Børnene, du!“

XIII

Naar Værkstedet lukkede, arbejdede Pelle gærne endnu en Timestid eller to i Butikken, ordnede

Regnskab, og lagde Arbejde til Rette for næste Dag ind imellem han ekspederede. Lidt før seks lukkede han Butiken og sprang paa Cyklen, han længtes hjem til Reden og traadte kraftigt i Pedalerne.

Og alle andre syntes at have det lige som han — der var en egen Hjemdrift over Gadens Færdsel. Cyklisterne halede ham ind i hele Byger, de jog i Stimer foran den Elektriske. Det saa ud som den skvættede dem bort fra Skinnerne, idet den tampede sig frem med øredøvende, uafbrudt Klemten, stærkt duvende under Vægten af de overfyldte Perroner.

Skarer af Mænd og Kvinder var paa Vej udad og mødte andre Skarer, som hørte hjemme ad den modsatte Kant til. I Byens Udkant galede Fabriksfløjterne som et Kor af Kæmpehaner — en enkelt lagde for, og pludselig satte de alle i. Sodede Arbejdere væltede ud af Portene, med Ølflasken stikkende op af Frakkelommen og Madtørklædet dinglende paa en Finger. Kvinder, som havde været paa Arbejde eller ude og gøre Indkøb, stod med Kurv paa Armen og ventede deres Mænd paa Gadehjørnet. Smaa snottede Rollinger gik og trippede med hinanden i Haanden, fik pludselig Øje paa en Mand langt nede i Vrimlen, og satte i Løb for at styrte sig om Benene paa ham.

Søster løb gærne helt ned over Markerne for at tage imod Faderen, og i *Gryets* Laage stod Ellen og ventede. „Goddag Hr. Fabrikant!“ raabte hun ham i Møde; hun tog Oprejsning for saa meget nu og glødede af Sundhed og Lykke. Det nyttede ikke Pelle protesterede og gjorde gældende, at i hans Verden fandtes der kun Arbejdere; hun holdt fast ved sin Benævnelse. Han var dog den der ledede det hele, Fællesskabet var hun lige glad med. Hun var stolt af ham, og saa maatte han for hende kalde sig Bydreng om han vilde; Mandfolk skulde nu engang have en eller anden fiks Ide ind i Arbejdet, ellers morede det dem ikke. Ordningen med den lige Deling fattede hun ikke, hun var vis paa, at hendes store dygtige Mandfolk fortjente at faa dobbelt saa

meget som nogen af de andre. Men hun brød forøvrigt ikke sit Hoved med det, hun levede sit eget Liv og var tilfreds og lykkelig.

Pelle havde frygtet, at Landet herude vilde kede hende, og tilsyneladende kom hun heller ikke i noget Forhold til det. Hun lugede og var paa Færde i Haven, virksom og skabende som hun var, og fik efterhaanden godt Greb paa det; men noget egenligt syntes det ikke at byde hende. Det glædede hende ikke at stikke Hænderne ned i Mulden, Pelle og Børnene trivedes herude, og dermed var hendes Forhold til det givet, slaa Rod for egen Regning gjorde hun ikke. Hun kunde trives hvor som helst i Verden, blot de var der, deres Ve og Vel var ogsaa hendes. Hun groede ud fra dem og havde sin egen vidunderlige Vækst indad.

Derinde i hendes Sind holdt forunderlige skjulte Kræfter til, de tumlede hverken med Læresætninger eller Systemer, men frembragte den Varme som bar det hele frem. Han havde ingen Trang til at trænge herskende derind mere, hvad brød han sig om den logiske Forstaaelse mellem Mand og Kvinde — det var hendes Hjærte, han trængte til at være omstraalet af. Han krævede Forstaaelse af gode Venner, det var den dybe Tilfredsstillelse ved at være sammen med f. Eks. Morten, at man i god Samdrægtighed talte sig frem til en Station. Og tav man stille, løb Tankerne af sig selv parallelt videre — og var paa Siden af hinanden naar man igen tog fat. Men selv om Ellen og han gik ud fra samme Punkt, var den mindste Pavse nok til at føre deres Tanker i hver sin Retning; han vidste aldrig, hvor hun dukkede op igen. Saa godt han efterhaanden troede at kende hende, bestandig kom hun lige overraskende og uventet bag paa ham. Og var det ikke netop det han elskede? hvorfor saa bekæmpe det ud fra Fordringerne til en fattig Logik!

Lige uudgrundelig blev hun ved at være, hvor meget han saa mente han tilegnede sig af hende. Hun blev større og større af det, en ny og fremmed

Verden bar hun ind til ham — det gaadefulde ubekendte, som han ellers altid maatte strides med, kom og lod sig tage kært i Favn. Helt forlangte han hende ikke mere — inderst inde var vel ethvert Menneske ensomt. Han anede, at hun gennemløb sin egen Udvikling i det skjulte, og undredes paa hvor hun vel vilde dukke frem engang.

Tidligere havde det pint ham, at hun ikke var med i Bevægelsen — hun interesserede sig ikke for politiske Spørgsmaal og Valgret. Nu begreb han dunkelt at netop det var hendes Styrke — han ønskede hende i al Fald ikke anderledes. Hun blandede sig sjældent bestemmende i, hvad han havde for — og hvorfor skulde hun ogsaa det? hun øvede jo sin stumme Indflydelse paa alt hvad han foretog sig; prægede enhver af hans Tanker lige fra den begyndte at spire frem. Netop fordi hun ikke forstod sig paa at diskutere, kunde hun ikke gendrives; hvad der for ham var dræbende Logik, virkede slet ikke paa hende. Han fik ikke sine egne Tanker forslidte igen af hendes Mund — og ønskede det heller ikke; hendes vidunderlige Magt over ham beroede netop paa, at hun hvilede saa støt i sit eget og besvarede de mest knusende Argumenter med et Smil. Pelle var ved at faa sine Tvivl om Værdien af Forstandens Overlegenhed; den syntes at have Eneherredømme over Samtiden, men udrettede ikke overvejende godt. Over for Ellens Væsen forekom den ham fattig. Varmen i et Kys overbeviste hende mere end tusend Fornuftgrunde, og alligevel greb hun sjælden fejl.

Og hun gav selv Varme — hos hende søgte de hen baade han og Børnene, naar der var noget i Vejen! Hun havde ikke mange Ord, men hun varmede. Endnu bestandig var hun for ham som en Puls, der bankede levende og haandgribelig frem fra det usynlige, med en forunderlig rolig Tale. Naar han var træt og hed i Hovedet af Modgang, var der ikke noget dejligere end at hvile det paa hendes bløde Barm og lytte halvblundende til, hvorledes

det strømmede derinde — med en dunkel, beroligende Mumlen ligesom Jordens Kilder, naar han i sin Barndom lagde Kinden til Græsset.

Foraaret var dejligt, og de færdedes meget ude i det; naar ingen saa dem, gik de Haand i Haand langs Digerne som to unge Elskende. Saa talte Pelle og viste: Se, dér groede det frem paa den Maade og dér paa en helt anden — var det ikke forunderligt? Han levede hele sin Barndoms Foraarsspænding op i sig igen. Ellen hørte smilende paa ham, hun henfaldt ikke i Forundring over noget saa naturligt som at det groede — hun *forvandledes* blot! Jorden satte simpelt hen sine Safter op i hende ogsaa.

Den friske Luft og Arbejdet i Haven brunede hendes nøgne Arme og gjorde Skikkelsen kraftigere og finere, de gode Kaar gjorde hende sorgløs. En Dag dukkede der et nyt Væsen frem i hendes Øjne og saa nysgærrigt som et Kid paa Pelle: Skal vi lege? sagde det. Var det ham eller Vaaren der tændte i hende? — lige meget, Glæden blev hans! Han gennemsoledes ind i de inderste Kroge af Sjælen, hvor der endnu sad Skimmel fra Cellemørkets Tid, gik og kom sig helt, smittedes af Sorgløsheden og var fuldt ud lykkelig. Og det var Ellen, som voldte det hele; endelig paatog hun sig at gaa Bud mellem Glæden og ham!

Hun blev blødere og frodigere i Sind for hver Dag. Solen og Blæsten over det frie Land kaldte noget frem i hende, som aldrig havde været der før, en uskyldig Glæde ved hendes eget Legeme og en sanselig Appetit som gjorde hendes Tænder friske og blanke. Hun straalede af Glæde, naar Pelle bragte hende smaa Ting til at smykke sig med — nu brugte hun det ikke til Børnene! „Se engang," sagde hun og holdt et Stykke mørkt Fløjl mod sin Hud der om Aftenen aandede Solvarmen ud igen ligesom vejret Hø — saadan en Kjole skal du forære mig, naar vi bliver velhavende." Og saa tindrede hendes Øjne imod ham, fulde af Løfter om rig Gen-

gældelse. Han troede han hørte Mulden til, og saa kom den ham først rigtig i Møde gennem hende! Der var en hel Naturtilbedelse i det blotte Begær, hvormed hun satte Tænderne i Aarets første Radiser og frydede sig over deres saftige Friskhed. Og naar han om Aftenen sprang af sin Cykle og tog hende i sine Arme, duftede hun selv frisk af alt det der gik gennem Foraarsdagen — Vinden og Muldens stærke Grøde. Hendes Aande kunde slaa ham i Møde som Duft af vild Honning, stærkt sammensat af Støvet og Nektaren fra Markens Blomster; og da lukkede hun Øjnene som var hun selv berust af den.

Deres vaagnende Kærlighed blev til en hæftig Førsteforelskelse herude. — Ellen stod altid ved Laagen og ventede. Saa snart Pelle havde spist, trak Børnene ham omkring i Haven; de skulde vise ham hvad der var sket i Dagens Løb og holdt ham i Haanden, Ellen maatte gaa for sig selv. Han og hun havde en umættelig Trang til at røre ved hinanden, men de smaa lod sig ikke sætte til Side — „det er vores Far!“ sagde de. Saa lignede Pelle og Ellen to unge, der holdes grusomt adskilte af en ubarmhjærtig Skæbne; og de søgte hinanden med Øjne der var tunge af Udtryk.

Naar de smaa var i Seng, stjal de sig bort fra det hele — Lasse Fredrik hørte efter Huset. Han havde set en Maler sidde uden for Hækken og male den røgdisede Hovedstad i Foraarsbelysning, og havde anskaffet sig en Farvelade; nu sad han derude hver Aften og smurte løs. Han vilde ikke være Sømand længer!

De vandrede op forbi Gaarden og videre ind mod Aftensolen, gik i det duggede Græs med hinanden i Haanden og stirrede tavse frem. Aftenrøden farvede deres Ansigter og fik Øjnene til at gløde, Ellens Læber var tunge og dunkle af længselsfuldt Blod. Der laa en lille Lund et Stykke inde, der tyede de gærne hen for at være helt borte fra Verden. Tæt ind til hinanden vandrede de derinde i den dybe Skumring og hviskede sammen; Pelle havde sin

Arm om Ellens Hals, hans Haand havde hun gemt inde paa sit Bryst. Nu og da bøjede hun sig bagover, for at han skulde kysse hende; saa hændte det at en usynlig Straale traf hendes Øje og brødes til en regnbuefarvet Stjærne i Mørket.

Der løb et højt Dige af Græstørv i Skovens Udkant, som Hassel og ung Bøg hang lavt ned over. Der inde under Løvet havde de smaa Grotter, hvor de gemte sig; det visne Løv var føget sammen i en hel Drive inde under Diget og gav et blødt Leje. Fugle smaapippede i Søvne over deres Hoved, vendte sig paa Grenen og pylrede blødt, som om de drømte Dagens Melodier op igen; undertiden kom Maanen og kiggede ind til dem med et stort Smil. Løvets tunge Nataande dyssede dem hen, og det hændte at de først vækkedes igen af den Gysen, der gaar gennem alting idet Solen staar op. Saa frøs Pelle; men Ellens Legeme var altid varmt, skønt hun havde taget af sit Tøj til at lægge under deres Hoveder. Det var som om en skjult Kraft strømmede gennem hende, naar han satte Munden til hendes Bryst, syntes han han diede Jorden selv.

Moderlig blev hun ved at være, Hengivelsen kaldte blot paa ny Sider af hendes Trang til at opofre sig. Hvor var hun rig i sin Omsorg! hun forlangte kun den haarde Jord og kunde ikke gøre sig selv blød nok — alt var til for ham. Og saa ufattelig blød kunde hun gøre sig selv. Forsynet havde kastet al sin Rigdom og Varme i hendes Skød; det undrede ham ikke, at baade Livet og Lykken valgte sig Rugeplads der.

Deres Kærlighed tiltog i Styrke og Glød omkap med Solen og gjorde lyst og godt allevegne, der blev ikke Plads for noget Mørke. Pelle tog alle Fortrædeligheder med et stort Smil, han gik om i en Tilstand af Halvbedøvelse, selv de alvorligste Forretninger kunde ikke trænge Ellens Billede ud af hans Sind. Hendes hede Aande glødede Luften om ham Dagen igennem og fik ham til at haste hjem. Og hjemme ved Bordet havde de hemmelige

Tegn, som sigtede til deres løndomsfulde Verden; de levede Ungdommens Førstekærlighed med dens søde Hemmelighedsfuldhed og lo til hinanden i ung og stjaalen Forstaaelse, som vogtede hele Verden paa dem og ingenting maatte vide. Naar deres Fødder rørte hinanden under Bordet, mødtes deres Øjne, og Ellen rødmede til som en ung Pige. Hendes Hengivelse var saa stærk, at den ikke taalte Medviden — ikke engang mellem dem selv. Der laa en rød Flamme hen over hendes Ansigt, og Øjnene var slørede, som gik hun og gemte Stævnemødets usigelige Sødme fra Gang til Gang. Hun talte nødig, svarede helst med et Smil, gik nynnende og bar sin unge Lykke.

* * *

En Eftermiddag han kom cyklende hjem, tog Ellen ikke imod ham som hun plejede; han blev angst og skyndte sig ind. Sofaen var redt op til Seng, Ellen stod derhenne og bøjede sig over Johanne, som laa og rystede i Feber. Hun rettede sig op og tyssede paa ham. Børnene sad henne i en Krog og stirrede forskræmt paa den syge, der laa med lukkede Øjne og jamrede sig sagte.

„Hun kom rendende herud i Eftermiddag!“ hviskede Ellen og saa underligt paa ham — „jeg aner ikke hvorfor. Hun er forfærdelig syg. — Jeg har sendt Lasse Fredrik ind til Morten, saa han kan vide hun er hos os.“

„Har I sendt Bud efter Læge?“ spurgte Pelle og bøjede sig ned over Johanne.

„Ja. Lasse Fredrik siger til Morten om at tage sin Læge med — han kender hende jo bedst. Jeg tænker, de snart er her.“

Johanne skælvede i Kuldegysninger. Hun laa og arbejdede med Tungen mod den tørre Gane, udstødte af og til en Række usammenhængende Ord og kastede sig frem og tilbage. Pludselig rejste hun sig op i Rædsel, de udspilede Øjne stirrede paa

Pelle, men hun kendte ham ikke. „Gaa din Vej — jeg vil ikke!“ skreg hun sg stødte ham for Brystet. Hans dybe Stemme beroligede hende dog igen, hun lod sig putte ned og laa stille med lukkede Øjne. Og saa begyndte det forfra.

„Der har været nogen efter hende,“ sagde Ellen grædende. „Hvad kan det dog være?“

„Det er det gamle, der forfølger hende,“ hviskede Pelle rystet. „Morten siger, at det stadig kommer op i hende igen. — Tag Børnene ud i Haven, Ellen — jeg skal nok blive hos hende.“

Ellen gik med de smaa, de var næsten ikke til at faa frem af Krogen. Men lidt efter lød deres pludrende Stemmer derude fra Plænen.

Pelle sad med sin Haand paa Johannes Pande og stirrede hen for sig — han var brutalt blevet vækket til Livets Gru igen. Det stred i krampagtige Ryk derinde i hendes forpinte Barnepande, det var som han i sin Haand holdt en flagrende Sjæl, der var traadt i Skarnet under raa Hæle. En stakkels søndertraadt Fugleunge, der hverken kunde flyve eller dø.

Han vækkedes ved, at en Vogn hastigt kørte op for Havelaagen, og gik ud for at tage imod Mændene.

Lægen var meget betænkelig ved Johannes Tilstand. „Jeg er bange for, at Kriserne tager til i Stedet for af,“ sagde han hviskende. „Bedst var det jo, om hun kom paa Hospitalet, saa snart hun kan flyttes.“

„Vilde det være bedst for hende?“ spurgte Ellen.

„Nej — ikke just for hende selv — men — — Hun bliver en vanskelig Patient, Frue!“

„Saa bliver hun her,“ sagde Ellen. „Hun skal nok faa det godt.“

Lasse Fredrik maatte paa Cyklen og afsted til Apoteket. Straks efter kørte Lægen.

De sad uden for Havestuedøren, saa de kunde høre ind efter den syge, og talte sagte sammen. Det var en Ynk at se Morten, Johannes Flugt fra ham var gaaet ham nær til Hjærtet.

„Hvorfor mon hun gjorde det?“ spurgte Pelle.

„Hun har været underlig, lige siden du var ude og foreslog at hun skulde ud til jer,“ sagde Morten bedrøvet. „Hun satte sig i Hovedet, at hun laa mig til Byrde og jeg helst vilde af med hende. For et Par Dage siden stod hun op, mens jeg var ude, og gav sig til at arbejde i Huset — formodenlig for at yde Vederlag for sit Ophold. Hun er jo sygeligt ærekær. Da jeg bestemt forbød hende det, erklærede hun, at hun ikke vilde skylde mig noget og agtede at gaa sin Vej. Jeg vidste, at det godt kunde falde hende ind til Trods for at hun var syg, og holdt mig hjemme. I Middags gik jeg lige ned for at hente Mælk, og da jeg kom op, var hun borte. Godt var det at hun søgte herud, jeg tror hun kan hitte paa hvad som helst, naar den Tanke først er kommet op i hende, at hun ligger til Byrde.“

„Hun holder vist meget af Dem,“ sagde Ellen og saa paa ham.

„Det tror jeg ikke,“ svarede Morten med et fortvivlet Smil — „i saa Fald har hun skjult det godt. Jeg har nærmest haft Indtryk af, at hun hadede mig siden den Dag, vi talte om at hun skulde her ud. — Maa jeg blive her i Nat?“

„Bare De vil tage til Takke,“ svarede Ellen. „Det bliver ikke nogen Luksusseng De faar, men De kan da komme til at ligge ned.“

Men Morten vilde ikke i Seng. „Jeg bliver oppe og vaager over Johanne,“ sagde han.

XIV

Saa var Huset forvandlet til et Sygehjem. Det var et haardt Greb ind i deres Sorgløshed, men de tog det med; ingen af dem krævede mere af Tilværelsen, end den kunde svare til.

Ellen var om den syge Dag og Nat saalænge til

det værste var ovre; hun forsømte baade Pelle og Børnene for at tage sig af Johanne.

„Du har altfor meget at gøre," sagde Pelle bekymret — „det ender med at du bliver syg for mig. Lad os dog tage Hjælp." Og da Ellen ikke vilde høre Tale om det, tog han selv Affære og fik Dronning Therese til at være derude om Dagen.

Paa nogle Dage ordnede Morten sine Sager, skilte sig af med Lejligheden og flyttede ud til dem. „Du skal dog ikke saadan kunne flygte fra mig," sagde han til Johanne, der sad over Ende i Sengen og lyttede efter, at de bar hans Sager ovenpaa. „Naar du nu bliver rask nok, flytter du op i det store Kvistværelse; og saa bor vi to ovenpaa og har det hyggeligt igen. Ikke sandt?"

Hun svarede ikke men blev rød i Hovedet af Glæde.

Ellen fik saa det Beløb, Morten plejede at give ud om Maaneden til Mad og Husleje. Hun blev helt bestyrtet, hvad skulde hun dog med alle de Penge — det var alt for meget! Naa, nu behøvede de da ikke gaa og være bekymrede for Huslejen.

Johanne blev snart saa rask, at hun kunde være lidt oppe; Luften herude havde en gavnlig Indflydelse paa hendes Nerver, og Ellen forstod at sætte hende i Humør. Gamle Brun forærede hende en dejlig rød og gul Liggestol af flettet Straa; og naar Solen skinnede, blev hun baaret ud paa Plænen. Hun laa og saa paa Børnenes Leg, undertiden legede hun ogsaa med fra sin Stol og laa og kommanderede de to i Øst og Vest. Svend Trøst lod sig godmodigt jage med, men Søster var lidt mere forbeholden. Hun kunde ikke lide, at den fremmede Pige kaldte Pelle for Far; og naar hun var i Drillehjørnet, stillede hun sig op lidt henne og stod og gentog: „Det er ikke din Far, for det er min Far!" Saa maatte Ellen efter hende.

Men for det meste laa Johanne og stirrede ud i Luften med et Blik fuldt af forfærdelig Lede. En kort Stund lod hun sig fange af noget nyt, men det

varede kun et Øjeblik, saa gled Blikket igen bort. Rask nok til at gaa omkring var hun aldrig; selv om hun følte sig kvik, vilde Benene ikke bære hende. Brun kom hver Eftermiddag ud til *Gryet* for at se til hende, den gamle Mand var dybt grebet af hendes sørgelige Skæbne og havde opgivet sin sædvanlige Ferierejse for at kunne følge hendes Tilstand. „Vi maa gøre noget for hende," sagde han til Lægen, der paa hans Anmodning indfandt sig daglig — „er der da ingenting at gøre?"

Men Lægen rystede paa Hovedet. „Hun kan ikke faa det bedre, end hun har det her," sagde han.

Alle holdt de af hende, og gjorde hvad de kunde for at glæde hende. Brun havde altid noget med, han købte kostbare Ting til hende, smukke Silketæpper, hun kunde have over sig naar hun laa i Haven, og et prægtigt stort Koralhalsbaand. Alt hvad han kunde tænke hun ønskede sig, fik hun. Hendes Øjne straalede, hvergang hun fik noget nyt, og hun bar det altsammen paa sig. „Nu er jeg en Prinsesse i al sin Stads," hviskede hun og smilede mod ham — for saa i næste Øjeblik at glemme det hele. Hun holdt meget af den gamle Mand, forlangte at han skulde sidde hos hende, og kaldte ham Bedstefar med et sørgeligt Forsøg paa Skælmeri. Men hun hørte ikke paa, hvad han fortalte hende; han kunde rolig gaa med, naar de smaa kom listende og vilde have ham med ud at lege paa Marken — hun mærkede det ikke.

Ak ingenting kunde forsone hendes Barnesjæl med dens stakkels skamskændede Legeme, hverken Kærlighed eller Smykker. Det var som om den lededes ved sit Hylster, og stod og grov i det Blaa saa langt ude som muligt, holdt fangen i en tynd Traad der blot skulde slides over. Hun blev med hver Dag mere gennemsigtig, det saas tydelig nu, hun havde de andre Børn ved Siden af sig. De aad og trivedes for hende med! Naar Ellen ikke passede paa, kom Svend Trøst trissende og spiste Johannes Sygemad, skøndt Gud skulde vide han ikke

blev sultet! Johanne selv saa roligt til — det var hende saa ligegyldigt altsammen.

Det var en usædvanlig Sommer, tør og solrig; man kunde være i Haven den meste Tid. Hen paa Eftermiddagen samledes de gærne derude, Ellen og Dronning Therese var færdige i Huset og satte sig hos Johanne med deres Haandarbejde, Brun sad og underholdt dem med hyggelig Gammelmandssnak, og Johanne laa og døsede med Ansigtet vendt mod Havelaagen. De lo og spøgede med hende for at faa hende i Humør; Brun havde lovet hende en Rejse til Syden, naar hun vilde skynde sig at komme paa Benene, og fortalte hende om Solen dernede, og de dejlige Druer og Appelsiner som hun selv skulde faa Lov at plukke. Hun besvarede det alt med sit triste Smil, som vidste hun altfor godt hvad der ventede hende. Det mørke svære Haar blev til en stadig større Skygge om hendes blege svindende Ansigt; det var som Natten steg over hende. Hun syntes at døse sig langsomt bort fra Tilværelsen, med de sorte Øjne rettede mod Havelaagen.

Morten var ofte ude paa Foredragsrejser, undertiden flere Dage ad Gangen. Men naar han saa endelig gik med Laagen, blussede Livet op i hendes Ansigt. Han var den eneste, der kunde kalde Sjælen tilbage i hende, det var som om den kun dvælede for hans Skyld. Hun var ikke lunefuld mod ham mere; naar Kræfterne var til det, rejste hun sig over Ende og kastede sig om hans Hals. Saa løb Taarerne stille ned over hendes lille Ansigt, og hun fik Luft for sin Længsel. Ellen forstod, hvad der foregik i Barnet og gjorde Tegn til de andre — de to skulde have Lov at være ene! Saa kunde Morten sidde timevis bøjet over hende og fortælle om, hvad han havde oplevet; hun syntes ikke at blive træt men laa og hørte paa ham med glansfulde Øjne, med sin gennemsigtige Haand hvilende paa hans Arm. Hvert af hans Skridt interesserede hende; undertiden kom der et eget Udtryk i hen-

des Øjne, og hun slog mistænksomt ned paa en eller anden Enkelthed. Hun havde sygelig skarpe Sanser, Lugten ved ham af fremmede Mennesker gjorde hende mut og spejdende.

„Det stakkels, stakkels Barn — hun elsker ham jo!“ sagde Ellen en Dag til Pelle og brast i pludselig Graad. „Og der ligger hun og skal dø!“ Hendes egen Lykke gjorde hende saa tungt medvidende ved Barnets Tilstand.

„Men kæreste Ellen!“ udbrød Pelle protesterende.

„Tror du da ikke jeg kan se? Det er jo derfor, hun altid har været saa besynderlig mod ham. Hvor er det sørgeligt!“

Barnets triste Skæbne kastede Skygge! Men Solen gik højt paa Himlen og var stærkere endnu. „Pelle!“ sagde Ellen og strøg ham gennem det graasprængte Haar — „de lyse Nætter kan snart blive forbi!“ — —

Morten blev haardnakket ved at tro paa, at den lille Johanne nok skulde komme sig; men enhver ellers kunde tydelig se hvor det bar hen. Hendes Liv sivede bort med den svindende Sommer. Hun blev blidere og medgørligere for hver Dag, Hadet var slukket i hende, med et træt Smil tog hun imod al deres Godhed. Gennem hendes skændede Væsen straalede en sælsom dødsmærket Ynde, der syntes at udfolde sig eftersom hun nærmede sig Graven.

Hen paa Høsten forandrede hendes Væsen sig. Pludselig naar Pelle eller Morten nærmede sig hende, kom der Gru i hendes Øjne og hun aabnede Munden for at skrige; saa naar hun kendte dem igen gemte hun sig ind til dem og græd ulykkeligt. Hun kunde ikke komme i Haven mere men laa altid, Børnenes Støj kunde hun ikke taale, den oprev hendes Sind og førte det tilbage til Baggaderne; de maatte holde sig ude hele Dagen. Stadig hyppigere slog Feberen ud i Vildelse, og hendes spinkle hendøende Stemme blev raa og hæs igen. Hun laa og sloges med Drenge og Bisser og høje Hatte, værgede for sig med Øgenavne og Skælds-

ord og snærrede rasende til alle Sider — til hun tilsidst overgav sig, forlangte at faa Brændevin og laa og smaagræd med en haard tør Graad. Gamle Brun turde slet ikke vise sig ved Sengen; hun antog ham for en gammel Kammerherre, som Gadedrengene havde pudset paa hende, og modtog ham med raa Opfordringer.

Dette Indblik i Barnets forfærdelige Tilværelse bag Plankeværkerne rystede dem alle. Det var som om Livets Ondskab ikke vilde slippe dette uskyldige Offer, men hadefuldt forfulgte hende lige ind i Døden og gjorde al deres Kærlighed til intet. Morten opholdt sig inde hos hende de Døgn hendes Dødskamp varede, han sad i en Krog og stirrede, kun naar hun blundede vovede han sig frem. Ellen var den eneste, der havde Kræfter til at møde det. Hun gik Nat og Dag om Johanne, bleg og rolig søgte hun at lette hende Døden ved sin utrættelige Omsorg; naar det forfærdelige kom over Barnet, slog hun sine Arme værgende om hende og prøvede at betvinge det ved en Moders Kærlighed.

Hun havde aldrig været i Stue sammen med Døden før men saa den fast i Øjnene, ved hendes Bryst udstred Barnet.

* * *

Johannes Død havde fuldstændig lammet Morten. Det længst mulige havde han klynget sig til den Tro, at hendes Liv maatte kunne reddes — det var saa meningsløst uretfærdigt ellers! og da det haabløse gik op for ham ogsaa, sank han sammen. Han tog sig ikke noget til men drev om i en Tilstand af tung Sløvhed, talte ikke og spiste ikke stort. Det var som en tung Haand havde slaaet ham i Hovedet.

Efter Begravelsen fulgtes han og Pelle hjem til Fods, mens de andre kørte. Pelle gik og talte om ligegyldige Ting for at aflede hans Tanker fra Barnet, men Morten hørte ikke paa ham.

„Kære Ven, du vil da ikke blive saadan ved," sagde Pelle pludselig og stak sin Arm ind under Mortens. „Nu har du jo fulgt det stakkels Barn saa langt paa Vej, du kunde — de levende har ogsaa et Krav paa dig."

Morten løftede Hovedet. „Er det ikke ligegyldigt, om jeg skriver nogle Sider mere eller mindre?" sagde han træt.

„Du har faaet din Pen for at forsvare de værgeløse med den — du har ikke Lov at give op," sagde Pelle.

Morten lo bittert. „Har jeg kanske ikke talt Børnenes Sag efter Ævne — og været naiv nok til at tro, at her i det mindste behøvede man blot aabne Folks Øjne for ogsaa at tage dem om Hjærtet. Og hvad opnaar man saa? At forøge den saakaldte gode Literatur med endnu et Bind — naar det kommer højest. Menneskene er praktiske Væsner du, man kan med største Lethed faa dem til at fælde Teatertaarer; de kan godt lide at sidde i Parkettet og græde med den Ulykkelige. Men ve ham, om de møder ham igen paa Gaden. De varmeste Ord om det gribende i mine Børneskildringer har jeg faaet af en gammel Herre, der senere viste sig at efterstræbe Smaabørn."

„Men hvad saa da?" sagde Pelle og stirrede forfærdet paa ham.

„Ja, hvad saa da, sig du mig det. Du har Ret i, at jeg er lige glad, men kan man blive ved med at tage Del i en Kamp, der ikke engang skaaner Børnene? Husker Du min lille Søster Karen, som maatte gaa i Havnen? — hvor mange tusind Børn staar der ikke bag hende og Johanne! Man kalder dette for Barnets Aarhundrede — og saa raaber Børnenes Blod jo fra Jorden! Endda er de lykkelige, naar de kan liste bort — tænk om Johanne havde levet videre med sit. Barndommens Skygger naar over hele Livet!"

„Ja og det gør Barndommens Solskin ogsaa," udbrød Pelle varmt. „Netop derfor maa vi ikke svigte

Fattigungerne. Vi vil faa Brug for en Slægt med varme Hjærter."

„Jeg har jo tænkt det samme," sagde Morten græmmet. „Ved du, Pelle — jeg *elskede* dette Barn, der kom til mig allerlængst nede fra; hun rummede det hele for mig, aldrig er Elendigheden kommet mig saa grumt ind paa Livet. Det blev en skøn Drøm — en taabelig Drøm — i mig, at hun skulde leve. Jeg skulde kæle Liv og Lykke ind i hende igen, og saa vilde jeg skrive en Bog om det, der sejrer. Jeg ved ikke, om du forstaar mig —: om Elendigheden, der bliver sund og lykkelig under Godhedens Sol. Hun var jo det hele; dybere ned kan Livet vel ikke godt føres! Og lagde du Mærke til, hvor megen Skønhed og Finhed der alligevel var begravet under Kloakslam hos hende? Jeg havde glædet mig til at faa det frem, befriet fra al Nød og Hæslighed — og saa vise Verden, at saa skønne er vi hernede, naar man skraber Snavset af os. Kanske kunde det have lokket den til at øve Retfærdighed. Saadan har jeg drømt, men det er en besk Lod at faa de Ulykkelige udpeget til sin Elskede. Min eneste Kærlighed er uoprettelig død, og nu kan jeg ikke skrive om noget, der sejrer. Hvad skal jeg saa dér?"

„Jeg tror, det er Hugo der siger, at Hjærtet er den eneste Fugl som bærer sit Bur," sagde Pelle. „Men dit Hjærte nægter nok at tage ved, naar der er allermest Brug for det."

„Nej, du," sagde Morten lidt ivrigere — „jeg svigter vist ikke. Men dette har været et haardt Nedslag for mig — bare jeg havde noget mere af din lyse Tro. Naa, jeg maa være henrykt for, at jeg har dig selv." Han rakte Pelle Haanden med et godt Smil.

Bibliotekaren kom dem i Møde ned over Markerne. „Det tog længe med jer to Dioskurer," sagde han og saa opmærksomt paa dem — „Ellen venter med Maden."

De tre Mand fulgtes op over den nøgne Stubmark mod Huset. „Nu er det bedste af Sommeren forbi,"

sagde Brun og saa sig om med et Suk. „Saa er Hjulet rykket endnu en Tak frem.“

„Døden er ikke det værste, der kan overgaa én,“ svarede Morten, der endnu var i sin morbide Stemning.

„Saadan noget siger man, mens man er ung og velhavende — og mener det jo ikke for Alvor. I Morgen har Livet taget Dem og Deres Sorg i sin Tjeneste igen. Men jeg har aldrig været ung, før jeg lærte jer to at kende, derfor tæller jeg karrigt hver flygtende Time. — Og misunder jer, som kan gaa saa rask,“ føjede den gamle smilende til.

De gik langsommere opover og fulgte Hækken op mod Huset; indenfor i Haven hørtes en svag Klynken. Derinde i et tomt Bed sad Svend Trøst nede i et Hul, som de to Unger havde gravet med deres Spader; Søster var i Færd med at kaste Jord paa ham, den gik ham allerede til Halsen. Han gjorde ingen Modstand men smaapylrede kun lidt, da Mulden begyndte at nærme sig hans Mund.

Pelle raabte Allarm og sprang over Hækken, Ellen kom styrtende ud i det samme. „Der kunde du nær have kvalt lille Bror,“ sagde hun forfærdet og tog Drengen op til sig.

„Jeg planter ham jo bare,“ sagde Anna, fornærmet over at man ødelagde hendes Værk — „han vilde gærne selv. Og til Foraaret kommer han jo op igen!“ De to Børn vilde gærne have en lille Bror, og var blevet enige om, at Svend Trøst skulde ofre sig.

„Saadan noget maa I ikke finde paa,“ sagde Ellen stille — „I skal nok faa en lille Bror til Foraaret alligevel.“ Og hun saa paa Pelle med et varmt talende Blik.

XV

Inde i Fællesvirksomheden gik Arbejdet sin rolige Gang. Der stod ikke noget Gny af den, inden for

Bevægelsen var man nær ved at glemme, at den overhovedet var til. Det var en lang og sej Vej, Pelle var inde paa, men han var ikke i Tvivl om, at den førte til Maalet, og gik sindigt til Værks. Aldrig havde hans Aandedræt været saa langt.

Foreløbig gjorde han Erfaringer. Han og Peter Drejer havde opdraget en Stab af solide Arbejdere, som vidste, hvad det drejede sig om, og ikke lod sig slaa ud af Leje, selv om der kom et fremmed Element ind. Forretningen voksede stadig og krævede ny Tilgang, men han havde ingen Vanskeligheder af de ny Kræfter; Foretagendet var saa stærkt, at det slugte og omdannede dem.

Fabrikanterne i al Fald huskede, at han var til, skadede ham, hvor de kunde. Det glædede ham, fordi det fastslog, at han var farlig for dem. Gennem deres Forbindelser lukkede de for Krediten, og da det ikke førte til noget, fordi han havde Bruns Formue i Ryggen, boykottede de ham for Materialer ved at tvinge Læderhandlerne til ikke at sælge til ham. Han maatte saa indforskrive Materialerne fra Udlandet. Lidt ekstra Besvær var der forbundet med det; nu galdt det om at have Orden i Sagerne, saa man ikke stod og manglede et eller andet.

En Dag manglede der en Artikel i en ny Sending, og det hele var ved at gaa i Staa. Han fik den skaffet til Veje ved et Krigspuds men var gal i Hovedet. „Jeg kunde have Lyst til at lange de Læderhandlere én ud igen," sagde han til Brun, „her skal man gaa og luske sig det til, hvis man tilfældig staar og mangler noget. Skal vi ikke leje Butiken her inde ved Siden af og oprette en Læderhandel? Det er en Lussing til de andre, og saa har vi selv altid, hvad vi bruger. Vi skal jo ikke spille Herskab paa den Historie, saa jeg tror de mange Smaamestre omkring i Krogene vil blive glade for os."

Ja, Brun havde ikke noget imod, at Krigen blev ført lidt mere paa Kniven. Der skete ham ikke nok!

Den ny Forretning aabnede til Oktober. Pelle vilde haft Peter Drejer til at lede den, men han und-

slog sig. „Jeg egner mig vist ikke til at købe og sælge," sagde han mørkt. Saa tog Pelle en af de unge Arbejdere fra Værkstedet op i Forretningen og holdt selv Øje med den.

Det gav allerede mere Skub i Tingene; der var nok at tage i. Nu frembragte Virksomheden meget mere, end der kunde afsættes i Butiken; og Pelles Læderhandel gjorde Smaamestrene uafhængige af Privatkapitalen. Mange af dem havde lidt Smaasalg af Fabriksfodtøj ved Siden af Reparationsværkstedet og tog nu deres Varer fra ham. Ude i Provinsen havde hans Fodtøj allerede vundet Indpas adskillige Steder; det var kommet af sig selv, det ene tog det andet med sig. Fabrikanterne forfulgte det derude ogsaa — hvor de kunde; Følgen var, at Arbejderne tog det op og tvang det ind igen i de Forretninger, hvor de var Kundekredsen. Der begyndte at staa Kamp om *Pelles Fodtøj*.

Men han vidste, at det kun var Begyndelsen. Det maatte komme til et stort Sammenstød, og var han saa tilstrækkelig godt funderet? Fabrikanterne var i Færd med at oprette en Butik lige overfor, hvor der skulde sælges billigt for at ødelægge hans Udsalg, og en Dag satte de sagtens Priserne stærkt ned over det hele for at faa ham vippet af Pinden.

„Lad dem kun," sagde Brun. „Saa kommer Folk billigt til Fodtøj!" Men Pelle imødesaa med Bekymring det ny Angreb. Selv om de holdt det ud, kunde det godt udtømme deres økonomiske Kræfter.

De var for isolerede, det var Ulykken. Endnu var de som den, der skyller i Land paa aaben Strand, de havde ingenting at falde tilbage paa. Arbejdsgiverne havde forlængst opdaget, at de var lige saa internationale som Arbejderne, og havde adopteret Pelles gamle organisatoriske Tanke. Det gik ikke altid glat med at faa sine Materialer fra Udlandet heller, han mærkede Sammenhængen! Saalænge han ikke havde faaet Garverne til ogsaa at oprette et Fællesforetagende, kunde han naar som helst risikere at faa Fødderne slaaet væk under sig. Og først

og fremmest maatte han have den store Arbejderhær med sig, det var den, det hele tog Sigte paa.

En Dag stod han igen paa Talerstolen efter lange Aars Forløb og holdt sit første Foredrag om Kooperationen. Det var helt underligt igen at staa over for sine egne og føle deres Ansigter rettet paa sig. Foreløbig saa de ham an som en, der vendte tilbage fra det fremmede med nye Ideer — eller kanske blot ny Paahit; men han skulde nok vinde dem! Netop deres Træghed lovede godt, naar først den blev overvundet; han kendte dem igen, de var svære at sætte i Gang — og næsten ikke til at stanse igen. Fik hans Ide først rigtig fat i disse Folk med deres vældige Organisationer og urokkelige Disciplin, saa var den uovervindelig. Han kastede sig med Kraft ind i Agitationen og holdt hver Uge Foredrag i en politisk eller faglig Forening.

„Pelle, hvor har du travlt," sagde Ellen, naar han kom hjem. Hendes Tilstand fyldte ham med Lykke, den var som et Segl paa deres ny Forening. Hun havde trukket sig lidt mere tilbage i sig selv, over hendes Ansigt og Skikkelse lagde sig et Skær af drømmende Blødhed. Lidt hjælpeløs og fjærn i det tog hun nu imod ham ved Laagen — en ung Moder, der maatte tages paa med varlige Hænder! Han saa hende trives fra Dag til Dag og bære — gavmildt som Haven bar de sidste tunge Blomster, og havde en lykkelig Følelse af at det groede for ham paa alle Kanter.

Morten saa de ikke meget til, han befandt sig i en Krise og færdedes helst for sig selv. Han klagede stadig over, at han ingen Vegne kunde komme med sit Arbejde, selv den mindste Ting, han begyndte paa, kørte fast for ham.

„Det er, fordi du ikke længer tror paa det," sagde Pelle. „Den, der tvivler om sin Gærning, skærer jo den Gren over, han selv sidder paa."

Morten hørte paa ham med et træt Udtryk: „Det er meget værre endnu — for det er selve Mennesket, jeg tvivler om, du Pelle. Jeg gaar og fryser og har

ikke kunnet finde ud af hvorfor; men nu ved jeg det — det er, fordi Menneskene ikke har noget Hjærte. Al Vækst beror jo paa Varme, men hele vor Kultur bygger paa Kulden; derfor er her saa koldt som her er.“

„De smaa har dog et Hjærte,“ sagde Pelle — „det er jo det og ikke Forstanden, der holder dem oppe; ellers var de gaaet til Grunde for længe siden — blevet til Dyr simpelthen. Hvorfor er de ikke det trods al Elendighed? hvorfor føder selv Kloaken lysende Væsner?“

„Ja, de fattige varmer hinanden — men blaafrosne er de dog! Og maatte man ikke hellere ønske for dem, at de ikke havde noget Hjærte at trækkes med — midt i et bundfrossent Samfund. Jeg misunder dem, der kan se historisk paa Elendigheden og trøste sig med Fremtiden. Jeg tror jo ogsaa selv, at det gode vil sejre engang, men det er mig alligevel en kvælende Urimelighed at tænke paa, at Millioner forinden skal gaa lykkeløst i Graven i Kampen for at overvinde en Dumhed. Jeg er en Uforligelig, det er Sagen; mit Sind har indrettet sig paa andre Tilstande, derfor lider jeg under dem, der er. Bare en saa selvfølgelig Ting som at faa Penge igen paafører mig Lidelse. De er mine, men min Tanke kan ikke lade være at følge dem tilbage i baglæns Retning: Hvilke Savn fremkalder de ved at gaa over i mine Hænder? hvad klæber der ved dem af Nød og Graad? Og naar jeg giver dem ud igen, kærer det bestandig i mig, at *de* faar for lidt, der har hjulpet mig — min Vaskekone og de andre. De kan jo knap leve, og Skylden er blandt andres min! Saa tager min Tanke fat paa at grave de andres Savn frem, og jeg har ikke Fred; hvergang jeg putter en Bid Brød i Munden eller ser Butikkernes Lagre, maa jeg tænke paa dem, der sulter. Jeg lider forfærdeligt ved ikke at kunne ændre Tilstande, hvis Taabelighed dog er saa indlysende. Og det nytter ikke, jeg vil slaa det hen som sygeligt, det er det nemlig ikke — det er en Foregriben i mig! Vi maa allesammen

der hen engang — hvis ikke de Fortrykte rejser sig forinden og vender Odden opad. Du ser, jeg er fordømt til at leve alle de andres Elendigheder med — og mit eget Liv har ikke just været rigt paa Solskin. Tænk paa min Barndom, hvor den har været glædesløs! Jeg har ikke dine Fonds at tage af, du Pelle! tænk paa det."

Nej, meget Solskin var der ikke faldet paa Mortens Vej; nu krøb han sammen og gik og frøs.

Men en Aften kom han stormende ned i Stuen til dem og viftede med et Papir. „Jeg har faaet et Legat," sagde han. „I Morgen tidlig rejser jeg til Syden."

„Du maa da først ordne dine Sager," sagde Pelle.

„Ordne?" Morten lo. „Nej du, rejse er man altid klar til. Hele mit Liv har jeg været parat til en Tur omkring Jorden med en Times Varsel!" Han gik frem og tilbage og gned sig i Hænderne. „Ah nu skal jeg ned og slikke Sol, du — rigtig gennembages skal jeg! Jeg tror mit Bryst vil have godt af springe en Vinter over."

„Hvor langt vil De hen?" spurgte Ellen med lysende Øjne.

„Til Syditalien og Spanien. Jeg vil hen et Sted, hvor Kulden ikke trækker Frakken af tusind, idet den hjælper én Pelsen paa. Og saa vil jeg se Mennesker, som ikke har faaet Del i den mekaniske Kulturs Velsignelser, men som Solen til Gengæld har skinnet paa; Solmennesker ligesom lille Johanne og hendes Mor og Bedstemor — men som faar Lov at leve! Aa, det skal blive dejligt, engang at se fattige der ikke fryser."

„Lad ham bare komme afsted saa hurtigt som muligt," sagde Ellen, da Morten var gaaet op for at pakke sin Kuffert. „For kommer han først i Tanke om de Fattige, saa bliver det saamænd ikke til noget. — Jeg kommer vist til at stikke nogle Strømper af dine og lidt Undertøj i hans Kuffert — han har ikke noget at skifte med. Bare han nu sørger for at faa

sit Tøj til Vask — og saa de ikke ødelægger det for ham med Klor."

„Skulde du ikke se lidt efter ham, mens han pakker ind?" spurgte Pelle. „Ellers er jeg bange for, han ikke faar det med han har Brug for. Morten glemmer sommetider sit Hoved i Nathuen."

Ellen gik ovenpaa med det Tøj, hun havde ledt frem. Det var et Held hun kom, Morten havde pakket sin Kuffert fuld af bar Bøger og lagt de nødvendige Ting til Side. Han stod og trippede, og var helt ulykkelig da hun tømte det hele ud af Kufferten igen og begyndte forfra; nu var det saa pænt ordnet, Digtene for sig og Proletar-Skildringerne for sig — han kunde lige stikke sin Haand ned og tage hvad han ønskede. Men Ellen kendte ikke til Skaansel, det hele maatte herut paa Gulvet, og hver Stump Tøj han ejede, maatte han lægge frem paa Stole. Det nødvendige blev sorteret fra. For hver Stump der kom i Kufferten, protesterede Morten spagfærdigt — det kunde virkelig ikke betale sig at slæbe Strømper med — eller flere Sæt Linned; det købte man simpelthen, efterhaanden som man fik Brug for det. Naa? saa det kunde det ikke? Men slæbe omkring med en stor Kuffert unyttige Bøger ligesom en anden Kolportør — det kunde vel betale sig!

Ellen laa paa Knæ foran Kufferten og gjorde Vej. Pelle kom op ved hendes Ivrighed, han stod lænet mod Døraabningen og saa paa dem. „Det er rigtigt, giv ham bare en Omgang Gaberbejse, saa han kan holde, til han naar hjem igen," sagde han leende. „Han kan godt trænge til det."

Morten sad paa en Stol og saa slukøret ud. „Gudskelov man ikke er gift," sagde han. „Jeg begynder virkelig at faa Medlidenhed med dig, Pelle." Man kunde se paa ham, at han nød Omsorgen.

„Ja nu kan du da se, hvad for et Huskors jeg har faaet," svarede Pelle alvorligt. „Du har aldrig villet tro det før."

Ellen lod dem bare snakke; nu var Kufferten stoppende fuld, og nu vidste hun da, han ikke kom til

at drage om som en Landevejsbisse. Nu var der kun Toiletsagerne — ikke engang dem havde han sørget for. Hun trak en vældig stor Bog ud af Toilettasken paa den indvendige Side af Kuffertlaaget, for at gøre Plads til Vaskesagerne; men da kom Morten springende. „Den *maa* jeg ha'e med — hvordan det saa gaar," sagde han bestemt. Det var Victor Hugos: *De Ulykkelige* — Mortens Bibel.

Ellen slog op paa Titelbladet for at se, om det nu ogsaa var saa nødvendigt at slæbe om med saadan et Uhyre — det var jo et helt Brød.

„Der er ingen Plads til den," erklærede hun og lagde den roligt til Side — „da ikke hvis De vil have saa De kan vaske Snavset af Dem. Men De træffer ogsaa sagtens Ulykkelige, der hvor De kommer hen; dem er der vist nok af allevegne."

„Saa tillader Fruen vel heller ikke at jeg tager mine Skrivesager med?" spurgte Morten i en ansøgende Tone.

„Jo," svarede Ellen leende — „og De maa ogsaa godt bruge dem til noget kønt — — hvis det da er os Smaafolk De skriver for. Jammer og Elendighed er der nok af!"

„Naar nu Solen har skinnet rigtig paa mig, saa kommer jeg hjem og skriver jer en Bog om den," sagde Morten alvorligt.

Den næste Dag var en Søndag. Morten var tidlig oppe og tog ud paa Kirkegaarden. Det trak længe ud, de gik og ventede paa ham med Frokosten. „Nu kommer han, jeg saa ham nede paa Marken," raabte Lasse Fredrik endelig; han havde været oppe paa Bakkegaarden efter Mælk.

„Saa kan vi godt komme Æggene i," sagde Ellen til Søster, som gik hende lidt til Haande i Køkkenet.

Morten var højtidelig til Sinds. „Nu er Roserne paa Johannes Grav igen plukkede," sagde han. „Jeg begriber ikke, at nogen kan faa over sit Hjærte at plyndre de Døde; de er dog dem, der har det fattigst af os allesammen."

„Det glæder mig at høre dig sige det!" udbrød

Pelle. „For en Maaned siden var du i Stand til at synes, at de Døde var de eneste velhavende."

„Du er en Klippe," sagde Morten smilende og tog ham i Skuldrene. „Selv om alt andet forandrer sig — dig ved man altid hvor man har."

„Til Bords, til Bords!" raabte Ellen. „Men straks — eller bliver Overraskelsen kold!" Hun stod og ventede med et tildækket Fad.

„Hvad — du har jo nylagte Æg!" udbrød Pelle forbavset.

„Ja, Hønsene har givet sig til at lægge igen de sidste Dage — det er til Ære for Morten."

„Næ, det er til Ære for det gode Vejr — og saa fordi de faar Lov at løbe frit om nu!" indvendte Lasse Fredrik.

Morten lo: „Lasse Fredrik er en uforbederlig Realist — Tilværelsen behøver ikke pyntes op for hans Skyld."

Ellen gik og kræsede for Morten. „Nu skal De værsgod spise," sagde hun. „Det er ikke sikkert, De faar ordenlig Mad derude i det fremmede." Hun tænkte med Gru paa den Mad, hendes Logerende i *Palæet* havde rørt sammen.

Saa holdt Vognen for Døren, Kufferten kom op hos Kusken, Morten og Pelle steg til Vogns — det var paa høje Tid. Det gik i Fart nedover, Lasse Fredrik og Søster stod paa hver sit Trin helt ned til Hovedvejen; saa sprang de af og løb tilbage. Deroppe ved Gavlen stod Ellen og vinkede — med Svend Trøst ved Haanden.

„Det maa være underligt at rejse væk fra det hele," sagde Pelle.

„Ja for dig maatte det være underligt," svarede Morten og kastede et sidste Blik tilbage efter Pelles Hjem. „Men jeg rejser jo ikke væk fra noget — jeg rejser det tvært imod i Møde."

„Det bliver i al Fald underligt, ikke at have dig trampende over Hovedet længer — især for Ellen og Børnene. Men du la'r vel høre fra dig?"

„Det gør jeg. Og du holder mig lidt underrettet om, hvordan dit Foretagende trives.“

Saa gik Toget. Pelle følte en egen Sugen under Hjærtet, mens han stod og stirrede efter det, som hvirvlede det noget af ham med sig. Det havde altid været hans Drøm at komme ud og se sig om i Verden; lige siden Garibaldi dukkede op i det trange Værksted derhjemme i Provinsbyen, havde han gaaet og glædet sig til det. Nu stak Morten ud — han selv kom nok aldrig afsted, han fik nøjes med den „Udenlandsrejse“ han havde haft.

Et Øjeblik stod Pelle og stirrede ud langs Skinnerne, hvor Toget var forsvundet — med Sindet borte i tunge Drømme. Men saa vaagnede han og opdagede, at han uden at ville det havde staaet og følt sit Hjem som en Klods om Benet. Og derhjemme gik Ellen og Børnene og kiggede langt efter, om han ikke snart kom — mens han stod her og drømte sig bort fra dem! De tog sig ingenting til, før han var der, for Søndagen var jo hans Dag — den eneste Dag de havde ham rigtig. — Han skyndte sig ud og sprang paa en Sporvogn.

Da han fra Sporvejslinjens Endepunkt sprang over Grøften ind paa Marken, fik han Øje paa Brun lidt fremme paa Stien. Den gamle Bibliotekar arbejdede sig møjsommeligt op over det stigende Land, hvert Øjeblik tvang hans Astma ham til at stanse. „Han er paa Vej ud til os!“ tænkte Pelle rørt; det var ikke før faldet ham ind, hvor besværlig denne Tur over Pløjemarker og ad daarlige Veje maatte være for den gamle Herre. Og alligevel gjorde han den flere Gange om Ugen for at komme ud og se til dem.

„Ja, nu har I mig der igen,“ sagde Brun. „Bare I ikke bliver kede af mit Rend.“

„Det er der vist ingen Fare for,“ svarede Pelle og tog ham under Armen for at lette ham Bakken. „Børnene er jo ganske tossede efter Dem!“

„Ja Børnene, dem er jeg tryg nok ved — og dig ogsaa, Pelle! Men din Kone gør mig usikker.“

„Ellen er noget forbeholden, men det er bare hendes ydre Væsen — hun holder meget af Dem," sagde Pelle varmt. „Den der tager Børnene paa Skødet, tager Ellen om Hjærtet."

„Mener du virkelig det? — Jeg har altid ringeagtet Kvinden, fordi hun mangler Personlighed — lige til jeg lærte din Kone at kende. Det er en sjælden Kone du har, Pelle; hun er stærk i sit Væsen — saa stærk at hun gør mig usikker. Kunde du ikke faa hende til at lade være med at kalde mig Hr. Brun."

„Jeg skal sige det til hende," sagde Pelle leende. „Men det er ikke sikkert det nytter noget."

„Denne *Hr. Brun* er ved at blive mig en uudholdelig Person, skal jeg sige dig; og ude hos jer vilde jeg gerne have et Fristed for ham. Du skulde vide, hvad det vil sige hele sit Liv at trækkes med saadan en Herre, der ikke staar i inderligt Forhold til noget som helst. Andre hedder dog *Far*, *Bedstefar*, et eller andet menneskeligt; men mig affærdiger alle Livets Forhold med et *Hr. Brun!* — Tak Hr. Brun! — Mange Tak Hr. Brun!" Den gamle var i sit desperate Humør, han gik og vrængede Ordet ud.

„Det er nogle slemme Veje herude," sagde han pludselig og stansede for at puste. „Man begriber ikke at Markerne faar Lov at ligge her lige oven for Byen — at Spekulationen ikke melder sig."

„Det er vel Mosens Skyld dernede. Men nu har de forresten begyndt at fylde den ud ovre i den nordre Ende ser jeg," sagde Pelle.

Brun kiggede interesseret derover ad, men rystede saa opgivende paa Hovedet.

„Næ — jeg kan ikke se saa langt uden Briller — det er ogsaa en af Bøgernes Velsignelser. — Jo det er! Gamle Folk paa Landet tager dog kun til Brillerne, naar de skal se i en Bog; men jeg maa ty til dem, naar jeg vil orientere mig i Verden — det gør en stor Forskel. Det er Gadernes og de dumme Bøgers Skyld, at jeg er nærsynet; man faar ikke noget Udsyn, naar man ikke bor i det fri. Byen

lukker for alle ens Sanser, og Bøgerne fører en bort fra Livet. Derfor tænker jeg ogsaa paa at flytte ud."

„Er det klogt nu til Vinteren? De egner Dem ikke til at tage ind og ud i al Slags Vejr."

„Saa opgiver jeg Biblioteket," svarede Brun. „Det vil ikke volde mig stor Sorg — jeg har tilbragt nok af mit Liv dèr. Tænk dig Pelle, det gik op for mig i Nat, at jeg har været med til at katalogisere det meste af Verdens Literatur — men har ikke engang set et Barn blive svøbt! Hvad Ret har Folk som jeg til at snakke med?"

„Jeg kan ikke forstaa det," sagde Pelle. „Mig har Bøgerne hjulpet til saa meget."

„Ja, fordi du havde det egenlige! Hvis jeg var ung, gik jeg ud og tog fat med mine Hænder. Jeg er gaaet Glip af mere ved aldrig at have arbejdet mig svedig og træt med mit Legeme, end du ved ikke at kende de store Klassikere. Jeg gaar og opdager min egen Fattigdom, Pelle; nu byttede jeg gærne alting væk for en Plads som Gammelfar i en lun Ovnkrog."

Børnene kom løbende ned over Marken. „Har du noget til os i Dag?" raabte de paa lang Afstand.

„Ja, men ikke før vi er kommet ind i Varmen. Jeg tør ikke knappe Frakken op herude for min Hoste."

„Jamen du gaar saa langsomt," sagde Svend Trøst. „Er det fordi du er saa gammel?"

„Ja det er det nok," svarede den gamle Mand leende. „I faar øve jer i lidt Taalmodighed."

Men Taalmodighed var ikke det, de smaa havde mest af. De greb ham i Frakken og trak afsted med ham. Han var helt forpustet, da de naaede ind i Gangen.

Ellen saa strængt paa Børnene men sagde ikke noget. Hun hjalp Brun af Frakken og Halstørklædet og fik ham godt bænket inde i Stuen. Saa gik hun ud i Køkkenet; Pelle forstod, at der var noget hun vilde ham, og fulgte efter.

„Pelle," sagde hun alvorligt — „Børnene er altfor

fri mod Hr. Brun. Jeg kan ikke forstaa at du ser roligt paa det.“

„Jamen han er glad for det, Ellen — ellers kan du da begribe, jeg nok skulde bræmse dem. Han vil netop have det saadan. Og ved du, hvad jeg tror han vilde blive endnu gladere for? — om du tilbød ham at bo hos os.“

„Nej det gør jeg aldrig,“ erklærede Ellen bestemt. „Det vilde se altfor underligt ud af mig.“

„Men naar han nu trænger til et Hjem — og holder af os! Han omgaas ingen andre end os.“

Ja — nej, det kunde Ellen alligevel ikke begribe — det de havde at byde paa. Og Brun som kunde købe al den Hygge, der var at faa for Penge. „Saa maatte jeg da i al Fald have nyt Dækketøj og gode Tæpper paa Gulvene — og mange andre Ting.“

„Det kan du jo ogsaa faa,“ sagde Pelle — „naturligvis vil vi have det saa hyggeligt vi kan. Brun er forresten lige saa nøjsom som vi er.“

Ja det kunde godt være; men Ellen var Husmoder, og der var Ting hun ikke kunde være bekendt. „Vil Hr. Brun gærne bo hos os, saa skal han ogsaa have det hyggeligt,“ sagde hun. „Men det er underligt, han ikke selv foreslaar det; det kan han dog meget bedre end vi.“

„Nej det skal jo netop komme fra os — fra *dig,* Ellen. Han er lidt bange for dig.“

„For mig?“ udbrød Ellen forfærdet. „Og jeg som — nej men der er jo ingen, jeg hellere vilde være god imod! — Saa skal jeg nok sige det, Pelle — men ikke lige nu.“ Hun tog sig til Kinderne, hun var blussende rød af Glæde og Forvirring over, at hendes lille Hjem var saa meget værd.

Pelle gik ind i Stuen. Brun sad i Sofaen med Svend Trøst paa Skødet. „Det er en ordenlig Prop,“ sagde han — „men han ligner ikke sin Mor. Det er dine Træk helt igennem.“

„Ellen er heller ikke Mor til ham,“ sagde Pelle sagte.

„Naa saadan. Det er pudsigt med de tre Rynker

i Panden, han har faaet efter dig — de ligner Bølgelinjerne i Danmarks Aasyn. I ser ud som I var vrede altid begge to."

„Det var vi ogsaa dengang," sagde Pelle.

„Apropos Vrede," vedblev Brun — „jeg henvendte mig saa igaar til Politimyndighederne og fik udvirket, at de indstiller Forfølgelsen mod Peter Drejer — paa Betingelse af at han hører op med sin Agitation blandt Soldaterne."

„Det faar vi ham aldrig til at gaa ind paa. Det vilde være det samme som at opfordre ham til at afsværge sin Menneskeret. Peter Drejer har med megen Selvovervindelse lært sig at bruge parlamentariske Udtryk, og videre faar man ham sikkert ikke. I selve Sagen giver han aldrig Køb, og det maa jeg holde med ham i. Maa man ikke engang bekæmpe det bestaaende med aandelige Vaaben, saa hører jo alting op."

„Ja det er ganske rigtigt," sagde Brun — „jeg har bare ondt af ham. Politiet holder ham dèr i en Tilstand af Betændthed altid — han har jo slet ingen Glæde af at være til."

XVI

Pelle haabede stadig paa, at Peter Drejer skulde vinde et roligere Syn paa Tilværelsen. Det var Meningen i Løbet af Foraaret at oprette en Fællesvirksomhed i Aarhus ogsaa, og Peter var udset til at sætte den i Gang. Men hans Sind syntes ulægeligt, hvergang han faldt lidt til Ro, rev Forholdene ham ud af den igen. Nu var det den tiltagende Arbejdsløshed, der gik ham paa.

Og den stupide Forfølgelse holdt ham i en Tilstand af bestandig Ophidselse. Selv naar han som nu lodes i Ro, gik han med en irriterende Fornemmelse af, at man spekulerede i at faa ham til at forløbe sig — tilsyneladende lukkede Øjnene for at

kunne slaa des kraftigere ned over ham. Han gik og vidste aldrig, om han var købt eller solgt.

Virksomheden var saa stor nu, at de havde maattet forlægge den egenlige Fabrik til Bagbygningen og kun benyttede Kælderen til Reparationsværksted. Peter Drejer ledede dette Værksted, og noget at udsætte paa hans Ledelse var der ikke; han var energisk og paapasselig. Men til at lede et Arbejde efter en større Plan duede han ikke, hans Sind var i bestandig Svingning. Trods sine Ævner forbrændte han til ingen Nytte.

„Han kunde ogsaa lade være med sin Agitation og tage sig noget nyttigere til," sagde Brun en Aften han og Pelle sad og drøftede dette. „Ved Voldsomheder skabes der alligevel ikke noget! — Og han selv render blot Panden mod Muren."

„Det har De ikke ment før," sagde Pelle. Det var Bruns Skrifter om Individets Ret, der fra først af havde vakt Peter Drejer til Eftertanke.

„Nej, jeg ved det nok. Dengang troede jeg, at det hele maatte slaas i Stykker, for at der kunde opstaa en ny Verden af Kaos; jeg kendte jo ikke jer — og mine egne syntes jeg ikke var for gode at sprænge til Side; de laa blot og stoppede for Udviklingen. Men du har selv omvendt mig! jeg var lidt for hurtig til at dømme din Træghed — du har mere af Sammenhængen i Kroppen end jeg. Vor lille Virksomhed derinde har overbevist mig om, at Almuen gør klogt i at vedgaa Arv og Gæld efter Overklassen. Og det gør mig ondt at se Peter løbe af Sporet; han er en af jeres fremskudte Ævner. Kunde vi ikke faa ham herud — han kan faa mit ene Værelse! Jeg tror han trænger til lidt hyggeligere Forhold."

„Det er bedst, De selv foreslaar ham det," sagde Pelle.

Næste Dag tog Brun med ind og foreslog det, men Peter Drejer betakkede sig. „Jeg har vist ingen Ret til Deres Komfort, saa længe der gaar tyve Tusend Mænd og hverken har at bide eller bræn-

de," sagde han afvisende. „Men De er jo Anarkist," tilføjede han haanligt — „og Millionær efter hvad man siger. Hvad Nød har de Arbejdsløse saa!" Han var blevet skuffet ved at lære den gamle Filosof personlig at kende, og lagde aldrig Skjul paa sin Uvilje.

„De er vist ikke uvidende om, at jeg allerede *har* stillet min Formue til Fattigmands Raadighed," sagde Brun krænket. „Maaden trøster jeg mig til forsvarer sig selv engang. Dersom jeg i Dag fordelte hvad jeg ejer mellem de Arbejdsløse, vilde det være slikket bort som Dug inden i Morgen — saa bundløs er desværre Nøden nu."

Peter Drejer trak paa Skuldrene — des mere Grund syntes han der var til at hjælpe.

„Vil du da forlange, at vi ofrer vor store Plan om at gøre al Nød overflødig, for en Gang Mad til de Trængende?" spurgte Pelle.

Ja Peter saa kun Nøden i Dag — den var ham en saa græsselig Virkelighed, at Fremtiden fik være.

Der var foregaaet en Forskydning med ham, han syntes helt at have brudt med Udviklingen.

„Han gaar og ser for meget," sagde Pelle til Brun, — „og nu har Hjærtet taget Herredømmet over Forstanden. Lad ham hellere være i Fred, vi faar ham alligevel ikke til at indrømme noget men ophidser ham bare. Det kan ikke lade sig gøre at færdes i alt det han lever i — og alligevel blive ved at holde Hovedet klart; enten maa man lukke Øjnene og forhærde sig, eller ogsaa sprænges man."

Peter Drejers Hjærte gjorde Obstruktion. Ofte maatte han stanse midt i sit Arbejde og gispe efter Vejret. „Jeg kvæles," sagde han saa.

Som han var der mange — den stadig voksende Arbejdsløshed begyndte at sætte Panik i Sindene. Det var ikke længer de unge Brushoveder alene, som gik og tabte Taalmodigheden. Af den store kompakte Organisationsmasse, hvori Enkeltvæsnerne hidtil ikke havde været til at skelne, traadte med ét enfoldige Mænd frem og gjorde sig latterlige ved at

bære Tidens Sandhed lige paa Læben. Smaafolk der ingenting begreb af Livets Love, vaagnede ikke desto mindre skuffede af den Døs, Taktslaget havde hensat dem i — og rørte utaalmodigt paa sig. Der skete jo ikke noget — ikke andet end det, at det ene Elitefag efter det andet forlod dem og rykkede op i Borgerskabet.

Bevægelsen havde hidtil været det faste Udgangspunkt, derfra skete alt hvad der var af Vigtighed, og derfra faldt Lyset over Dagen. Men nu pludselig fødtes der et Kim i de enfoldigste, og de satte et Spørgsmaalstegn ved Stikordet. Til alting svaredes der jo: naar Bevægelsen har sejret, bliver det anderledes! men hvordan kunde det blive anderledes, naar der ikke skete mindste Forandring, nu de dog havde Magt? Nok lidt Forbedring maaske — men ingen Forandring! Det var blevet et fast Nummer, et Omkvæd hvergang en Kvinde fødte i Dølgsmaal, en Mand stjal eller pryglede sin Kone —: det er Følgerne af Systemet! op og stem Kammerater! Men nu begyndte det at lyde idiotisk i Ørerne paa dem. For Fanden, de stemte jo af alle Kræfter! men derfor blev alting sku alligevel dyrere. Gu var man lovlydig, man formelig svedte af Parlamentarisme, og bestilte snart ikke andet end at erobre Mandater — og hvad saa? Var der maaske noget Menneske i Tvivl om, at Fattigper var i Flertal — knusende Flertal? hvad var det saa for noget Vrøvl, at Flertallet skulde erobres? Nej, de der sad inde med Magten, skulde nok vide at indrette det saadan, at de blev ved at beholde den — saa kunde man erobre Mandater lige saa tosset man vilde!

Der var for megen Respekt i én for det Bestaaende — derfor gik det immervæk hen og spillede én paa Næsen! Det kunde sku være godt nok med al den Lovlighed — men man gik bare ikke gradvis fra det ene til det andet! Hvordan ku' det ellers være, at der ingenting skete af det ny? Sagen var nok den, at hvert eneste Skridt hen imod det ny straks blev opædt af den bestaaende Tingenes Til-

stand — og blev til Spæk paa Ribbenene af den. Kapitalen fedede sig sku, hvad Pokker man saa gjorde ved den; den var som Katten, der altid kommer ned paa Poterne. Hvergang Arbejderne tiltvang sig en lille Lønstigning, gangede Arbejdsgiverne det med to og lagde det over paa Varen — det var derfor de begyndte at blive saa medgørlige over for visse Lønkrav! Og dem der fik det lidt godt, lokkede Kapitalen over paa sit Parti — saa de andre kom til at sidde tilbage som Luseproletariat. Det ku' sku godt være, at Bevægelsen havde gjort et stort Stykke Arbejde! — men der skulde forbandet gode Øjne til at faa Kig paa det.

Saadan rejste der sig Røster. Fra først af var det jo kun Sutter, som ingen behøvede bryde sig om; Værtshusdrivere som sad og brokkede ondt af sig i deres Donner. Men efterhaanden blev det en Tale, som gik fra Mund til Mund, Arbejdsløshedens Spøgelse huserede i alle Hjem og fik Mændene til at tænke over Tingene engang igen for egen Regning; ingen kunde vide, hvornaar Raden kom til ham at stryge Brosten.

Pelle havde let ved at fange Tonen i alt dette, det var hans eget Opgør med Fremrykningen dengang han kom ud af Fængslet, der nu var ved at blive Allemands. Men nu var han selv en anden! Han var ikke længer vis paa, at Bevægelsen havde været saa helt hen i Vejret; udrettet noget af det der sætter Skel havde den ikke, men den havde holdt Apparatet i Gang og styrket det. Den havde baaret Masserne hen over en død Tid, selv om det skete ved at lade dem vandre i Ring. Og nu var Ideen parat til at tage dem igen! Kanske var det godt, at der ikke var sket altfor store Fremskridt — ellers var de vel aldrig vaagnet mere. De maatte hellere sulte lidt endnu — til de kunde indrette sig i deres egen Verden — fede Slaver tabte let Friheden af Syne.

Bag ved det misfornøjede Ævl kunde Pelle høre det ny spøge — det gav sig mærkelige Udslag. Et

Hold Arbejdere — vel et Par Hundrede Mand — der var beskæftigede ved et stort Udgravningsarbejde, blev ledige ved at Entreprenøren gik fallit. En ny Entreprenør overtog Arbejdet, men de stillede som Betingelse for at tage fat igen, at han betalte dem den Arbejdsløn de havde tilgode — og Spaserepenge. „Vi faar ingen Del i Kagen," sagde de — saa maa I ogsaa selv bære Risikoen!" De gjorde den ene Arbejdsgiver ansvarlig for den anden! — og sagde lunefuldt nej til godt Arbejde paa en Tid, hvor Tusender gik ledige! Den offenlige Mening var lige ved at tabe Hovedet, selv deres egen Presse tog Afstand fra dem. Men de stod stædigt paa deres og sluttede ind i Strømmen af Arbejdsløse, til man bøjede sig for deres urimelige Paafund.

Pelle hørte en ny Tone her. For første Gang gjorde Underklassen Kapitalen ansvarlig for dens Synder uden smaaligt at skelne mellem Per og Povl. Der begyndte nok at komme Perspektiv i Solidaritetsfølelsen!

Den store Lede ved at vandre i en aandelig Ørken gravede sig igen engang frem til Overfladen; han havde oplevet det samme en Gang før — da Bevægelsen rejstes; men denne Gang kom Opbruddet forunderligt nok fra Bunden af alting. Det begyndte med blinde Angreb paa Parlamentarismen og Stemmeretten og Parolerne, der var et ubevidst Oprør mod Tvang og Bunkebehandling i det. Ved en ufattelig Fornyelsesproces begyndte Massen at løse sig ud i Enkeltvæsner, der midt i de daarlige Tider gav sig til at spørge efter Jeget og Lovene for dets Tilfredsstillelse. Helt nede fra Bunden kom de og forlangte deres lusede pjaltede Individ respekteret.

Hvor kom det fra? Det var en komplet Gaade! Lød det ikke taabeligt, at Fattigper efter et aarhundredlangt Liv i Pjalter og Forhutlethed, der endte med hans fuldkomne Udslettelse i Kollektivismen — nu skulde dukke frem i Dagen med det stærkeste Krav af alle og fordre at faa sin Sjæl igen?

Pelle kendte de Unges Utaalmodighed igen i dette Røre — ikke for ingenting var Peter Drejer Sjælen i de Arbejdsløses Møder. Peter vilde have ham til at komme og tage Ordet, og et Par Gange fulgte han med — han maatte have Rede paa de Menneskers Forhold til sin Ide. Men han holdt sig i Baggrunden og var ikke til at drive op paa Talerstolen; med disse forvirrede Sammenstimlinger, der vendte op og ned paa alle Begreber, havde han ikke noget at skaffe. Give dem Mad i Dag kunde han jo alligevel ikke, og de stærke Ord var han vokset fra.

„Gaa op og giv dem et godt Ord — ser du da ikke hvor udsultede de er!“ sagde Peter Drejer en Aften. „De har Fidus til dig endnu fra gamle Dage. Men lad være med at præke Kooperation; man fodrer ikke sultne Mennesker med Fremtidsmusik.“

„Giver du dem Mad da?“ spurgte Pelle.

„Nej, det kan jeg jo ikke; men jeg giver dem Afløb for deres Forurettethed og faar dem til at rejse sig og protestere. Det er dog altid noget, at de ikke tier og taaler længer!“

„Og hvis de i Morgen faar lidt at fjæle i Skrutten, saa er den hele Staahej glemt — men af Stedet er de ikke kommet. Er det ikke ligegyldigt om de lider Nød i Dag — i Forhold til det Spørgsmaal om de skal det til evig Tid?“

„Kan du læsse Ansvar paa de Stakler dér, saa maa du være en haard Hund!“ sagde Peter hidsigt.

Ja vel, nu galdt det netop om at gøre sig haard, paa sin Medfølelse alene udrettede man ingenting! den der gik med rindende Øjne, duede ikke til Kusk gennem Mørket. — —

Det var en død Tid, man maatte være glad man kunde holde den indvundne Stilling; nye Udvidelser var det ikke til at tænke paa før Foraaret. Men Pelle arbejdede ihærdigt paa at hværve Tilhængere for sin Ide, han havde faaet en Diskussion i Gang i Partipressen og holdt Foredrag. Han opsøgte helst de rolige Fagforeninger, forsmaaede al agitatorisk Veltalenhed og lagde sin Ide sagligt frem, byggede

den op fra sine egne Erfaringer, til den uden noget Spræl — ved Kendsgærningernes blotte Magt — omsluttede Verden. Netop de træge vilde han have fat i, dem der havde været Bevægelsens urokkelige Kærne gennem alle Aarene, og trofast blev ved at gaa i det gamle Fodslag skønt det ikke førte noget Sted hen. Det var Kærnetropperne fra den store Kamp, der først og fremmest maatte kaldes paa! Dem kendte han, fik han dem til at gaa i Ilden for sin Ide med deres ubrødelige Disciplin, saa var meget vundet.

Det var paa høje Tid en ny Ide kom og tog dem videre, de var gaaet trætte i den bestandige Marsj paa Stedet, Bevægelsen var ved at løbe af dem. Men nu kom han med en Ide, de aldrig skulde gaa trætte paa, og som kunde bære dem helt igennem. Og ingen skulde komme og sige, at han ikke kunde fatte den, for det var Hjemmets enkle Tanke, ført ud til at omfatte det hele. Ellen havde lært ham den, og kunde de den ikke selv, saa fik de gaa hjem til deres Koner og lære den! *de* gik ikke og rugede over, hvem af Familien der ydede mindst eller tærede mest, men gav enhver efter hans Behov og saa paa den gode Vilje. Som et godt og kærligt Hjem, hvor ingen rendte den anden ned, skulde Verden være — mere indviklet var det hele ikke!

Pelle var paa Færde tidlig og silde. Der gik næsten ikke en Dag, uden han holdt Foredrag eller skrev om sin Kooperationstanke. Ofte blev han kaldt ud i Provinsen for at tale, Folk vilde se og høre den mærkelige Fabrikant, der ikke tjente mere end sine Arbejdere.

Paa disse Rejser lærte han Landet at kende og saa at adskilligt i hans Tanke allerede var foregrebet derude. Bonden, der blev stiv af Skræk, naar man nævnede Ordet Socialist, praktiserede i stor Stil Bevægelsens Ideer; han havde indrettet sig kooperativt og spundet Landet ind i Brugsforeninger.

„Dér maa vi knytte til, naar vi faar vort Foretagende bedre i Orden," sagde han til Brun.

„Bare Bønderne vil arbejde sammen med os," indvendte Brun. „De er jo konservative af sig."

Dette her var nu nærmest revolutionært; saa vidt Pelle kunde skønne, var der snart ikke saa stor Plads som en Negl for den rene Kapital at snylte paa derude. Bønderne gik bare stille med deres! Pelle var selv af Bondeslægt og tvivlede ikke om, at han nok skulde faa Føling med Landet naar den Tid kom.

Udviklingen forberedtes fra flere Sider — den brød man nok ikke med, om man vilde naa noget. Den var som en bunden Lov om Vækst i Tilværelsen, en ubrødelig Gudstanke, der løb gennem det hele! Nu førte den ham og hans i Ilden, og naar de rykkede frem, maatte der ingen sidde tilbage. Saa lyst og stort et Kald var endnu intet Samfundslag rykket frem med, de skulde for altid gøre Ende paa den Skændsel, at Menneskesnillet sad og vejede Rummets Kloder, men glemte at veje Brødet retfærdigt ud.

Den vaagnende Misfornøjelse med det gamle var han ikke ked af, den slog Hul paa de tilgroede Sind og skabte Mulighed for det ny. Foreløbig vandt han ingen større Tilslutning; forskellige ny Strømninger kæmpede om Sindene, der i deres vaklende Søgen droges snart til den ene Side snart til den anden. Men han havde en lys Følelse af at tjene en Verdenstanke, og tabte ikke Modet.

Arbejdsløsheden og den vaagnende Jegfølelse fik mange til at slutte sig til Peter Drejer, de oprørtes mod Tilstandene, og nu saa de ingen anden Udvej end at bryde med alting. De sprang nøgne frem af intet og krævede deres Personlighed respekteret, men dens Byrder kunde de ikke bære endnu — og deres haabløse Syn paa Elendigheden truede med at kvæle dem. Saa lavede de Obstruktion, deres egen Sprængthed fik dem til at ville sprænge det hele. De var hans besværligste Modstandere.

Hidtil havde de haft sørgelig Ret, men nu begreb han ikke deres desperate Utaalmodighed længer. Han havde givet dem en Ide nu, hvormed de kunde erobre Verden netop ved at bevare Sammenhængen; og naar de ikke tog ved den, maatte de være syge. Ud fra det Synspunkt tog han deres splittende Agitation med Ro; Sundheden skulde nok sejre!

For Tiden agiterede Peter Drejer for en Massedemonstration fra de Arbejdsløses Side. Han vilde have, de alle tyve Tusend Mand med Koner og Børn skulde slaa sig ned paa Raadhuspladsen eller Amalienborg Slotsplads — og nægte at flytte sig derfra til Samfundet tog sig af dem.

„Saa har Offenligheden Valget mellem at høre paa deres Krav eller køre op med Sprøjter og Kanoner," sagde han. Kanske gik der saa Hul paa Spørgsmaalet.

„Pas saa paa, Politiet ikke arresterer dig," sagde Pelle advarende. „Saa staar dine Folk uden Hoved — og du har lokket dem op i en latterlig Situation, som kun fører til Nederlag."

„De skal tage sig i Agt, de Køtere!" svarede Peter truende. „Den første Haand der griber efter mig, hugger jeg til."

„Og hvad saa? Hvad opnaar du ved at slaa til Betjentene? De er kun Redskabet — og der er nok af dem!"

Peter lo skarpt: „Nej det er ikke Betjentene — og heller ikke Assistenten — — eller Politidirektøren! Det er ingen, du — — det er saa bekvemt, ingen kan gøre for det! Paa den Maade har man altid snigløbet os — overalt dukker Ondet sig og forsvinder, naar man vil have fat i det —: det var ikke mig! Nu Arbejderen staar og kræver sin Ret, ser Arbejdsgiveren ogsaa sin Fordel ved at forsvinde, og det upersonlige Aktieselskab dukker op. Aa, denne Satans Skulken udendom! hvor skal man henvende sig? — der er ingen der har Skylden mere! Men ser du, nu *skal* der gøres for det! rammer jeg Haanden, saa rammer jeg ogsaa det der staar bag — man

maa slaa til det man kan se. Jeg har anskaffet mig en Revolver mod Politiet, det skal ikke upaatalt gøres til et uskyldigt Levebrød at bære Vaaben mod sine egne.“

XVII

Pelle kom en Lørdag Aften hjem med Toget, han havde været ude i en Provinsby og hjulpet et kooperativt Foretagende i Gang.

Det var sent, men mange Butikker havde endnu aabent, de kastede straalende Lys ud i Ruskregnen, hvor Gadens sorte Strøm randt bestandig lige fort. Nu først kom de arbejdende Kvinder fra den indre By, blege Maskinskriversker, Kassererskar, der endnu havde Kolportage-Romanens Spænding i Øjnene, Syerskerne fra de store Forretninger. Nogle hastede afsted med Blikket ligeud uden at lade sig forstyrre af Gadens enlige Sværmere — de havde noget som ventede dem — kanske et lille Barn. Andre havde ikke noget at haste efter men gik og saa sig trætte om — og kunde pludselig leve op ved Synet af en ung Mand i Vrimlen.

Rengøringskoner var paa Vej hjemad med Kurven paa Armen; de havde haft en lang Dag og slæbte Benene tungt efter sig. Gaden var fuld af kvindelige Arbejdere, det var den omvendte Verden! de daarlige Tider kaldte Kvinderne frem og lod Mændene sidde. Paa Hjemvejen besørgede de Indkøbene for Søndagen; inde hos Slagter og Spækhøker stod de og hang som trætte Øg og ventede paa deres Tur. Blaafrosne Unger stod og rakte sig, med Haanden krampagtigt knyttet om Skillingerne; de lagde Hagen paa Disken og gloede forslugent paa Madvarerne, mens Lyset brødes forunderlig rigt i deres glubske Øjne.

Pelle gik rask til for at komme ud paa det aabne Land. Han holdt ikke af disse øde Gader i Byens Udkant, hvor Armoden rejste sig som et Fuglefjæld

paa begge Sider af den smalle Kløft, og Mørket sukkede under saa meget. Naar han kom ind i saadan en endeløs Stenkløft, hvor Et- og Toværelseslejlighederne strakte sig over hinanden i syv Rækker saa langt han kunde se, truede Modet med at svigte ham. Det var som at vandre paa en uhyre Kirkegaard for brustne Haab, alle disse Tusender Familier var lige saa mange Vanskæbner; de havde lagt lyst og haabefuldt ud allesammen, og nu sad de her og sloges med Tomheden.

Han gik rask udad langs Markvejen, det var bælgmørkt og regnede, men han kunde Grøfter og Stier udenad. Langt oppe paa Bakken skinnede et Lys, det mindede om en Stjærne der stod lavt paa Himlen — det maatte være Lampen fra Bruns Soveværelse. Han undredes paa, at den gamle var paa Færde endnu; han blev hurtig træt, nu han var kommet ud af et langt Livs Beskæftigelse, og plejede at gaa tidlig i Seng. Han havde maaske glemt at slukke Lampen.

Pelle havde slaaet Kraven op om Ørerne og følte sig hyggelig til Mode — han holdt af at gaa ene i Mørket. I gamle Dage havde dets gabende Tomhed fyldt ham med panisk Skræk, men Fængslet havde gjort hans Sind fortroligt med det; han kunde gaa og glæde sig til disse ensomme Natture hjem over Markerne. Saa døde Byens Larm bag ham, og han indaandede den rene Luft, der syntes at staa lige ind mod ham fra Verdensrummet. Alt det, Manden ikke kan dele med nogen, kom op i ham paa disse Ture. I den daglige Kamp kunde han ofte nok have en nedslaaende Fornemmelse af, at Udfaldet beroede paa rene Tilfældigheder. Det var ikke nemt at skaffe sig Ørenlyd gennem den tusendstemmige Larm; der skulde Sensation til for at fange Opmærksomheden, og han kom blot med en ganske ordinær Ide og paastod, at den uden at stanse et Hjul kunde omskabe Verden. Det bestaaende gjorde sig ikke engang den Ulejlighed at bekæmpe ham, selv Fabrikanterne inden for Faget tog hans Foretagende med

Ro og lod til at have opgivet Krigen mod ham. Han havde ventet sig stor Modstand og glædet sig til at overvinde den — og denne Ligegyldighed fik ham undertiden til at tvivle om sig selv. Hans ubetvingelige Ide gik jo blot under i Livets brogede Virvar!

Men her ude paa Landet, hvor Natten laa over Jorden som stor Ro, fik han sine Kræfter igen. Alt det ligegyldige faldt bort, og han saa, at han ligesom de dybe Bropiller havde sit egenlige under Overfladen. Saa uanseligt han ragede op, hvilede han paa et uhyre Underlag, Ensomheden omkring ham afslørede det for ham og fik ham til at føle sig vældig. Mens man oversaa hans Foretagende, skulde han gøre det saa stærkt, at de løb Panden imod det naar de vaagnede.

Pelle var glad for at bo paa Landet, det var hans Drøm engang at flytte Arbejderne der ud igen. Byen fik han mere og mere imod, han lærte aldrig at blive helt fortrolig med den. Det var bestandig lige besynderligt at færdes i denne summende Kube, hvor hver syntes at snurre for egen Regning og alle dog bankedes ind under én stor Vilje — Sultens. Byen øvede en dump Magt over Sindene, den drog de fattige til ved en Løgn om Lykken. Og naar den først havde dem, holdt den dem dæmonisk fast. Den giftige Luft var ligesom Opium, de usleste Stakler drømmer sig Lykken i den; og naar de først havde faaet Smag paa det, var de ikke Mennesker for at rejse ud til den jævne Hverdag igen. Der laa altid noget forfærdeligt bag Byens Fysiognomi, som lurede den blot paa at drage Mennesker ind i Nettet og suge dem ud. Om Dagen kunde det tilsløres af de mange Lyde, men Mørket bar det frem.

Hver Aften inden Pelle gik i Seng, maatte han ud til Gavlen og stirre ud i Natten; det var en gammel Bondeskik, han havde arvet fra Lassefar og hans Far igen. Saa søgte hans Blik spørgende ned over Byen, hvor hans Tanker i Forvejen var. Paa Solskinsdage var den kun Røg og Dis, men saadan en bælgmørk Nat laa der et festligt Lysskær over den.

Byen havde en egen Ævne til at fælde Mørket ned over sig og tænde hvidt kunstigt Lys i det. Den laa lavt — ligesom en *Sump* med Fald fra alle Sider — alle Afløb mundede ud i den; dens lysende Taage syntes at naa ud til Landets yderste Grænser — alting søgte denne Vej. Store Guldfluer stod og gyngede over *Sumpen* i metallisk Pragt, Myg dansede hen over den som sorgløse Skygger. Der stod en uophørlig Summen af det; og nedenunder laa Dybet, som havde fostret dem, og boblede saa han kunde høre det helt herop.

Undertiden flakkede Byens Lys op over Himlen som Genskæret fra en uhyre Esse. Det var som et umaadeligt Hjærte bankede panisk i Mørket dernede, hans eget smittedes af det og snøredes sammen i uklar Angst. Skrig kunde pludselig stige op dernede fra, og man ønskede det næsten; et stærkt Udbrud var en Lettelse oven paa den evige latente Spænding. Dernede under Stadens Mure var Mørket altid levende, som en tung Livsstrøm gled det afsted, randt trægt mellem Kipper og Buler og Kaserner med sit skæbnesvangre Indhold af Nød og Forbandelser. Dets dulgte Færden indgød ham Rædsel; han hadede Byen for dens Mørke der fjælede saa meget. — —

Han var stanset foran *Gryet* og stod og stirrede nedover. Pludselig hørte han en Lyd indefra, som fik ham til at fare sammen; han lukkede sig hurtigt ind. Ellen kom ud i Gangen, hun saa forstyrret ud.

„Gudskelov du kom," udbrød hun — „Anna er saa syg." Hun glemte helt at sige Goddag til ham.

„Er det alvorligt?" spurgte Pelle og skyndte sig af Overtøjet.

„Det er det gamle igen. Jeg lod en Vogn fra Gaarden køre ind efter Doktoren — det blev dyrt du, men Brun sagde jeg skulde. Hun skal have varm Mælk med Emsersalt og Sodavand i. — Du kommer til at slaa Kulden af dig ved Kakkelovnen, før du gaar op til hende — men skynd dig lidt. Hun ligger hele Tiden og spørger efter dig."

Sygeværelset laa i Halvmørke, Ellen havde hængt en rød Skærm over Lampen, for at Lyset ikke skulde genere den lille. Brun sad paa en Stol ved Sengen og stirrede ufravendt paa Barnet, som laa og smaapludrede i Feberdøs, han gjorde Tegn til Pelle at han skulde gaa stille. „Hun sover," hviskede han. Den gamle Mand saa ulykkelig ud.

Pelle bøjede sig stille ned over hende; hun laa med lukkede Øjne men sov ikke, hendes hede Aande gik over hans Ansigt i korte Stød. Idet han vilde rette sig, aabnede hun Øjnene og smilede til ham.

„Hvad er det med Søster, vil hun nu til at være syg igen?" sagde han sagte. „Jeg troede Solen havde jaget den slemme Bronkitis væk.

Barnet rystede resigneret paa Hovedet. „Hør Kældermanden!" hviskede hun. Han sad og peb af alle Kræfter nede i hendes Luftrør, hun lyttede efter ham med et alvorligt Udtryk. Saa listede hun sin Haand op, og strøg Faderen over Ansigtet som vilde hun trøste ham.

Men Brun puttede den straks ned igen, og dækkede hende til om Skuldrene. „Dér kunde vi nær have sat Dukken over Styr," sagde han betænkeligt. Han havde lovet hende en stor Dukke, naar hun vilde holde sig godt dækket.

„Faar jeg den endnu?" spurgte hun gispende og stirrede forskrækket paa ham.

„Ja vist faar du den. Og naar du skynder dig at blive rask, faar du en Vogn ogsaa, med Gummihjul."

Ellen kom ind og afbrød dem: „Nu har jeg gjort Hr. Bruns Soveværelse i Stand," sagde hun og lagde sin Haand beroligende over Barnets spændte Træk.

Bibliotekaren rejste sig nølende: „Det vil altsaa sige det samme som, at nu skal Hr. Brun gaa i Seng," sagde han halv misfornøjet. „Ja ja, saa Godnat da! Jeg stoler paa I kalder, dersom det skulde blive værre."

„Hvor er han dog god," sagde Ellen sagte. „Han har siddet herinde hele Tiden og passet paa at Barnet laa dækket. Vi tør ikke røre os for ham, fordi hun skal have Ro; men han kan ikke selv dy sig for at sludre med hende, hvergang hun aabner Øjnene."

Ellen havde flyttet Lasse Fredrik ned i Soveværelset og sat sin egen Seng herop for at vaage ved Barnet. „Nu skulde du gaa i Seng," sagde hun sagte til Pelle — „du maa jo være dødtræt efter Rejsen. Forrige Nat i Toget fik du vist heller ikke sovet noget."

Han saa træt ud, men hendes Overtalelser nyttede ikke, han vilde blive heroppe. „Jeg kan alligevel ikke sove under disse Forhold," hviskede han; „og i Morgen er det jo Søndag."

„Saa læg dig paa min Seng da! Det hviler dog altid lidt."

Han lagde sig ned for at føje hende, og laa og stirrede op i Loftet, mens han lyttede til Barnets korte, rallende Aandedræt. Han kunde høre hun ikke sov; hun laa og legede med den rallende Lyd og fik Kældermanden til snart at snakke med grov Stemme, snart at pibe. Hun syntes helt fortrolig med denne ondartede Snakken med, der allerede havde kostet hende saa mange Sygetimer og lød saa pinligt i Pelles Øren. Hun havde en underlig resigneret Maade at bære Sygdom paa, som hørte Baggadens Væsner til; hun blev ikke urimelig og fordringsfuld men laa gærne og underholdt sig selv. Det var ligesom hun følte sig taknemmelig mod Lejet, hun var altid i bedst Humør, naar hun laa. Solen herude havde brunet hende godt, men der maatte sidde noget i hende, den ikke havde faaet Bugt med — man flyttede ikke saadan fra Baggadens onde Luft.

Hvergang hun fik et Hosteanfald, rejste Pelle hende over Ende og hjalp hende til at spytte. Hun blev blaarød i Hovedet af Hosten, og saa paa ham med Øjne der var ved at briste under den vold-

somme Anstrængelse. Saa kom Ellen med den varme Mælk og Emsersaltet, den lille drak det med et resigneret Udtryk — og faldt hen igen.

„Saa slemt har det aldrig været før," hviskede Ellen — „hvad kan det saa nytte? Maaske er Landluften slet ikke god for hende."

„Det skulde den dog gærne være," sagde Pelle — „for ellers er hun jo en lille forgiftet Stakkel."

Ellens Stemme klang af den Mulighed, at de kunde komme til at flytte tilbage til Byen igen for Barnets Skyld. For hende var Byluften ikke ond, men simpelthen mildere end den herude. Gennem flere Slægtled var hun vænnet til den og havde overvundet dens skadelige Indflydelser; for hende var den god som kun Hjemegnens Luft er det. Hun kunde bo hvor det skulde være, men hendes Barndoms Egn maatte der ikke siges noget paa. Saa blev hun ivrig.

Barnet var vaagnet ved deres Hvisken og laa og stirrede paa dem. „Jeg dør ikke? gør jeg vel?" spurgte hun i ud Stuen.

De bøjede sig over hende.

„Nu skal du putte dig og ikke tænke paa saadan noget," sagde Ellen angst.

Men Barnet blev haardnakket ved sit. „Hvis jeg nu dør, vil I saa sørge lige saa meget over mig som over Johanne?" spurgte hun spændt og holdt dem fast med sine Øjne.

Pelle nikkede, det var ham ikke muligt at sige noget.

„Vil du tjære Loftet sort, for at vise at du sørger over mig? — Vil du, Far?" vedblev hun ubønhørligt og saa paa ham.

„Ja, ja!" sagde Ellen fortvivlet og kyssede hende paa Munden for at faa hende til at tie.

Saa lagde Barnet sig tilfreds om paa Siden; et Øjeblik efter sov hun.

„Hun er ikke hed mere," hviskede Pelle. „Jeg tror Feberen er forbi." Hans Ansigt var forfærdelig alvorligt; Døden havde strøget hen over det med

sin kolde Haand. Han vidste det kun var i Spøg, men kunde alligevel ikke ryste Indtrykket af sig.

De sad tavse og lyttede til Barnets Aandedræt, der lød roligt nu. Ellen havde søgt Pelles Haand, en Gang imellem gøs hun sammen. De rørte sig ikke, men sad blot og lyttede, mens Tiden randt syngende fordi dem. Saa galede Hanen dernede og vakte Pelle, Klokken var tre; Barnet havde sovet roligt i to Timer nu. Lampen var ved at brænde ud, han skimtede svagt Ellens Profil i Halvmørket; Svangerskabet havde fortæret noget af Sommerens Huld og gjort Ansigtet sartere. Hun saa træt ud.

Han rejste sig lydløst og kyssede hende paa Panden. „Gaa nu ned og i Seng," hviskede han og førte hende hen imod Døren.

Der lød listende Trin udenfor, det var Brun der var henne for at lytte til den Syge, han havde slet ikke været i Seng. Inde i hans Arbejdsværelse brændte Lampen, og Bordet var fuldt af Papirer; han havde siddet og skrevet.

Han blev oprømt, da han hørte at Anfaldet nu var ovre. „Jeg synes hellere Fruen skulde traktere med en Kop Kaffe," svarede han, da Ellen skændte paa ham fordi han ikke sov.

Ellen gik ned og lavede Kaffe. De drak den inde hos Brun; Dørene stod paa Klem, saa de kunde høre efter Barnet.

„Det har været en drøj Nat," sagde Pelle og strøg sig over Panden.

„Ja, skal det blive saadan ved, saa kommer vi vist til at flytte tilbage til Byen," sagde Ellen haardnakket.

„Vi maa hellere begynde at give hende koldt Vand om Morgenen, saa snart hun er rask — og se at faa hende hærdet," sagde Pelle.

„Ja Pelle tror, at det er den onde Luft og den gode der nu slaas om Barnet, og at det bare er derfor hun har det daarligere end inde i Byen," vendte Ellen sig til Brun.

„Det er det ogsaa," sagde Brun alvorligt. „Og saadan et sygt Barn giver noget at tænke paa."

XVIII

Den næste Dag var man sent paa Færde. Ellen vaagnede først ved Titiden og var helt forskrækket; men da hun kom op, var der varmt og i Stand allevegne, Lasse Fredrik havde besørget det. Hun kunde gaa lige i Lag med Frokosten.

Søster var helt kvik igen. Ellen flyttede hende ned i Dagligstuen og redte op paa Sofaen, dér sad hun helt stoppet ind i Puder — og spiste med ved Bordet.

„Er du ked af, Søster bli'r rask, gamle Mand?" spurgte Svend Trøst.

„Jeg hedder ikke gamle Mand. Jeg hedder Bedstefar — eller ogsaa Hr. Brun!" sagde Bibliotekaren leende og saa hen paa Ellen. Hun rødmede.

„Er du ked af, Søster bli'r rask, Bedstefar?" gentog Drengen med en morsom pedantisk Ordrethed.

„Men hvorfor skulde jeg dog være ked af det, du lille Dumrian?"

„For saa skal du jo gi'e Penge!"

„Dukken ja — det er skam ogsaa sandt. Du maa ha'e Taalmodighed til i Morgen, Søster — for i Dag er det Søndag."

Anna havde spist sit blødkogte Æg og vendt Skallen om i Æggebægeret, saa det saa ud som Ægget ikke var rørt. Hun skubbede det langsomt hen mod Brun.

„Hvad er det nu?" udbrød han og skubbede Brillerne op i Panden. — „Du har jo ikke spist dit Æg."

„Jeg kan ikke," sagde hun og hang med Hovedet.

„Men hun maa jo fejle noget," sagde den gamle himmelfalden — „saadan et stort fedt Æg! Ja ja, saa spiser *jeg* det." Han gav sig til at banke Hul paa Ægget, Anna og Svend Trøst fulgte hans Bevægelser

med jublende Øjne og maatte holde sig for Munden; først i det Øjeblik Skeen plumpede igennem Skallen og Brun fór op for at kyle dem det hele i Hovedet, sprudede de løs. Det var en Spas, der kunde gentages saa tidt det skulde være, uden at de tre fandt den forslidt.

Mens de spiste, kom Bonden oppe fra Bakkegaarden for at meddele, at de maatte belave sig paa at flytte, da han agtede at sælge Huset. Det var en af disse Overdrevets Bønder, som Storstaden havde slaaet ud af Ligevægt. Han havde siddet heroppe og set den gro ud om den ene Gaard efter den anden og gøre Ejerne til Millionærer, og gik bestandig og ventede paa at Turen skulde komme til ham. Jorden forsømte han, selv den rigeste Høst blev jo latterlig lille ved Siden af hans gyldne Drømme — saa fik Markerne Lov at ligge og bære Ukrudt.

Ellen var lige saa bestyrtet som Pelle ved Tanken om at skulle forlade *Gryet;* det var deres Hjem — deres Rede tilmed; al deres Lykke og Trivsel hang i Grunden sammen med denne Plet.

„De kan jo købe Huset," sagde Bonden. „Jeg har et Bud paa femten Tusend — det vil jeg lade det gaa for."

De sad og drøftede det, efter at han var gaaet. „Det er meget billigt for det," sagde Brun. „Om et Par Aar har I Byen ud ad disse Kanter, og saa er det mindst det dobbelte værd."

„Ja det kan nok være," sagde Pelle. „Men Beløbet skal baade skaffes til Veje og forrentes."

„Der indestaar jo otte Tusind i 1ste Prioritet, og Hypotekforeningen laaner det halve — det bliver tolv. Saa er der tre Tusend igen, og dem er jeg ikke bange for at sætte i som tredje Prioritet," sagde Brun.

Men det holdt Pelle ikke af. „Der bliver Brug nok for Deres Penge i Virksomheden," sagde han.

„Ja ja! Men naar I sætter Huset i Stand og lader det omvurdere, er jeg vis paa I kan faa alle femten

Tusend i Laaneforeningerne," sagde Brun. „Jeg tror, I staar jer ved det."

Ellen havde faaet Blyant og Papir fat og sad regnede. „Hvor mange Procent skal man regne til Renter og Afdrag?" spurgte hun.

„Fem," mente den gamle. „I gør jo selv alt Arbejdet ved Vedligeholdelsen."

„Saa tør jeg godt," sagde hun og saa frejdigt paa dem. „Det maatte være morsomt at eje sit Hus selv! Synes du da ikke, Pelle?"

„Nej jeg syntes det er ganske vildt," svarede Pelle. „Vi kommer til at sidde for en Husleje af halvottende Hundrede Kroner."

Ellen var ikke bange for den Husleje, det kunde Hus og Have nok bære. „Og om nogle Aar kan vi sælge Jorden til Byggegrunde og tjene mange Penge," sagde hun. Hun var rød i Kinderne.

Pelle lo: „Ja Spekulationen — er det ikke den Bakkegaardsbonden er ved at gaa i Stykker paa?" Han havde nok om Ørerne og følte ingen Trang til selv at have Ejendom at slaas med.

Men Ellen blev blot mere og mere opsat. „Saa køb det selv da!" sagde Pelle leende. „Jeg har ingen Lyst til at blive Millionær."

Ja det vilde Ellen gærne. „Men saa skal Huset ogsaa være *mit*," erklærede hun. „Og dersom jeg tjener Penge paa det, vil jeg have Lov til at bruge dem ganske som jeg vil. De skal ikke gaa ind i jeres bundløse Fælleskasse." Mændene lo.

„Brun og jeg gaar os en Tur," sagde Pelle. „Saa kan vi jo gaa ind og skrive Slutseddel for dig med det samme."

De gik neden om Haven og fulgte Bakkeranden Syd efter. Vejret var klart, det var slaaet om til let Frost, ned over Markerne laa hvid Rim. Hvor den lave Sol faldt paa, smæltede Rimen og det vissent grønne Græs kom frem.

„Her er i Grunden smukt," sagde Brun. „Se hvor pyntelig Byen tager sig ud med sine Taarne — man skal bare ikke bo dernede. Jeg sad og tænkte paa

det i Nat, da Barnet laa der og sloges med Hosten — Arbejderne faar i Grunden ingen Del i Solen! Heller ikke de der forøvrigt har det ordenligt. Og saa fik jeg Lyst til at bygge Boliger til vore Folk her paa Bakkekammen til begge Sider af *Gryet* — den ny Tids Folk skulde gærne bo højere og lysere end andre. Jeg har tænkt mig det ordnet saaledes, at jeg foreløbig stod i Forskud for Grundene, og Virksomheden efterhaanden indløste dem af sit Overskud. Det er nok saa praktisk som at dele Overskuddet mellem Arbejderne, derved skaber vi Værdier for Foretagendet. Apropos Overskud — du har arbejdet godt Pelle! Jeg tog et Skøn over det i Nat, der bliver allerede en halv Snes Tusend i Aar. Naa, men for at komme tilbage til det vi talte om: Prioritetslaanene plejer at kunne dække Omkostningerne ved Bebyggelsen, og naar de om en Aarrække er amortiserede, staar det hele ubehæftet."

„Hvem skal eje det?" spurgte Pelle. Han gik og tyggede paa et Straa, og satte Benene sindigt frem — som en Bonde der gaar i Pløjejord.

„Fællesskabet! Det skal ordnes saaledes, at Husene ikke kan overdrages og ikke behæftes med ny Laan. Vore Fællesforetagender maa unddrages enhver Form for Spekulatiou, derved begrænses Kapitalens Omraade. Det hele skulde hvile i sig selv, og kunne ophæve Privatejendommen inden for sine Rammer. Du ser, det er din egen Ide om et Samfund i Samfundet, jeg bygger videre paa! Endnu er det ikke nemt at finde en juridisk Form, hvorunder det hele kan hvile i sig selv; men foreløbig leder du og jeg det — og Morten hvis han vil være med. Jeg tænker han kommer hjem med friske Kræfter!"

„Og hvornaar skal den Plan realiseres? Bliver det i en nær Fremtid?"

„Allerede nu i Vinter havde jeg tænkt — derved bøder vi jo ogsaa lidt paa den store Arbejdsløshed. Tredve Huse — det er dog altid en Begyndelse. Og bagved ligger jo hele Verden, Pelle!"

„Vil De gøre Benyttelsen af Boligerne obligatorisk for vore Arbejdere?“

„Ja — Fællesskabet forpligter. Man kan ikke være halv udenfor og halv indenfor! — Naa, hvad synes du saa?“

„Det er en stærk Plan!“ sagde Pelle. „Vi rejser vor egen By her paa Bjærget.“

Den gamles Ansigt lyste af Glæde. „Der er dog lidt ved mig, hva'? — der er ogsaa gammelt Forretningsblod i mine Aarer. Mine Forfædre har tømret sig en Verden sammen — hvorfor skulde jeg være ringere end de? Jeg skulde have været yngre, du Pelle!“

De gik rundt om Bakken og kom til Gaarden fra den anden Side. „Det hele var i Grunden ikke for stort, om vi skal have Plads til at udvide os,“ sagde Pelle, der ikke var bange for at lægge stort ud, naar det galdt en stor Plan.

„Jeg gaar netop og tænker paa det samme,“ svarede Brun. „Hvor meget er her — et Par Hundrede Td. Land? Der bliver lige Plads til et Tusend Familier, naar de hver skal have en ordenlig Plet Jord.“

Saa gik de ind og tog det hele paa Haanden for en kvart Million.

„Men Ellen — hvordan affinder vi os med hende?“ udbrød Pelle da de var paa Hjemvejen.

„Ja det er skam ogsaa sandt! Det var jo hendes Ærende vi gik — og nu har vi selv hugget Forretningen. Naa, hun giver sig vel, naar hun hører hvad det drejer sig om.“

„Det er jeg ikke vis paa,“ sagde Pelle leende. „Maaske naar De kommer i Lag med hende.“

„Naa, fik I Huset?“ spurgte Ellen, hun stod i Døren og tog imod dem.

„Ja, vi fik meget mere end det,“ sagde Brun friskfyragtigt. „Vi købte hele Historien.“

„Er det Alvor, Pelle?“

Han nikkede.

„Hvad saa mit Hus da?“ spurgte hun langsomt.

„Ja det købte vi jo sammen med alt det øvrige,“

sagde Brun. „Men det kan for saa vidt nemt skilles fra — det er blot lidt hurtigt at skyde Hul paa Fællesskabet, før det endnu er etableret.“ Han sad lidt og ventede paa, at Ellen skulde sige noget. Da hun haardnakket tav, vedblev han lidt kort:

„Naa — ja saa er der ikke mere at sige til den Ting! Ret skal være Ret, og i Morgen skal jeg træffe Anstalter til at Huset bliver Dem tilskødet for de femten Tusend. — Saa maa vi jo opgive hele Historien, Pelle! vi kan ikke ha'e, at Manden for det hele bor i sin private Ejendom. Der røg den Plan i Lyset!“

„Med mindre Ellen og jeg indretter os i hver sit Hus,“ sagde Pelle polisk. „Jeg kan jo bygge lige paa den anden Side Skellet, saa kan vi dog nikke til hinanden.“

Ellen saa alvorligt paa ham. „Jeg synes kun, det er lidt underligt, at man bestemmer over mine Sager uden at spørge mig først,“ sagde hun endelig.

„Ja, det var ogsaa hensynsløst af os,“ svarede Brun, — „vi haaber, De vil slaa en Streg over det. De giver altsaa Afkald paa Huset?“

„Det er jeg nok nødt til, naar Pelle truer med at flytte fra mig,“ svarede Ellen smilende. „Men ked af det er jeg; jeg er vis paa, der om kort Tid havde været Penge at tjene.“

„Det bliver ellers morsomt, dersom Kvinderne skal til at rykke ind i vore forladte Sneglehuse,“ sagde Brun halv alvorligt.

„Ellen har altid været en uforbederlig Kapitalist,“ indskød Pelle.

„Jeg har bare aldrig haft saa mange Penge, at jeg ikke skulde vide hvad de var værd,“ svarede Ellen slagfærdigt.

Gamle Brun lo. „Den var nok til Hr. Brun!“ sagde han. „Men siden De har saadan Mod paa Grundspekulationen, Fru Ellen, saa vil jeg foreslaa Dem noget! Til det Areal vi har købt hører en Stump Eng, som ligger halvvejs inde ad Byen til — ved Mosen; den faar De i Afstaaelse. Den er ikke noget

værd i Øjeblikket og skal fyldes op for overhovedet at faa nogen Værdi. Men det varer næppe længe, før Byen er derude og kræver Plads."

Det havde Ellen ikke noget imod. „Men saa vil jeg have Lov til selv at raade over, hvad der kommer ud af det," sagde hun.

XIX

Solen holdt godt ud det Aar. Der blev ved at hænge Rester af Sommeren i Luften helt ind i December. Hvergang det onde Vejr kom, sagde Ellen: „Nu bliver det da vist Vinter!" Men Solen slog det til Side endnu engang, den gik lavt ned i Syd og kiggede ind i hele Stuen som om den skulde tælle alle Skilderierne.

Den store gule Gloire blev ved med at bære, hver Dag kom Ellen ind med en stor tung Buket af Roser og blodfarvet Løv. Hun var selv tung i det, den friske Kulde nappede i Næsen, der blev stadig spidsere — og farvede Kinderne røde. En Dag kom hun og holdt en stor Buket hen mod Pelle. „Hvor mange Penge faar jeg at holde Jul for?" sagde hun.

Ja sandelig, Aaret var snart forbi!

Efter Nytaar blev det Vinter for Alvor. Den kom med megen Sne og Kulde og gjorde det til en besværlig Sag at holde Forbindelse med Omverdenen — des nøjere sluttede man sig til hinanden inden Døre. Anna var egenlig skolepligtig nu, men hun led en Del af Kulden og var i det hele ikke meget robust; Pelle og Ellen turde ikke udsætte hende for de lange Vadeture i Sneen og læste selv med hende.

Ellen var blevet lidt doven til at gaa og kom sjældent ind til Byen; de to Mandfolk besørgede Indkøbene om Aftenen, naar de var paa Hjemvejen. Det var en død Tid; der arbejdedes ikke ved Lys, saa de kom tidlig hjem. Ellen havde forlagt Mid-

dagen til Kl. fem, saa de alle kunde spise sammen. Efter Middagen gik Hr. Brun gærne ovenpaa for at arbejde endnu et Par Timer. Han havde travlt med at udarbejde Projekter til Bebyggelsen af Bakkegaardsjorderne og undte sig ingen Ro. Pelles Iderigdom og Energi smittede ham, saa Planerne voksede for ham og antog stadig større Omfang; han tog ikke Hensyn til sit svage Legeme men stod tidlig op og sled hele Dagen med Fællesvirksomhedens Anliggender. Det var, som han vilde kappes med Pelles Ungdom og gik i bestandig Angst for, at noget skulde komme bag paa ham og afbryde det hele.

Hele den øvrige Familie samledes om Lampen og havde hver sit for. Svend Trøst havde faaet sit Legebord slaaet i Vejret og sad og hamrede ufortrødent med sin lille Trækølle paa et Stykke Tøj, som Ellen havde lagt imellem for at han ikke skulde slaa Mærker i Bordet. Han var en solid Fyr, Huldet paa Armene laa i en Krave helt ud over de smaa Hænder; Rynkerne i Panden klædte ham pudsigt, naar man ikke netop huskede paa, at han havde kostet sin Mor Livet. Det saa ud, som han selv vidste det, saa alvorlig var han. Han fik Lov at sidde lidt for at være med, Kl. seks kom han i Seng.

Lasse Fredrik tegnede gærne, naar han var færdig med sine Lektier. Han havde Nemme for det, og Pelle saa undrende sin egen Ævne, som han aldrig havde faaet andet end Tugthus ud af, genopstaa hos Knægten i forbedret Skikkelse. Han viste ham Fremgangsmaaden og fik selv igen Blyant i Haanden efter lange Tider. Men hans egenlige Beskæftigelse var at læse med Barnet, og fortælle hende om alt hvad der kunde falde for. Søster holdt navnlig af at høre om Dyrene, og Pelle havde nok af Erindringer at øse af fra sin Vogtertid.

„Har Dyrene virkelig Forstand?“ spurgte Ellen forundret. „Du tror virkelig de tænker over Sagerne akkurat som vi andre?“

For Søster var det ikke noget nyt, hun talte hver Dag med Hønsene og Kaninerne og vidste nok, hvor kloge de var.

„Kan Blomsterne mon ogsaa tænke?“ spurgte Lasse Fredrik. Han var netop i Færd med at tegne en Blomst efter Hukommelsen, og den vilde hele Tiden tage Lighed efter et Ansigt — deraf Spørgsmaalet.

Pelle mente det nok.

„Nej Pelle dog,“ sagde Ellen „nu gaar du for vidt. Tænke er noget kun vi Mennesker kan.“

„De kan i hvert Fald føle, og det er vel ogsaa paa en Maade at tænke — det er bare med Hjærtet. De mærker straks, om man holder af dem — hvis man ikke gør det, trives de heller ikke for en.“

„Ja det tror jeg. For den der holder af dem, passer dem ogsaa godt,“ vedblev Ellen uforbederlig.

„Det er jeg ikke saa vis paa,“ svarede Pelle og saa drilsk paa hende. „Du holder meget af *Flittig-Lise*, men en Gartner vilde vist sige at du behandler den som en Kaalstok. Og se, hvor den blomstrer flittigt alligevel. De besvarer venlige Tanker med Taknemmelighed, og det er dog en smuk Maade at tænke paa. Forstanden er maaske ikke saa meget værd, som vi Mennesker gaar og bilder os ind — du tænker jo selv med Hjærtet, lille Mor.“ Det var hans Kælenavn til hende, nu hun var med Barn.

Efter saadan en lille Afbrydelse gik de to videre. Pelle maatte fortælle Søster om alle A B C-Bogens Dyr, om den nyttige Ko — og Haren der slikkede Duggen af Kløveren og hoppede op lige for Næsen af Vogterdrengen. Om Vinteren gik den ind i Haven, gnavede Barken af de unge Trær og aad Bondekonens Kaal. „Ja det maa jeg bekende,“ faldt Ellen ind, og saa lo de alle, for Morten havde lige spist hendes Grønkaal.

Saa sprang Barnet pludselig fra og vilde vide, om København havde været til altid, altid! Pelle gik et Øjeblik i Staa, men fik i et lykkeligt Nu Biskop Absalon gravet frem i Erindringen. Han benyttede

Lejligheden til at fortælle, at Hovedstaden havde en halv Million Mennesker.

„Har du da talt dem, Far?“ udbrød Barnet betuttet og greb ham i Ærmet.

„Aa det kan du vel nok begribe Far ikke har, dit lille Fæ!“ sagde Lasse Fredrik. „Der ku' jo fødes en imens.“

Saa var man ved Hanen igen, som baade begyndte Bogen og sluttede den. Den stod og galede nok saa kry og sov aldrig; en rigtig Vigtigper var den, men naar Søster var flittig, lagde den en Enøre mellem Bladene. Men Hønsene de gjorde Æg, og det viste sig, at de havde det akkurat som Blomsterne. Naar man gjorde sig gode Venner med dem og behandlede dem som hørende til Familien, saa var de flittige til at lægge, men lavede man Mønstergaard til dem og behandlede dem efter alle Kunstens Regler, saa tjente de ikke til Føden engang. Farbror Kalles havde en Høne, som gik inde i Stuen mellem alle Rollingerne, og den lagde sit Æg inde under Sengen hver eneste Dag hele Vinteren igennem, naar alle andre Høns var golde. Saa købte Stengaardsbonden den for at lægge til paa den; han gav tyve Kroner for den, og mente han havde erhværvet sig en Guldgrube. Men lige saa snart den kom over paa Stengaarden, holdt den op med at lægge Vinteræg. — For dér hørte den ikke til Familien, men var bare en Høne der skulde tjenes paa.

„Mors *Flittig-Lise* blomstrer hele Vinteren“, sagde Søster og saa rørt hen paa Blomsten.

„Ja det er jo, fordi den ser vi andre er saa flittige,“ svarede Lasse Fredrik gavtyveagtigt.

„Vil du se du dyr dig!“ Pelle langede ud efter ham.

Ellen sad og strikkede paa nogle bitte smaa Strømper. Hendes Blik flyttede sig dvælende fra den ene til den anden; hun smilede overbærende til deres Passiar. De var nogle store Børn allesammen!

„Mor, maa jeg faa dem til min Dukke?“ spurgte Anna og tog den færdige Strømpe.

„Nej dem skal lille Søster have, naar hun kommer.“

„Hvis det bliver en Tøs — altsaa!“ indskød Lasse Fredrik nøgternt.

„Hvornaar kommer lille Søster da?“

„Til Foraaret naar Storken kommer tilbage til Gaarden; saa har den hende med.“

„Pyt, Storken!“ Lasse Fredrik blæste foragteligt. „Det er noget godt Sludder!“

Søster var ogsaa klogere end som saa — naar Vejret var godt, hentede hun Mælk inde paa Gaarden.

„Aa jeg ved godt, jeg har ligget inden i dig — Mor! Det er jo derfor jeg holder saa meget af dig,“ sagde hun og borede sit Hoved ned i Moderens Skød.

„Nu skal du i Seng, mit Barn,“ sagde Ellen og rejste sig. „Jeg kan mærke du er træt.“

Da hun havde hjulpet Barnet i Seng, kom hun ind og satte sig igen til at strikke.

„Nu synes jeg, du skulde holde Fyraften for i Dag,“ sagde Pelle.

„Saa bliver jeg ikke færdig,“ svarede Ellen og brugte Strikkepindene endnu flittigere.

„Send det hen til en Maskinstrikkerske — du tjener jo alligevel ikke til det bare Brød ved den Haandtering. Der maa være én Tid til Arbejde og en til Hvile, ellers er man ikke noget Menneske.“

„Mor kan holde tre Øre i Timen paa at strikke,“ sagde Lasse Fredrik som havde regnet det nøjagtigt ud.

Hvad saa? Ellen mente ikke hun forsømte noget med det.

„Det er forresten dumt,“ udbrød Lasse Fredrik pludselig — „hvorfor vokser det lodne ikke paa Benene af én? Saa var man fri for alt det Mas med at klippe Ulden af — karte den — og spinde den — og strikke Strømper.“

„Aa sikke dog noget Pjank!“ sagde Ellen leende.

„Ja man har da været lodden engang,“ vedblev

Lasse Fredrik. „Det var bare dumt, at man ikke blev ved med det!

Pelle mente ikke, det var saa helt dumt endda; for det betød at man havde overtaget sig selv! Dyrene fødtes færdige, selv Vandskrækkere som Katte og Høns var født med at kunne svømme; men Menneskene maatte pænt tilegne sig, hvad de havde Brug for. Dem sørgede Naturen ikke for — fordi de havde taget Ansvaret for sig selv; de var Skabningens Herre.

„Men saa skulde jo de Fattige være lodne over hele Kroppen," indvendte Ellen. „Hvorfor tager Naturen sig ikke ligesaa godt af de Fattige som af Dyrene? de kan jo heller ikke skaffe sig det selv."

„Jo se det er netop det de *kan!*" svarede Pelle, „for det er jo dem der skaffer det meste frem. Eller tror du maaske, det er Pengene der dyrker Jorden eller væver Tøj, eller slæber Kullene frem af Dybet? Det lod de nok være med, Alverdens samlede Kapital kan ikke saa meget som tage en Knappenaal op fra Jorden, hvis der ingen Hænder er den kan købe til det. Hvis den Fattige fødtes lodden, saa var han dermed stemplet som et lavere Væsen, der ikke kunde selv. Er det egenlig ikke et Vidunder, at Naturen haardnakket lader Fattigpers Unge fødes lige saa nøgen til Verden som Kongens — trods alt hvad der er gaaet hen over os af Nød og Skrub? Hvis man forbytter Fyrstens og Stodderens nyfødte Unge, kan ingen afgøre hvilken der er hvilken. Det er, ligesom Vorherre aldrig kunde blive træt af at holde vort Adelsmærke op for os."

„Tror du da virkelig, Verden lader sig omskabe?" sagde Ellen og saa varmt paa ham. Det lød saa æventyrligt, at han Pelle, som hun kunde tage i sine Arme, tumlede med saa store Ting.

Og Pelle saa varmt og undrende paa hende igen. Hun var den samme i Dag, som den Dag han lærte hende at kende — maaske som den Dag Verden skabtes! Hun aagrede ikke med noget men var født

med alt sit. Verden kunde omskabes ja, men hun blev nok alle Dage den hun var.

Posten kom med Brev fra Morten. Han opholdt sig for Tiden nede paa Sicilien og tænkte paa at rejse langs Nordafrikas Kyst til Sydspanien. „Saa stikker jeg maaske en Tur ind til Kanten af Ørkenen, og prøver hvordan det er at ride paa Kameler," skrev han. Han var rask og i godt Humør, helt underligt var det at tænke paa, at han sad og skrev for aabne Døre, og her sloges man med Kulden. Han drak Vin til hvert Maaltid ligesom man herhjemme drak Hvidtøl, og skrev at Oliven- og Appelsinhøsten lige var forbi.

„Det maatte være dejligt at komme saadan et Sted hen engang," sagde Ellen med et Suk.

„Naar det ny først faar Indpas, hører det ikke længer til de uopnaaelige Ting for Arbejderen," svarede Pelle.

Saa kom Brun ned — endelig holdt han Fyraften. „Ah, hjemme er godt at være!" sagde han og skuttede sig — „det er et forrygende Vejr i Aften."

„Her er Brev fra Morten," sagde Pelle og rakte ham det.

Den gamle tog Brillerne paa.

XX

Naar det var til at komme i Jorden, arbejdedes der paa fuld Kraft med Udgravningerne af Grunden til de ny Arbejderboliger. Brun var meget optaget af Arbejdet og gik og frøs derude fra Morgen til Aften. Han var i en stor Kavaj, som kunde trækkes uden paa Overfrakken, og havde Bælgvanter uden paa de skindforede Handsker. Ellen havde strikket ham et stort Halstørklæde, som han skulde have op for Munden; hun holdt Øje med ham fra Vinduerne og maatte jævnlig hente ham ind og faa ham tøet op. Men holde ham inde var ikke muligt; han var

altfor spændt paa, at Arbejdet skulde skride. Naar Frosten lukkede af for Jorden og stansede det, trippede han alligevel omkring derude, stundesløs og i snavs Humør.

De søgne Dage var Pelle jo aldrig hjemme ved Dagens Lys, men om Søndagen maatte han med ud og se hvad der var udrettet, saa snart det lysnede til Dag. Den gamle kom og bankede paa hans Dør:

„Naa Pelle, kan du snart komme af Fjerene?“

„Han skal virkelig have Lov til at ligge, mens han drikker sin Kaffe,“ erklærede Ellen ude fra Køkkenet.

Saa løb Brun en Omgang rundt om Huset for at faa Tiden til at gaa, han var ikke lykkelig, før han fik vist Pelle det hele og fik Forandringerne godkendt. Saadan havde han tænkt sig, Vejen skulde løbe engang! og dér i Krydsningspunktet vilde en lille Park med Kunstværker se godt ud! Ny Ideer skød bestandig ud af Foretagendet, Bibliotekarens Fantasi tryllede en hel By frem af de bare Marker med gratis Skoler og Teatre og hyggelige Opholdssteder for de gamle. „En Brugsforening og en Børneskole opretter vi lige med det samme,“ sagde han. „Efterhaanden som vi bliver flere, skal saa alt det øvrige komme. Kun Fattighus og Fængsel tænker jeg ikke vi skal faa Brug for.“

De kunde faa hele Formiddagen til at gaa derude med at trave omkring og lægge Planer; Ellen maatte hente dem hjem, naar de skulde spise. Hun fandt dem gærne staaende over et eller andet Hul i ivrig Samtale — et ganske almindeligt, firkantet Hul i Jorden — med Sjap eller Is paa Bunden. Saadan gravede man altid ud til Huse; men de to talte om det, som om det var Begyndelsen til en hel ny Jord!

Om Dagen savnede han Pelle og kiggede lige saa ivrigt efter ham som Ellen, naar det led mod den Tid, han skulde komme fra Arbejde. „Jeg bliver snart helt sjalu paa ham,“ sagde Ellen og trak Pelle med sig ind i Køkkenet for at kunne sige Goddag

til ham i Enrum. „Hvis han kunde, tog han dig helt fra mig.“

Naar Pelle havde været ude og holde Foredrag, kom han gærne hjem, efter at Brun var gaaet til Ro, og om Morgenen naar han tog afsted, var den gamle endnu ikke oppe. Brun tog ellers aldrig til Byen, han gav Vejret Skylden, men vidste i Virkeligheden ikke hvad han skulde gøre med sig selv derinde. Men naar der gik et Par Dage, hvor han ikke saa Pelle, kom der Uro over ham; han tabte Interessen for Jordarbejdet og gik og traadte affældigt uden at kunne tage sig noget til. Og pludselig trak han i Halvstøvlerne, foregav et eller andet presserende og arbejdede sig ned over Markerne mod Sporvognen. Saa stod Ellen ved Vinduet og fulgte med et rørt Smil hans stolprende Hastværk — hun vidste nok, hvad der trak.

Man skulde tro, der var skjulte Blodbaand mellem de to, saadan hang de efter hinanden. „Hvordan har den gamle det?“ var Pelles første Spørgsmaal, naar han kom ind ad Døren; og om Brun havde været hans Far, kunde han ikke have fulgt ham med mer rørende Beundring i sine Gammelmandsøjne end han gjorde. Naar Pelle var borte, gik den gamle omkring med et Udtryk, som om han bestandig søgte noget.

Ellen var ikke glad for, at han løb derude paa Marken hos Jordarbejderne i al Slags Vejr. Om Aftenen slog Stuevarmen sig for Brystet af ham og gjorde Hosten slem.

„Det ender saamænd nok med en ordenlig Forkølelse,“ sagde hun saa. Hun vilde have, han skulde holde Sengen nogle Dage og se at blive af med Forkølelsen, før den satte sig rigtig fast.

Det var et staaende Stridsspørgsmaal imellem dem, og Ellen helmede ikke, før hun gik af med Sejren. Og da han først havde gjort Forkølelsen den Indrømmelse, brød den for Alvor løs; Sengevarmen tøede Kulden ud af Kroppen paa ham, saa baade Næse og Øjne løb.

„Det var godt vi fik Dem omkuld i Tide," sagde Ellen. „Og nu slipper De ikke op, før den værste Frost er ovre — om jeg saa skal gemme Deres Klæder." Hun gik og plejede ham som et Barn, og lavede „Kamélthe" til ham af Blomster, som hun havde samlet og tørret i Sommers.

Da han først var kommet over Ende, fandt han sig rigtig godt i det, hans gamle Krop faldt let til Rette i Sengen. Han laa og behagede sig i at blive puttet om, og fandt paa baade det ene og det andet for at kunne hygge sig under Ellens Hænder.

„Nu gør De Dem vist ogsaa daarligere, end De er?" sagde hun saa og lo ad ham.

Brun lo selv med. „Jeg er heller aldrig blevet kælet for," sagde han. „Lige fra jeg blev født, lejede mine Forældre Mennesker til at tage sig af mig — det er jo derfor jeg er saa vindtør. Alting har jeg maattet købe for Penge. Naa, der er jo en vis Retfærdighed i, at Pengene dræber Kærligheden — ellers fik man jo baade i Pose og Sæk."

„Ja det er godt, det bedste ikke kan faas for Penge!" sagde Ellen og stoppede om hans Fødder.

Brun blev stablet i Vejret med Puder, saa han kunde ligge og arbejde. Han havde et Kort over Bakkegaardens Jorder ved Siden af sig og laa og gjorde Udkast til en planmæssig Bebyggelse af Terrænet. Sine Ideer om det nedskrev han i et Hæfte, der skulde være Bilag til Planerne. Han arbejdede fra det blev lyst til midt paa Dagen; i den Tid havde Ellen sit Mas med at holde Børnene nede, hvert Øjeblik var Svend Trøst paa Vej op til den gamle.

Om Eftermiddagen naar hun var færdig i Køkkenet, kom hun op med dem en Timestid. Saa fik de en Billedbog og blev anbragt ved Bruns store Arbejdsbord; Ellen satte sig ved Vinduet med sit Strikketøj og underholdt den gamle. Fra sin Plads kunde hun følge Jordarbejdet ude paa Marken og maatte vidtløftigt fortælle ham, hvor vidt de var med hver enkelt Grund.

Der stod altid nogle Hundrede Mænd derude og hang over de Arbejdende — en frysende Flok som stadig holdtes vedlige. Det var Arbejdsløse, som havde opspurgt, at der var noget i Gang herude. Længe før Daggry stillede de i Haab om at faa Nap, og hele Dagen vandrede Strømmen ud og ind, en Kæde uden Ende af triste Mænd. De kunde godt ligne haabløst Fordømte, der traadte et uhyre Hjul; ned over Markerne var der et bredt Spor af deres Fødder.

Brun laa og pintes ved Tanken om disse Tusender af Mænd, der støvede helt herud for en Dags Arbejde og maatte gaa igen med et Afslag. „Vi kan jo ikke antage flere Mand til det, der allerede er i Gang — ellers gaar de bare i Vejen for hinanden," sagde han til Pelle. „Men kanske kunde vi allerede nu begynde paa at iværksætte nogle af Fremtidsplanerne? Kan vi ikke begynde at lægge Veje an og lignende — saa de Mennesker faar noget at bestille?"

Nej, det turde Pelle ikke være med til.

„Til Foraaret skal vi bruge Kapital til at hjælpe Garverne i Gang med et Fællesgarveri," sagde han. „Det vil blive vedtaget i deres Fagforening en af de første Dage — under Forudsætning af at vi skyder Penge til — og jeg anser det for meget vigtigt at faa det i Gang. Vore Modstandere angriber os paa, at vi maa tage vore Materialer fra Udlandet. Det er ogsaa uholdbart i Længden, og nu maa det have en Ende. Som det er, hænger Fabriken i Luften; man kan afskære os fra at faa Materialer, og saa er vi færdige. Men faar vi først vort eget Garveri, saa er den ene Virksomhed ført til Bunds og kan ikke rendes ned! Saa kan vi møde en Lockout i Faget."

„Huderne!" indvendte Brun.

„Der er vi ved Landbruget; det er allerede kooperativt ordnet og lader sig sikkert ikke bruge imod os. Vi maa i det hele taget knytte til dèr, saa snart vi kommer nogenlunde i Gang — købe Kreaturer

og slagte selv, saa vi foruden Huderne forsyner os selv med godt og billigt Kød."

„Ja, ja, men Garveriet sluger dog ikke Alverden. Der kunde vel nok blive Raad til nogle Vejanlæg."

„Nej, der kan ikke," erklærede Pelle bestemt. „Husk paa vi maa ogsaa tænke paa Brugsforeninger — ellers er alt vort Arbejde hen i Vejret; det ene drager det andet med sig. Der afhænger for meget af det, vi har for, vi har ikke Lov til at belæmre vort Foretagende med døde Værdier, der trækker det til Bunds. Først Menneskene — saa Vejene! De Arbejdsløse i Dag maa se at hjælpe sig os to foruden."

„Du er lidt haard, synes jeg!" sagde Brun og trommede i Dynen — lidt stødt over Pelles Urokkelighed.

„Det er ikke første Gang, jeg faar Skyld for det i denne Forbindelse — men det faar jeg se at finde mig i!" svarede Pelle alvorligt.

Den gamle rakte Haanden ud imod ham. „Omforladelse du! det var ikke min Mening at angribe dig, fordi du ikke handler hovedløst. Selvfølgelig har vi ikke Lov til at ofre Sejren af Medfølelse med dem der kæmper. Det var kun et Øjebliks Blødhed hos mig — men ganske vist et af de Øjeblikke der kan forspilde det hele, det indrømmer jeg dig! Men det er heller ikke nemt at gaa og være den rolige Tilskuer til disse bagvendte Tilstande. Der paastaas at Arbejderne hellere vil gaa og tage imod en Sulteunderstøttelse end bestille noget; og efter det de hidtil har haft ud af Arbejdet, kunde man godt forstaa, om det var sandt. Men i den Maaned Jordarbejdet her har staaet paa, har der indfundet sig mindst Tusend Arbejdsløse hver Dag for at tage fat. Og dem betaler man for at lade være med at bestille noget! — de kan til Nød faa Understøttelse, men for ingen Pris Arbejde. Det er jo saa vanvittigt som vel muligt! — man faar Lyst til at give Maskineriet et lille Skub og faa det i Gang igen."

„Der skal nok et stort Skub til," sagde Pelle. „Det er ikke Smaating, der er i Vejen."

„Latterlig lidt ser det i al Fald ud. Arbejderne lider jo ikke Nød fordi de mangler Arbejde, saadan som vore Socialøkonomer vil bilde os ind; men de mangler Arbejde fordi de lider Nød. Saa bagvendt griber man det hele an! De Arbejdsløses Tog er en forsmædelig Skændsel for Samfundet; hvilket Spild af Værdier — ogsaa rent merkantilt set — mens Landet og Nationen forsømmes! Dersom en privat Forretning dreves efter saadanne Principper, var den jo dødsdømt med det samme."

„Ja, hvis Misèren bare kom af bagvendt Greb paa Tingene, saa var det jo nemt rettet," sagde Pelle. „Men de Folk, der sidder og bestemmer over det hele, kan vist i alt Fald ikke beskyldes for Mangel paa merkantil Sans — havde de bare det øvrige i lige saa god Orden! De kan tro, der falder ikke en Spurv til Jorden, med mindre Pengemagten ser sin Fordel ved det; hvis det rent merkantilt betalte sig for den, at Land og Folk var i den skønneste Orden, skulde den nok sørge for, at de ogsaa blev det. Men det lader sig simpelthen ikke gøre; alment Velvære og de enkeltes Ophobning af Værdier er uforligelige Modsætninger. Jeg tror, der er nedlagt en vidunderlig Balance i Menneskeheden, saa den til enhver Tid kan frembringe nøjagtigt nok til at tilfredsstille alle sine Behov; og naar én lægger Beslag paa for meget, bliver der et Slip andre Steder. — Det er jo forresten paa den Erkendelse vi vil afsætte de andre og overtage Styret."

„Ja, ja, ja, ja! det er jo ikke min Mening at ville dække det bestaaende; lad *dem* have Ansvaret, der sidder i Føringen. Men jeg har ligget og tænkt paa — kunde *vi* ikke finde en Maade til at samle dette Spild op, saa det kom Fællesvirksomheden tilgode?"

„Hvordan skulde vi det? Vi *har* jo altsaa ikke Raad til at beskæftige de Arbejdsløse."

„Ikke for Løn! Men baade Bevægelsen og Samfundet har jo begyndt paa at understøtte dem — var

det ikke naturligt, om man til Gengæld forlangte Arbejde af dem? Men vel at mærke lod det komme dem selv tilgode!"

„De mener, at f. Eks. arbejdsløse Murere og Tømrere skulde bygge Boliger til Arbejderne?" spurgte Pelle livligt.

„Ja, for Eksempel. Men Husene skulde sikres mod Privatspekulation — paa en lignende Maade som dem, vi bygger — og altid tilhøre Arbejderne. Da *vi* ikke kan mistænkes for Udbytning, kunde vi passende administrere det — det vilde sætte Fart i Fællesskabet. Paa den Maade blev den gamle Tids Affald Gødning for den ny Sæd."

Pelle sad og faldt i Tanker; den gamle laa og betragtede ham spændt. „Naa, sover du?" spurgte han endelig utaalmodigt.

„Det er en smuk Ide," sagde Pelle og rejste Hovedet. „Organisationerne tror jeg, vi faar med — de begynder jo allerede at interessere sig for Kooperationen. Naar de nu faar Udvalget nedsat, skal jeg forelægge Deres Plan. Men Samfundet er jeg ikke saa sikker paa, Brun! Det har lejlighedsvis Brug for den store Hungerreserve, derfor holder det lige akkurat Liv i den — ellers fik den vist snart Lov at dø af Sult. Jeg tror ikke, det gaar med til at den anvendes saa at sige imod det selv!"

„Du er en uforbederlig Sortseer," sagde Brun halv ærgerlig.

„Ja — over for det gamle," svarede Pelle med et Smil.

Saadan drøftede de Mulighederne for Fremtiden i Tilknytning til Dagens Hændelser, naar Pelle om Aftenen sad oppe hos den gamle — lige optagne begge to. Undertiden følte den gamle, at han løb af Sporet. „Det er Blodet," sagde han mismodig. — „jeg er alligevel ikke rigtig en af jeres. Det er saa længe siden, der i min Slægt er lagt Krop til, saa jeg har glemt det."

I denne Tid syslede han meget med sin Fortid og havde hver Aften et eller andet at fortælle om sig

selv. Det var, som om han med Vold og Magt maatte finde en Lov, der stillede ham ved Pelles Side.

Brun tilhørte en gammel Slægt, som kunde føres flere Hundrede Aar tilbage, til en Mand, der førte Skib og drev Handel paa Trankebarkysten. Slægtens Stamfader, der ogsaa drev Hvalfangst og Sørøveri, boede i et Hus ved en af Kristianshavns Kanaler; naar Skibet var hjemme, lagde det til ved Bolværket lige uden for Gadedøren. Det Brun'ske Hus gik i Arv fra Fader til Søn og udvidedes efterhaanden til et helt Palæ; i Løbet af fire Generationer naaede det frem til at være et af Hovedstadens første Handelshuse. I Slutningen af det attende og Begyndelsen af det nittende Aarhundrede var de fleste af Slægtens Medlemmer gledet over i Børs- og Bankverdenen, og derfra gik Forskydningen videre. Bruns Fader — den bekendte Kornelius Brun — hang ved den gamle Forretning, Brødrene afhændede deres Part til ham og søgte over i Diplomatiet; en af dem fik en høj Hofcharge.

Kornelius Brun følte sig forpligtet til at føre den gamle Forretning videre. For ikke at staa tilbage for sine Brødre i Fornemhed giftede han sig med en Dame af ældgammel — og forgældet — fynsk Adel. Hun fødte ham tre Børn, der — som han selv sagde — var mislykkede alle tre. Det første Barn var døvstumt og udstyret med meget smaa Aandsævner i det hele taget; det døde heldigvis, før det endnu var kommet til Skelsaar og Alder. Nummer to var meget opvakt og begavet med alle mulige Talenter, men viste allerede fra Drengeaarene perverse Anlæg. Han var meget smuk, havde mørkt blødt Haar og en fin kvindagtig Teint; Moderen klædte ham i Fløjl og forgudede ham. Han tog sig aldrig noget nyttigt til, men turede omkring i højt Selskab og gav Masser af Penge ud. I sit fyrretyvende Aar døde han pludselig, udlevet og blaseret. Dødsannoncen lød paa Hjærteslag, men Sandheden var, at der var begyndt at dukke Rygter op om en Sædelighedsskandale, hvori han var indviklet sammen med meget fremra-

gende Navne. Det var sidst i Halvfjerserne — ved den Tid Underklassebevægelsen begyndte at tage Fart! Fra neden forlangtes der energisk Undersøgelse, og helt dysse Historien ned turde man ikke, for ikke at give Paastanden om det Bestaaendes Raaddenskab og Partiskhed Vind i Sejlene. Da det trak op til en Undersøgelse, og det kunde forudses, at Levemanden Brun vilde blive ofret paa Mængdens Alter for at dække dem, der stod højere, trykkede Kornelius Brun sin Søn Pistolen i Haanden. Eller skød ham ned — Bibliotekaren kunde ikke afgøre hvilket.

„Se det var de to Frugter paa det udgaaende Slægtstræ," sagde Brun bittert, — „og det kan jo ikke nægtes, de var noget ormstukne. Den tredje er mig! Jeg kom som en Skrabkage — femten Aar efter min yngste Broder. Mine Forældre havde vist allerede da faaet nok af deres Afkom; jeg blev i al Fald paa Forhaand anset for haabløst mislykket — endnu før jeg havde haft Lejlighed til at vise noget som helst. Maaske har de instinktmæssigt følt, at jeg vilde tage en skæv Retning, jeg ogsaa. Ogsaa i mig var de opløsende Kræfter fremherskende, jeg manglede f. Eks. i høj Grad Familiefølelse. Allerede som lille husker jeg at have hørt Moder beklage sig over mine plebejiske Tilbøjeligheder, jeg holdt mig altid til Tyendet og tog Parti for det mod mine Forældre. Man saa i Familien mere skævt til mig, naar jeg stod paa vore Undergivnes Ret, end man havde gjort til Idioten, der rev alting istykker, eller Ødelan'en, der lavede Skandale og Gæld — og sagtens med god Grund! Moder gav mig rigeligt med Penge til at more mig for — rimeligvis for at modvirke mine plebejiske Tilbøjeligheder; men jeg blev hurtig færdig med Fornøjelserne og kastede mig over Studeringer. Dagen interesserede mig ikke, men allerede som Dreng havde jeg en mærkelig Trang til Tilbageblik; jeg kastede mig særlig over Historien og dens Filosofi. Fader saa rigtig, naar han haanede mig og kaldte det at gaa i Kloster; i den Alder, hvor andre

Unge sværmer, kunde jeg ikke afvinde nogen Kvinde Interesse, mens næsten enhver Bog fristede mig til nærmere Bekendtskab. Lang Tid gik han og haabede paa, at jeg skulde gaa i mig selv og overtage Forretningen, og da jeg definitivt valgte Studierne, rev det helt ud mellem os. „Naar Forretningen ryger, saa er Slægten ikke mere!“ sagde han og solgte det hele. Han havde allerede været Enkemand i flere Aar dengang og havde ikke andre end mig; men i de fem Aar, han levede efter at have afstaaet Forretningen, omgikkes vi ikke. Han hadede mig, fordi jeg ikke overtog den — men hvad skulde jeg dèr? Jeg sad jo ikke inde med de Egenskaber, hvorpaa der drives Forretning i vore Dage og havde blot ødelagt det hele. Fra mit tredivte Aar har jeg henlevet min Tid mellem Reoler og registreret andres Liv og Handlinger; nu først har jeg fundet ud i Dagen og skal til at leve mit eget Liv — og nu er det snart forbi!“

„Det er først nu, Livet skal til at blive værd at leve — saa De er kommet ud i rette Tid,“ sagde Pelle.

„Nej du, jeg staar jo ikke i Opgangen!“ sagde Brun mismodig. „Jeg møder Ungdommen, og mit Sind bøjer sig mod den; men det er som Aften og Morgen, der mødes i den samme Rødme under de lyse Nætter. Jeg har kun faaet min Part i det ny, fordi det gamle skal bøje sig for det, saa Ringen kan sluttes. Du gaar ind, dèr hvor jeg gaar ud.“

„Det maa have været en sørgelig Tilværelse at gaa dèr altid blandt Bøger og Bøger uden et Menneske, der holdt af én,“ kunde Ellen udbryde. „Hvorfor giftede De Dem ikke ogsaa? Saa skrækkelige er vi Kvinder da ikke, at der ikke skulde være én, De syntes om.“

„Nej, man skulde ikke synes det — men sandt er det ikke desto mindre,“ svarede Brun med et Smil. „Antipatien var forresten gensidig — det er saadan noget altid. Det har vel ikke været Meningen, jeg gamle Støder skulde have Lov til at sætte Børn i

Verden! Men morsomt er det ikke at være den sidste Ende af noget!“

Ellen lo: „Ja, men De har da ikke altid været gammel!“

„Jo, jeg har i Grunden — jeg er født gammel. Det er først nu, jeg føler mig ung! Og hvem ved“ — udbrød han i et Anfald af Galgenhumor — „kanske pudser jeg Forsynet og møder op med en lille Kone under Armen en Dag.“ —

„Brun ligger og fanger Griller,“ sagde Pelle, da de gik ned for at gaa i Seng. „Men det gaar vel over, naar han nu kommer op.“

„Aa, han har saamænd heller ikke haft det for morsomt, det Skind,“ svarede Ellen og lænede sig ind til ham. „Det er nu Synd, at der gaar Mennesker og ikke faar Del i alt det kære, der er til — lige saa Synd som det, du arbejder imod, synes jeg!“

„Jamen det kan vi ikke ordne!“ udbrød Pelle leende.

XXI

I *Gryets* Have svandt Sneen fra Dag til Dag. Først trak den sig bort fra Huset og gav Plads for en hel lille Skov af Vintergækker og Krokus; Hyasinterne i Plænen begyndte at brække Jorden til Side, de kom op af den som en Række Knoer, der pænt bankede paa først.

Børnene var hvert Øjeblik deromme for at følge Fremskridtene, de begreb ikke de fine Krokus, der stak lige op af den frosne Jord uden at fryse ihjæl, men døde naar de kom ind i Varmen. Hver Dag pakkede de Vintergækker i Papir og lagde op paa Bruns Bord — det var Gækkebreve. Saa gik de om i ustyrlig Spænding; og naar han kom ind fra Marken, mødte de ham med en hemmelighedsfuld Mine og havde travlt med at faa ham lokket ovenpaa.

Ude paa Marken var de næsten færdige med Udgravningerne og ventede blot paa, at Vintervandet

skulde synke, saa man kunde komme til at køre Grus og Sten og faa Murerne i Gang. Endnu kunde Markerne ikke bære.

Der var ikke saa megen Fart i gamle Brun nu efter hans Sengeliggen; skønt han ikke fejlede ret meget, havde Sengen taget paa ham. Han lod Pelle skalte og valte med Virksomheden som han selv vilde, og sagde Ja og Amen til alt hvad han foreslog. „Jeg kan ikke samle det hele i mit Hoved," sagde han gærne, naar Pelle kom og forelagde ham en eller anden Udvidelse — „men gør du som du synes min Søn, saa bliver det jo nok rigtigt!" Der skete ikke nok af haandgribeligt dernede til at holde hans Sind varmt — og han var alligevel for gammel til at høre det gro og hente sig Styrke deraf. Men saa flyttede hans Tro bare fra Sagen selv over paa Pelle — ham saa han levende for sig og kunde støtte sig til hans unge Styrke.

Arbejdet med Planerne havde han lagt paa Hylden. Han kunde ikke holde til det og nøjedes med at gaa sin Runde i Marken et Par Gange om Dagen og se paa Arbejderne. Den hæftigt opblussende Energi, som Pelles Ungdom havde kaldt til Live i ham, var blaffet bort — tilbage blev en rørende Olding, som havde frosset sit Liv igennem og nu gik og gassede sig i nogle sildige Aftenstraaler. Han maalte sig ikke med Pelle mere og blev ikke skinsyg paa noget Forspring — men beundrede ham simpelthen og tyede nøje ind i Kredsen af dem, hvis Forsyn Pelle var. Ellen behandlede ham som et stort Barn, der trængte til megen Omsorg, og Børnene opfattede ham selvfølgeligt som Ligemand.

Naar han gik sin Tur over Marken, havde han gærne Svend Trøst ved Haanden; de to kunde baade holde Trit og underholde hinanden. Der var noget, som optog dem begge stærkt og holdt deres Sind i Spænding: hver Dag ventedes Storken tilbage til Bakkegaarden, og saa skulde den have en Lille med til Mor Ellen. Det var ikke bar Fornøjelse at gaa og vente paa. Storken bed altid Konen

i Huset i Benet, naar den kom med en Lille til hende; Svend Trøsts egen Mor havde den bidt, saa hun døde af det — nu var han saa klog. Den lille Fyr var Ellens Dreng og gik om i en alvorlig, næsten trykket Stemning. Han talte ikke om sin Bekymring til de andre Søskende for ikke at blive gjort Nar ad, men naar den gamle og han fulgtes ad i Marken, drøftede de det, og Brun som den ældre og fornuftigere kom til det Resultat, at der ingen Fare var. Alligevel holdt de sig altid i Nærheden af Huset for at kunne være ved Haanden.

En Dag blev Pelle hjemme fra Arbejde, og Ellen stod ikke op som ellers. „Jeg ligger og venter paa Storken," sagde hun til Svend Trøst — „gaa ud og pas paa den," Saa gik den Lille rundt om Huset med en Kæp, Brun traskede med rundt, og naar de hørte Ellen skrige, knugede de hinandens Haand. Det var en saa fortumlet Dag, at det var umuligt at holde Gangen i noget; snart rullede en Vogn op for Døren med en tyk Kone, snart var det Lasse Fredrik der sprang paa Cyklen og jog ned ad Markstien — staaende i Pedalerne. Inden Svend Trøst vidste et Ord af det, havde Storken været der, og Ellen laa med en lille Dreng i Favnen. Han og Brun var sammen derinde for at ønske Ellenmor til Lykke, og de var lige forbavsede begge to. Den gamle maatte have Lov til lige at røre ved den Lilles Kind.

„Han er saa grim endnu," sagde Ellen med et undseligt Smil og løftede Snippen lidt fra Barnets Hoved. Saa skulde hun have Ro, og Brun tog Svend Trøst med ovenpaa.

Pelle sad paa Sengekanten og holdt Ellens Haand, der paa nogle faa Timer var blevet hvid og tynd. „Nu maa vi saa have Bud efter Dronning Therese," sagde hun.

„Skal vi ikke ogsaa sende Bud efter din Mor?" spurgte Pelle, der ofte havde foreslaaet, at de skulde bryde overtvært og se op til de Gamle. Det var ham imod at gaa og bære paa gammelt Nag.

Ellen rystede paa Hovedet. „De skal komme af dem selv," sagde hun bestemt. Sig selv var hun ligeglad med, men de havde trukket paa Næsen ad Pelle, saa var det ikke mere end rimeligt, de kom og gjorde det godt igen.

„Men jeg *har* sendt Bud," sagde Pelle — „det var det Lasse Fredrik cyklede om. Du skal ikke ligge i Barselseng uden Moders Hjælp."

Allerede et Par Timer efter var Madam Stolpe der. Hun var meget bevæget; for at skjule det gav hun sig til at endevende hele Huset for rene Klude og Bind, mens hun gik og smaaskændte. Det var saamænd ogsaa en Tid at sende Bud efter én, naar det hele var overstaaet.

Fatter Stolpe var mere haard; han hørte ikke til dem, der saadan kom springende saa snart man fløjtede! Men et Par Aftener efter at den Lille var kommet til Verden, løb Pelle over ham — han gik og luskede et Stykke neden for Huset. Naa ja, han gik og ventede paa Mutter for at følge hende hjem, altsaa — det ragede vel ingen? Han lod meget afvisende, men var forholdsvis let at nøde indenfor; og det varede ikke længe, før Ellen fik ham tøet op. Hun havde sin egen Fremgangsmaade som altid.

„Jeg vil bare sige dig Far, at det er ikke mig, der har sendt Bud efter dig, men Pelle. Og hvis du ikke giver ham Haanden, og siger du har gjort ham Uret, saa bliver vi aldrig gode Venner igen!"

„Hun er sku det samme tyvebrændte Fruentimmer til og ta'e Tyren ved Hornene, hun altid har væ't," sagde Stolpe uden at se paa hende. „Naa, man kan vel lige saa godt springe som krybe i det — og vedgaa at man har spillet Skidtmads. Skal vi slaa en Streg over det, Svigersøn?" Han rakte Pelle Haanden.

Da først Forsoningen var ovre, blev Stolpe helt oprømt. „Jeg havde saamænd ikke drømt om, at jeg skulde faa Tøsen at se for det første — og allermindst i Barselseng!" sagde han fornøjet og strøg Ellen over Ansigtet med sin ru Haand.

„Nej, hun har jo altid været Kæledæggen, og Fatter har saamænd tidt gaaet og været ked af det. Men han gør sig jo haard," sagde Madam Stolpe.

„Sludder, Mutter!" brummede Stolpe — „Fruentimmerne skal altid vrøvle."

Tiden havde taget paa dem begge. Der havde været en Del Arbejdsløshed i Faget, og Stolpe var til Aars nu, det kneb at hamle op med de Unge paa Stilladset. Det saas paa Klæderne, at de ikke sad saa godt i det som i gamle Dage. Men Stolpe var fremdeles Formand for Fagforeningen og en anset Mand inden for Bevægelsen.

„Og nu min Dreng," sagde han pludselig og lagde Hænderne paa Pelles Skuldre — „maa du sku sætte mig lidt ind i, hvad det er du har for denne Gang. Jeg hører, du begynder at mudre op i Gemytterne igen."

Pelle satte ham ind i sin store Plan om Fællesvirksomheder, den gamle kendte forresten en hel Del til det — det viste sig, at han paa Afstand havde fulgt Pelles Færd.

„Det er kanske slet ikke saa skeløjet, det dér," sagde han — „maaske kunde vi lige saa stille klemme Kapitalen ud af Tilværelsen, naar vi allesammen kilede paa. Men du maa have Bevægelsen med; og saa maa det slaas fast, at enhver der ikke støtter sine egne er en Skruebrækker."

„Jeg *har* faaet Forbindelse — men det gaar lidt trevent," sagde Pelle.

„Saa maa vi prikke lidt til dem. — Hør, ham denne her Særling — Brun hedder han jo — bor han ikke hos jer?"

„Han er nu ingen Særling," sagde Pelle leende. „Vi kan jo gaa op og hilse paa ham."

Brun og Stolpe fik hurtig noget at tale om; de var lige gamle og havde oplevet Bevægelsens første Dage fra hver sin Side. Madam Stolpe kom flere Gange og rykkede i sin Mand — de skulde hjem.

„Naa, det er ikke værd at lægge sig ud med sin egen Kone," sagde Stolpe endelig — „men jeg kom-

mer igen. Jeg hører De bygger herude, og kunde dog nok lide at se hvordan vore egne Huse kommer til at se ud."

„Vi har ikke begyndt endnu," svarede Pelle. „Men kom herud paa Søndag, saa skal Brun og jeg vise dig det hele."

„Det bliver vel Mestre, der faar det?" spurgte Stolpe.

„Nej, vi havde tænkt at lade de Arbejdsløse faa Arbejdet, hvis de ellers tør paatage sig det og har en Mand til at sætte i Spidsen," sagde Brun. — „Men det kunde De maaske paatage Dem?"

„Det kan De være vis paa jeg kan," svarede Stolpe selvfølende. „Skulde jeg ikke være Mand for at bygge Arbejdernes Hjem? — jeg var Medlem af Partiet dengang det kun talte én Mand."

„Ja, Stolpe er Bevægelsens Veteran!" sagde Pelle.

„Død og Salighed! det var alligevel et knusende morsomt Træf, om det blev mig!" udbrød Stolpe, da Pelle fulgte de to gamle ned til Sporvognen. „Jeg skal stille et Hold Arbejdere paa Benene, der ingen har set Mage til — og sikke no'en Huse vi skal sætte op! Der skal ikke blive ret meget Papmasjé i den Historie!"

XXII

Det hændte endnu, at Pelle vaagnede og var vildfaren i Mørket. En kvælende Angst red ham, han havde drømt at han var i Fængsel, og syntes endnu han kunde mærke Klosetstanken og Udaandingen fra de raa Mure. Først lidt og lidt besindede han sig paa hvor han var; Aandedrættene der arbejdede omkring ham, og den varme Medvirken i selve Mørket førte ham tilbage til Hjemmet. Han rejste sig glad og strøg en Tændstik for at faa et Glimt af Ellen og de smaa. Lægge sig til at sove

turde han ikke, Søvnen vilde straks føre ham tilbage i Fængslet igen. Stille klædte han sig paa og listede ud for at gaa sig en Tur og se Dagen vaagne.

Det var underligt med Drømmen, for den vendte op og ned paa alting! I Fængslet drømte han altid, at han var fri og levede midt i Lykkeland; mindre kunde ikke gøre det dér! Dér var Dagen ond og Natten god — og herude var det omvendt; det var som om noget i én altid skulde have det hele med. „Det er vel Sjælen, det?“ tænkte han, mens han vandrede østerover for at møde det første Dagskær. Hjemme paa Landet havde de gamle i hans Barndom troet, at Drømmene det var Sjælen, der var ude at vanke paa egen Haand; nogle havde set den som en hvid Mus smutte ud af den Sovendes Mund for at sanke ny Oplevelser ind til ham. Og sandt var det jo! det var gennem Drømmen Fattigmand hidtil havde faaet alt sit — den bar ham ud af Fængslet. Maaske byttedes der Roller i Nattens Mørke? Kanske kom den rige Mands Sjæl om Natten og smuttede ned i den fattiges Legeme for at sanke Lidelser til sin Herre?

Der var Foraar i Luften. Endnu var det nærmest kun tilstede som en Løftelse i Pelles eget Blod, en bunden Trang til at udvide sig og sprænge alle Grænser. Han gik med Ansigtet vendt mod den begyndende Dag og havde en Følelse af uovervindelige Kræfter. Hvorfra han fik denne Følelse, vidste han ikke; men den var der. Han sansede sig selv som noget umaadeligt, der var spærret inde i et lille Rumfang og maatte sprænge Verden, om det blev sluppet løs. Han gik hurtigt til — over hans Hoved steg den første Lærke. Langsomt befriede Jorden sit Ansigt for dette forunderlige Slør af Hvile og Gaadefuldhed, som Natten var.

Maaske kom Styrkefølelsen af, at han havde taget Aanden i Besiddelse og selv beherskede Oversigten over Verden? Verden var uden Grænser, men det var hans Ævner ogsaa; den Kraft fandtes ikke mere,

der kunde slaa ham ud af hans Bane. I sit eget Fodslag hørte han hele Fremtiden gaa igen — Bevægelsen skulde snart slutte op, naar først den fik tygget paa den Kendsgærning, at det hele maatte tages med. Endnu kneb det lidt, man vilde gærne fra den Side gøre det til en Betingelse for Samarbejde, at Pelle søgte Æresoprejsning. Pelle lo og løftede sit Ansigt mod Morgenbrisen, der løb som en Kuldegysning forud for Solopgangen. Udenforstaaende! — ja var der ikke en stor Sandhed i det? Han hørte ikke det bestaaende til, dér ønskede han ingen borgerlige Rettigheder. Det var hans Adelsmærke at han var sat udenfor, hans Forhold til Fremtiden rummedes i den Kendsgærning. Han havde taget sin Kamp som et *Udskud,* og saadan vilde han sejre. Naar han steg, skulde der ingen Pariakaste være mere.

Nu han gik her med Natten bag sig og saa ind i Lyset, syntes han han lige var traadt ind i Ungdommen og havde det hele foran sig — alt havde han tilgode! Og alligevel var det, som han havde været med fra Tidernes Morgen, saa indgaaende kendte han den Mørkeverden han forlod. Var Mennesket da ikke et vidunderligt Væsen — i sin Ævne til at skrumpe ind og blive til ingenting, som i sin Ævne til at udvide sig og fylde det hele! Nu begreb han Farbror Kalles Smil til alting; han havde pansret sig med det, for at Tilværelsen ikke skulde rive altfor dybe Rifter i hans bløde Sind. Fattigmand havde været nødt til at afstumpe sig, han vilde simpelthen forbløde om han gav sig hen i den haarde Virkelighed. Afstumpetheden havde været som en haard Skal, der beskyttede de smaa; og nu kom de og havde Hjærtet i Behold trods alt. De kunde godt føre an i den gode Tid!

Pelle havde jo altid baaret paa en dunkel Følelse af at være udvalgt; allerede mens han var Barn, fik den ham til at se en haard Verden frejdigt i Møde og fyldte hans nøgne Lemmer med Spændstighed. Nøgen og fattig kom han ind i Verden, tilsyneladende

uden nogen Vuggegave af nogen Art — og alligevel kom han som en lys Forjættelse til den halvgamle krumslidte Lassefar. Der straalede Lys fra ham saa ringe og almindelig en Kendsgerning han var; Vorherre havde givet ham Gnisten, sagde den gamle altid. Som et lille Himmerigs Vidunder havde den gamle altid set paa ham; Pellepøjken undredes jo lidt paa det — men hyggede sig i Faderens Glæde. Selv kendte han langt anderledes Vidundere dengang — f. Eks. Markedspladsens Kalve med to Hoveder og Lammet med de otte Ben. Han havde sine egne Fordringer til Livets vidunderlige Rigdom, og faldt ikke i Forundring over en ganske almindelig slugøret Purk, som man kunde møde hver Dag.

Men nu var han lige ved at give Far Lasse Ret. De største Vidundere rummedes jo inden i ham selv — ham Pelle, der lignede hundred Millioner andre Arbejdere og endnu aldrig havde haft mere end lige til Føden. Mennesket, det var dog det forunderligste af alt. Var han ikke selv — i al sin hverdagsagtige Selvfølgelighed — som en lysende Funke, sprunget fra Gudstankens vældige Esse? Ud til Rummets yderste Grænse kunde han sende sin spørgende Tanke — og tilbage til Tidernes første Morgenrøde! Og denne altomspændende Ævne syntes fremgaaet af intet — lige som Gud selv! Et Vidunder var jo alene det, at han, den larmende, skulde i Fængsel for at fatte det større Formaal med Tingene! — der maatte være nedlagt vidtrækkende Planer i ham, siden han spærrede sig selv inde.

Naar han saa ud over Rejsningen, følte han sig overfor en Verdenstanke med umaadelig langt Sigt. Gennem Aartusinder havde Almuen uden at ane det beredt sig til at drage ind i en ny Verden; Massernes Vandring lod sig nok ikke stanse, før de var naaet frem. En Lov, de ikke engang selv kendte og ikke formaaede at gribe ind i, førte dem den rette Vej; og Pelle var ikke bange. Bag hans aldrig blundende Syslen med Tidens store Problem, stod den Erkendelse, at han hørte til dem, Nationen lagde

Ansvaret for Fremtiden over paa; men Maalet var han aldrig i Tvivl om. Og Midlerne heller ikke! De forudseende havde under den store Lockout gruet for, hvorledes det skulde være muligt at føre alle disse Masser i Ilden. Og saa havde det hele rullet sig naturligt ud af sig selv — fra en tilsyneladende lille bitte Aarsag til fast ført Kamp over hele Linjen.

Saa stort et Kald, som han og hans kom med, havde Verden heller aldrig før set! Det var intet mindre end Godhedens Sejr det galdt! Han brugte ikke gærne store Ord, men paa Bunden af sin Sjæl var han overbevist om, at alt ondt stammede fra Nød og Elendighed. Mistro og Egennytte kom af Misbrug, det var Menneskenes Værn mod Udbytning! Og Udbytningen kom af de utrygge Tilstande, af Mindelser om Nød, eller ubevidst Frygt for den! De fleste Forbrydelser kunde let føres tilbage til de sørgelige Tilstande, og selv hvor Forbindelsen ikke var synlig, var han vis paa, den eksisterede alligevel. Det var hans Erfaring, at alle Mennesker i Grunden var gode; det onde i dem kunde næsten altid føres tilbage til noget bestemt, mens Godheden ofte eksisterede paa Trods af alt. Den vilde sejre helt, naar Tilstandene blev trygge for alle. Selv de Forbrydelser, der skyldtes Abnormitet, var han vis paa vilde falde bort af sig selv, naar der ikke længer fandtes skjulte Mindelser i Samfundet om Elendigheden.

Det sad som en lys Tro i ham, at han og hans skulde forny Jorden; Almuen skulde gøre den til et Paradis for de mange — som den allerede havde gjort den til et Paradis for nogle faa. Der skulde et stort og langmodigt Sind til det, men hans Hær var jo prøvet grundigt af! De, der gennem umindelige Tider taalmodigt havde baaret Tilværelsens Tryk for andre, maatte være skikkede til at overtage Førerskabet ind i den ny Tid.

Pelle var paa sin Morgentur naaet helt ned til Strandvejen; det var for sent at vende om, og han var skrupsulten. Han købte sig et Par varme Rund-

stykker hos en Bager, og spiste dem paa Vejen ind til Forretningen.

* *
*

Ved Middagstid var Brun inde i Virksomheden for at underskrive nogle Dokumenter og gennemgaa Regnskaber sammen med Pelle. De sad oppe i Kontoret bag Butiken, Pelle læste op og kom med sine Bemærkninger, den gamle hørte halv efter og nikkede blot; han længtes hjem til *Gryet.* „Du vil nok gøre det saa kort som muligt," sagde han, „for jeg føler mig ikke rigtig vel." Den barske Foraarsblæst var ikke god for ham, han havde svært ved at faa Vejret. Lægen havde tilraadet et Par Maaneders Ophold ved Rivièraen — til Foraaret var ovre; men den gamle gik og kunde ikke bestemme sig. Han havde ikke rigtig Mod til at give sig ene ud.

Butiksklokken ringede, og Pelle gik ned for at ekspedere. En ung solbrændt Mand stod uden for Disken og lo.

„Kender du mig ikke?" sagde han og stak Pelle paa Næven. Det var Karl, den yngste af de tre forældreløse i *Arken.*

„Jo, vist kender jeg dig!" svarede Pelle glad. „Jeg har søgt dig i Adelgade — dér sagde man, du havde Forretning."

Det var saalænge siden! Nu var Karl Anker Bestyrer for en stor Brugsforening ovre paa Fyn. Han var kommet over for at bestille en Del Fodtøj hos Pelle til Brugsforeningen. „Det er kun et Forsøg," sagde han. „Hvis det slaar an, skal jeg skaffe dig i Forbindelse med Fællesforeningen; det er en Kunde, som aftager noget, kan du tro!"

Pelle maatte skynde sig at tage Ordren ned, Karl skulde afsted med Toget.

„Det er en Skam, du ikke har Tid til at gaa med over og se Virksomheden," sagde Pelle. „Husker du den lille Povl fra *Arken*? Fabrikspigens Dreng — som hun bandt til Kakkelovnen, naar hun gik

paa Arbejde? Han er blevet en briljant Fyr — han er min Førstemand paa Fabriken. Det vilde more ham at hilse paa dig?"

Da Pelle havde lukket efter Karl og vilde gaa op til den gamle paa Kontoret, fik han Øje paa en lille lidt forvoksen Kvinde og et Barn; de gik frem og tilbage oven for Værkstedsvinduerne og kiggede i Smug ned. De veg sky tilside for Folk og saa ynkelig forskræmte ud. Pelle kaldte dem ind i Butikken.

„Er det Peter Drejer, I vil tale med?" spurgte han.

Kvinden nikkede. Hun havde et fint Ansigt med store bedrøvede Øjne. „Hvis det ikke forstyrrer," sagde hun.

Pelle kaldte paa Peter Drejer og gik saa op paa Kontoret; gamle Brun sad og var faldet i Søvn.

Han hørte dem hviske dernede, Peter Drejer var hæftig, Kvinden og Barnet græd — han kunde høre det af Tonen i deres Hvisken. Det hele stod kun paa et Øjeblik, saa lukkede Peter dem ud. Pelle skyndte sig ned i Butiken.

„Hvis det var Penge, saa ved du jo, at du bare behøver sige til," sagde han hastigt.

„Nej, det var det store Arbejdsløshedsmøde i Eftermiddag — de vilde trygle mig til at blive hjemme. Tossede Væsner — Gud ved, hvad der gaar af dem?" Peter Drejer var helt krænket. „Det er sandt — du har vel ikke noget imod, at jeg gaar nu? Det skal afholdes om en Timestid?"

„Jeg troede, det var aflyst," sagde Pelle.

„Ja, men det var bare en Manøvre — for at der ikke skulde blive nedlagt Forbud. Vi afholder det paa en Mark ude paa Nørrebro. Du skulde tage med — det bliver et Møde, som vil spørges. I Dag skal vi afgøre store Ting." Peter Drejer var nervøs, hans Hænder famlede omkring paa Tøjet, mens han talte.

Pelle lagde Hænderne paa hans Skuldre og saa ham ind i Øjnene. „Du skulde føje de to," sagde han indtrængende. „Jeg kender dem jo ikke, men

dersom deres Ve og Vel afhænger af dig, saa har de ogsaa et Krav paa dig. Opgiv det du har for, og tag en Tur ud med de to! nu begynder alting at bryde — tag i Skoven med dem, du! Det er bedre at gøre to Væsner lykkelige end tusend ulykkelige."

Peter saa til den anden Side. „Vi har ikke noget særligt for, hvad er der saa at gøre Væsen over!" mumlede han.

„Du har et eller andet for i Dag — jeg kan mærke det paa dig. Og hvis du ikke kan føre det igennem, hvem kommer saa til at tage Følgerne? Kvinderne og Børnene, du! Du *kan* ikke føre det igennem — vore Kræfter ligger ikke dér."

„Du gaar din Vej, saa kan du jo lade mig gaa min," sagde Peter og gjorde sig læmpeligt fri.

Der stod to Betjente paa Fortovet lige overfor og talte sammen; de holdt i Smug Øje med Butiken. Pelle viste derover.

„Politiet ved ikke, hvor Mødet skal holdes, og nu passer man paa mig," sagde Peter med et Skuldertræk. „Dem dér skal jeg nemt lede paa Vildspor."

De to Betjente kom over Gaden og skiltes uden for Butiken; den ene stod lidt og betragtede Vinduesudstillingen, saa traadte han raskt ind i Butiken.

„Er Peter Drejer her?" spurgte han brøsigt.

„Det er mig," svarede Peter og trak sig bag om Disken — „men jeg vil raade Dem til ikke at røre mig! Jeg taaler ikke Politihænder paa mig."

„De er anholdt!" erklærede Betjenten kort og fulgte efter ham.

Pelle lagde Haanden paa Betjentens Arm. „De skulde fare lidt med Læmpe," sagde han.

Men Betjenten skubbede ham haardt til Side. „Ingen Indblanding her!" raabte han og stødte i sin Politifløjte.

Det gav et Sæt i Peter. Et kort Øjeblik greb hans Tanker raadvildt ud i det blaa, saa sprang han som en Kat over Jærnrækværket ned paa Værkstedstrappen. Men dernede stod den anden Betjent for at

tage imod ham. I ét Spring var han oppe i Butiken igen — lige ind paa sin Forfølger; han havde Revolveren i Haanden. „For Satan, nu kan det være nok!“ hvæsede han.

Der faldt to Skud lige paa hinanden — Smæld i Smæld. Betjenten fik lige vendt sig til Flugt og faldt forover med Hovedet ind under Disken; Peter sank sammen oven paa ham. Det saa ud, som han snublede over Betjentens Ben; men da Pelle vilde hjælpe ham op, saa han, at Blodet piblede ud af et Hul i Tindingen paa ham. Betjenten var stendød.

Peter aabnede besværligt Øjnene, da Pelle løftede hans Hoved. „Hjælp mig væk!“ hviskede han og drejede Ansigtet mod den døde Betjent med et Udtryk af Væmmelse. Han holdt endnu krampagtigt om Revolveren.

Pelle vristede den fra ham og bar ham op paa Sofaen i Kontoret. I Døren stod den gamle Bibliotekar og rystede. „Aa, skaf lidt Vand,“ sagde Pelle, men den gamle hørte ham ikke.

Peter Drejer gjorde en afværgende Bevægelse, han trængte ikke til noget mere. „Men de to,“ hviskede han.

Pelle nikkede.

„Og saa — Pelle — — Kammerat —“. Han prøvede at fæste sit døende Blik paa Pelle, men jog pludselig sammen som i Krampe, Knæerne trak sig helt op under hans Hage. „Blodhundene!“ stønnede han. Han skelede saa stærkt at Pupillerne blev helt borte. Men saa gled det hele i Lave igen med en underlig livløs Segnen, han var død.

Betjenten kom op. „Naa er han kreperet?“ sagde han hadefuldt. „Ja han har længe nok spillet os paa Næsen.“

Pelle tog ham ved Armen og førte ham hen til Trappen. „Nu hører han ikke under Deres Distrikt længer,“ sagde han. Han lukkede Døren og gik bagefter Betjenten ned i Butiken. Den dræbte Betjent laa saa lang han var oven paa Disken; hans Kam-

merat havde lagt ham derop, laaset Butiksdøren og rullet ned.

„De vil nok stanse Virksomheden? og meddele Kammeraterne, hvad der er sket," sagde Pelle stille til Brun — „der er noget, jeg maa tage mig af. Her arbejdes ikke mere i Dag."

„Vil du gaa?" sagde den gamle bekymret.

„Ja, jeg vil føre Peters Møde til Ende for ham — nu kan han jo ikke selv," svarede Pelle lavmælt.

De var gaaet ned gennem Værkstedet, Kammeraterne stod dernede og saa paa hinanden, de havde hørt Skuddene men vidste hverken ud eller ind. „Peter er død," sagde Pelle, mere kunde han ikke faa frem for Bevægelse. Alting styrtede pludselig ind paa ham. Han skyndte sig op og sprang paa en Sporvogn.

Ude paa en af de store Marker bag Nørrebro havde der samlet sig et Par Tusend Arbejdsløse. Det var blæst op og ruskede fra Vest, Vejret stod i Stød ned over Marken. De Arbejdsløse gik og trampede frem og tilbage eller stod og smaafrøs i deres tynde Tøj; der var ond Luft over Forsamlingen. Fra Sidegaderne blev der ved at strømme Mænd ud, slemt medtagne Skikkelser de fleste af dem, med Ansigter som Arbejdsløsheden havde gravet Aarstal i. Mange havde ikke længer Tøj til at vise sig inde i Byen, og benyttede denne Lejlighed til at være med.

De gik og knurrede over, at Mødet ikke begyndte, spurgte fra Mand til Mand hvad Meningen var, og vidste hverken ud eller ind. Det manglede jo bare, at ogsaa Peter Drejer havde snydt dem og var rendt over til Borgerskabet!

Men pludselig dukkede en Skikkelse op paa Arbejdsvognen som skulde benyttes til Talerstol — fra alle Sider strømmede de til. Hvem fanden var det? Peter Drejer var det ikke! Pelle? — hvad for en Smed? Naa, ham fra den store Kamp — *Lynet!* Var han til endnu? Gu var han saa, han var jo blevet Storfabrikant og Samfundsstøtte om en Hals!

Hvad pokker vilde han her? — han var ellers ikke lidt fræk!

Pludselig slog der et helt Uvejr imod ham af Raab og Hyssen, iblandet spredte Bifald.

Pelle stod og saa ud over Forsamlingen, med et Udtryk af forfærdelig Alvor. Deres Demonstration mod ham rørte ham ikke, men her stod han i død Mands Sted! Endnu følte han Peters dødtunge Hoved i sin Arm.

Da der var blevet nogenlunde Ro, løftede han Hovedet. „Peter Drejer er død," sagde han med en Stemme, der hørtes over det hele. Der gik en Hvisken gennem Rækkerne, de saa spørgende paa hinanden som havde de hørt galt. Han saa af deres Udtryk, hvor meget der vilde gaa i Stykker for dem, dersom de skulde tro det.

„Det er Løgn!" raabte pludselig en befriende Stemme. „Du er lejet af Politiet til at liste os om Hjørnet, din Rad!"

Pelle blev bleg. „Peter Drejer ligger inde paa Fabriken med en Kugle gennem Hovedet," gentog han ubønhørligt. „Politiet vilde anholde ham, saa skød han baade Betjenten og sig selv!"

Et Øjeblik syntes alt Liv at fryse bort under den ubarmhjærtige Sandhed, han saa hvor de havde elsket Peter Drejer. Saa begyndte de at mudre og raabe, de vilde ind og snakke et Ord med Politiet, nogle satte sig allerede i Bevægelse.

„Stille, Folkens!" raabte Pelle med vældig Stemme. „Er I voksne Mænd og vil lave Halløj ved en Kammerats Baare!"

„Hvad kender du til det," svarede én. „Du ved jo ikke hvad du snakker med om!"

„Jeg ved saa meget, at der et Sted ude paa Vesterbro sidder en Kvinde og et Barn og venter paa Peter — og han kommer ikke. Skal der sidde flere? Hvad gaar der af jer, siden I vil springe i Søen og drukne jer, fordi I er lidt gennemblødte? Faar de Efterlevende saa deres paa det Tørre? For tror I det, saa er det jeres Pligt at ofre jer. Men

tror I ikke snarere, Samfundet vil kaste jer i en stor Fælleskule og lade Enkerne og de Faderløse om at græde over jer?"

„Du kan sagtens snakke!" raabtes der til ham. „Du har Dit paa det Tørre!"

„Jeg er i Færd med at hale jeres paa det Tørre for jer — og det vil I ødelægge med en Dumhed! Jeg kan sagtens snakke siger I! men er der nogen af jer, der tør vende sit Ansigt mod Himlen og sige, han har gaaet mere igennem end jeg, saa lad ham komme her op og tage min Plads."

Han tav og saa ud over dem. Deres hærgede Ansigter sagde, at de trængte til Mad men endnu mere til ny Haab, Blikket stod igen og grov ude i det uvisse. Nu maatte der lægges Ansvar paa dem, et urimeligt Ansvar for saa forfordelte Væsner — helst saa stort at det kunde bære dem helt frem.

„Hvad gaar der af jer?" blev han ved. „I lider Nød, men det har I jo gjort altid uden at faa noget for det; og nu da der er en Hensigt i det, vil I ikke mere. Vi er jo ikke fra i Gaar — husk det! Var det ikke os, der kæmpede den store Kamp til Ende sammen. Nu haaner I den og hele Bevægelsen, og siger de ingenting har bragt; men det var dog dèr, vi brød igennem til Livet og erobrede os Menneskeret.

Og før den Tid har vi i tusend Aar baaret vort blinde Haab frelst gennem Underkuelse og Savn. Er der noget andet Samfundslag der har en Marsjrute som vor? tvunget af Omstændighederne indrettede vi os paa at vandre i Ørkenen i Aartusender og glemte aldrig Landet; den gode Gud havde givet os noget af sin egen uendelige Langmodighed til at bære os hen over den trælse Tid. Og nu da vi er ved Grænsen, har I glemt hvad Marsjen galdt, og ofrer det hele blot man forvandler *jer* fra magre Slaver til fede Slaver."

„Der er ingen Slaver her!" raabtes der truende fra flere Sider.

„I er Arbejdsdyr, i Sele og med Skyklapper for

Øjnene — nu forlanger I at blive velfodrede. Hvornaar falder det som Skel fra jeres Øjne, saa I overtager Ansvaret for jer selv? I tror, I er nogle Fandens Karle naar I tør blotte Bringen mod Bajonetterne, men kan vi tage det op med Brutaliteten? Hvis vi kunde, var Fremtiden ikke vor."

„Haaner du Peter Drejer?" spurgte en mørk Stemme.

„Det gør jeg ikke. Peter Drejer hørte til dem, der gaar i Forvejen og bestryger Vejstenene med deres Hjærteblod, for at vi andre kan finde frem. Men ham har I ingen Ret til at sammenligne jer med; han segnede under Vægten af et uhyre Ansvar, og hvad gør I? Vil I ære Peters Minde, som det fortjener det, saa gaa stille hjem og slut jer til Bevægelsen igen! Dèr har I et Arbejde at gøre, som vil forvandle Verden, naar I alle lægger i. Hvad gør det, om I skal bløde med mange Kræfter og Tarmene skrige af Sult en Stund endnu, mens I bygger jert eget Hus — I sultede jo ogsaa, da I byggede for andre!

Peter Drejer beraabte I jer paa, men vi hører ikke til de store Martyrer; vi er Hverdagens almindelige Mænd; i den ligger vor Gærning. Alle de Tusender der led og døde i Stilhed, har de maaske ikke et endnu større Krav paa at blive taget til Følge? De er gaaet fredeligt til Grunde for Udviklingens Skyld, og kan med mægtig Ret kræve at vi tror paa en fredelig Udvikling. Netop vi som kommer fra Bunden maa bevare den historiske Udvikling, — aldrig har nogen Bevægelse haft en saa lang og lidelsesfuld Forhistorie som vor! Gennem Lidelser og Afsavn har vi opøvet os til at tage imod Førerskabet, naar det gode kommer til sin Ret — og saa vil I kaste det hele overbord med en Voldshandling."

De hørte tavs paa ham nu. Han havde fanget deres Sind men det var ikke lys Viden de tog ind. Foreløbig saa de nærmest ud som trætte Folk,

der faar at vide at der er langt igen. Men de *skulde* igennem det!

„Kammerater!“ raabte han varmt — „maaske skal vi her ikke opleve det ny, men ved os skal det blive til Virkelighed engang. Forsynet er stanset ved os og har udpeget os til at kæmpe for det — er det ikke en Hæder? Se, vi kommer jo fra Bunden af alting — helt nøgne; det gamle hænger os ikke i Klæderne, for vi har ingen — vi kan iføre os det ny! — Den gamle Gud med hans tusend Præster som Værn om Uretfærdigheden kender vi ikke; Krigens Moral har vi aldrig nemmet — vi der altid var dens Ofre. Vi tror paa det Gode, fordi vi ved, at uden Godhedens Sejr er der ingen Fremtid. Vort Sind er lyst og kan tage mod Lyset, vi vil løfte vort lille Land frem og vise at det har en Mission paa Jorden. Vi der selv er smaa, skal vise hvorledes de smaa holder sig oppe og gør sig gældende ved Godhedens Princip. Vi vil ingen noget ondt, derfor er det gode paa vor Side. Intet kan i Længden holde os nede! — Og gaa nu hjem — jeres Koner og Børn sidder maaske og er bekymrede for jer Skyld.“

De stod et Øjeblik tunge som lyttede de endnu. Saa spredtes Menneskemassen i Stilhed.

Da Pelle sprang ned fra Vognen, kom Morten hen og gav ham Haanden. „Du er stærk, Pelle,“ sagde han stille.

„Hvor kommer du fra?“ udbrød Pelle glad overrasket.

„Jeg kom med Dampskibet i Eftermiddag og tog straks ind i Forretningen. Brun fortalte mig, hvad der var sket, og at du var herude. Det var nok et ret truende Møde. Der stod en Deling Betjente her ovre i en af Sidegaderne. Hvad stod der paa?“

„De havde planlagt en eller anden Demonstration — og var vel saa blevet mødt med haard Haand,“ sagde Pelle alvorligt.

„Det var godt, du fik dem omstemt. Jeg har i Syden set disse Demonstrationer, hvor Politi og

Soldater rider forkomne Arbejdsløse ned — det er et trist Skuespil."

De gik op over Markerne mod *Gryet*. „At du er kommet hjem," sagde Pelle igen helt barnligt. „Du har jo ikke skrevet et Ord om det."

„Det var ogsaa Meningen, jeg skulde blevet borte et Par Maaneder endnu, men saa en Dag saa jeg Trækfuglene komme flyvende Nord paa over Middelhavet — og kom til at længes saa ustyrligt. Og godt var det jo jeg kom, saa faar jeg da sagt Farvel til Brun."

„Naa vil han nu afsted alligevel? Det er kommet hurtigt paa — i Formiddags kunde han ikke bestemme sig."

„Det er Begivenheden med Peter. Den gamle er faldet stærkt af paa'en det sidste halve Aar, du! — Men lad os gaa hurtigere — jeg længes efter Ellen og Børnene. Hvordan har den lille det?"

„Det er en Tyksak," sagde Pelle stolt. Ni Pund i nøgen Vægt — er det ikke flot? En rigtig Solunge!"

XXIII

Og saa er det igen Foraar i Danmark!

Allerede længe har det trukket op til det, Lærken kom før Frosten endnu var af Jorden, og saa dukkede Stæren op. Og en Dag var Luften pludselig blevet høj og let, saa Blikket igen engang kunde gaa vidt ud; der var kommet en egen bred Luftighed i Blæsten — det var Vaarens Aande. Den kom strygende med Bud om unge karske Kræfter, og Folk rettede Ryggen og aandede dybt ind. „Ah Søndenvinden!" sagde de og aabnede Sindet i Forventning.

Og dér kommer han selv ridende over Havet Syd fra midt i sit Følge af kaad Ungdom. Saa herligt har hans Indtog aldrig været, ligner han ikke straalende Solen selv! Havet glitrer under gyldne Hove, og Luften er dirrende fuld af Straale-Spyd der gribes

og kastes under det kaade Ridt. Tju og hej — i halsbrækkende Galop over Bølgerne! hvem kommer først til de danske Strande?

Som en bred Blæst gaar Vaaren frem over Øer og Bælter og favner det hele i overmodig ung Styrke, han synger i Børnenes aabne Munde som i en Konkylie og rutter med luftig Friskhed. Kvindens Tænder bliver friske af hans Kys og blinker omkap med hendes Øjne; hendes Kind blusser under hans Strøg og er dog kølig — som solmoden Frugt der dugges af Morgenen. Og i Mandens Hjærne hvirvler det paany, den vider sig ud for Vaarvinden til et renblæst Hvælv — stort som Himlen selv — og blaaner i ør Forventning. Højt i den gaar de vilde Fugles syngende Træk; den svimler mod sin egen Uendelighed.

Barhovedet og med et Smil af Sol gaar han frem som en ung Kæmpe, der har drukket sig en Rus i sin egen Styrke, breder Armene ud og vækker trallende det hele! Ingenting kan staa for ham. Han kilder den sovende Jord under Hjærtet og raaber overgivent ned i hendes dunkle Skød: Kuk engang! Og dybt nede spjætter Livets Rødder til og vaagner; de sætter Safterne i Omløb igen, Pindsvin og Markmus tumler søvndrukne frem og giver sig til at pusle i Hegnene. Nede fra Mørket gærer og bobler det op af gammelt der raadner bort, og Grøfternes sure Vand giver sig til at rinde mod Havet.

Menneskene staar og stirrer himmelfaldne efter den rundhaandede Kæmpe, til det gror i dem ogsaa og de selv faar Raad til en Del. Alt det man umulig kunde, nu kan man det pludselig — og mere til! Bonden har allerede forlængst Ploven i Jorden, og Sædemanden spænder sin Kurv omkring sig — nu skal Landet klædes igen.

Dagene længes og tager til i Varme, det er herligt at følge dem og vide det gaar opad. En Dag fjærner Ellen Forsatsdørene og slaar op paa vid Gab ud til Haven; det er som en Befrielse. Men sikke meget Snavs, Lyset aabenbarer!

„Nu faar vi travlt, Petra Drejer!“ siger Ellen. Den lille forvoksne Sypige smiler med sine sørgmodige Øjne, og de to giver sig til at feje ned og vaske Vinduer; nu og da kommer en lille Tøs ind fra Haven og sladrer, fordi hun ikke maa lege med Annas store Dukke. Men Svend Trøst er i Marken fra Morgen til Aften; han hjælper Bedstefar Stolpe med at bygge de ny Arbejderboliger. Det er en køn Hjælp! Naar Ellen henter ham ind til Maaltiderne, er han saa snavset, at hun er ved at gaa ud af sit gode Skind.

„Gud ved, hvordan Gamle Brun har det?“ siger Ellen pludselig, bedst som hun gaar. „Nu har vi ikke hørt fra ham i tre Dage. Det er helt trist at tænke paa, at han er saa langt væk. Bare man nu tager sig ordenlig af ham.“

Pelle har styrtende travlt — det er ikke ret meget de ser til ham. Nu har Bevægelsen taget fat paa hans Ide for Alvor, og han skal selv skalte og valte med det hele, saa han har begge Hænder fulde. „Har jeg en Mand — eller har jeg ingen?“ siger Ellen, naar hun engang imellem faar Hold i ham.

„Nu bliver det snart bedre,“ svarer han. „Naar vi først faar Maskineriet ordenlig i Gang, knirker det af sig selv.“

Morten er den eneste, der ikke tager sig noget alvorligt til. Han gaar og drysser — og virker underlig afstikkende midt i al Travlheden. „Han tænker!“ siger Ellen og stanser midt i Tæppebankningen. „Gudskelov man ikke er bleven Forfatter.“

Pelle vil gærne have ham draget ind i Foretagendet. „Der er saa meget at skrive og holde Foredrag om,“ siger han. „Alt det kunde du gøre meget bedre end jeg.“

„Nej du, jeg kan ikke,“ svarer Morten. „Dit Arbejde gror i mig ogsaa, jeg har det i Tankerne bestandig og har jo selv tænkt paa at give en Haand — men jeg kan ikke. Hvis jeg kommer til at yde mit Bidrag til din vældige Gærning, bliver det paa en anden Maade.“

„Du gør ikke noget ved din Bog om Solen heller," siger Pelle bekymret.

„Nej, for hver Gang jeg vil arbejde med den, gaar den saa underlig i ét med din Gærning for mig. Jeg kan ikke holde Tankerne ud fra hinanden; for Tiden føler jeg mig som en Muldvarp, der roder blindt om i den sorte Muld under Livets mægtige Træ. Jeg graver og søger, og hvert Øjeblik støder jeg paa de tunge Rødder af dette vældige over Jorden. Jeg kan ikke se dem, men jeg hører det tone deroppe fra — og lider ved ikke at kunne følge dem op i deres mægtige Sammenhæng deroppe i Lyset.

* *
*

En Søndag Formiddag sidst i Maj sad de ude i Haven. Vuggen var flyttet ud i Solen, Pelle og Ellen sad paa hver sin Side af den og talte om Hjemmets Anliggender; Ellen havde meget at fortælle ham, naar hun havde ham for sig selv. Barnet laa og gloede op i Luften med sine mørke Øjne, der var Ellens op ad Dage; han var brun af Lød og buttet. Det saas paa ham, at han var undfanget i Sol og Kærlighed.

Lasse Fredrik sad henne for sig selv ved Tjørnen og malede paa et Billede, som Pelle ikke maatte se, før det var færdigt. Han gik paa Tegneskole nu og var flink, han havde et skarpt Blik for Mennesker — navnlig de Fattige kunde han tage paa Kornet som de gik og stod. Han havde en let Haand; med to-tre Streger kunde han give det, Faderen møjsommeligt havde maattet arbejde sig til. „Du snyder," sagde Pelle gærne, halv fortrydelig — „det kan ikke taale at ses nær ved!" Men han maatte indrømme at det lignede.

„Naa, faar jeg snart Billedet at se?" raabte han over. Han var svært nysgærrig.

„Ja, nu er det færdigt," sagde Lasse Fredrik og kom med det.

Billedet forestillede en Gade, hvori der holdt en

enlig Mælkevogn; bag Vognen laa en Mælkedreng med blødende Hoved. „Han er faldet i Søvn, fordi han maa saa tidlig op," forklarede Lasse Fredrik. „Saa idet Vognen kører frem, gaar han bagover." Det morgenøde i Gaden var godt givet, men Blodet var altfor knaldende rødt.

„Det er meget uhyggeligt," sagde Ellen gysende. „Men sandt er det."

Morten kom hjem fra Byen. „Her er Nyheder til dig fra Brun," sagde han og rakte Pelle et stort Brev. Pelle gik ind i Havestuen for at læse det i Ro: noget efter kom han ud.

„Ja store Nyheder er det denne Gang," sagde han bevæget. „Vil I høre det?" Han satte sig til at læse.

Kære Pelle!

Jeg sidder i min Seng og skriver til dig. Det er snavs med mig og har været i nogle Dage; dog haaber jeg ikke, der er noget alvorligt paa Færde. Vi er jo alle Vorherre en Død skyldige, men jeg vilde gærne starte til den store Verdensomsejling derhjemme fra. Jeg længes efter *Gryet* og jer alle og føler mig ensom; hvis Foretagendet kan afsé dig nogle Dage, var jeg glad for om du kom herned. Saa kunde vi følges hjem, selv drister jeg mig ikke til Rejsen.

Lige nu gaar Solen ned og sender sine sidste Straaler ind til mig; hele Dagen har været graa og trist, men nu bryder Solen frem af Skyerne og kysser Jorden — og mig gamle Mand med — til Afsked. Det giver mig Lyst til at sige dig noget, Pelle; for saadan har min Dag jo ogsaa været, før jeg traf dig. Endeløst lang og graa! Naar man er det sidste Led af en udgaaende Slægt, maa man bære de andres graa Tilværelse ogsaa!

Jeg har tidt maattet tænke paa, hvor Livets skjulte Kraft er forunderlig. Omgangen med dig har været som et Løfte for mig, skønt jeg vel vidste, at jeg ingenting skulde udrette mere og ikke heller for-

plante mig. Alligevel føler jeg mig gennem dig i Pagt med Fremtiden! Du staar i Opgangen, og ser vel paa mig som noget der forsvinder. Men se alligevel, hvor Livet lader os alle leve — ved at benytte os paa hver sin Vis! Vær du stærk i din Tro paa Fremtiden, hos dig ligger Udviklingen. Jeg ønsker af Hjærtet, jeg var en opvaagnende Proletar og stod i Dagningen; men jeg er alligevel glad, fordi det ny ved dig trykker mine Øjne til.

Dèr har jeg gaaet og syntes, at Livet var kedeligt og selvfølgeligt — alt for kendt. Jeg havde det jo ordnet i mine Kataloger! Og se saa, hvor det fornyr sig! — nu paa mine gamle Dage har jeg oplevet dets evige Ungdom. Tidligere havde jeg aldrig brudt mig om Landet, det stod for mig som et Sted, hvor man enten vadede i Støv eller Søle. Den sorte Muld forekom mig nærmest gyselig, den forbandt kun Forestillinger om Kirkegaarden — saa langt var jeg fjærnet fra Naturen. Landet var noget, Bønder færdedes i, disse drøje, grovtærende Skabninger, der nærmest forekom én som et Slags Dyr, der prøvede paa at efterabe én. Tænkende Væsner kunde umuligt leve derude. Saadan var jo Opfattelsen i min Kreds, og jeg havde selv en Rem af Huden, skønt min akademiske Dannelse selvfølgelig omskrev og tilslørede det hele noget. Dette med vort Forhold til Naturen forekom mig æstetisk meget interessant men nærmest som et Modsætnings — for ikke at sige fjendtligt — Forhold. Jeg begreb ikke, at nogen kunde finde noget kønt ved en Pløjemark eller et Dige. Det var først da jeg lærte dig at kende, at noget rørte sig i mig og kaldte mig ud; der var noget ved dig, som var Luft derude fra.

Nu forstaar jeg ogsaa mine Forfædre! Før stod de blot for mig som nogle haardhudede Børster, der skrabede de Midler sammen, vi i to Generationer har siddet og tæret paa uden at gøre virkelig Gavn for to Skilling. De har dog gjort os i Stand til at leve Livet, har jeg altid tænkt — og anset det som den eneste Undskyldning for at de fandtes i Slægten,

saftige og robuste som de var. Nu ser jeg, at det er dem der har levet; mens vi efter dem i al vor Holdenhed kun har haft en Seng i Tilværelsens Vartov.

For alt dette siger jeg jer tak. Jeg er glad for at jeg gennem jer har lært den ny Tids Mennesker at kende og kan give min Formue tilbage. Den er skabt af alle dem der arbejder, og hobet sammen af nogle faa; det er en simpel Selvfølge, at jeg leverer den tilbage. Andre vil komme til at gøre som jeg — frivilligt eller nødtvungent — indtil alt er alles. Og saa først kan Kampen om det menneskelige begynde! Kapitalismen har skabt vidunderlige Maskiner, men hvilke vidunderlige Mennesker venter der os ikke med den ny Tid. Hvem der kunde have oplevet det!

Jeg har testamenteret dig og Morten det hele. Endnu er der ingen Institution, jeg kunde overgive det til, saa faar I forvalte det i Fællesskabets Navn. I to er Fattigmands bedste Værge, og jeg ved I vil anvende det paa den bedste Maade — jeg giver det trygt i jeres Hænder. Testamentet beror hos min Sagfører, jeg ordnede det hele før jeg rejste hjemme fra.

Hilsen til alle i *Gryet*, Ellen og Børnene og Morten. Hvis den lille bliver døbt, inden jeg naar hjem, husker I jo at han skal bære mit Navn. Men nu haaber jeg paa du kommer.

Ellen trak Vejret dybt, da han var færdig med Brevet.

„Bare det ikke er alvorligere med ham, end han vil være ved," sagde hun. „Du rejser vel?"

„Ja, jeg ordner det nødvendige i Virksomheden i Morgen tidlig og tager med Formiddagsekspressen."

„Saa maa jeg vist til at se efter dit Tøj!" udbrød Ellen og gik ind.

Pelle og Morten gik en Tur langs Bakkeranden, forbi de halvopførte Boliger, hvis røde Sten lyste i Solen.

„Føler du dig ikke som et Lykkebarn, Pelle?" sagde Morten pludselig.

„Jo,“ svarede Pelle — „mig har ingenting kunnet skade, og saa er det vel rigtigt, hvad Far Lasse og de andre sagde, at jeg er født med Sejrsskjorten. De Misbrug jeg led som Barn, har lært mig at være god mod andre; og i Fangenskabet vandt jeg mig Friheden — det der skulde gjort mig til en Forbryder, gjorde mig til Menneske i Stedet. Ingenting har kunnet skade mig! Saa maa jeg vel være et Lykkebarn, som du siger.“

„Ja du er, og nu har jeg fundet mit Stof, du Pelle! Jeg roder ikke længer blindt i Mørket — nu skal jeg skrive et stort Værk.“

„Til Lykke med det da! Hvad skal det handle om? Skal det være Værket om Solen?“

„Ja baade om Solen og om det der sejrer. Det skal være et Værk om dig, Pelle!“

„Om mig?“ udbrød Pelle forskrækket.

„Ja — om den nøgne Pelle med Sejrsskjorten! Nu er det vel paa Tiden at kalde det nøgne Menneske frem i Lyset og se rigtig paa ham, nu han staar og skal overtage Fremtiden. — I vil jo helst læse om Grever og Baroner, men nu skal jeg skrive jer en Historie om en Prins, der finder Skatten og vinder Prinsessen. Han har ledt om hende i hele Verden, du — og hun var der ikke. Saa er der kun ham selv til Rest, og der finder han hende — for han har sunket hendes Hjærte. Er det saa ikke en god Historie?“

„Jeg synes, det er noget godt Sludder,“ sagde Pelle leende. „Og du kommer da til at smøre godt med Løgn i, hvis du vil have mig gjort til en Prins. Jeg tror nu ikke, du faar Arbejderne til at tage den for en rigtig Bog, det er det hele altfor kendt og almindeligt til.“

„De skal gribe efter den — og græde af Glæde og Stolthed over at finde sig selv i den. Kanske opkalder de ogsaa deres Børn efter den af bar Taknemmelighed!“

„Hvad skal den saa hedde da?“ spurgte Pelle.

„Den skal hedde *Pelle Erobreren!*“

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK FORLAG

MARTIN ANDERSEN NEXØ

1901:

FAMILIEN FRANK

FORTÆLLING

3 Kr. 50 Øre

1902:

DRYSS

ROMAN

6 Kr. 50 Øre

1903:

SOLDAGE

MED ILLUSTRATIONER

4 Kr. 50 Øre

1905:

MULDSKUD

NY SAMLING

FORTÆLLINGER

2 Kr. 75 Øre

1908:

AF DYBETS LOVSANG

2 Kr. 75 Øre

1906—10:

PELLE EROBREREN

BIND I (1906) *3 Kr.*

BIND II (1907) *3 Kr.*

BIND III (1909) *4 Kr.*

BIND IV (1910) *3 Kr.*

Forlagstrykkeriet, Klerebaderne 3, København K.

J. N. RODES
EFTFLG.
J. SKRAM

FOTO 141067